

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Εβδομαδιαία έκδοση του «Εθνικού Κήρυκα» - Σάββατο 25 - Κυριακή 26 Μαρτίου 2023

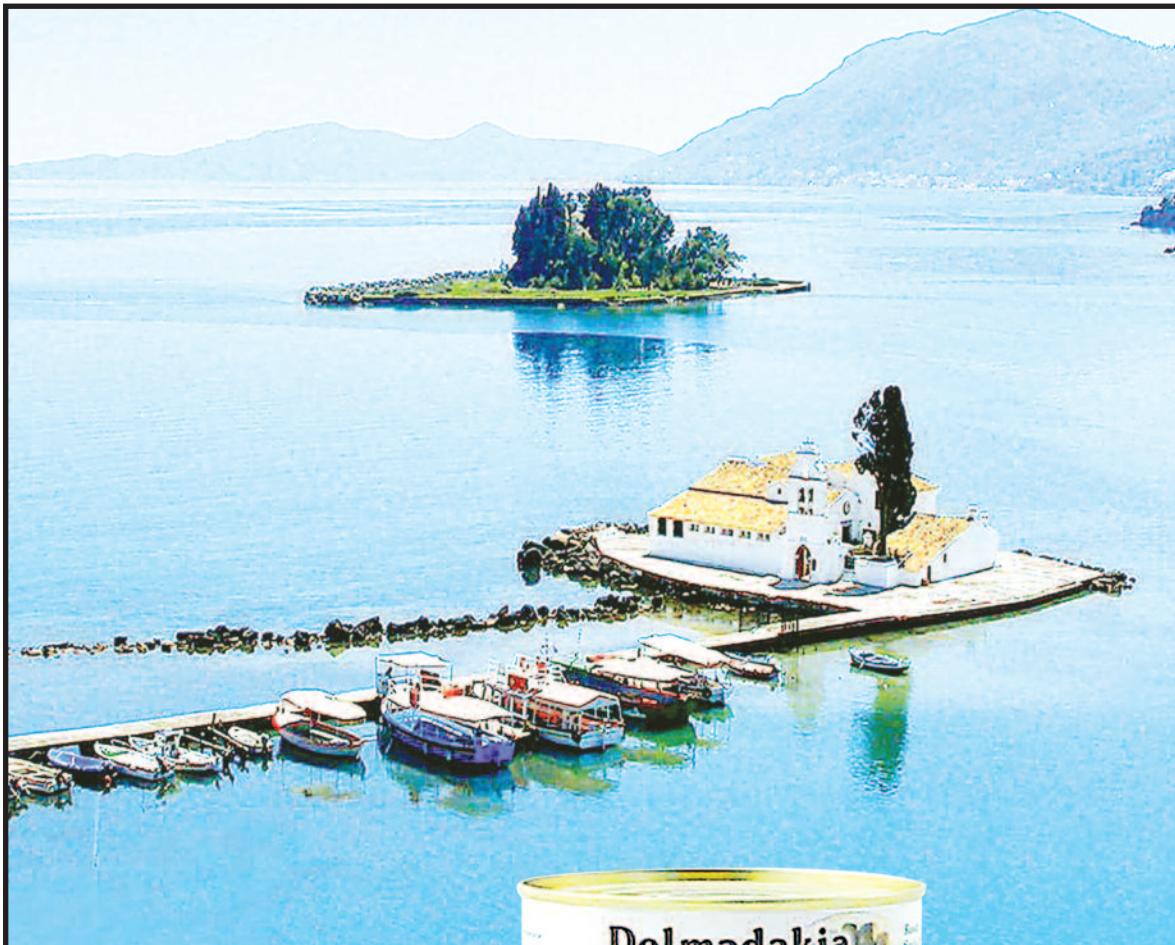
Αφιέρωμα
25η Μαρτίου 1821

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ᾧ χαῖρε, Ἐλευθεριά

Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν Ἰγνὸς εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.
Ἔργον τοῦ Χρηστοῦ Στανίνσκι.
Ἐπιμέλεια, Ἰρίς Κρητικῆς

Ἡ παρούσα αφιερωματικὴ ἔκδοσις υποστηρίχθη με γενναϊόδωρη συνεισφορά
τῶν **Robin & Michael Psaros** καὶ
τοῦ **Behrakis Foundation**

Παράδοση και Νοστιμιιά

krinos

1750 Bathgate Avenue, Bronx, NY 10457 • 1-718-729-9000 • www.krinos.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ NATIONAL HERALD

Εθνικός Κήρυξ/National Herald Way, 37-10 30th Street, Long Island City, N.Y. 11101-2614
ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ: Δημοκρίτου 1 & Ακαδημίας Τ.Κ. 106 71

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1915 FOUNDED 1915

Ιδρυτής ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΑΝΗΣ

ΗΡΑΚΛΗΣ Α. ΔΙΑΜΑΤΑΡΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΒΕΤΑ Η. ΔΙΑΜΑΤΑΡΗ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Βοηθός Εκδότη - Υπεύθυνη Διαφημιστικού Τμήματος
ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΤΣΑΓΕΩΡΓΗ Υπεύθυνη Εκδόσης ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ Υπεύθυνη Παραγωγής

periodiko@ekirikas.com

Τιμούμε τον αγώνα
των Ηρώων του 1821
για την πολυπόθητη Ελευθερία

Ζήτω Η Ελλάς!

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

J M K Painting LLC

36-34 35 St., Astoria, NY 11106 • (718) 752-1945

Αποτίουμε φόρο τιμής
στους Ηρωες
της Ελληνικής Επανάστασης!
Τιμούμε τον αγώνα τους
για Ελευθερία

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!

**Voted
#1 Gyros
in Texas
for 2022**

PAPPA GYROS
GREEK-AMERICAN FOOD

DELICIOUS DISHES WITH
THE FRESHEST INGREDIENTS
MONDAY-SATURDAY 11 AM-9 PM

21910 Franz Rd. Katy, TX 77449 • Tel: 832-391-6172
23255 Kingsland Blvd, Katy, TX 77494 • Tel: 281-574-7764

www.pappagyros.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Stephen & Areti Cherpelis
Hellenic School
of St. Nicholas

Στέφανος & Αρετή Τσερπέλη
Ελληνικό Σχολείο
Αγ. Νικολάου

196-10 NORTHERN BLVD., FLUSHING, N.Y. 11358 • (718) 357-4260 • (718) 357-4200

Στο ελληνικό σχολείο «Στέφανος & Αρετή Τσερπέλη» της κοινότητας του Αγίου Νικολάου στο Φλάσινγκ, που ιδρύθηκε το 1957, έχουμε ως στόχο να προάγουμε την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό μας στις νέες γενιές.

Είμαστε υπεύθυνοι όχι μόνο για τη διατήρηση των Ελληνοχριστιανικών ιδεωδών αλλά και για τη διάδοσή τους, ώστε να διαιωιστεί η κληρονομιά μας.

Προσφέρουμε μαθήματα από τις τάξεις του Προνηπίου έως και την Ογδόη.

Προετοιμάζουμε τους μαθητές για τις Πολιτειακές εξετάσεις και προσφέρουμε υποτροφίες σε τελειόφοιτους και απόφοιτους.

Η επέτειος της 25ης Μαρτίου 1821 και ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου είναι ο εορτασμός των Ελλήνων στο γένος και στο φρόνημα.

Στη σχολική μας εορτή μνημονεύουμε και τιμάμε με ιδιαίτερη περηφάνια και χαρά την επέτειο από την κήρυξη της επανάστασης. Το νόημα που περικλείεται στο 1821 είναι μια λέξη μόνο: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Είναι το κατόρθωμα ενός τόσο μικρού έθνους, της πατρίδας μας, που είναι μικρή στον χώρο αλλά απέραντη στον χρόνο. Γι'αυτόν τον αγώνα του λαού πανηγυρίζουμε και για τα δύο «Χαίρε».

Το «Χαίρε Κεχαριτωμένη Μαρία» και το «Χαίρε ω Χαίρε Λευτεριά».

Ο λαός μας κατόρθωσε να μην αφομοιωθεί, αλλά και να διατηρήσει την εθνική του ταυτότητα, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τη γλώσσα και τη θρησκεία του.

Ας εμπνευστούμε από τους ήρωες του 1821 πραγματικά και όχι πρόσκαιρα.

Ας τους έχουμε στον νου μας καθημερινά και όχι μια φορά τον χρόνο.

Και τότε μόνο θα είμαστε άξιοι της ελευθερίας που εκείνοι μας χάρισαν.

Αθάνατοι ήρωες σας ευχαριστούμε και σας ευγνωμονούμε για τη μεγάλη θυσία σας.

ΖΗΤΩ ΤΟ ΕΘΝΟΣ - ΖΗΤΩ Η 25^η ΜΑΡΤΙΟΥ

Η Διευθύντρια του Ελληνικού Σχολείου του Αγίου Νικολάου «Στέφανος & Αρετή Τσερπέλη»

Στέλλα Βασιλειάδου

Με ευλάβεια πανηγυρίζομε
την εορτή του

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

και με πηγαία χαρά και υπερηφάνεια
γιορτάζομε την επέτειο της

Εθνικής μας Ανεξαρτησίας

*Υποκδινόμεθα στην υπεροχή
και το μεγαλείο των Ηρώων του 21*

Ας γίνει η θυσία τους
ο φάρος που θα μας οδηγεί

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Ελλάδα μας!

Owned and operated by the Pahides Family

CEDAR FARMS CO., INC.

Wholesale Food Distributors

2100 Hornig Road, Philadelphia, PA 19116

(215) 934-7100 • 1-800-220-2217

Fax: (215) 934-5851

Ευχαριστούμε για την προτίμηση σας

*Ο Ελληνισμός, σε όλη τη Γη, είναι περήφανος για την Ιστορία του
και τιμά σήμερα τους ήρωές του.*

ΖΗΤΩ Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821- ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ

Παναγιώτης Τσιμογιάννης

Ποίηση

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΧΑΡΙΣΙΑΔΗ

Η Μοίρα των άλλων

Οι κραυγές που βγήκαν από της εφημερίδας μια φωτογραφία
όπου με σημείωση απλή σε αριθμούς, σε στατιστικές
μεταφράζονταν της θύελλας οι καταστροφές,
τα δάκρυα, που δεν τολμήσαν να τρέξουν από το άψυχο χαρτί,
τα έντρομα μάτια, η ζωντανή απόγνωση στη μορφή
τα ρούχα που κρέμονταν από το κορμί,
και παρακαλούσαν σιωπηλά για βοήθεια χωρίς αναβολή,
μας τάραζαν, μας συγκίνησαν για λίγο.
Ξέρουμε καλά πως η μοίρα η κακιά πάντα τυφλά χτυπά.
Απρόβλεπτα της φύσης τα στοιχεία.
Σήμερα αυτοί, αύριο εμείς. Ποιος να προβλέψει, ποιος να πει...

Υστερα όμως,
οι μέρες διαβήκανε βιαστικά.
Παρέα με τα μαύρα σύννεφα που γεννήσαν την νεροποντή,
η συμπόνια, η φιλανθρωπία, η γενναιοδωρία, η ανθρωπιά,
σαν διαβατάρικα πουλιά φτερουγίσανε μακριά.
Πίσω αφήσαν χαλάσματα, και απελπισιά.

Ο απόπχος από του οδυρμού το κλάμα διαλύθηκε γοργά
μέσα στις ζήσης την ορμή. Η μνήμη μας στα δίχτυα της έχει πιαστεί.
Του ανθρώπου ο νους δικαιολογία πάντα βρίσκει κάθε τύψη
μακριά να κυνηγήσει.
Μονοπάτι δύσβατο, μέσα σε δάσος πυκνό είναι η ζωή,
που κανείς δεν ξέρει πού οδηγεί. Των άλλων ήταν πεπρωμένο.
Οι δικοί μας δρόμοι σύντομα οδηγούν
στη λιπμονιά, στην άρνηση και στη φυγή.

Από την έκθεση Υμνος εις την Ελευθερία.
Εργο του Τάσου Λιακόπουλου.
Επιμέλεια, Iris Κρητικού

137

ή κατάρα πού είχε αφήσει,
λίγο πριν να δικηθή,
εις όποιον δέν πολεμήσει
και ήμπορεί να πολεμή.

Η οντολογία της Εθνεγερσίας του 1821

Θεοφάνης Μαλκίδης

Ο πρωταγωνιστής της Επανάστασης του 1821 Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, υπαγορεύοντας τα απομνημονεύματά του στον Γεώργιο Τερτσέτη και περιγράφοντας την Αλωση της Τρίπολης και την απαρχή του έπους Ελευθερίας, συμπυκνώνει μέσα σε λίγες λέξεις τη δουλεία και τα δεινά των σκλάβων Ελλήνων, αλλά και το φως που διέλυσε το σκοτάδι της οθωμανικής - τουρκικής σκλαβιάς: «Όταν έμβηκα εις την Τριπολιτσά, με έδειξαν τον Πλάτανο εις το παζάρι όπου εκρέμαγαν τους Έλληνας. Αναστένεζα και είπα: «Αϊντε, πόσοι από το σόγι μου και από το έθνος μου εκρεμάσθηκαν εκεί», διέταξα και το έκοψαν».

Διακόσια και ένα χρόνια μετά την έναρξη της εθνικοαπελευθερωτικής Επανάστασης έχει γίνει κατανοητό, ότι ο ένοπλος αγώνας του ελληνικού λαού αποτελεί το πρωταγωνιστικό γεγονός. Διαφοροποιημένο ξεκάρα από άλλα επαναστατικά γεγονότα, κινήματα και εξεγέρσεις της εποχής. Γράφει σχετικά ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης: «**Η Επανάστασις η εδική μας δεν ομοιάζει με καμιάν απ' όσες γίνονται την σήμερον εις την Ευρώπην. Της Ευρώπης αι επαναστάσεις εναντίον των διοικήσεων των είναι εμφύλιος πόλεμος. Ο εδικός μας πόλεμος ήτο ο πλέον δίκαιος, ήτον έθνος με άλλο έθνος, ήτο με ένα λαόν, όπου ποτέ δεν ηθέλησε να αναγνωριστεί ως τοιοούτος, ούτε να ορκισθεί, παρά μόνο ό,τι έκαμνε η βία. Ούτε ο Σουλτάνος ηθέλησε ποτέ να θεωρήσει τον ελληνικόν λαόν ως λαόν, αλλ' ως σκλάβους.**»

Η Επανάσταση καταλαμβάνει τον κεντρικό ρόλο, την κυρίαρχη θέση στην πορεία του Ελληνικού λαού, αλλά και όχι μόνο. Η Επανάσταση πέραν του ευνόπου εθνικού χαρακτήρα αποτέλεσε απελευθερωτικό μήνυμα, πρότυπο και παράδειγμα και για άλλα καταπιεσμένα έθνη, τα οποία συμπαραστάθηκαν στις Ελληνίδες και τους Έλληνες, αλλά και εμπνεύστηκαν από τον αγώνα τους. «**Λαός του Χαϊτίου ανα-**

πέμπει υπέρ της ελευθερώσεως», έγραφε ο πρόεδρος της Αϊτίας, Ζαν Πιερ Μπουαγέ Μπόγερ. Ήταν οι πρώην δούλοι που αναγνώρισαν το 1822, πρώτοι από όλους, τους πρώην ραγιάδες και έστειλαν σαρανταπέντε τόνους καφέ για να πουληθούν και να αγοραστούν όπλα, καθώς και εκατό εθελοντές για να πολεμήσουν μαζί με τους Έλληνες...

Το μήνυμα του Ρήγα Βελεστινλή «**καλλιώ 'ναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή, παρά σαράντα χρόνοι σκλαβιά και φυλακή**», για την Ελευθερία, οι ανιδιοτελείς Φιλέλληνες, η ονομασία πόλεων προς τιμών των επαναστατών όπως οι πόλεις Υψηλάντη, Μαραθώνας, Αθήνα, Αρκαδία στις ΗΠΑ, είναι μερικά από τα πιο γνωστά παραδείγματα, αλλά και πρότυπα διαρκούς και συνεχούς αγώνα για την αποτίναξη της σκλαβιάς, για την απόκτηση και για τη διατήρηση του πολυτιμότερου αγαθού για τον άνθρωπο: την Ελευθερία.

Η απόφαση δηλαδή να σπάσουν τις αλυσίδες του καταπιεστού και κατακτητή, να αντισταθούν στην πείνα και τις σφαγές, στο παιδομάζωμα και την εκμετάλλευση, να ξεπεράσουν τις ανθρώπινες αναστολές και τις φοβίες, την πίκρα και το άδικο, την προδοσία, τις κατασκευασμένες κατηγορίες και τις καταδικαστικές αποφάσεις, την αγνωμοσύνη, τις διώξεις, ακόμη και την απειλή θανάτου ή ακόμη και τον ίδιο το θάνατο, είναι συγκλονιστική. Αμέτρητα είναι τα περιστατικά ανδρείας, θάρρους, αποφασιστικότητας των Ελληνίδων και των Ελλήνων που ωθήθηκαν από τις πανανθρώπινες αξίες και αρχές, την ελληνική κληρονομιά, ιστορία και παράδοση, την πίστη, για να κατορθώσουν το «ποθούμενο», να αποκτήσουν το αυτεξούσιο, την Ελευθερία.

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, λίγα

χρόνια μετά το έπος των Ελληνίδων και Ελλήνων που δεν άκουσαν τις φωνές της «λογικής» και του «ρεαλισμού», που δεν υπάκουσαν σε διαταγές και φιρμάνια της Ιεράς Συμμαχίας και του Σουλτάνου, που δεν φοβήθηκαν απέναντι σε υπέρτερους στρατούς και όπλα, αλλά αποφάσισαν να αγωνιστούν, μιλά εξ ονόματος όλων: «**Όσον ημπόρεσα έκαμα το χρέος μου εις την πατρίδα και εγώ και όλη η φαμελιά μου. Είδα την πατρίδα μου ελεύθερη, είδα εκείνο οπού ποθούσα και εγώ και ο πατέρας μου και ο πάππος μου και όλη η γενιά μου, καθώς και όλοι οι Έλληνες.**»

Η Επανάσταση αποτελεί το πρωταγωνιστικό γεγονός της ιστορικής πορείας του Έθνους, του Ελληνισμού, της Ρωμοσύνης, του Γένους, του δρόμου που ήταν γεμάτος με αγκάθια, εμπόδια και δυσκολίες, αλλά υπήρξε η μοναδική επιλογή για το αυτεξούσιο: «**Στενή η πύλη και τεθλιμμένη η οδός η απαγούσα εις την ζωήν.**»

Γεγονός αντίστοιχο με την ελληνική αντιστασιακή πορεία, η οποία συνδέεται με απλούς αλλά γενναίους ανθρώπους, οι οποίοι γονατισμένοι μπροστά στις εικόνες, λιώνοντας από τις μετάνοιες τις στεριανές φουστανέλες και τις νποσιώπικες βράκες τους, έκαναν «**συμφωνίες**» για την Ελευθερία με τον Θεό, με την Παναγία και με τους αγίους, και έπραξαν το αδιανόητο, γιατί πίστεψαν, όπως είπε ο Κολοκοτρώνης, ότι «**ο Θεός έδωσε την υπογραφή του διά την ελευθερίαν της Ελλάδος, δεν την παίρνει οπίσω.**»

Είναι η Επανάσταση, η ενσάρκωση του αντιστασιακού προσώπου του ελληνικού έθνους, του «ποθούμενου» που ανέφερε στα κηρύγματά του ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, της αρετής και της τόλμης που θέλει η Ελευθερία του Κάλβου και της πανταχού παρούσας ελληνικής «τρέλας», η οποία, εν τέλει, ήταν αποτελεσματική: «**Οι Έλληνες είναι τρελλοί αλλά έχουν Θεόν φρόνιμον**» γράφει στα

απομνημονεύματά του ο Κολοκοτρώνης.

Είναι οι αποφασισμένοι Έλληνες και οι υπερπολύτεκνες Ελληνίδες των βουνών και των θαλασσών, που συμπύκνωσαν τη λαϊκή, συλλογική απαίτηση για τιμωρία των εκμεταλλευτών τους και των προδοτών και έπραξαν το χρέος τους για την απελευθέρωση από τον αφέντη, τον δερβέναγα, τον αγά, μπέη και τον πασά που καταπίεζε και ανασκολούπιζε τους ραγιάδες, έκλεβε και κατέστρεφε το βιος, άρπαζε τα παιδιά και βίαζε τις γυναίκες.

Ελληνίδες και Έλληνες από κάθε άκρη της Γης, που επέλεξαν την αντίσταση βάζοντάς τα με την ανίκητη Οθωμανική Αυτοκρατορία, την Ιερά Συμμαχία και με τους προσκυνημένους, τους Νενέκους και τους Πηλιογούσπδες, έχοντας στον νου και στην καρδιά τους τα λόγια του Κολοκοτρώνη: «**μία φορά εβαπτισθήκαμεν με το λάδι, βαπτιζόμεθα και μίαν με το αίμα και άλλη μίαν διά την ελευθερίαν της πατρίδος μας.**»

Η Επανάσταση των φτωχών, γυμνών, ρακένδυτων Ελληνίδων και Ελλήνων για την υπεράσπιση του τόπου τους, αυτόν που περιέγραψε ο Σεφέρης ως το «πέτρινο ακρωτήριο στη Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τον αγώνα του λαού του, τη θάλασσα, και το φως του ήλιου». Η πίστη του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη όπως φαίνεται στην πρόταση του Ιμπραήμ για να προσκυνήσουν: «**Μόνον ένας Έλληνας να μείνει, πάντα θα πολεμούμε και μην ελπίζεις πως την γην μας θα την κάμεις δική σου, βγάλτο από το νου σου!**»

Ακόμη λοιπόν και ένας να μείνει οι Έλληνες θα πολεμούν για την Ελευθερία τους...

“

Είναι η Επανάσταση, η ενσάρκωση του αντιστασιακού προσώπου του ελληνικού έθνους, του «ποθούμενου» που ανέφερε στα κηρύγματά του ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, της αρετής και της τόλμης που θέλει η Ελευθερία του Κάλβου και της πανταχού παρούσας ελληνικής «τρέλας»

”

Η Ελληνική Επανάσταση: το διεθνές πλαίσιο

Χαρακτηριστικά σημεία της πορείας της Επανάστασης του '21

Η Ελληνική Επανάσταση είναι ένα γεγονός μεγάλης σημασίας για την Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας. Στην ουσία είναι το σημείο γένεσης της νεώτερης Ελλάδος, καθώς μετά από δέκα χρόνια αγώνων, στρατιωτικών και διπλωματικών, που διήρκαν συνολικά από τον Φεβρουάριο του 1821 έως το Φεβρουάριο περίπου του 1830, οι Έλληνες απέκτησαν για πρώτη φορά στην ιστορία τους ένα εθνικό κράτος, με το όνομα Ελλάδα, με συγκεκριμένα σύνορα, διεθνώς αναγνωρισμένα, με συγκεκριμένο όνομα, συγκεκριμένη σημαία και Εθνικό Ύμνο, και μάλιστα ένα εθνικό κράτος το οποίο ήταν και ανεξάρτητο.

Καθώς στη διάρκεια των εξελίξεων του αγώνα δεν ήταν καθόλου φανερό ότι θα ολοκληρωθεί αυτό το μεγάλο εγχείρημα των Ελλήνων στη δημιουργία ενός ανεξαρτήτου κράτους, θα μπορούσε να ήταν αυτόνομο. Όμως οι διπλωματικές εξελίξεις, τόσο με τη Συνθήκη της Αδριανουπόλεως, όσο και με τις Συνθήκες του Λονδίνου, έδωσαν τη δυνατότητα στην ελληνική πλευρά να δημιουργήσει το πρώτο στην Ιστορία ελληνικό εθνικό κράτος, το οποίο βέβαια δεν ήταν μεγάλο. Περιελάμβανε τις περιοχές της Πελοποννήσου, τα νησιά του Αργοσαρωνικού, τα νησιά των Κυκλάδων, τις Βόρειες Σποράδες και τη Στερεά Ελλάδα στη γραμμή Παγασητικού-Αμβρακικού.

Το αποτέλεσμα αυτό ήταν μια μεγάλη διπλωματική νίκη αυτών των στρατιωτικών προ-

σπαθειών του Ελληνισμού που ξεκίνησε με τη δράση μιας εταιρείας, μιας μυστικής συνωμοτικής εταιρείας, η οποία ήταν στην κατεύθυνση παρόμοιων εταιρειών της εποχής, σε άλλες περιοχές της Ευρώπης. Η Φιλική Εταιρεία δημιουργήθηκε το 1814 στην Οδησό της Μαύρης Θάλασσας μέσα σε περίπου επτά χρόνια από τη δημιουργία της, ήταν σε θέση να μπει, να πάρει την απόφαση, την αποκοτιά, να ξεκινήσει το στρατιωτικό σκέλος των οραμάτων της, με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη να περνά τον ποταμό Προύθο και να μπαίνει στις περιοχές της Βλαχίας και της Μολδαβίας, περιοχές οι οποίες ανήκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά ήταν αυτόνομες, περιοχές εξαρτώμενες από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Έδωσε τις μάχες του εκεί. Οι μάχες κα-

τέληξαν σε αποτυχία των Ελλήνων και του εγχειρήματός τους στις περιοχές αυτές. Ετσι τον Σεπτέμβριο περίπου του 1821 το πράγμα είχε λήξει, στις περιοχές των παραδουνάβιων, όπως λέμε ηγεμονιών. Και στη συνέχεια η βάση του αγώνα μεταφέρθηκε προς τον Νότο, κυρίως στην Πελοπόννησο και μετά επεκτάθηκε σε άλλες περιοχές. Η μεταφορά των πραγμάτων ήταν το ένα σκέλος των όσων συνέβησαν, διότι οι εξελίξεις οι στρατιωτικές, συνεπέφεραν βίαιες αντιδράσεις από πλευράς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο σουλτάνος Μαχμούτ ο Β' έβαλε από τις δράσεις της ελληνικής πλευράς, διέταξε ευρείας κλίμακας σφαγές στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, σε περιοχές στις οποίες το ελληνικό στοιχείο είχε μεγάλη παρουσία. Ετσι υπήρξαν εκτετα-

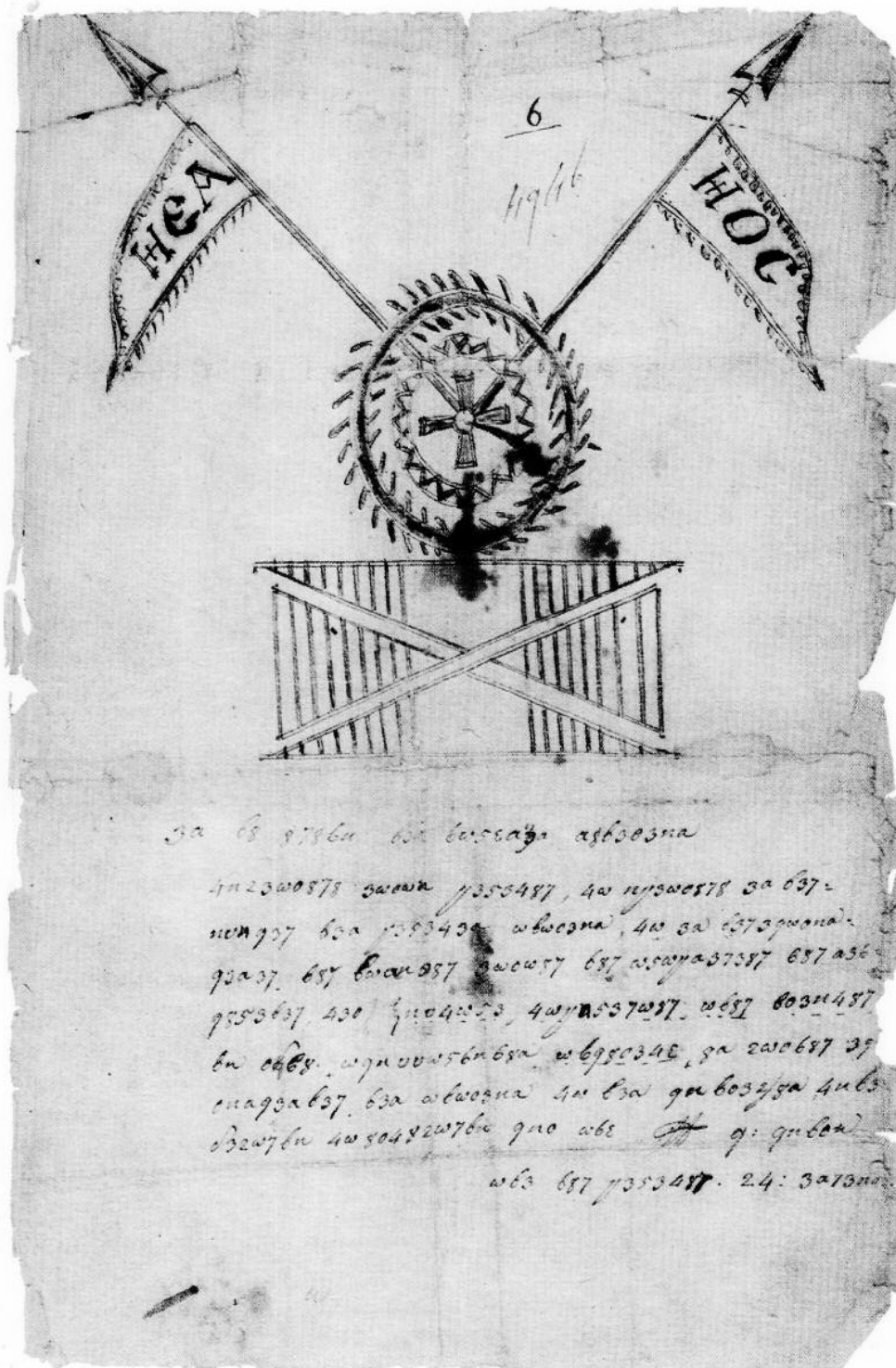
μένες σφαγές και καταστροφές στην Κωνσταντινούπολη, στο Αϊβαλί, στην Κύπρο, στη Ρόδο, στην Κρήτη, σε μεγάλες πόλεις της Αυτοκρατορίας. Κορυφαίο γεγονός ήταν η εκτέλεση του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε'.

Οι σφαγές αυτές έπαιξαν ρόλο σε άλλες περιπτώσεις, ανασταλτικό, των εξελίξεων των πραγμάτων, σε άλλες περιπτώσεις όμως ενέτειναν το πάθος των Ελλήνων για τα περαιτέρω και για τη συνέχιση της δράσης τους, η οποία έτσι κι αλλιώς είχε μεταφερθεί προς την Πελοπόννησο, μια και στην Πελοπόννησο υπήρχε ένας μεγάλος αριθμός μυημένων στη Φιλική Εταιρεία. Η μετάβαση, η μετακίνηση του βάρους του αγώνα στην Πελοπόννησο και στη συνέχεια στη Στερεά Ελλάδα και στα νησιά, έδωσε νέα ώθηση στην Επανάσταση, η οποία έμοιαζε ότι χανόταν στη Βλαχία και στη Μολδαβία και έτσι μπορούμε να αναφέρουμε στο θέμα αυτό τις διαδοχικές πλευρές της επέκτασης της Επανάστασης.

Η Επανάσταση του 1821 στην περιοχή της Πελοποννήσου ξεκίνησε τις 21 Μαρτίου στα Καλάβρυτα και συνεχίστηκε η έκρηξή της, πάλι στις 21, 22 Μαρτίου στο Αίγιο. Η Καλαμάτα επαναστάτησε στις 23 Μαρτίου 1821. Συνεχίστηκε στα Καλάβρυτα 22, 23 Μαρτίου και πήγε έτσι εξελισσόμενη με τη Στερεά Ελλάδα να έρχεται σε δεύτερη μοίρα στην κινητοποίηση, ως προς την εξέλιξη των πραγμάτων, αλλά σε κοντινές περίπου ημερομηνίες. Η Ανατολική Στερεά Ελλάδα μπήκε πιο γρήγορα στη διαδικασία της Επανάστασης. Η Ανατολική Στερεά Ελλάδα επαναστάτησε στις 24 Μαρτίου 1821. Η Δυτική Στερεά άρχισε κατ' αναλογία. Τα νησιά του Αιγαίου είχαν επίσης, και αυτά το δρόμο τους. Η Θεσσαλία, η Εύβοια, τα Αγραφα μπήκαν σταδιακά. Η Δυτική Στερεά επαναστάτησε στις 20 Μαΐου 1821. Και στο 1822 η Δυτική Μακεδονία μπήκε και αυτή στον αγώνα. Η Κρήτη, έδωσε πολύ μεγάλες μάχες, μέχρι το 1824. Στην Κύπρο, στην οποία είχαν γίνει μεγάλες σφαγές, πνίγηκε η επανάσταση. Η επανάσταση καταπνίγηκε στις περιοχές της Χαλκιδικής και της Ανατολικής Μακεδονίας. Καταπνίγηκε στις περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας και της Θεσσαλίας, και τελικά σταθεροποιήθηκε στις περιοχές της Κεντρικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και των νησιών και έτσι εδώ έχουμε και τα κεντρικά πεδία πολέμου τα οποία θα διαρκέσουν από το 1821 έως και το 1829.

Επισκόπηση των γεγονότων του '21

Η Επανάσταση, ενώ ξεκίνησε από τις περιοχές της Βλαχίας και της Μολδαβίας τελικά

στέριωσε στο νότο της Βαλκανικής. Στις περιοχές της Πελοποννήσου και της Στερεάς όπως και των γειτονικών νησιών, γενικά οι δράσεις και η έκρηξη της Επανάστασης συμβαίνει εκεί γύρω στις 21 Μαρτίου και από 21-30 Μαρτίου η εξέλιξη ήταν σταθερή σε διάφορες περιοχές της Πελοποννήσου. Πρωτοπόροι σ' αυτή την έκρηξη των πραγμάτων ήταν οικογένειες όπως οι Μανιάτικες οικογένειες των Μαυρομιχαλέων, οι Αχαϊκές οικογένειες Ζαΐμη και Λόντου, ο Κολοκοτρώνης και ο Παλαιών Πατρών Γερμανός. Μια σειρά οικογενειών της Πελοποννήσου ήταν έτοιμη γι' αυτή την εξέλιξη έτσι ώστε τελικά το πράγμα να μεταφερθεί στο Νότο και να στέριψει.

Στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης θα μπορούσαμε να περιοδολογήσουμε τα πράγματα ως εξής:

Ο πρώτος χρόνος το 1821 είναι μια χρονιά νικών, θα έλεγε κανείς καθόλου δευτερευόντων, που έδωσαν και μια δυναμική στον αγώνα. Το 1821 έχουμε νίκες στην Τριπολιτσά, στο Βαλτέτσι, στο Χάνι της Γραβιάς στα Βασιλικά. Παραδίδονται οι τουρκικές φρουρές του Ναυπλίου και της Αθήνας, ενώ ταυτοχρόνως το 1821 υπάρχουν ήττες στην Αλαμάνα, έχουμε την καταστροφή του στόλου του Παλαξιδίου και αποτυγχάνει η προσπάθεια των Ελλήνων να καταλάβουν την Πάτρα. Αυτό είναι ένα μεγάλο πρόβλημα της ιστορίας της Επανάστασης του '21 ότι το κάστρο των Πατρών και το κάστρο της Χαλκίδας στην Εύβοια δεν κατακτήθηκαν από τους Έλληνες (φάνηκε ήδη από την πρώτη χρονιά). Ο δεύτερος χρόνος, το 1822, οι νίκες επίσης συνεχίζονται και είναι σημαντικές. Είναι το 1822 η χρονιά με νίκες στην περιοχή του Κομποτί, στα Δερβενάκια στην Πελοπόννησο και επιτυγχάνεται επίσης το 1822 επιτυχώς να απωθηθεί η πολιορκία του Μεσολογγίου, αλλά την ίδια χρονιά το 1822 υπάρχουν και μεγάλες ήττες. Η βαρύτερη είναι η ήττα στο Πέτα. Το Πέτα είναι περιοχή κοντά στην Αρτα, στην Δυτική Ελλάδα, μια μεγάλης σημασίας ήττα για τις εξελίξεις των πραγμάτων και των εσωτερικών πραγμάτων στην ελληνική πλευρά.

Οι Έλληνες πητώνται λοιπόν στο Πέτα και το 1822 επίσης γίνεται η καταστροφή της Χίου. Ένα γεγονός που βαραίνει στα πράγματα αλλά παίζει ρόλο και θα το δούμε αυτό στη διεθνή συμπάθεια, που αρχίζει να αναπτύσσεται για την ελληνική υπόθεση. Το 1823 είναι η χρονιά εξελίξεων εσωτερικής φύσεως καθώς ενώ παραμένουν ανοικτά τα πεδία

“ Η Επανάσταση, ενώ ξεκίνησε από τις περιοχές της Βλαχίας και της Μολδαβίας τελικά στέριωσε στο νότο της Βαλκανικής. Στις περιοχές της Πελοποννήσου και της Στερεάς όπως και των γειτονικών νησιών, γενικά οι δράσεις και η έκρηξη της Επανάστασης συμβαίνει εκεί γύρω στις 21 Μαρτίου και από 21-30 Μαρτίου η εξέλιξη ήταν σταθερή σε διάφορες περιοχές της Πελοποννήσου

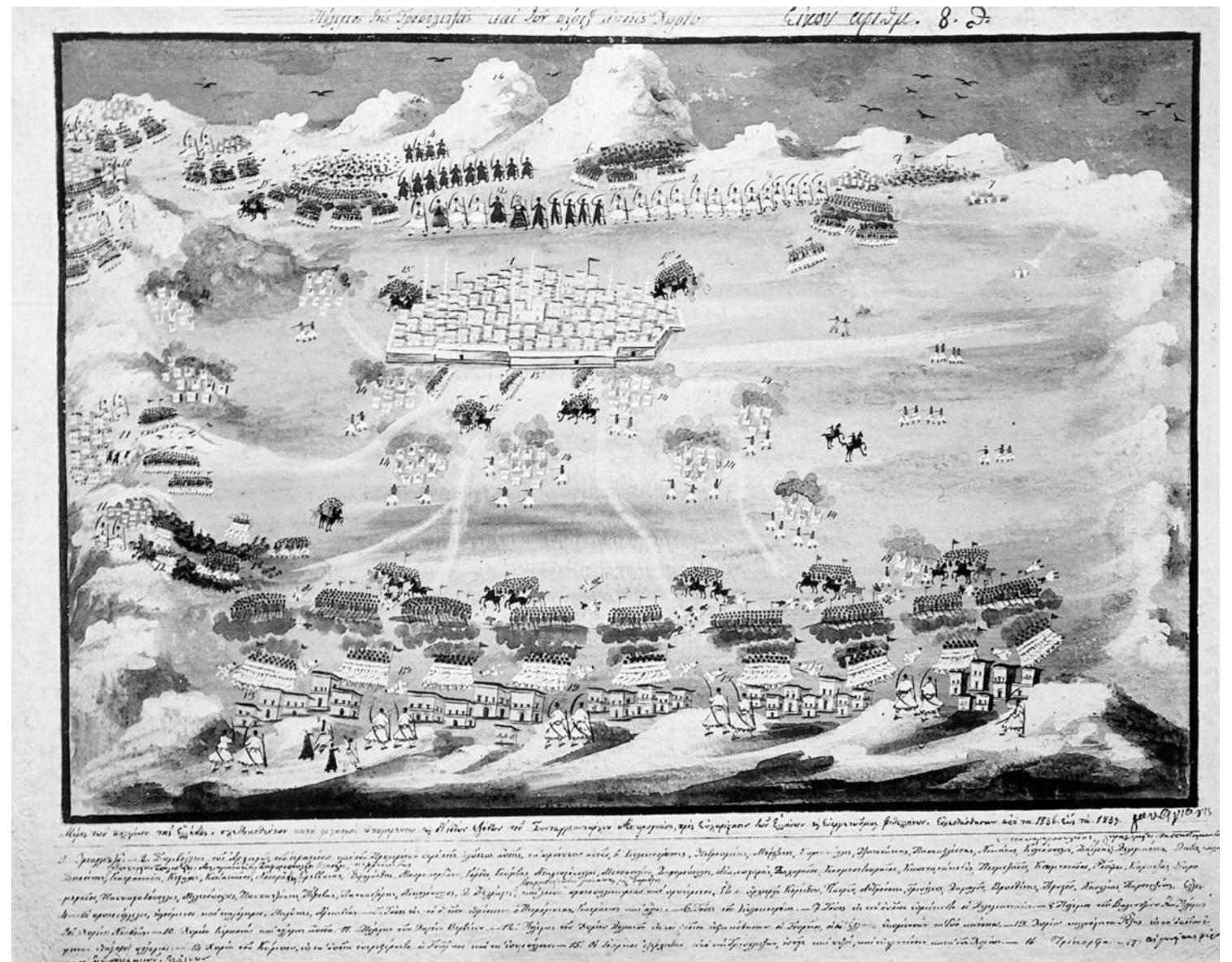

των στρατιωτικών συγκρούσεων, οι ελληνικές διεργασίες που είχαν αρχίσει σε σχέση με πολιτικές εξελίξεις των πραγμάτων ήδη από το 1821 βρίσκονται σε φάση εντάσεων.

Το 1823 μετά την Εθνοσυνέλευση του Αστρους είναι φανερό ότι ο εμφύλιος πόλεμος είναι προ των πυλών. Ετσι η επόμενη χρονιά το 1824 θα είναι μία μοιραία χρονιά για την εξέλιξη του αγώνα, καθώς οι Έλληνες θα εμπλακούν σε δύο κύκλους εμφυλίων πολέμων, οι οποίοι και θα δώσουν την ευκαιρία στον Ιμπραήμ της Αιγύπτου. Η Αίγυπτος ανήκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ήταν τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο σουλτάνος της στέλνει το γιο του τον Ιμπραήμ, ο οποίος αποβιβάζεται στην Πελοπόννησο. Ο Ιμπραήμ αποβιβάζεται στη Μεσσηνία τον Φεβρουάριο του 1825 και λόγω των εσωτερικών διενέξεων των Ελλήνων, βρίσκει τη δυνατότητα να σαρώσει, να καταστρέψει, να ανακαταλάβει περιοχές που είχαν καταληφθεί τα προηγούμενα έτη του πολέμου και να περάσει απέναντι στη Στερεά Ελλάδα, να χτυπήσει το Μεσολόγγι, το οποίο και τελικά θα πέσει το 1826. Εν τω μεταξύ το 1825 οι Έλληνες προσπαθώντας να ανακαταλάβουν τον Ιμπραήμ θα έχουν μεγάλες ήττες στο Νεόκαστρο και στη Σφακτιρία στις περιοχές της Μεσσηνίας, το Μανιάκι σ' όλες αυτές τοποθεσίες στην Πελοπόννησο. Αν και ο Ιωάννης Μακρυγιάννης θα επιτύχει νίκη στην περιοχή των Μύλων στην Αργολίδα. Το 1826 όμως, ακριβώς διότι οι ήττες του '25 επέτρεψαν τον Ιμπραήμ να σαρώσει στην Πελοπόννησο και να κατευθυνθεί προς τη Στερεά Ελλάδα, θα επιτρέψουν την τουρκική πλευρά να ανακαταλάβει ευρύτατα τμήματα της Στερεάς Ελλάδος μετά και την πτώση του Μεσολογγίου και την ηρωική του Εξοδο τον Απρίλιο του 1826.

Με τη δύναμη πλέον του νικητή οι οθωμανικές δυνάμεις χτυπούν την Αθήνα, δηλαδή κινούνται προς την Ανατολική Στερεά και νικούν στη μάχη του Φαλήρου. Στη μάχη του Φαλήρου πεθαίνει ο Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Η Αθήνα πέφτει και ο Καραϊσκάκης σκοτώνεται τον Απρίλιο του 1827. Όλα δείχνουν ότι η Επανάσταση πνέει τα λοίσθια και ότι πρόκειται να ακολουθήσει ευρεία κλίμακας σφαγή του ελληνικού πληθυσμού. Όμως το 1827 η εμπλοκή των Μεγάλων Δυνάμεων στο ελληνικό εγχείρημα είναι μεγάλη και έτσι Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία επεμβαίνουν στα πράγματα του νότου της ελληνικής χερσονήσου και συγκρούονται με τον οθωμανικό στόλο στο Ναυαρίνο, στην περιοχή της Πυλίας στην

Μεσσηνία με αποτέλεσμα θετικότατο, μιας και πτάται ο οθωμανικός στόλος. Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου έγινε τον Οκτώβριο του 1827. Ετσι μετά το 1827 ανοίγουν οι δρόμοι της διπλωματικής επίλυσης των πραγμάτων, ενώ με απόφαση των Ελλήνων στην Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας εκλέγεται ως πρώτος κυβερνήτης της χώρας ο Ιωάννης Καποδίστριας. Και έτσι από τις αρχές του 1828, η χώρα μπαίνει σε μία νέα τελική φάση της Επανάστασής της καθώς πλέον έχει κυβερ-

νήτη, έχει διεθνή διπλωματική κάλυψη, η οποία γίνεται όλο και συμπαγέστερη καθώς εξελίσσονται τα πράγματα και οδηγούμαστε με αυτό τον τρόπο στην ολοκλήρωση του κύκλου και στην κατοχύρωση της δημιουργίας του πρώτου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, εθνικού ελληνικού κράτους στη νεώτερη εποχή και αυτή είναι η αρχή των πραγμάτων.

Πηγή: mathesis.cup.gr

“

Το 1823 μετά την Εθνοσυνέλευση του Αστρους είναι φανερό ότι ο εμφύλιος πόλεμος είναι προ των πυλών. Ετσι η επόμενη χρονιά το 1824 θα είναι μία μοιραία χρονιά για την εξέλιξη του αγώνα, καθώς οι Έλληνες θα εμπλακούν σε δύο κύκλους εμφυλίων πολέμων, οι οποίοι και θα δώσουν την ευκαιρία στον Ιμπραήμ της Αιγύπτου. Η Αίγυπτος ανήκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ήταν τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο σουλτάνος της στέλνει το γιο του τον Ιμπραήμ, ο οποίος αποβιβάζεται στην Πελοπόννησο

”

ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΔΟΞΑ στους γνωστούς και άγνωστους ήρωες του 1821

ΖΗΤΩ Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Έλληνες της πατρίδος
και των προγόνων άξιοι
Έλληνες σεις, πώς ήθελεν
από σας προκριθείν
άδοξος τάφος;

Ο Γέρων φθονερός
και των έργων εχθρός
και πάσης μνήμης έρχεται
περιτρέχει την θάλασσαν
και την γην όλην.

Από την στάμναν κύνει
τα ρεύματα της λήθης
και τα πάντα αφανίζει.
Χάνονται οι πόλεις, χάνονται
βασίλεια κ' έθνη.

Αλλ' ότε πλησιάσει
την γην οπού σας έχει,
θέλει αλλάξει τον δρόμον του
ο Χρόνος, το θαυμάσιον
χώμα σεβάζων.

Eis τον Ιερόν Λόχον (Απόσπασμα) Ανδρέας Κάλβος

**Από το Σπύρο, τη Μαρία Δήμα
και τα παιδιά τους**

Williston Town House Diner

112 Hillside Ave., Williston Park, NY 11596 • Tel: (516) 746-2539

Old Westbury Diner

4 Glen Cove Rd., Old Westbury, NY 11568 • Tel: (516) 246-9201

Towers on the Green

272-48 Grand Central Pkwy, Floral Park, NY 11005
Tel: (718) 879-8920

Towers Restaurant

272-48 Grand Central Pkwy, Floral Park, NY 11005
Tel: (718) 819-8228

... (1788-1847) ...
... (1785-1851) ...
... (1790-1823) ...
... (1766-18 ...
... (1775-1828) ...
... (1745-1785) ...
... (1775-1828) ...
... (1768-1803) ...
... (1745-1785) ...
... (1775-1828) ...
... (1768-1803) ...

1821: Ο πόλεμος της ανεξαρτησίας των Ελλήνων

Θάνος Μ. Βερέμης - Ομότιμος καθηγητής Πολιτικής Ιστορίας του ΕΚΠΑ

Η Επανάσταση του 1821 αποτελεί συνέχεια της Αμερικανικής και της Γαλλικής πρωτοπορίας. Ανήκει ακόμα στα έργα του Διαφωτισμού με πρωτεργάτες τον Ρήγα Φεραίο, τον συγγραφέα της Ελληνικής Νομαρχίας και τον Αδαμάντιο Κοραή.

Ο Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος, ο οποίος συνθέτει την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους για να απαντήσει στον Ιάκωβο Φίλιππο Φαλαμεράγιερ, είναι το σημείο αναφοράς αργότερα του ελληνικού ρομαντισμού, που πιστεύει ότι η βάση της ελληνικής ταυτότητας είναι πολιτισμική και όχι βιολογική.

Η Ελληνική Επανάσταση ξεκίνησε σε μία κατακερματισμένη κοινωνία βασισμένη στην πρωτοκαθεδρία της οικογένειας και του τόπου καταγωγής. Ο εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα σε Ρουμελιώτες και Υδραίους αφενός και τους Πελοποννησίους αφετέρου, ήταν μία αναπόφευκτη συνέπεια του κοινωνικού κατακερματισμού.

Το Μεσολόγγι και η εποποιία του αποτελεί την πιο σημαντική στιγμή του Αγώνα όταν όλες περίπου οι περιοχές της Ελλάδας κατάφεραν να συνεργήσουν στην υπεράσπισή του. Η Εξοδος και οι διάσημοι νεκροί της προσέφεραν στους ξένους φίλους του Αγώνα ένα μοναδικό υπόδειγμα ηρωισμού και αυτοθυσίας. Χωρίς το ολοκαύτωμα του Μεσολογγίου δεν θα είχε υπάρξει η Ναυμαχία στο Ναυαρίνο η οποία έγινε και η αυγή της Ελληνικής Ανεξαρτησίας.

Ο ερχομός του Καποδίστρια ως πρώτου Κυβερνήτη (κάτι ανάμεσα σε πρωθυπουργό και Πρόεδρο) της χώρας ρυθμιζόταν από την απόφαση της Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας το 1827, η οποία ενίσχυε την εκτελεστική εξουσία με την επταετή θητεία του Κυβερνήτη και επέτρεψε έτσι στον πρώτο ηγέτη της Ελλάδος να πραγματοποιήσει την θεμελίωση του ελληνικού έθνους-κράτους μέσα στα τρία χρόνια της δραστηριότητάς του. Από την πρωθυπουργία του Καποδίστρια προκύπτει η δημιουργία μιας ενιαίας συγκεντρωτικής διοίκησης ενός νεωτερικού πλέον κράτους.

Η λειτουργία του στόλου των τριών νήσων, Υδρας, Σπετσών, Ψαρών, ήταν πιο αποτελεσματική από ό,τι η σύμπραξη των δυνάμεων της ξηράς. Ο συντονισμός ανατέθηκε για μεγάλο διάστημα στον ναύαρχο Ανδρέα Βώκο Μιαούλη, ο οποίος δεν έχασε καμία ναυμαχία και εμπόδισε τη διακίνηση ανδρών και εφοδίων στην Πελοπόννησο από τη θάλασσα.

Η ελληνική γλώσσα υπήρξε το όργανο επικοινωνίας των μορφωμένων Βαλκάνιων. Η γραμματεία της περιλάμβανε τα κείμενα της αρχαιότητας, αλλά και τα χριστιανικά Ευαγγέλια. Η ευρωπαϊκή οθωμανική επικράτεια ήταν όμως πολύγλωσση. Τα αρβανίτικα, τα βλάχικα, τα σλάβικα συνθέτουν το μωσαϊκό της Βαβυλωνίας του Δημητρίου Βυζαντίου, κωμωδίας που διαδραματίζεται στο Ναύπλιο το 1827 όταν κυκλοφορούν τα νέα από τη Ναυμαχία στο Ναυαρίνο. Η κωμωδία αυτή των παρεξηγήσεων αποδίδει την ασυνεννοσία που προκαλούσαν τα πολλά ιδιώματα και η

πολυγλωσσία. Θα περάσουν αρκετά χρόνια ώσπου η εκπαίδευση του ελληνικού κράτους να διαμορφώσει ένα αποκλειστικά ελληνόφωνο έθνος.

Η ελληνική γλώσσα από την αρχή της τουρκοκρατίας ενισχύθηκε χάρη στην εκκλησία και τα σχολεία της, γιατί προσέφερε στους χριστιανούς πρόσβαση στη σωτηρία της ψυχής τους μέσα από τα ιερά κείμενα. Η κοσμική ιδεολογία των λογίων του Διαφωτισμού, με κορυφαίο τον Αδαμάντιο Κοραή (1748-1833) πρόταξε εξίσου τη μελέτη της ελληνικής γλώσσας. Χάρη στην Εκκλησία και τους λογίους η γλώσσα παραμένει το κύριο στοιχείο στη διαμόρφωση ελληνικής εθνικής αυτογνωσίας.

Ο εθνικισμός έγινε μία από τις ιδεολογίες που επανεντάσσουν το άτομο στη συλλογικότητα του Έθνους. Από την αλληλεγγύη της φατρίας της προνεωτερικής κοινωνίας κατά την έναρξη του Αγώνα, ως την φαντασιακή κοινότητα του Έθνους το οποίο μοιράζεται κοινή πολιτισμική παράδοση με τα μέλη του, συντελείται η μετάβαση στη νεωτερικότητα από τον Ιωάννη Καποδίστρια.

Η ερμηνεία του Κολοκοτρώνη για το φαινόμενο του ξεσηκωμού των Ελλήνων υπήρξε ευθύβολη: «Η Επανάσταση η δική μας δεν ομοιάζει με καμιάν από όσες γίνονται την σήμερον στην Ευρώπη. Της Ευρώπης οι επαναστάσεις εναντίων των διοικήσεων των είναι εμφύλιοι πόλεμοι. Ο δικός μας πόλεμος ήταν Έθνος με άλλο Έθνος, ήταν με έναν λαό όπου ποτέ δεν πθέλπνε να αναγνωριστεί ως σκλάβος».

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

Η Ελλάς Ευγνωμούσα Θεόδωρου Βρυζάκη, 1858

Πρόκειται για έργο με ιδιαίτερο συμβολισμό, αφού απεικονίζει την Ελλάδα με τη μορφή νέας στεφανωμένης γυναίκας, εν μέσω αγωνιστών της Επανάστασης του 1821.

MARINAKIS CHARTERING, INC.

39 Broadway (Suite 1810), New York, NY 10006

Τηλ.: (212) 483-0340 • Φαξ: (212) 344-9057

Το έπος της Εθνικής μας Παλιγγενεσίας είναι μια ημέρα μνήμης των αγώνων των Ηρώων του 1821 για την Ελευθερία και την Δημοκρατία.

Με υπερηφάνια αναφωνούμε

Ζήτω οι Ηρωες του 1821

Ζήτω η Ελλάς

Γεώργιος Δεσποτόπουλος

Δημήτρης Τεπελίδης

KNOSSOS FURNITURE

24-30 Brooklyn Queens Expressway West, Woodside, NY 11377

Tel.: (718) 729-0404 • Fax: (718) 361-5274

Αιτίες που οδήγησαν στην εκδήλωση της Επανάστασης του 1821

Γιώργος Κουτής – Ιστορικός - ΜΑ Νεότερης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας

Οι σημαντικότεροι λόγοι που οδήγησαν στην έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης τη δεδομένη χρονική στιγμή ήταν οι εξής:

Α) Η διείσδυση των Ελλήνων σε νευραλγικές θέσεις της οθωμανικής διοικητικής μηχανής.

Ήδη, αμέσως μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 και την πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, πολλοί Έλληνες είχαν καταλάβει σημαντικές θέσεις και αξιώματα σε κεντρικούς θεσμούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Φαναριώτες (ονομάστηκαν έτσι από την συνοικία Φανάρι της Κωνσταντινούπολης όπου κατοικούσαν και που ήταν έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου) οι οποίοι ασχολούμενοι με μεγάλη επιτυχία με το εμπόριο (εντός και εκτός της αυτοκρατορίας) και την βιοτεχνία και γνωρίζοντας ξένες γλώσσες -εξαιρετικό και σπάνιο προσόν για την εποχή εκείνη- κατάφεραν να αναρριχηθούν από το 1661 στο αξίωμα του Μεγάλου Δραγουμάνου της Πύλης (το οποίο κατείχαν μέχρι τότε μόνο Εβραίοι και εξισλαμισμένοι Λατίνοι) και έκτοτε δεν έφυγε από τα χέρια τους. Η κοινωνική αυτή ομάδα έφτασε στο απόγειο της ισχύος της στις αρχές του 18ου αιώνα όταν απέκτησαν το αξίωμα του Δραγουμάνου του Στόλου που είχε δημιουργηθεί τότε και το αξίωμα του Ηγεμόνα των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών της Βλαχίας και της Μολδαβίας (1709).

Στο πεδίο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την άλλη πλευρά το ελληνικό στοιχείο ήταν πολύ ισχυρό, καθώς σε ορισμένες περιοχές του ελλαδικού χώρου όπως η Πελοπόννησος είχαν δοθεί αρκετά προνόμια όπως π.χ. η ελάφρυνση των φορολογιών για τους χριστιανούς υπηκόους και η δυνατότητα απόκτησης εγγείου ιδιοκτησίας. Αυτές οι συνθήκες οδήγησαν τους Έλληνες προκρίτους της Πελοποννήσου να αυξήσουν γρηγορότερα τις γαιοκτησίες τους και έτσι να αποκτήσουν μεγαλύτερη οικονομική δύναμη και κοινωνική ισχύ.

Β) Το ελληνικό στοιχείο εντός και εκτός των ορίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν οικονομικά πολύ ισχυρό και συνεχώς ακμάζων.

Η οικονομική ανάπτυξη στον οθωμανοκρατούμενο ελληνικό χώρο, κυρίως στους τομείς του Εμπορίου και της Ναυτιλίας οφειλόταν, βέβαια, στις μεγάλες ικανότητες των Ελλήνων εμπόρων και ναυτικών, οι οποίοι ήδη από το τέλος του 17ου αιώνα, κατόρθωσαν να επιβληθούν στην εμπορική-οικονομική ζωή και ιδιαίτερα στο διαμετακομιστικό εμπόριο της Ανατολικής Μεσογείου αλλά και στις πολύ ευνοϊκές για αυτούς συνθήκες που

επικράτησαν μετά την συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή το 1774. Επιπλέον, κατά τα έτη της Γαλλικής Επανάστασης και της δεύτερης φάσης των Ναπολεόντειων Πολέμων (1803-1815), με τον αποκλεισμό της ηπειρωτικής Ευρώπης από την Αγγλία δόθηκε η δυνατότητα σε δυναμικούς Έλληνες πλοιοκτήτες από τα νησιά του Αιγαίου (Υδρα, Σπέτσες, Ψαρά) να διεκδικήσουν και να εξασφαλίσουν ένα πολύ σημαντικό μερίδιο του θαλάσσιου εμπορίου και των μεταφορών της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου. Την ίδια περίοδο έμποροι από την Κωνσταντινούπολη, την Θεσσαλονίκη, τη Χίο, την Σμύρνη και από πόλεις ή κωμοπόλεις της ηπειρωτικής Ελλάδας ανέπτυξαν σημαντική εμπορική δραστηριότητα σε πόλεις της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης (Βιέννη, Βουδαπέστη, Τεργέστη, Βενετία, Βουκουρέστι), των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών και της Ρωσίας (Οδησσό, Ιάσιο) σχηματίζοντας με την πάροδο του χρόνου ανθηρές και ισχυρές κοινότητες.

Γ) Η επηρροή των ιδεών του Διαφωτισμού, της Γαλλικής Επανάστασης και του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Ο Διαφωτισμός και η Γαλλική Επανάσταση επηρέασαν καθοριστικά την νεότερη ιστορία όχι μόνο της Ευρωπαϊκής ηπείρου αλλά και ολόκληρου του Κόσμου. Τα ιδεώδη της αμφι-οβήτησης των παραδοσιακών αντιλήψεων,

της ανεξιθρησκίας, του ορθολογισμού και της ελευθερίας της σκέψης -απαλλαγμένης από δεισιδαιμονίες και προκαταλήψεις-, η σημασία της γνώσης για την προκοπή του ανθρώπινου είδους, οι επιστημονικές ανακαλύψεις, η επιστροφή στις αξίες και τα ιδανικά της Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας που προωθούσε το κίνημα του Διαφωτισμού σε συνδυασμό με τις διεκδικήσεις της Γαλλικής Επανάστασης για ελευθερία πολιτική και οικονομική, ανατροπή της απολυταρχίας και εδραίωση της δημοκρατίας, της ισότητας όλων των πολιτών απέναντι στους νόμους και της διάκριση των εξουσιών που ευαγγελίζονταν οι εκπρόσωποι της επηρέασαν σε τεράστιο βαθμό τους πρωτεργάτες της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Οι ιδέες αυτές βρήκαν πρόσφορο έδαφος στο μυαλό των Ελλήνων της Δύσης, οι οποίοι άκμαζαν και γίνονταν συνειδητά ή ασυνείδητα φορείς της μετακένωσης αυτών των ιδεών στους συμπατριώτες τους που ζούσαν στον ελληνικό χώρο.

Από την άλλη, οι Έλληνες ναυτικοί που ταξίδευαν στην Δύση, αφουγκράζονταν τις νέες επαναστατικές ιδέες και, γυρνώντας πίσω στην πατρίδα τους, τις μετέδιδαν με ενθουσιασμό στους ομοεθνείς τους. Σημαντικό ρόλο σε αυτό όμως έπαιξε και η ανάπτυξη της παιδείας που πραγματοποιήθηκε χάρη στο άνοιγμα της σκέψης κορυφαίων μορφών του Νε-

οελληνικού Διαφωτισμού στα ιδανικά του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης με κορυφαίους εκπρόσωπους τον Αδαμάντιο Κοραή (1784-1833) αλλά και τον Ρήγα Βελεστινλή ή Φεραίο (1757-1798) που υπήρξε με την δράση και τα πολιτικού-επαναστατικού περιεχομένου έργα του, στην ουσία, ο «πρωτομάστορας» της Ελληνικής Εθνεγερσίας.

Δ) Η δράση της Φιλικής Εταιρείας.

Η Φιλική Εταιρεία, η οποία ιδρύθηκε τον Σεπτεμβρίου 1814 στην Οδησσό από τρεις εμπόρους, τον Εμμανουήλ Ξάνθο, τον Νικόλαο Σκουφά και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ -αν και δεν ήταν η μόνη- ήταν η σημαντικότερη μυστική οργάνωση που καθόρισε την προετοιμασία και τελικώς την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Η καλή οργανωτική δομή της, σε συνδυασμό με τις εξαιρετικά μεθοδικές ικανότητες των τριών ιδρυτών της, είχε ως αποτέλεσμα να εξαπλωθεί μέσα σε μικρό, σχετικά, χρονικό διάστημα το δίκτυό της σε όλο τον υπό οθωμανική κυριαρχία χώρο της Βαλκανικής Χερσονήσου και, ταυτόχρονα να αυξηθεί ο αριθμός των μνημόνων, με τη στρατολόγηση εκατοντάδων μελών: εμπόρων, προκρίτων, κληρικών, κλεφτών, αρματολών, ναυτικών και διανοούμενων.

Ε) Η διοικητική αποσύνθεση, η στρατιωτική αποδυνάμωση και η γενικότερη οικονομική παρακμή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Από τα τέλη περίπου του 16ου - με αρχές του 17ου αιώνα η Οθωμανική Αυτοκρατορία αρχίζει να παρουσιάζει κάποια σημάδια παρακμής τα οποία θα γίνουν πιο εμφανή κατά την διάρκεια των επόμενων αιώνων. Αρχικά, η αποδυνάμωση της κεντρικής διοίκησης, η τοποθέτηση ανίκανων αξιωματούχων σε κρίσιμες θέσεις και η αγοραπωλησία των αξιωμάτων σε συνδυασμό με την παραμέληση του στρατού είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια εδαφών και το τέλος της επεκτατικής της πολιτικής. Από την άλλη η αλλαγές στην φορολογία, η υποτίμηση του οθωμανικού νομίσματος, η επικράτηση της μεγάλης ιδιωτικής γαιοκτησίας (των τσιφλικιών) αντί των τιμαριών οδήγησαν σε επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών. Παράλληλα, η εμπορική διείσδυση των ευρωπαϊκών Δυνάμεων, μέσω εμπορικών συμφωνιών στο κράτος του σουλτάνου, και η κάμψη του εμπορίου για τους Οθωμανούς στην Ανατολική Μεσόγειο μετά τη διάνοιξη νέων θαλάσσιων εμπορικών δρόμων (κυρίως μετά την ανακάλυψη της Αμερικής) είχε ως αποτέλεσμα πέρα από την οικονομική παρακμή και την πολιτιστική καθυστέρηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, να παρακολουθεί η τελευταία στάσιμη και ανίκανη τις διεθνείς κοσμοϊστορικές εξελίξεις.

Πηγή: trikalaerevna.gr

Αποτίουμε φόρο τιμής στους Ηρωες του '21

Ο αγώνας τους είναι η κληρονομιά μας και οφείλουμε να διαφυλάξουμε το μέγιστο αγαθό του ανθρώπου,
την Ελευθερία

Dr. Demetrios Mihalos DDS General Dentistry

ΓΕΝΙΚΗ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗ **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΧΑΛΟΣ**

115 East 61st Street, Suite 6A, New York, NY 10065 • Tel.: 212- 355-1100

www.drmihalos.com

Προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης

Του Ιάκωβου Μιχαηλίδη, καθηγητή της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας

Η Ελληνική Επανάσταση εκκολάφθηκε μέσα στον χώρο του παροικιακού Ελληνισμού, εκεί όπου κυκλοφορούσαν και ζυμώνονταν οι επαναστατικές ιδέες και γενικότερα οι μεγάλες ιδεολογίες. Από την Οδησό και την Πετρούπολη έως το Ιάσιο, τη Βιέννη, την Τεργέστη, τη Βενετία, το Λιβόρνο και τη Μασσαλία, οι Έλληνες κυκλοφορούσαν, εμπορεύονταν, διακινούσαν ιδέες και αγαθά. Από εκεί ξεκίνησε ο Ρήγας Βελεστινλής και στη συνέχεια η Φιλική Εταιρεία. Και από εκεί, μέσω των δικτύων, διακτινώνθηκαν οι σπίντες της Επανάστασης σε όλο τον υπόδουλο Ελληνισμό. Ωστόσο, την ελευθερία δεν τη χάρισαν στους Έλληνες οι ξένοι. Η ελευθερία και η συγκρότηση του ελληνικού βασιλείου υπήρξε η δικαίωση των αγώνων των Ελλήνων, οι οποίοι τόσο στα πεδία των μαχών όσο και στα διπλωματικά σαλόνια μπόρεσαν να εκμεταλλευθούν τα αντικρουόμενα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων και να τα συντονίσουν για δικό τους όφελος.

Η Φιλική Εταιρεία ήταν μια μυστική οργάνωση, η οποία ακολουθούσε τα οργανωτικά πρότυπα των Ελευθεροτεκτόνων. Η επιτυχία της υπήρξε σπουδαία, αφού από την ίδρυσή της το 1814 έως το 1821 κατόρθωσε να εντάξει ως μέλη της προσωπικότητες από όλο το κοινωνικό, πολιτικό και γεωγραφικό φάσμα του Ελληνισμού και να συντονίσει τις συχνά αποκλίνουσες επιδιώξεις τους στη διεκδίκηση ενός κοινού στόχου, της Απελευθέρωσης του υπόδουλου Γένους. Η Φιλική Εταιρεία στηρίχθηκε εν πολλοίς στο δίκτυο που ο Ρήγας Βελεστινλής είχε υφάνει λίγα χρόνια νωρίτερα, αλλά δεν έζησε να το δει να ενεργοποιείται.

Σύμφωνα με αρκετές πηγές της εποχής, η 25η Μαρτίου 1821 είχε οριστεί ως η ημέρα του γενικού ξεσηκωμού στην κρίσιμη αλλά και θεαλλώδη συνάντηση της ηγεσίας της Φιλικής Εταιρείας, υπό τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, στο Ισμαήλιο της Βεσσαραβίας, τον Οκτώβριο του 1820. Ο λόγος ήταν προφανής. Οι άνθρωποι της εποχής δε διέθεταν ημερολόγια, ούτε επικοινωνούσαν με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που έχουμε σήμερα. Ο βίος και οι δραστηριότητές τους κινούνταν γύρω από τον θρησκευτικό κύκλο και τις μεγάλες γιορτές της Ορθοδοξίας. Καθώς το χειμώνα, κατά κανόνα, δεν ξεσπούσαν πολεμικά γεγονότα, η πλησιέστερη ημερομηνία την οποία όλοι αναγνώριζαν ήταν η 25η Μαρτίου, ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου. Μετά τη συγκρότηση του πρώτου ελληνικού βασιλείου, την περίοδο της βασιλείας του Οθωνα, καθιερώθηκε επίσημα ο συμβολικός εορτασμός της 25ης Μαρτίου ως η ημέρα κήρυξης της Επανάστασης. Πρακτικά βέβαια η Επανάσταση είχε ξεκινήσει ήδη από τις 22 Φεβρουαρίου 1821 όταν ο Αλέξανδρος Υψηλάντης μαζί με μερικές δεκάδες αποφασισμένους συντρόφους του πέρασε τον Προύθο ποταμό και έφθασε στο Ιάσιο της Μολδαβίας οπκωντας το λάβαρο του Αγώνα, ενώ διάσπαρτες επαναστατικές εστίες εκδηλώθηκαν σε αρκετές περιοχές του

Μοριά το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου του 1821.

Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η Εκκλησία και η Ορθόδοξη πίστη υπήρξαν οι βασικές σταθερές του υπόδουλου Ελληνισμού. Μέσω των εκκλησιαστικών κειμένων διατηρήθηκε όχι μόνο η χριστιανική πίστη, αλλά και η ελληνική γλώσσα. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης, όμως, υπήρξε θεσμός του οθωμανικού κράτους, επίσημα αναγνωρισμένος. Κατά συνέπεια ο Πατριάρχης αλλά και οι κατά τόπους επίσκοποι και κληρικοί ήταν υπεύθυνοι και λογοδοτούσαν στην Υψηλή Πύλη για τις ενέργειες των υπόδουλων Ελλήνων. Αυτό οδήγησε το Οικουμενικό Πατριαρχείο να είναι εξαιρετικά προσεκτικό στις επιλογές και τις ενέργειές του. Ετσι όταν ξέσπασε το κίνημα του Αλέξανδρου Υψηλάντη στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, η Σύνοδος στο Φανάρι το καταδίκασε, αφορίζοντας μάλιστα τον ίδιο και τον Ηγεμόνα της Μολδαβίας Μιχαήλ Σούτσο. Για την ερμηνεία του αφορισμού και τα αίτια του υπάρχουν διαφορετικές θεωρήσεις από τους ιστορικούς. Ωστόσο, θα πρέπει να συνηγορήσουμε στην κρίση μας ότι ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιρηνόριος Ε' απαχονίσθηκε λίγες ημέρες αργότερα από τους Οθωμανούς, ενώ το άψυχο του σώμα διαπομπεύθηκε στην Κωνσταντινούπολη από το μαινόμενο μουσουλμανικό πλήθος. Ορισμένες πηγές αναφέρουν ότι ο Ιρηνόριος Ε' ήταν και ο ίδιος

μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Είτε ήταν αλήθεια, είτε όχι η συμμετοχή του προκαθήμενου της Ορθοδοξίας στην Εταιρεία των Φιλικών, το βέβαιο είναι ότι στην Επανάσταση συμμετείχαν πλήθος κληρικοί, ανάμεσά τους ο ενθουσιώδεις Ιρηνόριος Δικαίος (Παπαφλέσσας), ο Αθανάσιος Διάκος κ.ά. Εκατοντάδες μάλιστα από αυτούς θανατώθηκαν στη διάρκεια του Αγώνα της Παλιγγενεσίας.

Για τον χαρακτήρα της Ελληνικής Επανάστασης υπάρχει σήμερα ομοφωνία μεταξύ των ιστορικών. Επρόκειτο για μια εθνικοαπελευθερωτική επανάσταση, «για την πίστη και την πατρίδα», όπως αναφέρουν οι εκατοντάδες διακηρύξεις των πρωταγωνιστών της. Ο εθνικοαπελευθερωτικός χαρακτήρας της Εθνεγερσίας έχει διαμορφώσει το γενικό πλαίσιο αρχών της Επανάστασης. Μέσα σε αυτό βέβαια είναι φυσικό να ενυπάρχουν, όπως συμβαίνει άλλωστε σε κάθε επανάσταση, και άλλες επιμέρους διαστάσεις, κοινωνικές, πολιτικές και γεωγραφικές. Αποτελούν επί μέρους πτυχές ενός πολυσύνθετου και πολυεπίπεδου γεγονότος. Κατά κανέναν, όμως, τρόπο δεν είναι κυρίαρχες.

Η «απομάγευση» των πρώων δεν αποτελεί απομυθοποίησή τους, αλλά αποτύπωση των ανθρωπίνων διαστάσεών τους με τις στιγμές μεγαλείου αλλά και πτώσης τους. Οι ιστορικοί δεν συγγράφουν αγιογραφίες, ούτε και λίβελλους. Επιχειρούν να αποτυπώσουν τα γεγονότα και τα πρόσωπα στις πραγματικές διαστάσεις

τους, αφού σκοπός τους είναι να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν τα κίνητρα και το περιεχόμενο των πράξεων των ιστορικών δρώντων. Αυτή είναι η «μαγεία» της ιστορίας της οποίας η γνώση της ιστορίας είναι χρήσιμη όχι μόνο ως πνευματική τέρψη, αλλά κυρίως επειδή ανατρέχοντας στο παρελθόν, μπορούμε να εξάγουμε κάποια χρήσιμα συμπεράσματα που μπορούν να μας βοηθήσουν στο παρόν και στο μέλλον. Η ιστορία φυσικά δεν επαναλαμβάνεται. Αναπαράγονται όμως στη διάρκεια του ιστορικού χρόνου συχνά συμπεριφορές και καταστάσεις, η αποκρυπτογράφηση των οποίων μπορεί να αποβεί ωφέλιμη για το κοινωνικό σύνολο. Ετσι, για παράδειγμα, η γνώση των αιτιών και των επιπτώσεων των εμφυλίων συρράξεων ανάμεσα στους Έλληνες στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης μπορεί να μας βοηθήσει να αντιληφθούμε τις δραματικές επιπτώσεις ενός εθνικού διχασμού και στην εποχή μας. Επιπλέον, η αντιμετώπιση από τον Ιωάννη Καποδίστρια της υγειονομικής κρίσης από την επιδημία πανώλης στην Ελλάδα το 1828 και η επιβολή καραντίνας για αρκετό διάστημα σε διάφορες περιοχές, μπορεί να μας βοηθήσει να αντιληφθούμε ότι η τρέχουσα υγειονομική κρίση λόγω της πανδημίας του Covid-19 δεν αποτελεί ιδιαίτερη κατάσταση, αλλά ένα σύνθημα φαινόμενο με το οποίο ο άνθρωπος βρέθηκε αντιμετώπιος πολλές φορές στη διάρκεια του χρόνου.

Χρόνια πολλά σε όλο τον Ελληνισμό

Happy Independence Day!

energo^{TM}
formerly
MARATHON ENERGY

718.435.2200 | energo.com

Fuels

Natural Gas

Electricity

Sustainability

Mechanical

Αλέξανδρος Υψηλάντης: Μάχου υπέρ Πίστewς και Πατρίδος

Η επαναστατική προκήρυξη που κυκλοφόρησε ο Αλέξανδρος Υψηλάντης στο Ιάσιο της Μολδοβλαχίας στις 24 Φεβρουαρίου 1821, σηματοδότησε την έναρξη της Επανάστασης στις παραδουνάβιες ηγεμονίες.

24 Φεβρουαρίου 1821-
Γενικό στρατόπεδο του Ιαίου

«Η ώρα ήλθεν, ω Άνδρες Έλληνες! Προ πολλού οι λαοί της Ευρώπης, πολεμούντες υπέρ των ιδίων Δικαιωμάτων και ελευθερίας αυτών, μας επροσκάλουν εις μίμψιν, αυτοί, καίτοι οπωσούν ελεύθεροι, προσπάθησαν όλαις δυνάμει να αυξήσωσι την ελευθερίαν, και δι' αυτής πάσαν αυτών την Ευδαιμονίαν.

Οι αδελφοί μας και φίλοι είναι πανταχού έτοιμοι, οι Σέρβοι, οι Σουλιώται, και όλη η Ηπειρος, οπλοφορούντες μας περιμένωσιν, ας ενωθώμεν λοιπόν με Ενθουσιασμόν! η Π α τ ρ ί ς μ α ς π ρ ο σ κ α λ ε ι !

Η Ευρώπη, προσπλάνουσα τους οφθαλμούς της εις ημάς, απορεί διά την ακινησίαν μας, ας αντιπήσωσι λοιπόν όλα τα Όρη της Ελλάδος από τον Ηχον τίς πολεμικής μας Σάλπιγγος, και αι κοιλάδες από την τρομεράν κλαγγήν των Αρμάτων μας. Η Ευρώπη θέλει θαυμάση τας ανδραγαθίας μας, οι δε τύραννοι ημών τρέμοντες και ωχροί θέλουσι φύγει απ' έμπροσθέν μας.

Οι φωτισμένοι λαοί της Ευρώπης ενασχολούνται εις την αποκατάστασιν της ίδιας ευδαιμονίας, και πλήρεις ευγνωμοσύνης διά τας προς αυτούς των Προπατόρων μας ευεργεσίας, επιθυμούν την ελευθερίαν της Ελλάδος.

Ημείς, φαινόμενοι άξιοι της προπατορικής αρετής και του παρόντος αιώνος, είμεθα Εύελπεις, να επιτύχωμεν την υπεράσπισιν αυτών και βοήθειαν, πολλοί εκ τούτων φιλελεύθεροι θέλουσιν έλθη, διά να συναγωνισθώσι με ημάς. Κινηθήτε, ω φίλοι, και θέλετε ιδή μίαν Κρατιάν δύναμιν να υπερασπισθή τα δικάια μας! Θέλετε ιδή και εξ αυτών των εχθρών μας πολλούς, οίτινες, παρακινούμενοι από την δικαίαν μας αιτίαν, να στρέψωσι τα Νώτα προς τον εχθρόν και να ενωθώσι με ημάς, ας παρησιασθώσι με ειλικρινές φρόνημα, η Πατρίς θέλει τους εγκλωπώθι! Ποίος λοιπόν εμποδίζει τους αν-

δρικούς σας Βραχίονας; ο άνανδρος εχθρός μας είναι ασθενής και αδύνατος. Οι στρατηγοί μας έμπειροι και όλοι οι ομογενείς γέμουσιν ενθουσιασμού! ενωθήτε λοιπόν, ω ανδρείοι και μεγαλόψυχοι Έλληνες! ας οχηματισθώσι φάλαγκες εθνικάι, ας εμφανισθώσι Πατριωτικάι λεγεώνες, και θέλετε ιδή τους παλαιούς εκείνους Κολοσσούς του δεσποτισμού να πέσωσιν εξ ιδίων, απέναντι των θριαμβευτικών μας Σημαίων! Εις την φωνήν της Σάλπιγγός μας όλα τα παράλια του Ιωνίου και Αιγέου πελάγους θέλουσιν αντιπήση, τα Έλληνικά πλοία, τα οποία εν καιρώ ειρήνης ήξεραν να εμπορεύωνται, και να πολεμώσι, θέλουσι σπείρη εις όλους τους λιμένες του τυράννου με το πυρ και την μάχαιραν, την φρίκην και τον θάνατον...

Ποία ελληνική ψυχή θέλει αδιαφορήσει εις την πρόσκλησιν της Πατρίδος; Εις την Ρώμην ένας του Καίσαρος φίλος σείων την αιματομένην χλαμύδα του τυράννου εγείρει τον λαόν. Τι θέλετε κάμψαι ω Έλληνες, προς τους οποίους η Πατρίς γυμνή δεικνύει μεν τας πληγάς της και με διακεκομμένη φωνήν επικαλείται την βοήθειαν των τέκνων της; Η θεία πρόνοια, ω φίλοι Συμπατριώται, ευσπλαγχνισθείσα πλέον τας δυστυχίας μας πυδόκησεν ούτω τα πράγματα, ώστε με μικρόν κόπον θέλομεν απολαύση με την ελευθερίαν πάσαν ευδαιμονίαν. Αν λοιπόν από αξιόμემπον αβελτηρίαν αδιαφορήσωμεν, ο τύραννος γενόμενος αγριώτερος θέλει πολλαπλασιάση τα δεινά μας, και θέλομεν καταντήση διά παντός το δυστυχέστερον πάντων των εθνών.

Στρέψατε τους οφθαλμούς σας, ω Συμπατριώται, και ιδετε την ελεεινήν μας κατάστασιν! ιδετε εδώ τους Ναούς καταπατημένους! εκεί τα τέκνα μας αρπαζόμενα διά χρήσιν αναιδιστάτην της αναιδούς φιληδονίας των βαρβάρων τυράννων μας! τους οίκους μας γεγυμνωμένους, τον αγρούς μας λεπλιτισμένους και ημάς αυτούς ελεεινά ανδράποδα!

Είναι καιρός να αποτινάξωμεν τον αφόρητον τούτον Ζυγόν, να ελευθερώσωμεν την Πατρίδα, να κρημνίσωμεν από τα νέφη την ημισέληνον να υψώσωμεν το σημείον, δι' ου πάντοτε νικώμεν! λέγω τον Σταυρόν, και ούτω να εκδικήσωμεν την Πατρίδα, και την Ορθόδοξον ημών Πίστιν από την ασεβή των ασεβών Καταφρόνησιν.

Μεταξύ ημών ευγενέστερος είναι,

Four Seasons Florists

46-20 Frances Lewis Blvd., Flushing, NY 11358
Tel.: (718) 423-9500 • (212) 509-3977 • Fax:(718) 423-9510
Tel.: 718-423-9500 • 1-800-748-3320 • www.4seasonsflorists.com

Με συγκίνηση χαιρετίζουμε
την Επέτειο
της Εθνικής μας Παλιγγενεσίας,
και τιμούμε τη μνήμη των Ηρώων μας.
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!

Εγγύησή σας: Η πείρα μας

Λουλούδια για τις Γιορτές

■ Γάμους ■ Αρραβώνες ■ Βαφτίσεις
■ Γενέθλια ■ Ονομαστικές Εορτές
και για όλες τις κοινωνικές σας στιγμές

Αποστέλουμε σε όλη την Αμερική και σε όλο τον κόσμο

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Χρόνια Πολλά

σε όλο τον Ελληνισμό
για τη διπλή Εορτή
του Ευαγγελισμού
της Θεοτόκου
και της Επετείου
της Ελληνικής Επανάστασης
Ζήτω οι Ηρωες του 1821!
Ειρήνη σε όλον τον Κόσμο

Stacey Tzortzatos
Licensed RE Salesperson

Cell: 917-327-4143

Office: 718-475-2700 x 524 • Fax: 718-475-2986

staceysales@kw.com

www.staceysales.kw.com

kw KELLERWILLIAMS
REALTY LANDMARK

32-55 Francis Lewis Blvd., Bayside, NY 11358

Each Office is Independently Owned and Operated

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Υμνος Πατριωτικός

«Όλα τα έθνη πολεμού» - Ποίηση: Ρήγας Φεραίος

Λοιπόν, τινάξετε για μια,
την τυραννία και σκλαβιά!
Παράδειγμά μας είναι
των προπατόρων μνήμαι
καθώς εκείνοι ζούσαν
στη φωτιά, βρε παιδιά.

Μαρία Μάρκου

Δικηγόρος στην Ελλάδα και στις Η.ΠΑ.
Πρόεδρος της Markou Global Legal Group

METAXA®

PLAY IT
STRAIGHT....

OR MIX IT UP

Taste the unexpected

© 2023 Metaxa B.V., Imported by Rémy Cointreau USA, Inc., New York, NY. Metaxa®. Enjoy Responsibly.

“ Ας καλέσωμεν λοιπόν εκ νέου, ω Ανδρείοι και μεγαλόψυχοι Έλληνες, την ελευθερίαν εις την κλασικήν γην της Ελλάδος! ”

όστις ανδρειοτέρως υπερασπισθή τα δίκαια της Πατρίδος, και ωφελιμότερως την δουλεύσῃ. Το ἔθνος συναθροιζόμενον θέλει εκλέξῃ τους Δημογέροντάς του, και εις την ὑψιστον ταύτην Βουλὴν θέλουσιν υπεΐκει ὅλοι μας αι πράξεις...

As κινθώμεν λοιπόν μέ εν κοινόν φρόνιμα, οι πλούσιοι as καταβάλωσιν μέρος της ιδίας περιουσίας, οι ιεροί ποιμένες as εμπυχωώσῃ τον λαόν με το ἰδίον των παράδειγμα, και οι πεπαιδευμένοι as συμβουλεύωσιν τα ωφέλιμα.

Οι δε εν ξέναις αυλαίς υπουργούντες στρατιωτικοί και πολιτικοί ομογενείς, αποδίδοντες τας ευχαριστίας εις πν ἕκαστος υπουργεί δύναμιν, as ορμήωσιν ὅλοι εις το ανοιγόμενον ἤδη μέγα και λαμπρόν στάδιον, και as συνεισφέρωσιν εις την πατρίδα τον χρεωστούμενον φόρον, και ως γενναίοι as ενοπιισθώμεν ὅλοι άνευ αναβολῆς καιρού με το ακαταμάχητον ὄπλον της ανδρείας και υπόσοχοι εντός ολίγου την νίκην και μετ' αὐτήν παν αγαθόν. Ποίοι μισθωτοί και χαύνοι δούλοι τολμούν να αντιπαραταχθώσιν απέ-

ναντι λαού, πολεμούντος υπέρ της ιδίας ανεξαρτησίας; Μάρτυρες οι Ηρωικοί αγώνες των προπατόρων μας • Μάρτυς η Ισπανία, ἥτις πρώτη και μόνη κατετρόπωσε τας απτήτους φάλαγκας ενός τυράννου.

Με την Ενωσην, ω Συμπολίται, με το προς την ιερὰν Θρησκείαν Σέβας, με την προς τους Νόμους και τους Στρατηγούς υποταγήν, με την ευτολμίαν και σταθερότητα, η νίκη μας είναι βεβαία και αναπόφευκτος, αὐτή θέλει στεφανώσῃ με δάφνας αειθαλείς τους Ηρωικούς αγώνας μας, αὐτή με χαρακτήρας ανεξαλείπτους θέλει χαράξῃ τα ονόματα ημών εις τον ναόν της αθανασίας, διά το παράδειγμα των επερχομένων γενεών. Η Πατρίς θέλει ανταμείψῃ τα ευπειθή και γνήσιά της τέκνα με τα βραβεία της δόξης και τιμῆς, τα δε απειθή και κωφεύοντα εις την τωρινήν της πρόσκλησιν, θέλει αποκρηύξῃ ως νόθα και Ασιανά σπέρματα, και θέλει παραδώσῃ τα ονόματά των, ως άλλων προδότων, εις τον αναθεματισμόν και κατάραν των μεταγενεστέρων.

As καλέσωμεν λοιπόν εκ νέου, ω Ανδρείοι και μεγαλόψυχοι Έλληνες,

την ελευθερίαν εις την κλασικήν γην της Ελλάδος! As συγκροτήσωμεν μάχην μεταξύ του Μαραθῶνος και των Θερμοπυλών! As πολεμήσωμεν εις τους τάφους των Πατέρων μας, οι οποίοι, διά να μάς αφήσωσιν ελευθέρους, επολέμησαν και απέθανον εκεί!

Το αίμα των τυράννων είναι δεκτόν εις την σκιάν τον Επαμεινώνδου Θηβαίου, και του Αθηναίου Θρασυβούλου, οίτινες κατετρόπωσαν τους τριάκοντα τυράννους, εις εκείνας του Αρμοδίου και Αριστογείτωνος, οι οποίοι συνέτριψαν τον Πεισιστρατικόν ζυγόν, εις εκείνην του Τιμολέοντος, ὅστις απεκατέστησε την ελευθερίαν εις την Κόρινθον και τας Συρακούσας, μάλιστα εις εκείνας τον Μιλτιάδου και Θεμιστοκλέους, του Λεωνίδου και των τριακοσίων, οίτινες κατέκοψαν τοςάκις τους αναριθμήτους στρατούς των βαρβάρων Περσών, των οποίων τους βαρβαροτέρους και ανανδροτέρους απογόνους πρόκειται εις ημάς σήμερον, με πολλά μικρόν κόπον, να εξαφανίσωμεν εξ ολοκλήρου. Eis τα ὄπλα λοιπόν φίλοι η Πατρίς Mas Προσκαλεί!».

Με σεβασμό
και υπερηφάνεια
τιμούμε
την Ελληνική Επανάσταση

ΖΗΤΩ
Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ
1821!

FOUR STAR
AIR CONDITIONING CO., LLC

19-02 42nd Street, Astoria, NY 11105 • Tel: 718-932-8480
www.fourstarac.com

Χρόνια Πολλά

για την εορτή
του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
και την Επέτειο
της Εθνικής μας Παλιγγενεσίας.

Ο αγώνας των προγόνων μας
για το ιδανικό της ελευθερίας
είναι παράδειγμα προς μίμηση
για τις νεότερες γενιές.

Colonial Diner

27 Orient Way, Lyndhurst, NJ 07071

Tel: **201-935-3192**

Ζήτω το '21 - Χρόνια Πολλά

Εφθασε η ώρα, δόξα τω Θεώ

Σύμφωνα με το θρύλο

**Και ο παπάς
που είναι κρυμμένος
μέσα στο Αγιο Βήμα ...
τα Ευζωνάκια
δεν θα αργήσει
να βγει να τα κοινωνήσει**

Η εικόνα με τον αγγελο που οδηγεί τους κληρικούς έξω από την κρύπτη

**Αλωση Κωνσταντινουπόλεως
29 Μαΐου 1453**

Σημαίνει ο Θεός, σημαίνει η γη,
σημαίνουν τα επουράνια,
σημαίνει κι η Αγία Σοφιά, το Μέγα Μοναστήρι,
με τετρακόσια σήμαντρα,
κι εξηνταδυό καμπάνες.
Κάθε καμπάνα και Παπάς,
κάθε Παπάς και Διάκος.
Ψάλλει ζερβά ο βασιλιάς, δεξιά ο πατριάρχης,
κι απ' την πολλή την ψαλμουδιά
εσειόντανε οι κολόνες.
Να μπουνε στο Χερουβικό και να βγει ο Βασιλέας.

Φωνή τους ήρθε εξ ουρανού
κι απ' αρχαγγέλου στόμα:
«Πάψετε το Χερουβικό, κι ας χαμηλώσουν τ' Άγια,
παπάδες πάρτε τα ιερά, και σεις κεριά σβηστείτε,
γιατί είναι θέλημα Θεού η Πόλη να τουρκέψει.

Η Δέσποινα εταράχτηκε, και δάκρυσαν οι εικόνες.
-Σώπασε Κυρά Δέσποινα, και μην πολυδακρύζεις,
πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά μας θα 'ναι.

Δημοτικό τραγούδι

Ζήτω το 1821

Συγχαρητήρια για τα **202** χρόνια *Ανεξαρτησίας*

Ιωάννης και Ζωή Ρήγα
και τα παιδιά τους

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Το μήνυμα που μας δίνει το μεγαλείο της

25ης Μαρτίου

είναι η πίστη στις αθάνατες ελληνικές αξίες
της Ελευθερίας και της Δικαιοσύνης
για τις οποίες αγωνίστηκαν και θυσιάστηκαν
οι ήρωές μας.

P.Y.D. CORP.

Store Fronts ■ Mirrors ■ Table Tops ■ Thermo Units
Shower Doors ■ Free Estimates

Tel: (917) 743-6272 ■ e-mail: pydglass@yahoo.com

Σας ευχαριστώ για την προτίμησή σας

Wishing our Greek friends
Happy Independence Day
Long Live Greece!

Sofia Balile, Esq.

■ Προστασία καταναλωτών
■ Κτηματομεσιτικά ■ Οικογενειακό Δίκαιο
(Διαζύγια, Επιμέλεια, Υποστήριξη παιδιών)
■ Κληρονομικά

Στο δικηγορικό γραφείο της *Sofia Balile*
δεν είστε ένας απλός πελάτης αλλά ένας πολίτης φίλος.
Αναλαμβάνουμε και μελετούμε την υπόθεσή σας
με σοβαρότητα και υπευθυνότητα.
Θα έχετε την καλύτερη αντιπροσώπευση που υπάρχει.

Με άδεια στις πολιτείες New York & New Jersey

THE LAW OFFICE OF SOFIA BALILE, Esq.

155 Water St., 3rd Floor, Brooklyn, New York 11201
T. 646-580-6116 • F. 877-516-5646

www.balilelaw.com

«Είμαστε στο εμείς, και όχι στο εγώ.»

Στρατηγός Μακρυγάννης

Χρόνια πολλὰ Ελλάδα!

ΖΗΤΩ ΤΟ ΕΘΝΟΣ!

Aristides and Dina Bantis
Cocoa Beach, FL

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΖΑΜΕΪΚΑ

Το Σχολείο μας προσφέρει
ένα **ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ**
σχεδιασμένο για παιδιά

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΣ:

Η μεθοδική και συστηματική διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας,
της Ορθόδοξης Χριστιανικής Πίστης,
της Ελληνικής Ιστορίας και του Ελληνικού Πολιτισμού

ΔΙΑΘΕΤΕΙ:

- Εξειδικευμένο προσωπικό με διευθυντή τον άριστα καταρτισμένο και έμπειρο εκπαιδευτικό **κ. Απόστολο Φούντα**
- Ολιγάριθμες τάξεις με εμπλουτισμένο πρόγραμμα
- Φιλική ατμόσφαιρα

Το πρόγραμμα των μαθημάτων
ανταποκρίνεται στις δυνατότητες των μαθητών μας:

- Ανάγνωση
- Γραμματική
- Θρησκευτικά
- Γραφή
- Συζήτηση
- Μυθολογία
- Ιστορία

Προετοιμασία των μαθητών της 7ης και 8ης τάξης
για τις Εξετάσεις Ελληνικής Γλώσσας (Greek Regents),
της πολιτείας της Νέας Υόρκης

Και φέτος το Ελληνικό Σχολείο μας λειτουργεί
ΕΝΤΕΛΩΣ ΔΩΡΕΑΝ
χωρίς καμμία οικονομική επιβάρυνση

ΩΡΕΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Κάθε Δευτέρα και Τετάρτη 4:00 – 6:00 μ.μ.

Υμνος εις την Ελευθερίαν
«Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!»
Διονύσιος Σολωμός

84-35 152nd St., Jamaica Hills, N.Y. 11432
ΤΗΛ.: (718) 291-2420 – Fax: (718) 526-6775

Τιμούμε τους Ηρωες του 1821

για τους αγώνες τους για τα ιδανικά και τις αξίες
του Έθνους και την αυτοθυσία τους για μια Ελεύθερη Πατρίδα
αποδεικνύοντας περίτρανα πως θέλει
«Αρετή και Τόλμη η Ελευθερία»

Ζήτω η 25η Μαρτίου

Ζήτω η Ελλάς

Jim Sidiropoulos - President
COMMERCIAL & INDUSTRIAL

PLUMBING - HEATING - FIRE PROTECTION
FIRE PROTECTION-HVAC-MECHANICAL-PROCESS PIPING

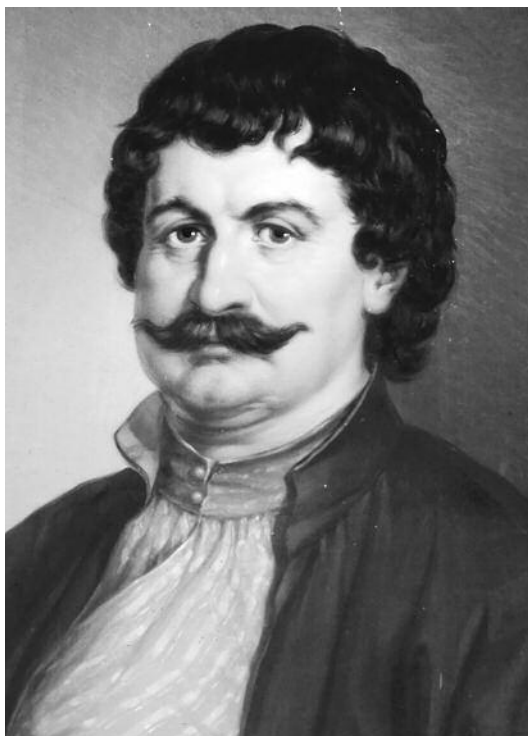
242 43rd Street, Brooklyn, NY 11232 • Phone: 718-369-7248 • www.delphiph.com

Ρήγας Βελεστινλής

Ο πρόδρομος της Ελληνικής Ανεξαρτησίας

Του Δημήτρη Καραμπερόπουλου*

Στα χρόνια της βαριάς σκλαβιάς, όταν η Θεσσαλία στέναζε κάτω από την τυραννία του σουλτάνου, γεννήθηκε το 1757 ο Ρήγας στο Βελεστίνο Μαγνησίας, όπου και η αρχαία πόλις «Φεραί», εκ της οποίας οι μεταγενέστεροι συγγραφείς απέδωσαν το επώνυμο «Φεραίος». Ο ίδιος ο Ρήγας πάντοτε ανέγραφε «Ρήγας Βελεστινλής Θετταλός» στα βιβλία του και στα έγγραφα κατά τη συνήθεια των λογίων της εποχής του, που ως επώνυμο χρησιμοποιούσαν τον τόπο καταγωγής του. Ωστόσο, το μέχρι πρόσφατα θεωρούμενο σαν πραγματικό όνομα του Ρήγα «Αντώνιος Κυριαζής», αποδείχθηκε μετά τις πρόσφατες μελέτες ως ανιστόρητο και κατασκευάσμα «ευφάνταστων» συγγραφέων, γι' αυτό διαγράφηκε και από τα σχολικά βιβλία Ιστορίας.

Ο Ρήγας Βελεστινλής για τη μόρφωσή του φοίτησε στη Σχολή της Ζαγοράς, όπου μελετούσε και αρχαίους κλασσικούς, όπως ενδεικτικά γνωρίζουμε από βιβλίο αρχαίων γεωγράφων, το οποίο απόκειται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της. Αργότερα δεκαοκτώ-είκοσι χρονών μεταβαίνει στην Κωνσταντινούπολη, όπου μαθαίνει ξένες γλώσσες και αρχίζει να μεταφράζει το πρώτο του βιβλίο. Ομως και πάλι φεύγει και εγκαθίσταται στις Παρίσιες Ηγεμονίες, που γειτνιάζαν με την Ευρώπη και είχαν μια κάποια ελευθερία. Στο Βουκουρέστι αναπτύσσει έντονη δραστηριότητα, εισέρχεται στον κύκλο του λογίου Κανταρζή, γίνεται γραμματικός των Ηγεμόνων και συμμετέχει στα κοινά της περιοχής του. Εκλέγεται εκπρόσωπος της γειτονιάς του σε μια περίπτωση διάνοιξης ενός δρόμου και σε μια επιδημία πανώλης του ανατίθεται ο έλεγχος των σπιτιών για τη διαπίστωση αρρώστων.

Ο Ρήγας το 1790 μεταβαίνει για πρώτη φορά στη Βιέννη, ως γραμματικός και διερμηνέας ενός τοπάρχου, που θα τιμώταν από

τον αυτοκράτορα της Αυστρίας. Τότε εκδίδει τα δύο πρώτα του βιβλία: Το «Σχολείον των ντελικάτων εραστών», στο οποίο διαφαίνεται η πολιτικοκοινωνική του αντίληψη, διότι καταφέρεται εναντίον των τίτλων ευγενείας και το «Φυσικός απάνθισμα», όπου αναγράφει την υπέροχη σε νόημα ρήση «Οποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά».

Στη φυσική του αυτή ο Ρήγας μεταφέρει, όπως έχουμε αποδείξει, την επιστημονική γνώση της Γαλλικής Εγκυκλοπαιδείας των Ντιντερώ και Ντ' Αλαμπέρ, για την καταπολέμηση της αμάθειας και της δεισιδαιμονίας. Επίσης εκείνο τον καιρό, όπως ο ίδιος μας πληροφορεί στο τέλος του βιβλίου του «Φυσικός απάνθισμα», μεταφράζει το βιβλίο του Μοντεσκιέ, «Το πνεύμα των νόμων». Η προσπάθειά του αυτή δείχνει το πρώιμο ενδιαφέρον του Ρήγα για το πολιτικό, κοινωνικό πρόβλημα, τα συστήματα διοικήσεως του κράτους και τη διάκριση των εξουσιών. Θα ήθελε με τη μετάφραση αυτή να δείξει ότι το δημοκρατικό πολίτευμα είναι το καλλίτερο για να διοικηθεί ο κόσμος.

Σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της επαναστατικής σκέψης του Ρήγα και τη σύλληψη του συγκεκριμένου επαναστατικού του σχεδίου θα πρέπει να διαδραμάτισαν, εκτός από τις μελέτες του, και σημαντικά γεγονότα της εποχής του: τα Ορλωφικά (1770), όπως αποκλήθηκαν τα αιματηρά γεγονότα που επακολούθησαν μετά την εξέγερση των παρακινηθέντων ραγιάδων από τους απεσταλμένους της τσαρίνας Αικατερίνης Ορλώφ, οι οποίοι εγκατέλειψαν τους εξεγερμένους Έλληνες στη manía των κατακτητών. Επίσης η νέα πολιτειακή κατάσταση με την Γαλλική Επανάσταση και ο πόλεμος των «τριών Ιμπεριών» με τις επακολουθήσασες συμφωνίες του Συστώβ (1791) και Ιασίου (1792) μεταξύ της Αυστρίας, Ρωσίας και της Οθωμανικής Πύλης αντίστοιχα. Οι Συμφωνίες αυτές διέψευσαν τις ελπίδες των σκλαβωμένων, πως τάχα τα χριστιανικά κράτη θα απελευθέρωναν τους Έλληνες και τους άλλους βαλκανικούς λαούς από τον οθωμανικό δεσποτισμό και τυραννία. Αποτέλεσμα των μελετών του και της εμπειρίας των ιστορικών γεγονότων ήταν ο Ρήγας να συλλάβει το επαναστατικό του σχέδιο και να στηρίξει την σχεδιαζόμενη Επανάστασή του στις ντόπιες, γηγενείς δυνάμεις των σκλαβωμένων

στρίας, Ρωσίας και της Οθωμανικής Πύλης αντίστοιχα. Οι Συμφωνίες αυτές διέψευσαν τις ελπίδες των σκλαβωμένων, πως τάχα τα χριστιανικά κράτη θα απελευθέρωναν τους Έλληνες και τους άλλους βαλκανικούς λαούς από τον οθωμανικό δεσποτισμό και τυραννία. Αποτέλεσμα των μελετών του και της εμπειρίας των ιστορικών γεγονότων ήταν ο Ρήγας να συλλάβει το επαναστατικό του σχέδιο και να στηρίξει την σχεδιαζόμενη Επανάστασή του στις ντόπιες, γηγενείς δυνάμεις των σκλαβωμένων. Τον Αύγουστο του 1796 επανέρχεται στη Βιέννη, όπου αρχίζει μια συστηματική δουλειά με την έκδοση της μεγαλειώδους «Χάρτας της Ελλάδος», που την ολοκληρώνει την επομένη χρονιά. Παράλληλα έχει συναντήσεις με άλλους Έλληνες πατριώτες, τους οποίους εμπνέει με το επαναστατικό του κίνημα, ιδιαίτερα με τον Θούριό του, τον οποίο συχνά τον τραγουδούν. Ακόμη τυπώνει τα βιβλία «Νέος Ανάχαρσις», και «Ηθικός Τρίπους», όπου περιέχονται «Τα Ολύμπια», τα οποία αναφέρονται στους Ολυμπιακούς Αγώνες, την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, το «Στρατιωτικόν Εγκόλπιον» και μυστικά και παράνομα τυπώνει τα επαναστατικά του κείμενα, όπου περιέχονται Η Επαναστατική Προκήρυξη, Τα Δίκαια του Ανθρώπου, Το Σύνταγμα και ο Θούριος.

Η Προδοσία

Και ενώ είχε πάρει διαβατήριο από της Αυστριακής Αστυνομίας με σκοπό να κατέβει στην Ελλάδα, όταν φθάνει στην Τεργέστη, τελευταία πόλη της επικράτειας των Αυστρίας συλλαμβάνεται, μετά από προδοσία ενός δυστυχώς Έλληνα εμπόρου. Η Αυστριακή Αστυνομία μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχε αντιληφθεί την επαναστατική κίνηση του Ρήγα, γι' αυτό και αναστατώθηκε μια και δόθηκε η εντύπωση ότι ο Ρήγας εκμηδένισε την τόσο καλή οργάνωσή της.

Αποτέλεσμα των μελετών του και της εμπειρίας των ιστορικών γεγονότων ήταν ο Ρήγας να συλλάβει το επαναστατικό του σχέδιο και να στηρίξει την σχεδιαζόμενη Επανάστασή του στις ντόπιες, γηγενείς δυνάμεις των σκλαβωμένων

Στην μνήμη
των Ηρώων του 1821
αποτίουμε φόρο τιμής
και ευγνωμοσύνης

«Τούτην την πατρίδα την έχομεν όλοι μαζί,
και σοφοί κι αμαθείς και πλούσιοι και φτωχοί
και πολιτικοί και στρατιωτικοί
και οι πλέον μικρότεροι άνθρωποι.
Το λοιπόν δουλέψαμε όλοι μαζί,
να την φυλάμεν κι όλοι μαζί.

Είμαστε εις το “εμείς” κι όχι εις το “εγώ”».

Μακρυγιάννης

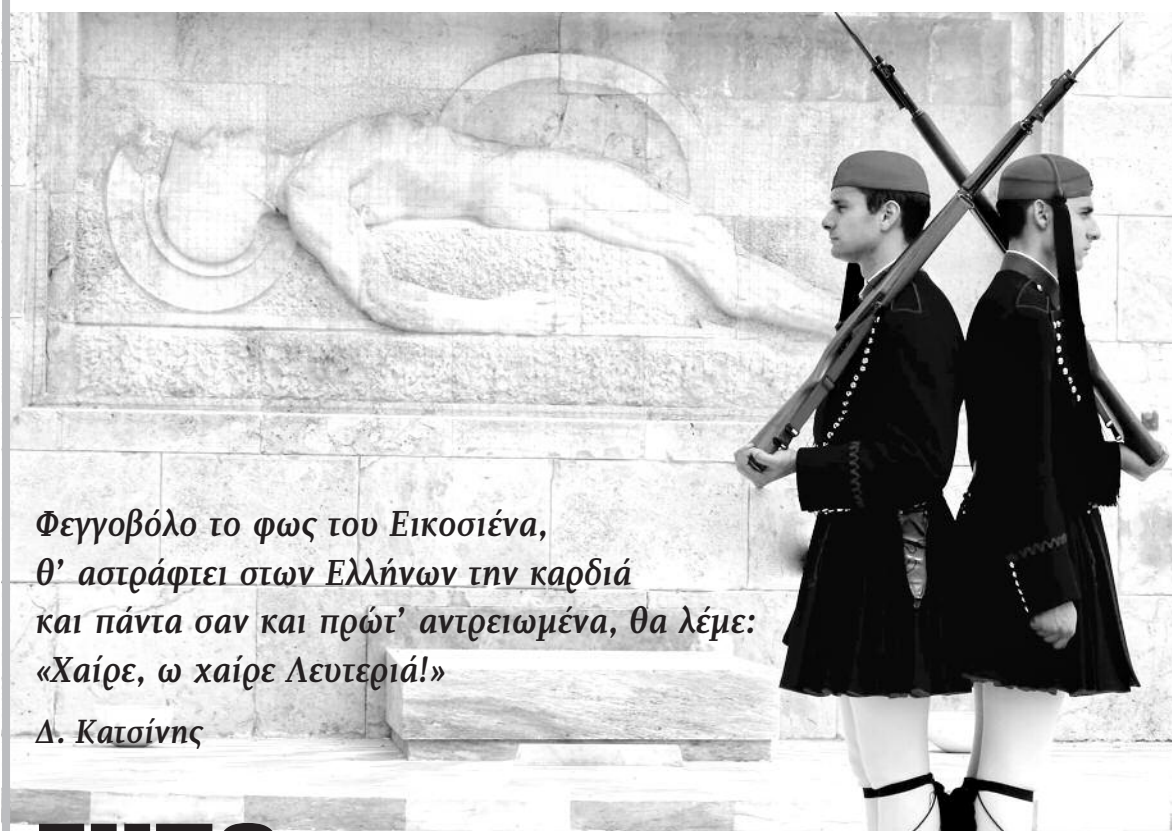
Ζήτω 25η Μαρτίου 1821!

Οι ιδιοκτήτες Γεώργιος Σιαμπούλης,
Στέλιος Σπύρου, Κώστας Παναγιωτόπουλος
και οι οικογένειές τους

Tom Sawyer

Diner & Restaurant

98 E. Ridgewood Ave., Paramus, NJ 07652
(201) 262-0111

Φεγγοβόλο το φως του Εικοσιένα,
θ' αστράφτει στων Ελλήνων την καρδιά
και πάντα σαν και πρώτ' αντρειωμένα, θα λέμε:
«Χαίρε, ω χαίρε Λευτεριά!»

Δ. Κατσίνης

ΖΗΤΩ
Η 25^Η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Dale-Way Auto Body Center

Our Reputation precedes us and our work speaks for itself

Check out our reviews on Facebook, Google and yelp

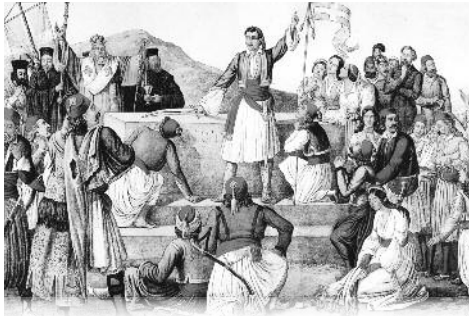
www.dale-way.com

3039 Tibbett Avenue, Bronx, NY 10463 ■ Tel.: (718) 601-8100

ΖΗΤΩ Η 25^η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Τιμή και Δόξα
στους Ηρωες
της Ελληνικής
Επανάστασης

Nikolaos I. Tsouros, Esq.
Attorney at Law

Estate & Trust Planning and Administration,
Taxation, Business and Real Estate Transactional Law

Valley Forge Square II

661 Moore Road - Suite 105, King of Prussia, PA 19406

nik@wfbtaxlaw.com

Ph 610.337.4080 Ext. 4 • Fax 610.337.0902

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Ανακρίνεται, φυλακίζεται, βασανίζεται επί έξι μήνες και τελικά με σίδερα στα χέρια και στα πόδια μεταφέρεται στο Βελιγράδι, όπου παραδίνεται στους Τούρκους, οι οποίοι τον θανατώνουν μαζί με τους άλλους επτά συντρόφους του στον Πύργο Νεμπούζα, τον Ιούνιο του 1798.

Το Επанаστατικό Σχέδιο του Ρήγα

Για την απελευθέρωση της Ελλάδος και των άλλων βαλκανικών λαών από την οθωμανική τυραννία, ο Ρήγας ως πραγματικός ηγέτης φρόντισε για την προετοιμασία της Επανάστασης και την εφαρμογή της. Εδωσε σημασία στην ανύψωση πρώτα του ηθικού των σκλαβωμένων και στη δημιουργία επанаστατικής διάθεσης για να πάρουν τα όπλα εναντίον του τυράννου. Κατά την εφαρμογή του επанаστατικού του σχεδίου χρησιμοποίησε τα δύο σημαντικά μέσα της επικοινωνίας, τον ήχο και την εικόνα. Εξέδωσε την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου με τους τέσσερις στρατηγούς του και τέσσερις παραστάσεις από τα κατορθώματα του Μ. Αλεξάνδρου, το οποίο πρόσφερε στους σκλαβωμένους ως πρότυπο ανδρείας και αποφασιστικότητας. Γι' αυτό εξέλλου και στον Ύμνο Πατριωτικό, στροφής 33, αναφωνεί:

«Αλέξανδρε, τώρα να βγεις από τον τάφον, και να ιδής, των Μακεδόνων πάλιν ανδρείαν την μεγάλην, πώς τους εχθρούς νικούνε, με χαρά στη φωτιά»

Σε μια εποχή όπου όλοι υμνούσαν τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη ως ελευθερωτή των λαών, ο οποίος μάλιστα βρισκόταν δίπλα στην σκλαβωμένη Ελλάδα, ο Ρήγας δεν έγραψε ένα στίχο, δεν τον ύμνησε. Αντίθετα εκείνη την εποχή τύπωνε την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, προσφέροντάς τον ως πρότυπο στους Έλληνες. Εξέδωσε επίσης τον τόμο «Νέος Ανάχαρις», όπου αναφέρεται στην ένδοξη ιστορία της αρχαίας Ελλάδος. Με το τραγούδι, με τον επанаστατικό παιάνα «Θούριος», προσπαθεί να εμπυκώσει τους σκλαβωμένους και να τους ωθήσει στην μεγάλη απόφαση, την Επανάσταση. Στους στίχους διεκτραγωδεί τη θλιβερή κατάσταση των σκλαβωμένων:

«Ως πότε παλληκάρια να ζούμε στα στενά, μονάχοι, σαν λιοντάρια, στες ράκες, στα βουνά;

*Να φεύγωμ' απ' τον κόσμο, για την πικρή σκλαβιά;
Να χάνωμεν αδέρφια, Πατρίδα και γονείς,
τους φίλους, τα παιδιά μας κι όλους τους συγγενείς;
Τι σ' ωφελεί αν ζήσης και είσαι στη σκλαβιά;
Στοχάσου πώς σε ψένουν καθ'*

ώραν στη φωτιά».
(Θούριος, στίχ. 1-2, 4-6, 9-10)

Τονίζει όμως στους σκλαβωμένους πως η ελευθερία είναι αξία ανώτερη και από τη ζωή, γι' αυτό εκφράζοντας και την εμπειρία των σαράντα χρόνων ζωής του, βροντοφωνεί:

«Καλλίό 'ναι μιας ώρας ελευθερής ζωής, παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή»
(Θούριος, στίχ. 7-8)

Παροτρύνει τους λαούς των Βαλκανίων να αρπάξουν τα όπλα και να ριχθούν στον ιερό αγώνα της Επανάστασης:

«Βουλγάροι κι Αρβανίτες, Αρμένιοι και Ρωμιοί, αράπηδες και άσπροι, με μια κοινή ορμή, για την Ελευθερίαν να ζώσωμεν σπαθί πώς είμασθ' αντρωμένοι, παντού να ξακουσθή»
(Θούριος, στίχ. 45-48)

Ακόμη, ως πραγματικός ηγέτης έδινε σημασία στον ψυχολογικό παράγοντα των σκλαβωμένων. Προσπαθούσε να ανυψώσει το ηθικό τους. Γι' αυτό καταρρίπτει ως μύθο τη διάχυτη πεποίθηση ότι τάχα τα οθωμανικά στρατεύματα ήταν ανίκητα. Δείχνει απεραντίως ότι στην πραγματικότητα ήταν ευάλωτα και ενισχύσει έτσι το φρόνημα των επαναστατών. Για τον σκοπό αυτό στον Θούριό του φέρνει το συγκεκριμένο παράδειγμα των «Γκιρζιανλήδων» (λαού στα βουνά του Αίμου) που επαναστάτησαν στην περιοχή της Θράκης. Και ο Ρήγας διαλαλεί πως ο Σουλτάνος δεν είναι τόσο δυνατός, όσο οι σκλαβωμένοι νομίζουν:

*«Ποτέ μην στοχασθήτε πως είναι δυνατός καρδιοχτυπά και τρέμει σαν λαγός κι αυτός.
Τριακόσιοι Γκιρζιανλήδες τον έκαμαν να διή πως δεν μπορεί με τόπια, μπροστά τους να εβγή»*
(Θούριος, στίχ. 111-114)

Ο επαναστατικός παιάνας, Θούριος, γρήγορα διαδόθηκε σε χειρόγραφη μορφή στο χώρο των Βαλκανίων εμπυκτώνοντας τους σκλαβωμένους για τον τιτάριο του πολέμου αγώνα. Μάλιστα, η διάδοση και εξάπλωσή του αποτελεί μοναδικό, ίσως, φαινόμενο στην Ιστορία των λαών.

Ο Ρήγας κατά την προετοιμασία του επαναστατικού του σχεδίου σκέφθηκε πως είναι απαραίτητη η εκπαίδευση των σκλαβωμένων στην πολεμική τέχνη και σύμφωνα με τις ισχύουσες απόψεις της εποχής του, για να είναι σε θέση να αντιπαραταχθούν στον στρατό του σουλτάνου. Για το σκοπό αυτό μεταφράζει το "τραπωτικό Εγκόλπιο", ενός διασημού τότε Γερμανού στρατηγού.

Χρόνια Πολλά
για τη διπλή εορτή
του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
και την Επέτειο της Εθνικής μας Ανεξαρτησίας

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω Η Ελλάς!

Dennis Moustakis

**Dennis
Auto
Repair**

5741 Westheimer Rd, Houston,
TX 77057
(713) 977-6143

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821! Ζήτω η ΕΛΛΑΔΑ!

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

A.A.D.

CONSTRUCTION CORP.

141 Dwight Street, Brooklyn, NY 11231

Tel.: (718) 439-1400

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

MARTIN A. GLEASON FUNERAL HOME, LLC

- 10-25 150th Street, Whitestone, NY 11357
- 149-20 Northern Boulevard, Flushing, NY 11354
- 36-46 Bell Boulevard, Bayside, NY 11361

Tel.: (718) 359-1122

**JOHN A. GOLDEN
THOMAS A. GOLDEN III**

*LOCALLY OWNED AND OPERATED
NEWLY DECORATED FACILITIES*

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

*Εξυπηρετούμε την Ελληνοαμερικανική Κοινότητα
με Σεβασμό και Αξιοπρέπεια*

PARKING LOT AT ALL LOCATIONS

Middlesex Texas Weiner

1355 Bound Brook Road, Middlesex, NJ 08846
(732) 356-7973

Ως πότε παλικάρια,
θα ζούμε στα στενά,
μονάχοι σα λιοντάρια,
στις ράχες στα βουνά;
Σπλιές να κατοικούμε,
να βλέπουμε κλαδιά,
να φεύγωμ' απ' τον κόσμο,
για την πικρή σκλαβιά;

«Θούριος» (Απόσπασμα)
Ρήγας Φεραίος

ΖΗΤΩ Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Τιμή και Δόξα

στους Ηρωες της Επανάστασης

Αντώνης και Απόστολος Καμαρινόπουλος

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΦΕΤΟΣ ΤΙΜΟΥΜΕ 202 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΚΑΙ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟ ΟΡΟΣΗΜΟ ΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΑΣ

Ο απaráμιλλος αγώνας, οι θυσίες των Ελλήνων
και η αγάπη τους για τη λευτεριά
έγιναν το λάβαρο ενός λαού που δίδαξε
στην Οικουμένη πώς κερδίζεται η ελευθερία

**Εμείς οι σύγχρονοι Έλληνες
ας γίνουμε αντάξιοι
των ηρωικών μας προγόνων.**

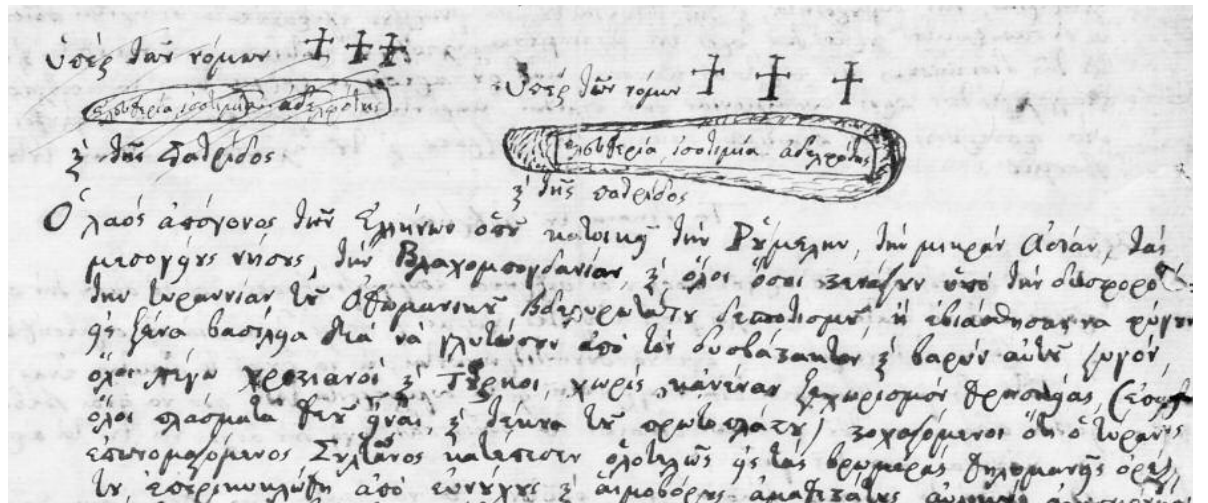

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

Ζήτω η Ελλάς!

Στιβ Καραθάνος
FARMINGALE, LONG ISLAND

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Το σχέδιο Συντάγματος του Ρήγα

Με την ενέργειά του αυτή θα τόνωνε το ηθικό των σκλαβωμένων, οι οποίοι θα έβλεπαν ότι εκπαιδεύονται στην πολεμική τέχνη της εποχής όπως εκπαιδεύεται και ο στρατός του σουλτάνου. Επίσης, την έναρξη της Επανάστασης τη σχεδίαζε να γίνει από την περιοχή όπου βρίσκονταν οι εμπειροπόλεμοι πληθυσμοί της Μάνης και της Ηπείρου. Στη συνέχεια, η Επανάσταση θα επεκτεινόταν στα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδος και στις άλλες βαλκανικές περιοχές.

Πρέπει να τονισθεί πως ο Ρήγας στήριζε την Επανάστασή του στις ντόπιες, γηγενείς δυνάμεις των σκλαβωμένων. Δεν υπάρχει στα έργα του, στο Θούριό του, έκκληση στις τότε μεγάλες δυνάμεις Ανατολής και Δύσης, για βοήθεια στην Επανάσταση του. Πίστευε πως οι ξένες δυνάμεις θα εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους και μόνο. Με την επικράτηση της Επανάστασής του, τέλος, στη θέση του οθωμανικού δεσποτισμού, θα δημιουργούσε τη Νέα Πολιτική Διοίκησή του, τη νέα τάξη πραγμάτων στο βαλκανικό χώρο, με την εφαρμογή του Δημοκρατικού Καταστατικού Συντάγματος και των Δικαίων του Ανθρώπου. Στήριζε τη νέα πολιτική κατάσταση στη Δημοκρατία και όχι στην κληρονομική εξουσία. Πρότυπά του ήταν η Δημοκρατία της αρχαίας Αθήνας και η Γαλλική Επανάσταση.

Η «Χάρτα της Ελλάδος» χάρτης του κράτους του Ρήγα Ο Ρήγας τύπωσε σε έξι μήνες, αφού έπαιρνε την άδεια του λογοκρίτη της Αυστριακής Αυτονομίας, τη δωδεκάφυλλη «Χάρτα της Ελλάδος». Κατόρθωσε να αποκρύψει τους πραγματικούς του σκοπούς της έκδοσής της με την αναγραφή του ονόματος με την καταχώριση των επιπεδογραφικών ιστορικών τόπων και γεγονότων της αρχαιότητας και την παράθεση διάσπαρτα στα δώδεκα φύλλα της Χάρτας των εκατόν εξήντα δύο νομισμάτων. Η Χάρτα ήταν πολιτικός χάρτης του κράτους του, με σύνορα και διαιρεμένος σε επαρχίες και τοπαρχίες για να είναι σε θέση

μετά την Επανάσταση και το γκρέμισμα της τυραννίας, να συστήσει τη δημοκρατική πολιτεία, με τη διενέργεια εκλογών και την εκλογή αντιπροσωπευτικής Βουλής. Σύμφωνα με το Σύνταγμά του, το οποίο τύπωσε παράνομα, κάθε επαρχία θα έστελνε ανάλογο αριθμό αντιπροσώπων. Ο Ρήγας ετοίμασε τον λεπτομερή αυτόν χάρτη του κράτους του, του βαλκανικού χώρου, για να είναι προετοιμασμένος για τη διεξαγωγή εκλογών και την αναλογική αποστολή αντιπροσώπων βουλευτών, όπως ορίζει το Σύνταγμά του, άρθρα 20 και 22.

Το πρωτοπόρο Σύνταγμα του Ρήγα

Ο Ρήγας Βελεστινλής ως ρεαλιστής ηγέτης ενδιαφέρθηκε για το πολιτικό σύστημα που θα εφαρμοζόταν μετά την Επανάσταση και την κατάλυση της τυραννίας. Πίστευε ότι η αναρχία είναι μορφή τυραννίας, όπως μάλιστα το διατυπώνει και στο Θούριό του (στίχος 27) πως «η αναρχία ομοιάζει την σκλαβιά». Γι' αυτό, για να μπορούν οι επαναστατημένοι λαοί των Βαλκανίων να κυβερνηθούν δημοκρατικά, συντάσσει ένα σχέδιο Συντάγματος τέσσερα χρόνια μετά το πρότυπο Γαλλικό Σύνταγμα του 1793. Ο Ρήγας ωστόσο πρόσθεσε και πολλά δικά του στοιχεία, όπως για παράδειγμα πρώτος καθιέρωσε σε Σύνταγμα την υποχρεωτική εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών, γνωρίζοντας τη μεγάλη παιδευτική δύναμη της γυναίκας στην διάπλαση και ανάπτυξη του ανθρώπου. Επίσης συνιστούσε την οικονομική ενίσχυση των αδυνάτων από την Πολιτεία και αναγνώριζε δικαιώματα εκτός από τα άτομα και στις κοινωνικές ομάδες, κάτι που πριν από πενήντα σχεδόν χρόνια αναγνωρίστηκαν από τον Καταστατικό Ψάρτη του Ο.Η.Ε.

Στο άρθρο 7 του Συντάγματός του τονίζει με έμφαση πως κυρίαρχος λαός του κράτους του μετά την Επανάσταση θα είναι όλοι οι κάτοικοι «χωρίς εξαίρεση θρησκείας και διαλέκτου, Έλληνες, Βούλγαροι, Αλβα-

νόι, Βλάχοι, Αρμένιδες, Τούρκοι, και κάθε άλλο είδος γενεάς». Συνιστά τη συνεργασία των λαών για την εδραίωση και προκοπή της δημοκρατικής πολιτείας του βαλκανικού χώρου. Γι' αυτό τονίζει πως

«ο Βούλγαρος πρέπει να κινήται, όταν πάσχη ο Έλληνας και τούτος πάλιν δι' εκείνον και αμφοτέροι διά τον Αλβανόν και Βλάχον»

(«Τα Δίκαια του Ανθρώπου», άρθρο 34).

Επί πλέον τονίζει ότι οι δημοκρατικοί πολίτες θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά και να υπερασπίζονται τους δημοκρατικούς θεσμούς θεωρώντας αυτήν την υποχρέωσή τους «ως το πλέον ιερόν από όλα τα χρέη» τους

(Τα Δίκαια του Ανθρώπου, άρθρο 35).

Ο Ρήγας Βελεστινλής με το έργο του έχει αναδειχθεί μία από τις μοναδικές φυσιογνωμίες του Νεώτερου Ελληνισμού και του βαλκανικού χώρου: Διαφωτιστής, επαναστάτης μάρτυρας, πολιτικός νους, στρατιωτικός νους, οραματιστής μιας δημοκρατικής πολιτείας των βαλκανικών λαών. Δεν ευτύχησε λόγω της προδοσίας να δει ελεύθερους από τη σουλτανική τυραννία τους βαλκανικούς λαούς. Το επαναστατικό του ωστόσο μήνυμα ατσάλωσε τους σκλαβωμένους στην απόφασή τους για Επανάσταση και λίγα χρόνια αργότερα ο σπόρος της λευτεριάς βλάστησε στα Βαλκάνια.

* Δημήτρης Καραμπερόπουλος: Διδάκτωρ της Ιστορίας της Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1996, για την πολυσέλιδη. Ίδρυσε την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών - Βελεστινίου - Ρήγα (1987), της οποίας είναι πρόεδρος και έχει διοργανώσει έξι Διεθνή Συνέδρια για τον Ρήγα Βελεστινλή και τη γενέτειρά του (1986, 1992, 1997, 2003, 2007, 2012), ενώ εκδίδει και τους αντίστοιχους τόμους των Πρακτικών τους με τον τίτλο «Υπέρευ».

Πηγή: www.karaberopoulos.gr

Αποτίουμε φόρο τιμής στους Ηρωες
της Ελληνικής Επανάστασης.

Τιμούμε τον αγώνα τους για Ελευθερία
και αναφωνούμε

Κωνσταντίνος
Κανάρης

**Ζήτω
η 25η
Μαρτίου
1821**

Space Air Conditioning Corp.

John Sorotos

3902 29 Street, Long Island City, NY 11101

Phone: 718-786-1105

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Συμμετέχουμε με υπερηφάνεια
στον εορτασμό της
25ης Μαρτίου 1821
και αναφωνούμε Ζήτω η Ελλάς

**HAPPY GREEK
INDEPENDENCE DAY!**

Clinton Glass & Mirrors, Inc

430 West 46th Street, New York, NY 10036
(212) 247-0396 • clintonglass@live.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

25 Μαρτίου 1821

Η μεγάλη γιορτή του Ελληνισμού,
της Ελευθερίας, του Ηρωισμού
και της Αυτοθυσίας

Τιμή και δόξα στους αγωνιστές του '21
που θυσίασαν τη ζωή τους
για τα υπέρτατα ιδανικά της Ελευθερίας
και της Εθνικής Ανεξαρτησίας

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Ewing

■ Diner & Restaurant ■

1099 Parkway Ave, Trenton, NJ 08628 • (609) 882-5519

Ο Μωάμεθ Β΄ και ο Γεννάδιος. Ψηφιδωτό από τον Πατριαρχικό Οίκο, Κωνσταντινούπολη, 18ος αιώνας

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως στην περίοδο της Τουρκοκρατίας

Καθώς ο σουλτάνος Μαχμούτ ο Β΄ έγινε έξω φρενών με την είδηση της επανάστασης, της εξέγερσης στη Μολδοβλαχία και των εξελίξεων, άρχισε να διαφαίνεται ότι θα υπάρξει εκτεταμένη σφαγή -και ήδη είχαν αρχίσει βίαιες εκδηλώσεις- οπότε ο Σείχ-ουλ Ισλάμ (Şeyhül İslam) στην Κωνσταντινούπολη, ο οποίος ήταν ό,τι ο Πατριάρχης για τους Χριστιανούς Ορθοδόξους, δηλαδή ο επικεφαλής των θεμάτων θρησκείας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία όταν αντιλαμβάνεται ότι ο Μαχμούτ ο Β΄, ο σουλτάνος, είναι εκτός εαυτού και ότι μπορούν οι σφαγές να πάρουν τροπή μεγάλης κλίμακας, συνομιλεί με τον Γρηγόριο τον Ε΄ και του εξηγεί ότι πρέπει γρήγορα να κάνει κάτι για να μειωθεί η ένταση των πραγμάτων και οι κίνδυνοι σε σχέση με τη δράση του σουλτάνου. Για το πρόσωπο του Γρηγορίου του Ε΄ υπάρχουν πολλές συζητήσεις, έχουν

γραφτεί πολλά. Ο Γρηγόριος ο Ε΄ υπήρξε ένας πολύ συντηρητικός, θα λέγαμε, ιεράρχης: διέταξε την καύση του «Συντάγματος» του Ρήγα, οργάνωσε τη συλλογή βιβλίων τα οποία θεωρούνταν επαναστατικά ή ανατρεπτικά, είτε εναντίον του σουλτάνου είτε εναντίον της Ορθοδόξου πίστεως -κατά τη σύλληψη του Πατριαρχείου- τα οποία καίγονταν στην αυλή του Πατριαρχείου, αφορίσε Έλληνες λογίους οι οποίοι θεωρήθηκαν άθεοι ή επαναστάτες, έκλεισε σχολεία -ελληνικά σχολεία στη Μυτιλήνη, στο Αϊβαλί, στη Σμύρνη, στη Χίο- τα οποία θεωρήθηκαν ότι καθοδηγούνται από τις Αρχές του επαναστατικού Διαφωτισμού, είχε ένα τέτοιο παρελθόν στις σχέσεις του με τα πράγματα.

Ο Γρηγόριος ο Ε΄ εκδίδει έναν αφορισμό της Ελληνικής Επανάστασης. Το κείμενο του αφορισμού είναι μακρύτατο. Στην ουσία αφορίζεται ο Αλέξανδρος Υψηλάντης και ο Μιχαήλ της Βλαχίας, οι οποίοι μετέσχον στην εξέγερση

στις παραδουνάβιες ηγεμονίες. Είναι ένα σκληρό κείμενο αυτός ο αφορισμός. Ο αφορισμός ήταν το όπλο της Εκκλησίας μέσα στους αιώνες για να νουθετεί και να καθοδηγεί εκείνους που διέφευγαν από το ποίμνιο. Στην περίοδο των αιώνων που συζητούμε, το να αφορισθεί κανείς είναι βαρύτατο πράγμα, βαρύτατο. Ο Χριστιανός Ορθόδοξος το θεωρεί βαρύτερο και από το θάνατο, διότι εξωεκκλησιάζεσαι, φεύγεις απ' τη θρησκεία, δεν μπορείς να βρῖσκεσαι με τους άλλους Χριστιανούς, δεν μπορείς να συζητάς μαζί τους, ούτε καλημέρα να σου λένε, όταν πεθαίνεις το σώμα σου δεν λιώνει ποτέ, μετά θάνατον η ψυχή σου πηγαίνει σε φοβερά σημεία της κολάσεως, είναι βαρύ πράγμα ο αφορισμός. Επομένως, το ότι έκανε αυτή την πράξη την αφοριστική, ο Γρηγόριος ο Ε΄, είχε βαθιά πολιτική σημασία, διότι προφανώς έδινε και το μήνυμα στον Μαχμούτ τον Β΄ ότι αυτή η εξέγερση δεν επικροτείται από τους Χριστιανούς

Ορθοδόξους, ο ίδιος δεν την επικροτεί και να μειώσει την οργή του σουλτάνου Μαχμούτ.

Σας διαβάζω μερικά αποσπάσματα απ' αυτόν τον αφορισμό της Επανάστασης: «*Η πρώτη βάση της ηθικής ότι είναι η προς τους ευεργετούμενους ευγνωμοσύνη, είναι πλῆου λαμπρότερον, και ὅστις ευεργετούμενος ἀχαριστεῖ, εἶναι ὁ κάκιοςτος πάντων ἀνθρώπων. (...) Ὅταν δε ἡ ἀχαριστία εἶναι συνωδευμένη καὶ με πνεῦμα κακοποιῶν καὶ ἀποστατικῶν ἐναντίον τῆς κοινῆς ἡμῶν ευεργετικῆς καὶ τροφῆς, κραταιᾶς καὶ ἀπτήτου Βασιλείας» ἄρα, ὁ ευεργετῆς εἶναι ἡ οθωμανικὴ αυτοκρατορία καὶ τροφός, «τότε ἐμφαίνει καὶ τρόπον ἀντίθεον, ἐπειδὴ οὐκ ἔστι, φησί, Βασιλεία καὶ ἐξουσία ἐμὴ ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένη» ἄρα, ὅποιος ἀντιτίθεται στον σουλτάνο τῆς οθωμανικῆς αυτοκρατορίας, ἀντιτίθεται καὶ στον Θεό, «ὅθεν καὶ πᾶς ὁ ἀντιπασσόμενος αὐτῇ τῇ Θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς*

Με βαθύ σεβασμό τιμούμε
την Επέτειο της Ελληνικής Επανάστασης,
μια λαμπρή σελίδα της ιστορίας μας.
Ζήτω 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Ελλάς!

Majestic Diner

498 Old Country Road, Westbury, NY 11590
Tel: 516-997-6010

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Λίμανι
Seafood Grill

235 North Avenue West
Westfield, NJ 07090
www.limaniseafood.com

Ιδιοκτήτες: Βασιλεία και Γιώργος Βασταρδής

Το **Λίμανι**
εκτός από φρέσκα
ψάρια και καλό
ελληνικό φαγητό
διαθέτει **Αίθουσα**
Εκδηλώσεων με
δυνατότητα
εξυπηρέτησης
75 ατόμων- BYO

Αναλαμβάνουμε **Catering** εντός ή εκτός καταστήματος

Γαμήλιες Δεξιώσεις • Bridal Showers • Βαπτίσεις • Επετείους
• Sweet Sixteen Parties • Συνεδριάσεις οργανισμών, συλλόγων κ.α.

Ανοιχτά: **Τρίτη - Κυριακή** για μεσημεριανό και βραδινό
Για κρατήσεις: **(908) 233-0052**

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821
Ζήτω η Ελλάς

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Ζήτω η 25η Μαρτίου
Χρόνια Πολλά
σε όλους τους Εορτάζοντες

Οικογένεια Λούντζη
και το προσωπικό

ALICE'S DINER

1665 Lincoln Hwy East, Lancaster, PA 17602 • Tel: (717) 207-0655

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Αριστερά: Ο Οικουμενικός Πατριάρχης με τη συνοδεία του, Αθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη. Δεξιά: Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος συνομιλεί με τον σουλτάνο Μεχμέτ Β', Αθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη

τεταγμένη κραταιά Βασιλεία, τη του Θεού διαταγή ανθέστηκε» και συνεχίζει σε άλλο σημείο: *οι επαναστατήσαντες «επεχείρισαν εις έργον μιανόν (...) θέλοντες να διαταράξωσι την άνεσιν και συχίαν των ομογενών μας πιστών ραγιάδων της κραταιάς Βασιλείας, την οποίαν απολαμβάνουσι με τόσα προνόμια ελευθερίας, όσα δεν απολαμβάνει άλλο έθνος», οι Χριστιανοί Ορθόδοξοι έχουν τα περισσότερα προνόμια -η λέξη «έθνος» εδώ είναι οι Χριστιανοί Ορθόδοξοι- «υποτελής και υποκείμενον, ζώντες ανενόχλητοι με τας γυναικάς και τα τέκνα των, με τας περιουσίας και καταστάσεις των, και με την ύπαρξιν της τιμής των, και κατ' εξοχήν με τα προνόμια της θρησκείας...».*

Αφού λοιπόν διαβάσαμε λίγο πριν τμήματα του αφορισμού της Επανάστασης του 1821 από τον Γρηγόριο τον Ε', αφού εξηγήσει λοιπόν όλα αυτά, στη συνέχεια αναφέρεται στον Αλέξανδρο Υψηλάντη και περιγράφει «εφάνη τέρας έμψυχον αχαριστίας», ονομάζει τους επαναστατήσαντες, τους Υψηλάντηδες «αλαζόνες και δοξομανείς και ματαιόφρονες» οι οποίοι «εκήρυξαν του γένους ελευθερίαν και με την φωνήν αυτήν εφείλκυσαν πολλούς των εκεί κακοήθεις και ανοήτους, διασπείραντες και αποστόλους εις διάφορα μέρη διά να εξαπατήσωσι και να εφελκώσωσιν εις τον ίδιον της απωλείας κρημόν και άλλους πολλούς των ομογενών μας» και έτσι συνεχίζει το κείμενο, είναι μακρό το κείμενο του αφορισμού, τον οποίο εξέδωσε ο Γρηγόριος ο Ε'.

Το κείμενο αυτό διαβάστηκε, αναπαρήχθη σε εκατοντάδες αντίτυπα, και εστάλη με τον εσωτερικό μηχανισμό της Εκκλησίας, μέσω

του μηχανισμού διοίκησης και του ιερατείου σε κάθε χωριό, πόλη και κομόπολη της αυτοκρατορίας και διαβάστηκε στις εκκλησίες των Ορθόδοξων προκειμένου να αποτραπεί η δυσμενέστερη εξέλιξη των πραγμάτων. Βέβαια, η κίνηση αυτή του Γρηγορίου του Ε' πιθανόν να μείωσε τον αριθμό των σφαγών, στις οποίες προχώρησε ο Μαχμούτ ο Β' και (οι οποίες) ήταν μεγάλης κλίμακας, αλλά πιθανόν να βοήθησε σε αυτόν τον στόχο εάν ήταν αυτός ο στόχος-, όμως δεν απέτρεψε την εκτέλεσή του (του Γρηγορίου του Ε') από τον σουλτάνο Μαχμούτ τον Β, ο οποίος και διέταξε την εκτέλεση διά απαγχονισμού. Αυτό έχει σημασία. Το ότι ο σουλτάνος διέταξε τέτοιου τύπου εκτέλεση του Γρηγορίου του Ε' ήταν δείγμα του ότι είχε χάσει το μέτρο. Ο Μαχμούτ ο Β' υπήρξε σημαντικός σουλτάνος και πέτυχε πολιτικές λύσεις για το εσωτερικό της αυτοκρατορίας που άλλοι σουλτάνοι δεν είχαν επιτύχει αλλά αυτή η κίνηση τον έβλαψε, διότι αντί να μειώσει τις αντιδράσεις των ανθρώπων τις ενέτεινε η πολιτική του αυτή. Εκτελώντας τον επικεφαλής του μιλέτ με αυτόν τον εξευτελιστικό τρόπο ήταν σαν να προσβάλλει όλους τους Χριστιανούς Ορθόδοξους της αυτοκρατορίας και αυτό ήταν βαρύ, στις πλευρές των Χριστιανών Ορθόδοξων και έπαιξε ρόλο στο να αποκοπεί και να ταχθούν με την πλευρά της Επανάστασης.

Στις 10 Απριλίου που έγινε η εκτέλεση, είχε ήδη ξεκινήσει η Επανάσταση και στην πλευρά της Πελοποννήσου και του νότου γενικά της ελληνικής χερσονήσου. Και δεν εκτελέστηκε μόνος του, αλλά μαζί του εκτελέστηκαν και οι επίσκοποι Εφέσου, Νικομηδείας και Αγκιάλου. Η εκτέλεση του Γρηγορίου του

Ε' συγκίνησε βαθύτατα και εξόργισε τους Χριστιανούς Ορθόδοξους και αποτέλεσε τομή στα πράγματα. Γιατί όμως η Επανάσταση απέκοψε τους δεσμούς της από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως; Πρώτον, διότι πολλοί επαναστάτες, λόγιοι, οι οποίοι σχετιζόνταν με την Ευρώπη και τα τεκταινόμενα εκεί, θεωρούσαν ότι, έτσι κι αλλιώς, από αιώνες, η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι το δεύτερο χέρι του σουλτάνου. Μάλιστα, στην «Ελληνική Νομαρχία», σε άλλα κείμενα ανωνύμων επαναστατών των αρχών του 19ου αιώνα, τονίζεται σαφώς ότι είναι βέβαιο ότι, αν γίνει κάποια επανάσταση, η Εκκλησία θα είναι με το μέρος του σουλτάνου, διότι δεν είναι τίποτα άλλο παρά το μακρύ χέρι του σουλτάνου, και αυτό το θεωρούσαν αυτονόητο, διότι σε κρίσιμες στιγμές -και στα Ορλωφικά και σε άλλες εξεγέρσεις- πράγματι, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, διάφορες τοπικές μητροπόλεις και εκκλησίες και φορείς διοικητικοί της Εκκλησίας, είχαν καταδικάσει κινήματα. Βέβαια, υπήρξαν και ιερωμένοι που είχαν επαναστατήσει, είχαν μετάσχει σε δράσεις εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας, αλλά η κύρια πορεία της Εκκλησίας ήταν, κατά κανόνα, πορεία πολύ προσεκτική και πορεία η οποία πάντοτε, με μία εξαίρεση των ετών 1565 και 1620, δηλαδή για περίπου εξήντα χρόνια, που επειδή είχε δημιουργηθεί η Σάκρα Λίγκα [Sacra Liga Antiturca]. Ειδήλως, τον μακρύ χρόνο της οθωμανικής κυριαρχίας, η Εκκλησία ήταν πράγματι πάρα πολύ προσεκτική και θύμιζε την υποχρέωση των πιστών να είναι πιστοί υπήκοοι του σουλτάνου και να ευγνωμονούν το γεγονός ότι ο σουλτάνος τηρεί τις

εκκλησίες, επιτρέπει τα έθιμα των Χριστιανών, τηρεί το ιερατείο κ.λπ., κ.λπ. Εξ αυτού, παρότι ο Πατριάρχης εκτελέστηκε, το κείμενο του αφορισμού του θεωρήθηκε από πολλούς ως επιστέγασμα των επί πολλές εκατονταετίες παρομοίων καταδικαστικών κειμένων από πλευράς του Πατριαρχείου και αυτό έπαιξε ρόλο στα πράγματα.

Το άλλο που έπαιξε ρόλο στα πράγματα είναι ότι, μετά τον Γρηγόριο τον Ε', ο πατριαρχικός θρόνος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως πληρώθη, δηλαδή πατριάρχες έγιναν άτομα τα οποία ήταν σαφώς εναντίον επαναστατικών κινήσεων και μάλιστα δεν ήταν και ελληνικής καταγωγής κάποιοι εξ αυτών, ήταν βουλγαρικής καταγωγής κ.λπ., δηλαδή ο σουλτάνος πρόσεξε οι επόμενοι απ' τον Γρηγόριο Ε' πατριάρχες να είναι εχθρικοί προς τις επαναστατικές κινήσεις των Ελλήνων. Εξ αυτού η Ελληνική Επανάσταση μετά την εκτέλεση του Γρηγορίου του Ε' αυτονόητως, θεωρούσε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ως εχθρό της Επανάστασης, ως τμήμα της σουλτανικής εξουσίας και για αυτό θα μείνει κανείς άναυδος αν παρατηρήσει τα εξής: Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος, γνωρίζουμε όλοι, κατηγορήθηκε το 1823-24 ότι ήταν σε συνομιλία με τους Τούρκους και ότι πρόδωσε, και όπως γνωρίζετε το 1825 εκτελέστηκε από τον Γκούρα, το πρωτοπαλικάρό του. Ο Γκούρας τον έριξε από την Ακρόπολη κάτω, στα βράχια. Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος για ένα διάστημα είχε μετάσχει θερμά στην Επανάσταση, ήρθε όμως σε συνομιλία προδοτική με τους Τούρκους. Μέσα στις κατηγορίες εναντίον του Οδυσσέα Ανδρούτσου είναι η εξής: Κατηγορείται ο Οδυσσέας ο οποίος ονομάζεται και «Τουρκοδυσσέας» από τη διοικητική πλευρά της Επανάστασης γιατί: «η αλληλογραφία του γίνεται κατ' ευθείαν μαζί με τους περί την καθέδραν του Δεσπότη του Βυζαντίου (δηλαδή τον σουλτάνο) και με τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως (που θεωρείται ταυτόσημα επικίνδυνος εχθρός με τον σουλτάνο)». Τι κατηγορείται δηλαδή ο Οδυσσέας Ανδρούτσος; Εκτός του ότι είχε προδοτικές συνομιλίες με Τούρκους ιθύνοντες των περιοχών της Ανατολικής Στερεάς, κατηγορείται ότι, όχι μόνο αυτό, αλλά κάνει ακόμη φρικτότερη προδοσία: στέλνει επιστολές και επικοινωνεί με τον «Δεσπότη του Βυζαντίου». Στα πατριαρχικά κείμενα της περιόδου της Τουρκοκρατίας, η Κωνσταντινούπολη πολύ συχνά ονομάζεται «Βυζάντιον», ως πόλη, είναι το Βυζάντιον. Και όταν στέλνονται κείμενα του Πατριάρχη για να βοηθηθεί ο στόλος ο οθωμανικός, όταν εξέρχεται τον Απρίλιο για να πάει προς τα παράλια κ.λπ., ο Πατριάρχης στέλνει, για να βοηθήσει αυτό το διοικητικό έργο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, επιστολές στους νησιώτες και στους κατοίκους

“

Στις 10 Απριλίου που έγινε η εκτέλεση, είχε ήδη ξεκινήσει η Επανάσταση και στην πλευρά της Πελοποννήσου και του νότου γενικά της ελληνικής χερσονήσου. Και δεν εκτελέστηκε μόνος του, αλλά μαζί του εκτελέστηκαν και οι επίσκοποι Εφέσου, Νικομηδείας και Αγκιάλου. Η εκτέλεση του Γρηγορίου του Ε' συγκίνησε βαθύτατα και εξόργισε τους Χριστιανούς Ορθόδοξους και αποτέλεσε τομή στα πράγματα

”

Pan-Messinian Federation of U.S.A. and Canada

Παν-Μεσσηνιακή Ομοσπονδία Αμερικής και Καναδά

«Μεσσηνία: Γη Εμπνέουσα»

**Η Παρμεσσηνιακή Ομοσπονδία
Αμερικής και Καναδά**

σας εύχεται Χρόνια Πολλά για την

25η Μαρτίου 1821

που σήμανε την Εθνεγερσία των Ελλήνων
και σηματοδότησε την Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας.

We salute

Greek Independence Day

and honor the heroes

who sacrificed their lives for our freedom

Διπλή Γιορτή! Διπλή Χαρά!

Με εθνική υπερηφάνεια
και σεβασμό τιμούμε
την μνήμη των Ηρώων
της Επανάστασης του 1821
για τα ιδανικά της Ελευθερίας
και της Εθνικής Ανεξαρτησίας

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!

**Ζήτω η Αθάνατη
Ελληνική Ψυχή!**

*Χρόνια Πολλά για την εορτή
του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου*

2075 Grand Avenue
Baldwin, NY 11510

www.abilityservice.com

ABILITY SERVICE AGENCY, INC.

COMPLETE INSURANCE SERVICES

■ Restaurants ■ Real Estate
■ Homeowners ■ Automobile

CALL TODAY FOR FREE QUOTE

(516) 223-3144

Liz DeMaria

Peter Spiliotis

John Spiliotis

Serving the NY Metropolitan Area since 1975

**ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΟΡΕΙΟΧΩΡΙΤΩΝ ΧΙΟΥ
ΤΟ ΠΕΛΙΝΑΙΟΝ «ΑΓΙΑ ΜΑΡΚΕΛΛΑ»**

P.O. Box 590, Palisades, NY 10964

«Το Ελληνόπουλο»

του Βίκτωρα Ουγκώ σε μετάφραση Κωστή Παλαμά

«Τούρκοι διαβήκαν, καλασμός, θάνατος πέρα ως πέρα
ηχείο, τ' όμορφο νησί, μαύρη απομένει ξέρα,
με τα κρασιά, με τα δεντρά
τ' αρχοντονήσι, που βουνά και σπίτια και λαγκάδια
και στο χορό τις λυγρές καμιά φορά τα βράδια
καθρέφτιζε μέσ' τα νερά»

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

Ο πρόεδρος Δημήτριος Μουτάφης
το Διοικητικό Συμβούλιο
και άπαντα τα Μέλη του Συλλόγου

των παραλίων και, μέσα στα άλλα, λέει: «Ο βυζαντινός στόλος εκπλέει την τάδε του μινός» και εννοεί με τη λέξη «βυζαντινός στόλος», τον οθωμανικό στόλο.

Επομένως, μέσα σε αυτό το κλίμα των εντάσεων και του σουλτάνου, γίνονται όσα γίνονται με την εκτέλεση του Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε΄ και την αντικατάστασή του με πατριάρχες οι οποίοι είναι σαφέστατα κάθετοι σε επαναστατικά κινήματα. Ετσι, η ελληνική πλευρά θεωρεί το Πατριάρχειο Κωνσταντινουπόλεως ως εχθρό και, εκ των πραγμάτων, αποκόπηται κάθε επαφή μαζί του. Βέβαια, ενώ οι λόγιοι του Διαφωτισμού -ή εκείνοι που προτείμαζαν την Επανάσταση, πίστευαν στην Επανάσταση- (το) θεωρούσαν (αυτό) εκ των πραγμάτων βέβαιο -όπως είπαμε πριν, και ο «Ανώνυμος ο Έλληνας» και ο «Ρωσοσαγγλογάλλος» και στοχαστές της εποχής- στην πράξη (όμως) δεν έγινε ακριβώς όπως νόμιζαν. Στη Φιλική Εταιρεία, αν θυμάστε, όταν μελετήσαμε τα δεδομένα, ένα περίπου 9% (εννέα τοις εκατό) των μελών της Φιλικής Εταιρείας, των μυημένων στη Φιλική Εταιρεία, ήταν ιερείς, ιερωμένοι -δεν ξέρουμε σε ποιο επίπεδο- και επιπλέον, όταν άρχισε η Επανάσταση, πολλά μοναστήρια τάχθηκαν, βοήθησαν την Επανάσταση -άλλα όχι- και γενικά, στις επαναστατημένες περιοχές, κατά κανόνα, οι ιερείς των επαναστατημένων περιοχών συνετάγησαν με τα πράγματα - άλλοι όχι. Αλλά αυτό ισχύει για όλους: δεν είναι ότι όλοι οι αγρότες συνετάγησαν με την Επανάσταση, όλοι οι έμποροι συνετάγησαν με την Επανάσταση, όλοι οι λόγιοι συνετάγησαν με την Επανάσταση, τέτοια πράγματα δεν είναι λογικά. Οι κοινωνίες είναι πολύπλοκες, ο κάθε άνθρωπος έχει τις αντιλήψεις του, ποτέ σε μια επανάσταση ή σε μια δράση -οποιασδήποτε φύσεως δράση- δεν μετέχουν όλοι, υπάρχουν αποχωρήσεις. Αλλά η άποψη, η προεπαναστατική, των πιο ριζοσπαστικών, ας πούμε, πνευμάτων της προετοιμασίας της Επανάστασης, ότι η Εκκλησία θα είναι εναντίον της Επανάστασης, και ίσχυσε αλλά και δεν ίσχυσε, διότι ναι, μεγάλο τμήμα της ανώτατης Εκκλησίας έμεινε, κράτησε τη στάση που είπαμε, αλλά σε τοπικό επίπεδο, και ιερωμένοι, υψηλόβαθμοι ιερωμένοι, όπως ο Παλαιών Πατρών Γερμανός στην Πελοπόννησο, πρωτοστάτησαν στην Επανάσταση. Επομένως, αυτές ήταν οι εξελίξεις που τώρα γνωρίζουμε. Όμως, το 1821 στην Επίδαυρο, κατά την Εθνοσυνέλευση της Επίδαυρου, ιδρύεται, όπως γνωρίζετε, εκεί -το είπαμε και σε άλλη αφορμή- (τον) Δεκέμβριο του 1821, στην Πιάδα της Επίδαυρου, συγκεντρώθηκαν οι «παραστάτες», οι εκπρόσωποι των Ελλήνων, και εκεί, ανάμεσα στις αποφάσεις της Επίδαυρου, περιλαμβάνεται η ίδρυση «Εφορείας της Λατρείας» ή αλλιώς

Εντυπη έκδοση συγχωροχρτιού του πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. eranistis.net

«Μινιστέριον της Θρησκείας». Μινιστέριον, υπουργείο δηλαδή της Θρησκείας. Με αυτό τι σημαίνει; Σημαίνει ότι η πολιτική πλευρά πλέον παίρνει πάνω της τη διοίκηση της Εκκλησίας, θεωρεί αυτόνοπτο ότι δεν εξαρτάται από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και ότι τώρα πλέον, η διοίκηση της Εκκλησίας -ποιας Εκκλησίας;- των εκκλησιών, των μοναστηριών, των ιερωμένων κ.λπ. των επαναστατημένων περιοχών, θα εποπτεύεται από την πολιτική βούληση του λαού μέσω της «Εφορείας της Λατρείας» ή του «Μινιστερίου της Θρησκείας».

Το 1823, στην Εθνοσυνέλευση του Αστρους, καθώς έχουν παρέλθει ήδη τρία χρόνια από την έκρηξη της Επανάστασης, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως θέλει να δοκιμάσει τα όρια των εξελίξεων και παίρνει την εξής απόφαση: να στείλει στο έθνος, στο ελληνικό έθνος, το 1823 στην Εθνοσυνέλευση τον διορισμό, την απόφασή του για τον διορισμό ιερωμένων σε διάφορες

θέσεις του ιερατείου. Τα πατριαρχεία πάντοτε έχουν αυτό το καθήκον να διορίζουν, αυτή είναι η εσωτερική τους διοικητική υποχρέωση. Γιατί το έκανε αυτό; Γιατί το έστειλε με αρχιερείς κιόλας. Η Εθνοσυνέλευση του Αστρους, όταν παίρνει αυτή την απόφαση του διορισμού αρχιερέων από την πλευρά του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, το επιστρέφει πίσω, λέγοντας στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ότι «δεν έχεις καμία δικαιοδοσία στα θέματα που αφορούν τους ιερωμένους του τόπου μας». Η δε Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας -και στις τρεις Εθνοσυνελεύσεις αντιμετωπίζεται το ζήτημα της διοίκησης της Εκκλησίας πάντα από πολιτικής πια εξουσίας- το δε 1827, στην Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας, αποφασίζεται να μην εμπλέκεται ο Κλήρος «εις καμίαν από τας πολιτικές δράσεις», δηλαδή, ο Κλήρος -αποφασίζει το επαναστατημένο έθνος- πρέπει να περιοριστεί πλέον μόνο στα θρησκευτικά ζητήματα, αυτό είναι τομή, μεγάλη τομή, και

αυτό ακόμη. Δεν είναι μόνον ότι αποκόπηται από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ο Ελληνισμός, ο επαναστατημένος Ελληνισμός, αλλά αντιμετωπίζει το ιερατείο όχι ως διοικητικό πλέον μηχανισμό, όπως το είχε μετατρέψει η Οθωμανική Αυτοκρατορία -και εν μέρει και το Βυζάντιο το είχε- αλλά ως μηχανισμό ποίμανσης των πιστών και μόνο. Ετσι, όταν θα 'ρθει ο Καποδίστριας το 1828, Ιανουάριο του 1828, όταν έρχεται στα επαναστατημένα εδάφη, θα κρατήσει αυτό το σχήμα και δεν θα κάνει κάποια κίνηση προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, και τελικά η λύση θα δοθεί το 1833 όταν έρθει η Αντιβασιλεία και ο Οθων, οπότε πια θα επισμοποιηθεί η ρήξη και η δημιουργία του Αυτοκεφάλου της Ελληνικής Εκκλησίας. Η απόφαση, η μονομερής απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης για τη ρήξη, θα φέρει αισθήματα οργής στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως διότι δεν έγινε με τον τρόπο, με τις κανονικότητες, που θα μπορούσε να είχε συμβεί, και μέχρι το 1850, η Ελληνική Εκκλησία, η Εκκλησία της Ελλάδος, και το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, βρίσκονται σε απόλυτη ρήξη και σε πολύ έντονες συγκρούσεις.

Αυτό μετά θα λυθεί, διότι θα αποφασιστεί, θα δεχτεί το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως την κατάσταση και θα αποφασιστεί ότι η Εκκλησία της Ελλάδος είναι απολύτως ανεξάρτητη, αυτοκέφαλη και εκφράζει όμως πάντοτε το σεβασμό της και την αναγνώριση του κύρους του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Αυτός ο κύκλος είναι πολύ σημαντικός και αποτελεί τεράστια πολιτική τομή για τον Νέο Ελληνισμό. Η ελληνική πλευρά, στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, παρέμεινε πολύ έντονη απέναντι στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και για έναν άλλο λόγο που πρέπει να πούμε στο σημείο αυτό: η Επανάσταση κινδύνευσε το 1826, που ο Ιμπραήμ είχε τόσο μεγάλες επιτυχίες, και το Μεσολόγγι έπεφτε και όλα έδειχναν ότι η Επανάσταση μπαίνει σε δεινές περιστάσεις και πρόκειται να τελειώσει με τρόπο τρομακτικό. Ο Οθωμανός σουλτάνος αποφάσισε, για να αδυνατίσει ακόμη περισσότερο τη θέση των Ελλήνων στη διεθνή σκηνή, συγκεντρώνοντας συγχωροχάρτια, «προσκυνοχάρτια». Ζήτησε δηλαδή από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως να τυπώσει χαρτιά, στα οποία υπήρχε κενό το όνομα και στα προσκυνοχάρτια αυτά, εσύ, εγώ, ο κυρ Γιώργης, η κυρά Κατίνα, στο χωριό, στην πόλη, ο μέσος κάτοικος των περιοχών, των επαρχιών, που ο σουλτάνος ακόμη θεωρούσε δικές του, οθωμανικές επαρχίες, κι ας είχε γίνει ότι είχε γίνει, δήλωνε ότι προσκυνά τον σουλτάνο, ότι είναι υπάκοος στο σουλτάνο, ότι δεν έχει καμία σχέση με αυτές τις αθλιότητες που γίνονται κ.λπ., κ.λπ. Η διανομή αυτών των προσκυ-

νοχαρτιών έγινε με ιερωμένους, που έστειλε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Την πόρτα σου δηλαδή, για να πάρεις το προσκυνοχάρτι, την χτυπούσε ιερωμένος από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Ο Κολκοτρώνης γράφει στα Απομνημονεύματά του ότι «δια την πατριδα μου δεν εφοβήθηκα ποτέ περισσότερον παρά την εποχήν, που μοιράζονταν τα προσκυνοχάρτια». Ο σουλτάνος συγκέντρωνε αυτά τα προσκυνοχάρτια και πλέον απεδείκνυε με στοιχεία ότι δεν πρόκειται για καμία επανάσταση στην Ευρώπη, και δεν είναι πολεμιστές της ελευθερίας αλλά είναι κατοσπλιάδες, και ληστές. Ετσι παρουσίαζε η οθωμανική κυβέρνηση τα όσα συνέβαιναν με την υποστήριξη του Πατριαρχείου.

Σας διαβάζω από τα απομνημονεύματα αυτές τις περιγραφές για τους ιερωμένους, που συγκέντρωναν τα προσκυνήματα, στα προσκυνοχάρτια.

Τα αναφέρω και ο Κανέλλος Δελγιάννης στα απομνημονεύματά του, ο μεγάλος πρόκριτος της περιόχης των Λαγκαδιών και Καρύταινας στην Αρκαδία και ο Φωτάκος Χρυσανθοκόπουλος, ο γραμματικός του Κολκοτρώνη. Να τι γράφει ο Φωτάκος γι' αυτό: «Ο σουλτάνος είχε στείλει αρχιερείς απ' την μεγάλην Εκκλησίαν δια να συνάξουν υπογραφάς, να τας δείξη εις τους πρέσβεις των τριών Μεγάλων Δυνάμεων».

Αυτή η μεγάλη τομή, η οποία ξεκίνησε το 1821, πήρε ευρύτερη, καθαρότερη μορφή το 1823 στην Εθνοσυνέλευση του Αστρους, ωρίμασε ακόμη περισσότερο στην Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας το 1827 και ολοκληρώθηκε το 1833, όταν πλέον δημιουργήθηκε το ανεξάρτητο ελληνικό κράτος, οπότε επισήμως η ελληνική πλευρά αποκόπηκε από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως διοικητικά και δημιουργήθηκε η Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος, όπως και λειτουργεί και μέχρι σήμερα. Η Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος είναι τελείως ανεξάρτητη Εκκλησία, δεν έχει με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως παρά δεσμότης σεβασμού. Άλλως: το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως δεν έχει καμία δικαιοδοσία διοικητική εντός του πλαισίου της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδος. Αυτή η διαδικασία, που ακοίψε τη διοικητική εξάρτηση των κατοίκων των επαναστατημένων περιοχών από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, είναι τμήμα του επαναστατικού χαρακτήρα του ελληνικού πολέμου της ανεξαρτησίας.

Πηγή: mathesis.cup.gr
Επιμέλεια:
Γιάνα Κατσαγεώργη

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821 Ζήτω το έθνος!

Η Διεύθυνση και το προσωπικό

BUCCANEER

DINER / RESTAURANT

A Family Restaurant

93-01 Astoria Blvd, East Elmhurst, NY 11369
Tel: (718) 429-5188 • (718) 429-0071

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Με την ευκαιρία
της Εθνικής Ανεξαρτησίας της Πατρίδας μας
υποκλινόμαστε
στον αγώνα των προγόνων μας
για την Ελευθερία!

Ας κρατήσουμε ψηλά το '21
και ας φωτιζόμαστε από το παράδειγμά του.

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821
Τιμή και Δόξα στους Ελληνες Ηρωες

Park Packing

4107 S Ashland Ave, Chicago, IL 60609

773. 254.0100

www.parkpacking.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

GYRO POINT PLUS

77 S Liberty Drive, Stony Point, NY 10980
Tel: 845-271-3304

*Τιμούμε την Επέτειο
της Εθνικής μας Παλιγγενεσίας
και την εορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
με ιδιαίτερη σεμνότητα και λαμπρότητα.*

*Ολοι μαζί
αναφωνούμε
Ζήτω
η 25η Μαρτίου
1821!
Ζήτω η Ελλάς!*

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Με σεβασμό
και εθνική υπερηφάνεια
εορτάζουμε την

Επέτειο της Ελληνικής Επανάστασης

Τιμούμε τους Ηρωες
που έδωσαν τη ζωή
και την περιουσία τους
για την Ελευθερία
και την Εθνική Ανεξαρτησία
της πατρίδας

Ζήτω Η ΕΛΛΑΔΑ!

XINOS CONSTRUCTION CORP.

110-32A 15th Ave., College Point, NY 11356

Tel.:(718) 358-4272

Παπαφλέσσας (Papaflessas)

www.greekpoemsbykyriakos.com

Ο μπουρλοτιέρης των ψυχών
της λευτεριάς βλαστάρι,
εξύπνησε τους προεστούς
απ' το βαθύ σκοτάδι.

Ήταν η δάδα, η φωτιά
της παλιγγενεσίας
που σπύκωσε τα άρματα
κατα της τυραννίας.

Στην Πολιανή γεννήθηκε
αντίκρι στο Γαρδίκι
και στο Μανιάκι ροβολά
θέλει να φέρει νίκη.

Ο πόθος για την λευτεριά
το πάθος της θυσίας
ξεσήκωσε όλο τον Μοριά
ενάντια της Τουρκίας.

Οι Τούρκοι μόνοι δεν μπο-
ρούν
να πνίξουν τον αγώνα
βοήθεια εζήτησαν
απ' άλλον ηγεμόνα.

Και της Αιγύπτου ο Αλής
στέλνει τον Ιμπραϊμ
να φέρει την καταστροφή
τον πόνο την οδύνη.

“Μαύρε αλήτη κερατά
πουτάνας γιος καμάρι
ήλθες σ' αυτήν εδώ την γη
σαν άγριο λεοντάρι.”

Άγκυρες μαύρες έριξε
στις Πύλους το λιμάνι
στο Ναυαρίνο άραξε
και φέρνει το φιρμάνι.

Στα κοντοβούνια έρχεται
στο έρπημο Μανιάκι
να κόψει ελαιόδεντρα
να σπείρει το φαρμάκι.

Έχει μαζί πολύ στρατό
άσπρους και Μαμελούκους
προδότες του Αλή Πασά
αράπηδες και Τούρκους.

Δεν πάν' σε γάμο σε χαρές
δεν πάν' σε πανηγύρια,
πάνε να βεβηλώσουνε
Ναούς και Μοναστήρια.

Ο Παπαφλέσσας έκανε
ταμπούρια προμαχώνες
και του Κεφάλα μίλησε
για ιερούς αγώνες.

Καθήστε δώ αδέρφια μου
φυλάτε καρασούλια
να μη περάσει ο εχθρός
κρατήστε τα ταμπούρια.

Γιατί Μανιάτες έρχονται
με τον Κολοκοτρώνη
να διώξουμε τους Άραβες
από Πύλο και Κορώνη

Και αν τυχόν πεθάνουμε
για την γλυκιά Πατρίδα
θα' ναι γλυκός ο θάνατος
θα γίνουμε ελπίδα.

Ήταν Μαΐου δεκαεννιά
παραμονή της μάχης
που ήρθε ο Αμερικανός
σου Μανιακιού τη ράχη,

Ο Howe εστοχάστηκε
του Παπαφλέσσα λέει
“σπύκω και πάρε τ' άρματα
και στην Αγιά ανέβα.”

Κι ο Παπαφλέσσας απαντά
στον νέο Ιπποκράτη :
“Εδώ θα πολεμήσουμε
τον άγριο στρατηλάτη.”

“Να μη περάσει ο εχθρός
το χώμα μη μολύνει
να μη σκλαβώσει τα χωριά
τα σπίτια μας μη κλείσει”

Και σαν η μάχη άρχισε
βοήθεια δεν τους ήρθε
ο Παπαφλέσσας άρχισε
πρώτος στη μάχη μπήκε.

Τα βόλια ετελείωσαν
και η μπαρούτη εσώθη
του Παπαφλέσσα το σπαθί
στα δύο του εκόπη.

Και τελευταίος έπεσε
κρατώντας το σπαθί του
απ' την πληγή που έλαβε
στην πλάτη, στην ψυχή του.

Πολέμησε σαν ήρωας
σαν άλλος Λεωνίδας
και όλοι έπεσαν εκεί
για χάρη της Πατρίδας.

Ο Ιμπραϊμς έρχεται
από του Παιδεμένου
καλπάζει μαύρο άλογο
άτι του πεθαμένου.

Ψάχνει να βρει τον ήρωα
που κείται στο χώμα
βρίσκει ακέφαλο κορμί
κεφάλι δίχως σώμα.

Διατάζει τους σπαχίδες του
τον ήρωα να βρουνε
να πλύνουν να χιενίσουνε
τη λεβεντιά να δούνε,

και να τον στήσουνε ορθό
στης αχλαδιάς τη ρίζα
και θεωρεί σαν στρατηγός
μπροστά στα μετερίζια.

Ο Ιμπραϊμς προχωρά
με δέος τον κοιτάζει
με θαυμασμό τον θεωρεί
σκύβει και τον ασπάζει.

Η αχλαδιά εκράτησε
τα άνθη του Γενάρη
για να τα κάνει στέφανο
σου Φλέσσα το κεφάλι.

Το αεράκι φύσηξε
χάιδεψε τα μαλλιά του
την αχλαδιά εκούνησε
τ' άρνηξε στην ποδιά του.

Χιλιάδες άσπρα λούλουδα
στη λάσπη πεταμένα
έγιναν κατακόκκινα
με αίμα ποτισμένα.

Ασπλαχνε Ήλιε του Μαγιού
του κόσμου φωτοδότης
φωτίζοντας τους Άραβες
έγινες ο προδότης,

πως άντεξε να θεωρείς
και να κρατάς φανάρι
σ' Αγαρινούς και Άραβες
να σφάζουν το καμάρι;

Ο Ήλιος εκουράστηκε
βλέποντας τον αγώνα
να σφάζονται οι Έλληνες
μπροστά στον προμαχώνα,

και ελυπήθηκε πολύ
για το χαμό που είδε
και δάκρυσαν τα μάτια του
άπειρα δάκρυα χύνει

Στου Παπαφλέσσα το σπαθί
το αίμα να ξεπλύνει
αίμα των Μωαμεθανών
το χώμα μη μολύνει.

Και έτσι εσφραγίστηκε
με ηρωική θυσία
του άνδρα του πολύτροπου
μνήμη, αθανασία.

Μας άφησε παράδειγμα
“κουράγιο και ελπίδα”,
να πολεμάς για λευτεριά
για έθνος, για Πατρίδα.

Κυριάκος Ηλία Ανδρινόπουλος,
Peabody, MA
Μάϊος 2011

www.greekpoemsbykyriakos.com

HAPPY GREEK INDEPENDENCE DAY FROM ALMA BANK.

almabank.com
718.267.ALMA(2562)

 ALMA BANK
talk to us®

Queens • Brooklyn • Bronx • Manhattan • Tenafly • Fort Lee • Clifton

ALPHA GLASS CORP.

Glass Solutions
Takes care of all your Glass needs

38-02 24th St., L.I.C. NY 11101 • Τηλ.: (718) 937-2222 • Fax: (718) 937-2202
Email: alpha.glass@hotmail.com • www.alphaglasscorp.com

- Store Fronts
- Custom Entry Aluminum Doors
- Windows
- Hower Doors & Mirrors

*Εδώ στο Ελληνικό το κώμα,
το στοιχειωμένο και ιερό,
που το ίδιο κώμα μένει ακόμα
απ' τον αρχαίο τον καιρό,
στο κώμα τούτο πάντα ανθούνε
κι έχουν αθάνατη ζωή
και μας θαμπώνουν,
μας μεθούνε νεράιδες, ήρωες, θεοί.*

Η ΝΙΚΗ (απόσπασμα)
Κωστής Παλαμάς

Ανατρέποντας ένα καθεστώς και μία κοινωνία

Οι επαναστατικές συντεταγμένες του '21

Της Μαρίας Δ. Ευθυμίου*

Το '21 άλλαξε τόσα πολλά στην ελληνική κοινωνία του 19ου αιώνα ώστε, δικαίως, δεν περιγράφεται μόνον ως Πόλεμος της Ελληνι-

κής Ανεξαρτησίας, αλλά και ως Ελληνική Επανάσταση. Παιδί της Αμερικανικής και της Γαλλικής Επανάστασης του 18ου αιώνα καθώς και του κινήματος του Εθνισμού του 19ου αιώνα, η Ελληνική Επανάσταση

έφερε τομές και ανατροπές τόσο εσωτερικές όσο και διεθνείς, με αποτέλεσμα να έχει θέση όχι μόνον στη Βαλκανική αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ιστορία των νεότερων χρόνων. Και τούτο γιατί:

α) Η Ελληνική Επανάσταση έλπε τον Φεβρουάριο του 1830 με την υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου και τη διεθνή αναγνώριση ανεξάρτητου εθνικού κράτους με το όνομα «Ελλάς». Πρόκειται για την πρώτη φορά που ο αρχαίος όρος «Ελλάς» - με τον οποίο, στην αρχαιότητα, δηλωνόταν ασαφώς «όπου κατοικούν οι Έλληνες»- αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο κράτος, σε εθνικό κράτος, με δεδομένα σύνορα αναγνωρισμένα διεθνώς (1832).

β) Η δημιουργία ανεξάρτητου εθνικού κράτους με το όνομα Ελλάς αποτελεί τομή για τα Βαλκάνια, την Ανατολική Μεσόγειο και την Ανατολική Ευρώπη μιας και είναι το πρώτο κράτος του είδους που δημιουργείται στην περιοχή αυτή του Κόσμου κατά τα νεότερα χρόνια. Είναι, εξάλλου, το πρώτο ανεξάρτητο εθνικό κράτος που δημιουργείται - και, μάλιστα, με Επανάσταση- στην Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα, για να ακολουθηθεί, λίγο μετά, από το Βέλγιο.

γ) Η Ελλάς είναι η πρώτη περιοχή που αποκόπεται από την Οθωμανική Αυτοκρατορία γενόμενη ανεξάρτητο εθνικό κράτος.

δ) Η Ελληνική Επανάσταση, λόγω της ελληνικής αρχαιότητας και του θαυμασμού που, από την Αναγέννηση και μετά, υπήρχε στην Ευρώπη - και, αργότερα, στην Αμερική- για αυτήν, συγκίνησε και κινητοποίησε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπων σε ένα μοναδικής έκτασης στη μέχρι τότε Παγκόσμια Ιστορία κίνημα συμπαράστασης που ονομάστηκε «Φιλελληνισμός».

ε) Χάρη στο κίνημα του Φιλελληνισμού καθώς και για άλλους λόγους διεθνών και εσωτερικών ισορροπιών, ενωμένοι στόλος των τριών μεγαλύτερων δυνάμεων της εποχής (Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας) επενέβη πολεμικά και εμπράκτως, τον Οκτώβριο του 1827, προκειμένου να σωθούν οι Έλληνες από μεγάλης κλίμακας σφαγή, και κατενίκησε στο Ναυαρίνο της Πελοποννήσου τον αιγυπτιακό στόλο. Τούτο αποτελεί εναρκτήριο γεγονός παρόμοιας κατεύθυνσης διεθνών δράσεων της σύγχρονης εποχής, κατά τις οποίες ένοπλες δυνάμεις διαφόρων χωρών σπεύδουν συντονισμένα σε άλλες

περιοχές του κόσμου «προκειμένου να αποτραπεί» εκεί επαπειλούμενη «ανθρωπιστική καταστροφή».

Στα εσωτερικά της, η Ελληνική Επανάσταση επέφερε επίσης μεγάλες τομές καθώς:

α) Πιστή στο κίνημα του Εθνισμού, επέλεξε να παίρνει τις κεντρικές διοικητικές και πολιτικές αποφάσεις της μέσω Εθνοσυνελεύσεων. Στις τρεις Εθνοσυνελεύσεις του Αγώνα (Επίδαυρος 1821, Αστρος 1823, Τροιζήνα 1826, 1827), οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι («παραστάτες») των Ελλήνων συζήτησαν και απεφάσισαν για τα πολιτικά, διοικητικά, οικονομικά, στρατιωτικά και διπλωματικά θέματα του επαναστατημένου Γένους, αλλάζοντας άρδην το πλαίσιο της μέχρι τότε ζωής τους.

β) Στις Εθνοσυνελεύσεις τους, οι Έλληνες επέλεξαν μορφές διοίκησης τελείως διαφορετικές από αυτές που γνώριζαν από την Οθωμανική Αυτοκρατορία -στην οποία είχαν επί μακρόν ζήσει- ή από τη Ρωσία, την ομόδοξη χώρα της καρδιάς τους, στην οποία ζούσαν και εργάζονταν χιλιάδες Έλληνες από τον 18ο, κυρίως, αιώνα. Αντιθέτως, άντλησαν μορφές διοίκησης από την πιο προχωρημένη και επιτυχημένη περιοχή του Κόσμου, τη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική, διαχωρίζοντας τη διαδικασία ψήφισμα των νόμων από εκείνη της εφαρμογής τους. Έτσι, δημιουργήθηκε Βουλευτικόν και Εκτελεστικόν - καθώς και Δικαστικόν ανεξάρτητο στη λειτουργία του τόσο από το Βουλευτικόν όσο και από το Εκτελεστικόν.

γ) Στις Εθνοσυνελεύσεις τους οι Έλληνες συνέγραψαν και ψήφισαν φιλελεύθερα Συντάγματα, στην κατεύθυνση των Συνταγμάτων της Γαλλικής και της Αμερικανικής Επανάστασης. Με αποκορύφωμα εκείνο της Τροιζήνας που θεωρείται ένα από τα πληρέστερα και ριζοσπαστικότερα παγκοσμίως, για την εποχή του.

δ) Αντί της σύνδεσής τους με την ομόδοξη Ρωσία, δηλαδή την Ανατολή, οι Έλληνες επέλεξαν την πρόσδεσή τους με τη Δύση και, συγκεκριμένα, με τη μεγαλύτερη δύναμη της Γης, την Αγγλία -η οποία, εξάλλου, βρισκόταν γεωγραφικά δίπλα τους μια και, από το 1815, έλεγχε

Σαν Έλληνες είμαστε υπερήφανοι
για την Ιστορία μας και τιμούμε
τους Ηρώες του 1821

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821
Ζήτω η Ελλάς

Σας ευχαριστούμε για την προτίμησή σας

ΑΝΟΙΧΤΑ

Τρίτη-Πέμπτη 5μ.μ.-11μ.μ.

Παρασκευή 5μ.μ.-12 Μεσάνυχτα

Σάββατο 10π.μ.-12 Μεσάνυχτα

Κυριακή 10π.μ.-10μ.μ.

Σαββατοκύριακο Brunch 10π.μ.-4μ.μ.

Η αίθουσα διατίθεται
για τις κοινωνικές σας εκδηλώσεις
Catering Available

Κρατήσεις: (718) 721-7217

τα Επτάνησα. Προς αυτήν απέστειλαν, μάλιστα, οι Έλληνες, δύο φορές, Αίτημα Προστασίας (1825, 1826) εναποθέτοντας επισήμως στα χέρια της τις τύχες του Έθνους. Δεν είναι τυχαίο, εξάλλου, το γεγονός ότι πρώτη η Αγγλία, με τον υπουργό Εξωτερικών Τζωρτζ Κάνινγκ, άλλαξε στάση απέναντι στην ελληνική υπόθεση και ότι συγκατένευσε να δοθεί δάνειο στους Έλληνες από επιχειρηματικούς κύκλους του Λονδίνου, το 1823 και το 1825. Ούτε το γεγονός ότι ήταν εκείνη που επέμεινε και επέτυχε, το 1830, να κηρυχθεί η Ελλάδα ανεξάρτητο κράτος -και όχι αυτόνομο κράτος υποτελές στον σουλτάνο, όπως μέχρι τότε διαφαινόταν.

ε) Με την έκρηξη της Επανάστασής τους, οι Έλληνες θεώρησαν αυτονόπο ότι ο Κλήρος των επαναστατημένων ελληνικών περιοχών δεν θα ανήκει, πλέον, διοικητικά στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, αλλά στο ίδιο το εθνικό ελληνικό κράτος. Έτσι ήδη, από την Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου, δημιουργήθηκε «Μινιστέριον της Λατρείας» υποτάσσοντας την εθνική, πλέον, Εκκλησία, στο Κράτος και δημιουργώντας τη βάση της Αυτοκέφαλής Εκκλησίας της Ελλάδος (1850) που λειτουργεί μέχρι σήμερα, με επικεφαλής τον εκάστοτε Αρχιεπίσκοπο Αθηνών.

Το 1821 οι Έλληνες δεν μπήκαν μόνον στη διαδικασία απελευθέρωσης από την οθωμανική κυριαρχία, αλλά και στη διαδικασία πρόδεσής τους με τον δυτικό κόσμο με ό,τι αυτό σήμαινε και σημαίνει πολιτικά, διπλωματικά, οικονομικά και πολιτισμικά. Και πάνω στις βάσεις αυτές κινούνται μέχρι σήμερα, 200 χρόνια μετά την Επανάσταση που άλλαξε τη ζωή και τη μοίρα τους.

* Η Μαρία Δ. Ευθυμίου είναι καθηγήτρια Ιστορίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!

Steven A. Tsavaris

Executive Chairman, Ponce Bank

Michael Lagoudis

President, Mortgage World Bankers, a division of Ponce Bank

Ponce Bank

Stronger Together

Ponce Bank

2244 Westchester Avenue, Bronx, NY 10462 • 718-931-9000

www.PonceBank.com

Mortgage World Bankers, a division of Ponce Bank

32-75 Steinway Street, Astoria, NY 11103 • Tel.: (718) 274-1234

www.MWBankers.com

Member FDIC • Equal Housing Lender

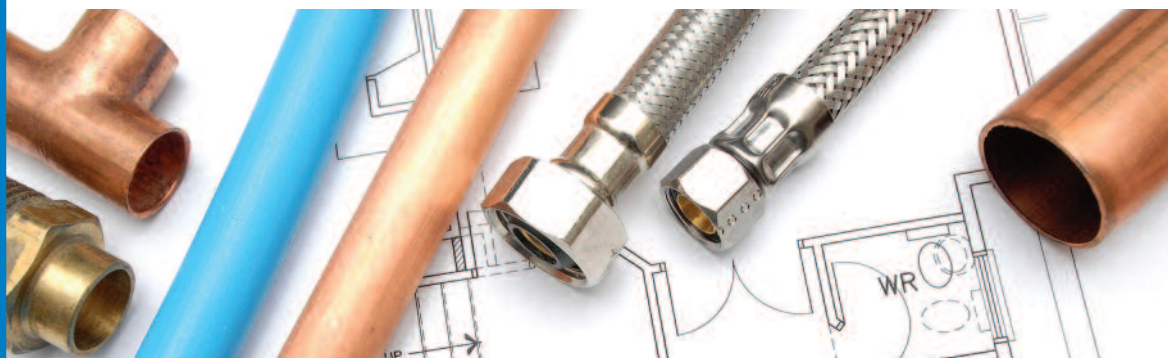
GENESIS

PLUMBING & HEATING

■ Υδραυλικά

■ Θερμάνσεις

■ Καυστήρες

Ευχαριστούμε τους πελάτες μας στα 5 Boroughs της Νέας Υόρκης για τη συνεχή υποστήριξη και προτίμηση από το 2006

**Δεχόμαστε τηλέφωνα
24 ώρες την ημέρα
7 ημέρες την εβδομάδα**

38-32 54th Street
Woodside, NY 11377

Tel: 917-745-2567

Τιμή και δόξα
στους Ηρωες
της Ελληνικής
Επανάστασης

Ζήτω

η 25η Μαρτίου 1821!

Ζήτω Η ΕΛΛΑΣ!

Οι εμφύλιες συγκρούσεις κατά την Επανάσταση του 1821

Της Σοφίας Καρύμπαλη-Κυριαζή*

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 υπήρξε ένα γεγονός υψίστης πολιτικής σημασίας για τους κατακτημένους ελληνικούς πληθυσμούς, για τα οθωμανοκρατούμενα Βαλκάνια και εν γένει για την Ιστορία της Ευρώπης, διότι πυροδότησε την εξέγερση και άλλων υπόδουλων λαών με στόχο τη διεκδίκηση της ελευθερίας τους και τη συγκρότηση εθνικού κράτους, στο πλαίσιο δημιουργίας ενός νέου χάρτη εθνικών κρατών στην Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα.

Ο εμφύλιος πόλεμος, που ξέσπασε μεσοσύνης της Επανάστασης, σκιαγραφεί το πνεύμα της διχόνοιας και του εθνικού διχασμού που οδήγησε στη διαφθορά των χαρακτήρων, στην εξαγορά των συνειδήσεων των αγωνιστών και στην μεταξύ τους, επιζήμια για την πατρίδα, αδελφοκτόνα διαμάχη.

Μέσα στους κόλπους της Επανάστασης και υπό την δίνη των επαναστατικών γεγονότων και των στρατιωτικών αναμετρήσεων με τους αντιπάλους, οι Έλληνες αγωνιστές, κινούμενοι από ίδια συμφέροντα και επιδιώξεις, δικάστηκαν και υπέπεσαν στο βαρύ ατόπημα των μεταξύ τους διενέξεων, των πολιτικών διαιρέσεων και του ερεθισμού των παθών και ενεπλάκησαν μοιραία σε βίαιες συρράξεις και εμφύλια αιματοχυσία.

Ο τοπικισμός, ο κοινωνικός και ταξικός ανταγωνισμός, οι φιλοδοξίες των πολιτικών αρχηγών, οι εμπάθειες, τα μίση, τα προσωπικά συμφέροντα, η εξασφάλιση αξιωμάτων και οφφικίων, η φιλαυτία, η φιλαργία, ο χρηματισμός και η λαφυραγωγία ήταν τα βασικά αίτια που πυροδότησαν την αντιπαράθεση, υπονόμισαν το κλίμα ενότητας και

ομοψυχίας μεταξύ των αγωνιστών, οδήγησαν στη διχόνοια και στον αδελφοκτόνο σπαραγμό και απείλησαν σοβαρά την πορεία της Επανάστασης.

Οι διάφορες τοπικές έριδες και διαμάχες που αναδύθηκαν στο πλαίσιο του εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα του 1821 οδήγησαν σταδιακά στη χαρακτηριστική εμφύλια σύγκρουση που κυριάρχησε τη χρονική περίοδο 1823-1825, η οποία εκδηλώθηκε ως ανταγωνισμός ισχύος μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών ανδρών για τη διεκδίκηση της ηγεσίας, αλλά και ως αντιπαράθεση για την εξασφάλιση εξουσιών και ρόλων στο υπό διαμόρφωση νέο ελληνικό κράτος. Τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα, ο φατριασμός και η αντιπαράθεση μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων και παρατάξεων γινόταν σημαντικά αίτια αδυναμίας του ελληνικού στοιχείου, την οποίαν έσπευδαν να εκμεταλλευτούν οι Οθωμανοί Τοπάρχες προς όφελός τους.

Ο εμφύλιος πόλεμος της επαναστατικής περιόδου -οσμείο καμπίς για τον Αγώνα- διακρίνεται σε δύο διαδοχικές χρονικά φάσεις. Στη διάρκεια της Α' φάσεως (φθινόπωρο 1823 - Ιούλιος 1824) διατηρούνται έντονες πολιτικές διαμάχες μεταξύ Φιλικών και Κοτζαμπάσηδων, που θα οδηγήσουν σε ανοιχτή ρήξη μεταξύ Βουλευτικού και Εκτελεστικού Σώματος, με δυσμενές επακόλουθο την ταυτόχρονη ύπαρξη δύο Εκτελεστικών, δηλαδή δύο Κυβερνήσεων αλληλοσυγκρουόμενων και με έδρες το Κρανίδι και την Τριπολιτοά αντίστοιχα. Η πρώτη φάση του εμφυλίου πολέμου έληξε με ήττα του Κολοκοτρώνη και επικράτηση των Κοτζαμπάσηδων Λόντου και Ζαΐμη. Κατά τη Β' φάση

(Ιούλιος 1824 - Ιανουάριος 1825) κυριάρχησαν σφοδρότερες εμφύλιες συγκρούσεις μεταξύ κυβερνητικών στελεχών, που υποστηρίχθηκαν από Ρουμελιώτες οπλαρχηγούς, και Πελοποννησίων προκρίτων. Θέατρο των πολεμικών επιχειρήσεων υπήρξε η Πελοπόννησος. Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσεως του εμφυλίου πολέμου σημειώθηκαν βιαιότητες, βανδαλισμοί, διαρπαγές περιουσιών, λαφυραγωγία και πλιάτσικο από τα ρουμελιώτικα στρατεύματα, υπό την υποκίνηση του Κωλέτη, εις βάρος των μεγάλων προουχοντικών οικογενειών του Μοριά. Με τη λήξη της δεύτερης φάσεως του εμφυλίου οι προεστοί του Μοριά και ο Κολοκοτρώνης ηττήθηκαν και επικράτησε η φιλοαγγλική παράταξη του Κουντουριώτη και Μαυροκορδάτου.

Οι ιστοριογράφοι, Έλληνες και ξένοι, και οι απομνημονευματογράφοι του Αγώνα, μερικά χρόνια μετά το πέρας της Επανάστασης, κατέγραψαν τις εμπειρίες και τα βιώματά τους σε αυτοβιογραφικά αφηγηματικά κείμενα, τα γνωστά «Απομνημονεύματα». Αυτά τα κείμενα αποτελούν σημαντική πηγή της Ιστορίας, λόγω του πλούτου των πληροφοριών που μας παρέχουν, ωστόσο απαιτείται έλεγχος της αξιοπιστίας τους διότι συχνά διακρίνονται για την υποκειμενικότητά τους και για την απόκρυψη και διαστρέβλωση των γεγονότων.

Η αναδίφηση στα «Απομνημονεύματα» του Μακρυγιάννη, του Φωτάκου, του Κολοκοτρώνη, του Δεληγιάννη, του Κασομούλη, του Σπηλιάδη, του Φραντζή, του Περραιβού και άλλων προσφέρει αναφορικά με τον εμφύλιο μία ρεαλιστική περιγραφή των σκληρών συγκρούσεων μεταξύ συμπατριωτών, αποκαλύπτει τα αίτια δράσεως των πρωταγωνιστών, εστιάζοντας κυρίως στις βιαιοπραγίες και τη λαφυραγωγία των Ρουμελιωτών οπλαρχηγών εις βάρος των προεστών του Μοριά κατά τον β' εμφύλιο πόλεμο. Μέσα από τα αυτοβιογραφικά κείμενα της εποχής φωτίζονται αθέατες πλευρές της ιστορικής πραγματικότητας και υπογραμμίζονται οι ολέθριες συνέπειες της εμφύλιας διαμάχης στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή του Έθνους.

Ο ιστορικός της Επανάστασης, Σπυρίδων Τρικούπης χαρακτηρίζει δεινό και λίαν φθοροποιό τον β' εμφύλιο πόλεμο λόγω των καταστροφικών συνεπειών του. Οι ξένοι ιστοριογράφοι, όπως ο Thomas Gordon, ο George Finlay και ο Fr. Rouqueville, επισημαίνουν τις οικονομικές ζημιές που υπέστη ο Μοριάς κατά τον β' εμφύλιο πόλεμο, αποδίδοντας μεγάλες ευθύνες στους πολιτικούς άνδρες, τον Ιωάννη Κωλέτη και τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, που υπήρξαν οι υποκινητές του πατριωτικού και των εμφυλίων διαιρέσεων.

Τα αποτελέσματα των εμφυλίων

Διπλή Γιορτή Σήμερα Τιμούμε τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου και τον Εθνικό Απελευθερωτικό Αγώνα των Ελλήνων του 1821

Με σταθερή
και δυνατή φωνή δηλώνουμε:

Ζήτω η Ελευθερία! Ζήτω η Ελλάδα!

ΟΡΗΤΗΛΜΟΛΟΓΙΑ ASSOCIATES OF BAY RIDGE

**ΗΛΙΑΣ
ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ**

Χειρουργός οφθαλμιάτρος

Ειδικεύεται

Στις εγχειρήσεις **Καταρράκτη** και **LASIK**,
σε παθήσεις και μεταμοσχεύσεις **Κερατοειδούς**
καθώς και στις παθήσεις **Γλαυκώματος**

Πραγματοποιεί

■ Γενικές Οφθαλμολογικές Εξετάσεις

Το **ΟΡΗΤΗΛΜΟΛΟΓΙΑ ASSOCIATES OF BAY RIDGE**
διαθέτει Ειδικευμένους Γιατρούς
στις παθήσεις **Αμφιβληστροειδούς** και **Βλεφάρων**

8721 4th Avenue, Brooklyn, NY 11209 • Tel.: (718) 680-1500 • Fax: (718) 680-5550
www.bayridgeeyes.com

ΖΗΤΩ Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ

Ζήτω η Ελευθερία
το υπέρτατο ιδανικό για ένα λαό

THEO'S METRO

596 Mercer St., Kingston, PA 18704
570-283-2050 • www.theosmetro.com

ASSUMPTION GREEK ORTHODOX CHURCH

4752 Route 23, Windham, NY 12496
Tel: (518) 734-4631

Σύσσωμη η κοινότητα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου
στο Windham της Νέας Υόρκης

με σεβασμό

αποτίει φόρο τιμής στους ηρωικούς αγωνιστές του 1821

Ζήτω η 25η Μαρτίου - Ζήτω η Ελλάς

Ιερατικός Προϊστάμενος Ιάκωβος Φιτζπάτρικ
Πρόεδρος Αθανάσιος Μαλλιιάδης
Αντιπρόεδρος Ειρήνη Δραγανίδη
Ταμίας Πέτρος Κωνσταντέλος
Γραμματέας Iliana Koument Holdridge

Σύμβουλοι

Νικόλαος Κωνσταντέλος, Βασίλειος Γιούσης, Μαρία Μαλλιιάδη,
Ντενίς Αλεξιάδη, Βασιλική Κακαλέτρη, Λάμπρος Σέρπανος, Γκας Στάγιας

πολέμων υπήρξαν επαχθή κυρίως για την Πελοπόννησο η οποία λεπ-λατήθηκε, πυρπολήθηκε και ερημώθηκε ολοσχερώς. Επιπλέον οι εμφύλιες διαμάχες έδωσαν πρόσφορο έδαφος στους Οθωμανούς να ανασυνταχθούν και να επιτεθούν οργανωμένα και συντεταγμένα, όπως και έγινε με την επέλαση και επικράτηση του Ιμπραήμ πασά στην Πελοπόννησο κατά το 1825 και την καταστολή όλων των επαναστατικών εστιών.

Οι εμφύλιοι πόλεμοι, είτε αποτελούν προϊόν συγκυριών και ιστορικών συνθηκών, είτε είναι αποτέλεσμα σφοδρών κοινωνικών και ταξικών διενέξεων, είτε ακόμη αποδίδονται σε ανθρώπινα πάθη, όπως η φιλοδοξία και η κερδοσκοπία, το μόνο σίγουρο είναι ότι πάντοτε έχουν δυσμενή και ολέθρια αποτελέσματα τόσο σε υλικό όσο και σε ηθικό επίπεδο, τραυματίζοντας ανθρώπινες ψυχές και ζημιώνοντας ανεπανόρθωτα τα έθνη.

Ενδεικτικά παραθέματα «Απομνημονευμάτων»

Ο Φώτιος Χρυσανθόπουλος ή Φωτάκος περιγράφει το δράμα που έζησε ο Μοριάς από τα κυβερνητικά στρατεύματα: «Οθεν επέρασεν ο λεγόμενος στρατός της Διοικήσεως, έχυσε τον σπόρον της διχονοίας και του εμφυλίου σπαραγμού.... η αυξηθείσα δύναμις αυτών, έφερην την διαίρεσιν του Εθνους, ήτις εξασθένησε το εθνικόν πνεύμα και την εθνικήν δύναμιν.... αγρίευσαν τα πάθη των Ελλήνων, ενισχύθη η κατάχρησις, και οι άνθρωποι εδόθησαν εις τας ασωτίας».

Φώτιος Χρυσανθόπουλος ή Φωτάκος, «Απομνημονεύματα περί της ελληνικής Επανάστασεως του 1821», Β', εκδ. Βεργίνα, Αθήνα 1996, σ.20

Ο Νικ. Σπηλιάδης εντοπίζει τις αδικίες που υπέστησαν οι Πελοποννήσιοι από τις αρπακτικές διαθέσεις των Ρουμελιωτών οπλαρχηγών ως εξής: «Εδίκησαν δε τους Πελοποννησίους, τους έβρισαν πολυειδώς, τους εγύμνωσαν, τους άρπασαν τα χρήματα και τα πράγματα, όσα είχαν εις τα κιβώτιά των, κατέφαγον και επώλησαν όσα εδώδιμα εύρον εις τας οικίας των αποταμιευμένα δια την ζωοτροφίαν των οικογενειών των, αφήρεσαν και τινων τας γυναίκας και τα παιδιά. Επιον, επώλησαν και έχυσαν τα κρασία των, επήραν τα πρόβατά των, τα ζώα των και τους έβλαψαν καθ' όλους τους τρόπους».

Νικόλαος Σπηλιάδης, «Απομνημονεύματα διά να χρησιμεύσωσιν εις την Νέαν Ελληνικήν Ιστορίαν 1821-1843», Β', εκδ. Τυπ. Νικολ. Φιλιδελφώος, Αθήνα 1851, σ.185-186.

Ο Μακρυγιάννης, ως στρατιωτικός, εκθρεύεται χωρίς δισταγμούς τους πολιτικούς άνδρες αποδίδοντας σε αυτούς τα ολέθρια αποτελέσματα της διχονοίας: «Τέλος πάντων ο πατριωτισμός όλων αυτηνών και της

συντροφιάς τους, η ψύχωση της φατριάς και η διαίρεση κι ο εμφύλιος πόλεμος και η διχονοία των μεγαλοκέφαλων Κωλέτη και Μαυροκορδάτου, διά να μην δοξαστή ο ένας και χάση ο άλλος.... ο Μπραΐμης μπήκε στην Πελοπόννησο και την έκαμε γη Μαδιάμ όχι από την παλληκαριά των Αράπιδων, αλλά από αυτά όπου λέγω.... Αυτά κάνει η διαίρεση και η διχονοία».

Ιωάννης Μακρυγιάννης, «Απομνημονεύματα», Α', εισ.- σχόλ. Σπ. Ασδραχά, εκδ. Καραβίας, Αθήνα x.x., σ. 184-185.

Ενδεικτικά παραθέματα «Ιστοριογραφικών κειμένων»

Ο ιστορικός της Επανάστασεως Σπ. Τρικούπης αναφέρεται στα δεινά του β' εμφυλίου πολέμου ως εξής: «Αλλά λίαν δεινός και λίαν φθοροποιός κατήντησεν ο δεύτερος εμφύλιος πόλεμος προκειμένης όχι εφημέρου εξουσίας ως άλλοτε, αλλά καταστροφής και εξοντώσεως των ισχυρών της Πελοποννήσου».

Σπυρίδων Τρικούπης, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως, Γ', έκδ. 2η, εκδ. Γιοβάνης, Αθήνα 1978, σ. 176.

Ο Th. Gordon, Άγγλος αξιωματικός και ιστοριογράφος, επισημαίνει τις οικονομικές ζημιές που υπέστη ο Μοριάς κυρίως κατά τον δεύτερο εμφύλιο πόλεμο: «Ο εμφύλιος πόλεμος υπήρξε, εν τούτοις, εξαιρετικά επιζήμιος για τον Μοριά.... η ευημερία κλαδεύτηκε στον ανθό από την ασυδοσία των Ρουμελιωτών στρατιωτών, οι οποίοι μπορεί μεν να μην ήθελαν να σκοτώσουν τους ομοεθνείς τους, αλλά δεν είχαν κανέναν ενδοιασμό όσον αφορά το πλιάτσικο. Δεν αρκέστηκαν να λεπ-λατήσουν τις μεγάλες περιουσίες του Σισίνη, του Ζαΐμη κ.ά., αλλά λίστευσαν αδιακρίτως όλες τις κοινωνικές τάξεις».

Thomas Gordon, Ιστορία της Ελ-

ληνικής Επανάστασης, Β', μτφρ. Αλ. Κατσώνη, εκδ. Αρχιπέλαγος, Αθήνα 2010, σ. 154.

Ανάλογες κρίσεις διατυπώνει και ο Γάλλος περιηγητής, διπλωμάτης και ιστοριογράφος Φρ. Πουκεβίλ γράφοντας: «Ούτως άρα καταφανές βεβαίως εγένετο ότι η Πελοπόννησος κατεπατήθη από την αυθαδών ηρωιστών και Ρουμελιωτών, και την μετεχειρίζοντο ως χώραν κατακτιήσεως».

Fr. Rouqueville, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως: ήτοι η Αναγέννησις της Ελλάδος, Δ', μτφρ. Ξεν. Ζύγουρα, εκδ. Τζελάτου, Τυπ. Τρίμη, εν Αθήναις 1890, σ. 312.

Ο G. Finlay, Άγγλος ιστοριογράφος, αποδίδει ευθύνες και στους νικητές και στους ηττημένους των εμφυλίων πολέμων, εντοπίζοντας τις δυσμενέστερες συνέπειές τους για τον Αγώνα: «Οι δύο εμφύλιοι πόλεμοι είναι ολοφάνερα δύο μαύρες κηλίδες στην Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως. Καμιά δικαιολογία δων υπάρχει, και στις δύο περιπτώσεις, για όσους σήκωσαν τα όπλα εναντίον της κυβερνήσεως. Η ανταρσία τους έδωσε το έναυσμα για την επικράτηση μεγάλης διοικητικής αναρχίας, που δεν σπατάλησε μόνο τους πόρους της Ελλάδος αλλά και συνέβαλε στην δημιουργία ενός νέου γένους τυράννων, που ήταν το ίδιο δεσποτικοί και πολύ πιο ευτελείς από τούς μισητούς Τούρκους. Οσο άπληστοι ήταν οι ηττημένοι άλλο τόσο διεφθαρμένοι ήταν οι νικητές του εμφυλίου πολέμου....».

George Finlay, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως, Β, εκδ. Κόσμος, Αθήνα x.x., σ. 42.

* Η Σοφία Καρύμπαλη-Κυριαζή είναι Δρ Ιστορίας του ΕΚΠΑ, φιλόλογος, καθηγήτρια Δ/θμιας Εκπαίδευσης

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΩΝ «ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ»

1935-2023 ■ 88 χρόνια προσφοράς

Υπερήφανοι απόγονοι
των ηρωικών αγωνιστών του '21

κλίνουμε το γόνυ στο μέγεθος
της ανδρειοσύνης τους και του αγώνα τους.
Μωριάς, Ρούμελη, Ψαρά, Σούλι, Μεσολόγγι.

Νικηταράδες, Κολοκοτρωναίοι,
Καραϊσκάκηδες, Κανάρης.

Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα και Μαντώ Μαυρογένους.

Σε εσάς και στο πλήθος
των ταπεινών και ασήμαντων
οφείλουμε τη λευτεριά μας.

Ο πρόεδρος,
το Διοικητικό Συμβούλιο
και άπαντα τα Μέλη

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

CENTRAL FLORIDA
abcpizza@msn.com
813-997-2152
Established 1966 in Hartford, Connecticut

Ο Βασίλης Φωτόπουλος και τα αδέρφια του
με σεβασμό και υπερηφάνεια χαιρετούν
τους αθάνατους του 1821 και αναφωνούν

Ζήτω η Ελλάς!

www.abcpizza.com

Δυνατότητα αγοράς έτοιμης επιχείρησης

Για πληροφορίες καλέστε τον Βασίλη στο 813-997-2152

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

HELLENIC CLASSICAL CHARTER SCHOOLS

HCCS-Park Slope: 646 5th Avenue, Brooklyn, NY 11215

A NATIONAL BLUE RIBBON SCHOOL

HCCS-Staten Island: 1641 Richmond Avenue, Staten Island, NY, 10314

CHRISTINA TETTONIS
Superintendent

JOY PETRAKOS
Chief of Operations

NATASHA CABAN
Principal HCCS-PS

CATHY KAKLEAS
Principal HCCS-SI

A NATIONAL BLUE RIBBON SCHOOL for SEPTEMBER 2023

HCCS-PS: GRADES PRE-K through 8
HCCS-SI: GRADES PRE-K through 5

SCHOOL MISSION

The Hellenic Classical Charter Schools will provide a diverse student body with a rigorous education in a dynamic environment. Using a standards-based curriculum, enriched with the Greek and Latin languages, students will engage in dialogue using the Socratic Method to become critical thinkers.

Students will become college and career ready and well-prepared to succeed and contribute to the global community as responsible citizens.

We take knowledge, wisdom and truth with us to help make the world a better place.

FOR MORE INFORMATION please visit our website at www.hccs-nys.org.

Last day to submit applications is APRIL 1ST, 2023

CONTACT INFORMATION:

HCCS-PS: Call 718-499-0957 & press 1 or email officeps@hccs-nys.org

HCCS-SI: Call 718-499-0957 & press 2 or email officesi@hccs-nys.org

Ζήτω
n 25n Μαρτίου 1821

Η Ιρις Κρητικού παρουσιάζει το ποίημα «Ύμνος εις την Ελευθερίαν»

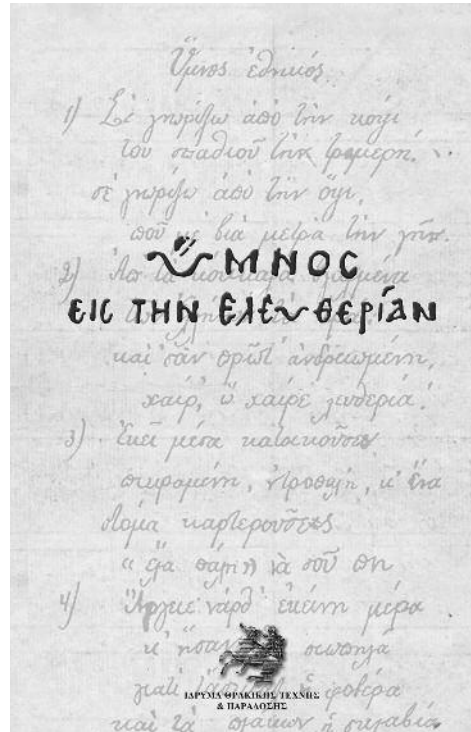
Επίκαιρος όσο ποτέ ο Εθνικός μας Ύμνος έρχεται σ' αυτά τα δύσκολα χρόνια που ζούμε, να μιλήσει πάλι για την ελευθερία, την κοινωνική και ατομική ευθύνη, την εθνότητα και την ανεξαρτησία μας, αξίες που παραπαίουν όσο ποτέ.

Η Ιρις Κρητικού, αρχαιολόγος, ιστορικός της Τέχνης και ανεξάρτητη επιμελήτρια, μια από τις πλέον σημαντικές προσωπικότητες, που προωθούν τον Πολιτισμό μας και τις Τέχνες, είχε την μοναδική ιδέα, να προσκαλέσει καλλιτέχνες να ζωγραφίσουν και να παρουσιάσουν με τον δικό του τρόπο ο καθένας τις 158 διαφορετικές τετράστιχες στροφές του Ύμνου εις την Ελευθερίαν του Διονυσίου Σολωμού, πρόκληση σπάνια στην οποία ανταποκρίθηκαν εικαστικοί από όλη την Ελλάδα, μέσα στην πανδημία.

Οι καλλιτέχνες αυτοί ανέγνωσαν εικαστικά τα μηνύματα του Ύμνου και παρουσίασαν μέσα από το έργο τους τις έννοιές του από την αρχή, με στόχο την απόδοση τιμής στους Έλληνες αγωνιστές του 1821, στους οποίους και οφείλουμε την ελευθερία μας, διατυπώνοντας σκέψεις, συναισθήματα και μορφές, καταγράφοντας τη στιγμή, ανατρέχοντας στο ένδοξο παρελθόν και στη διαχρονία του μεγαλειώδους ελληνικού φυσικού και μυθικού σύμπαντος (Ολυμπος), μεταγράφοντας τα τοπία των αιματηρών μαχών και των πολύνεκρων πολιορκιών, περιγράφοντας τον σκληρό ζυγό των δυναστών, το λαμπρό παράδειγμα και τις θυσίες των προγόνων και των σύγχρονων του Ύμνου ηρώων (Τριπολιτσά, Κόρινθος, Αχελώος, Μεσολόγγι, Λεωνίδα, Πατριάρχης Γρηγόριος Ε'), σκιαγραφώντας την ελληνική αγονία για την Ελευθερία που εμφανίζεται εδώ με προσωποποιημένη αλληγορική μα ποτέ ψεύτικη μορφή, αλλά και την κριτική για την ξένη βοήθεια καθώς και τη χαλεπή σκιά της δικόνοιας.

Οι ίδιοι ως συμμετέχοντες έστειλαν με το σπονδυλωτό αυτό έργο, το μήνυμα της συλλογικής εργασίας, της επικοινωνίας και του «μαζί», σε καιρούς αναταραχής, κοινωνικών στερήσεων και προσωπικής ερημίας. Τα πρωτότυπα έργα αυτά της ανάγνωσης έχουν υλοποιηθεί με διαφορετικές τεχνικές και υλικά (ζωγραφική, γλυπτική, φωτογραφία, κολλάζ, ύφασμα, κέντημα, πέτρα, χαρτί, κεραμική ύλη κ.ά.), όλα όμως διατηρούν τη διάσταση του ορθού Α4, προκειμένου ο θεατής να μπορεί τόσο στην έκδοση και την ψηφιακή πλατφόρμα της έκθεσης όσο και από κοντά, να τα περιτρέξει με τον τρόπο των ανοιχτών σελίδων ενός πολύτιμου συλλογικού, χειροποίητου εικαστικού βιβλίου.

Το μικρό σχήμα των έργων παρά τον μεγάλο αριθμό τους, που την καθιστά εντυπωσιακή και συγκινητική, την καθιστά ταυτόχρονα εύκολα μεταφέρσιμη, ιδιαίτερα ευέλικτη και προσαρμόσιμη σε κάθε εκθεσιακό χώρο. Εξαρχής σχεδιάστηκε με έμφαση στο ιστορικό και το εκπαιδευτικό της αποτύπωμα, στην ιδέα της συλλογικής δράσης με εικαστικούς από όλη την Ελλάδα που ένωσαν τη φωνή και τη

14. Ταπεινότητά σου γένηται τριστόλμα κεφαλή, σόν απροσόν σου θεοδόσωναι, ζι είναι βίβλος του ή Κοί.

15. Ναι, άλλα τούτη άνωπαιότητα, ζάλλε τέζνο σου με όρουή, πού άναπαύετα τ'εμετεί ή τη νίκη ή τη θανά.

σκέψη τους σε καιρούς χαλεπούς. Η συνεργασία με τους φορείς υπό τη διοργάνωση των οποίων ήδη παρουσιάστηκε ήταν εξαιρετική, ενώ θαυμάσια εμπειρία υπήρξαν και οι ξεναγήσεις με πολυάριθμο κοινό, τα εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά, και η εν γένει ενθουσιώδης προσέλευση και σχολία του κοινού.

Το ποίημα «Ύμνος εις την Ελευθερίαν», αποτελείται από 158 τετράστιχες στροφές. Από αυτές, οι δύο πρώτες καθιερώθηκαν ως Εθνικός Ύμνος το 1865 και είναι εκείνες που ανακρουούνται και συνοδεύουν την έπαρση και την υποστολή της σημαίας, ενώ ψάλλονται σε επίσημες στιγμές και τελετές. Ο Ύμνος είχε εξαρχής μεγάλη απήχηση, μεταφράστηκε στις περισσότερες ξένες γλώσσες και η λυρική του φωνή ενίσχυσε το κίνημα του φιλελληνισμού. Ο Σολωμός συνέθεσε το ποίημα με τρόπο πηγαίο και ορμητικό μέσα σε διάστημα ενός μόλις μηνός (Μάιος του 1823) στη Ζάκυνθο, στην ηλικία των 25 ετών και ενώ η Επανάσταση μαινόταν. Εναν χρόνο αργότερα, το ποίημα δημοσιεύτηκε στο Μεσολόγγι και τον ίδιο χρόνο ο Φωριέλ το συμπεριέλαβε στη συλλογή του των ελληνικών δημοτικών τραγουδιών. Το 1828, ο Κερκυραίος Νικόλαος Μάντζαρος, μελοποίησε το ποίημα χρησιμοποιώντας λαϊκά μοτίβα και τετράφωνη ανδρική χορωδία. Ο ίδιος το μελοποίησε για δεύτερη φορά το 1844, υποβάλλοντάς το στον βασιλέα Όθωνα. Παρά την τιμητική του βράβευση με τον Αργυρό Σταυρό του Τάγματος του Σωτήρα και του Δ. Σολωμού με τον Χρυσό Σταυρό, το έργο διαδόθηκε τότε ως «Θούριος» αλλά δεν εγκρίθηκε ως ύμνος. Το 1861, μετά από κυβερνητική προτροπή, ο Μάντζαρος μετέβαλε τον ρυθμό του ύμνου σε ρυθμό εμβα-

134. Κεις τις δόφους πού έκομμάσιτε τόκου πλέον δέν τις σιστά, ζαί τή ζήρα όπου έκομμάστε πλέον, ά, πλέον δέν εύιστεί.

157. ή ζατάρα πού είχε άσπασα, ήγα ζαριε νά άδουαθή, εις όποιον δέν λαλαμάρτα και ήμασση νά πολεμη.

τηρίου και μετά την ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα το 1864, ο «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» καθιερώθηκε ως εθνικός ύμνος. Τυπώθηκε για πρώτη φορά μαζί με τη μουσική παρτιτούρα του σε 27 κομμάτια, το 1873, στο Λονδίνο. Σύμφωνα με τον Ιάκωβο Πολυλά, «η πρόσδος του εις τη γλώσσα φαίνεται άπίστευτη, αν σκεφθή τινάς ότι τότε (τον Μάιον 1823) έγρα-

ψε, εις το διάστημα, ως λέγεται ενός μηνός, τον Ύμνον εις την Ελευθερία. Και τώντι, αν είναι αληθινόν ότι ο καθαρός Ελληνισμός στέκεται εις τη ζωντανή φωνή, εις το σεμνό κάλλος της μορφής και εις το ζώτερο βάθος του λόγου, βέβαια τούτο το ποίημα έβγαινε ως ο πρώτος γνήσιος καρπός της ελληνικής φαντασίας, ύστερα από είκοσι αιώνες του μα-

**ΖΗΤΩ ΟΙ ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΗΡΩΕΣ
ΤΟΥ 1821!
ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ!**

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Village Pizza Moodus

Family Restaurant

26 Falls Rd., Moodus, CT 06469
Tel.: (860) 873-1416

Τιμή και δόξα
 στους Ενδοξους Ηρωες του 1821
 που ελευθέρωσαν την πατρίδα!
Ζήτω Η Ελλάς!

Οικογένεια Σωτήριου Κλάψη και το προσωπικό

**THREE BROTHERS
RESTAURANT**

9 North Morris Street, Dover, NJ 07801 ■ Τηλ.: (973) 442-1916

Ομοσπονδία Κυπριακών Οργανώσεων Αμερικής

www.fcaousa.org

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

Γιορτάζουμε
 με τους Έλληνες
 όλης της Γης
 το μεγαλειώδες
 γεγονός
 της Ελληνικής
 Επανάστασης
 και αναφωνούμε

**Ζήτω
 το Έθνος**

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Η Ρωμοσύνη εν φυλή συνότζιαιρη του κόσμου,
 κανένας δεν εβρέθηκεν για να την ιξηλείψη, κανένας,
 γιατί σιέπει την που τ' άψη ο Θεός μου.

Η Ρωμοσύνη εν να καθή, όντας ο κόσμος λείψη!
 Σφάξε μας ούλους τζι' ας γενή το γαίμαν μας αυλάτζιν,
 κάμε τον κόσμον ματζιελλιόν τζιαι
 τους Ρωμοούς τραούλλια,
 αμμά ξέρε πως ίλαντρον
 όντας κοπή καβάτζιν τριγύρου
 του πετάσσουνται τρακόσια παραπούλια.

Το 'νιν αντάν να τρώ' την γην τρώει την γην θαρκέται,
 μα πάντα τζιείνον τρώεται τζιαι τζιείνον καταλυέται...

Βασίλης Μιχαηλίδης

Τιμή και δόξα
στους προγόνους μας
που ελευθέρωσαν
την Ελλάδα

**Ζήτω οι αθάνατοι ήρωες
του 1821**

Ζήτω το Έθνος!

Η οικογένεια Παπανικολάου
και το προσωπικό

Orem's Diner

167 Danbury Rd, Wilton, CT 06897 • (203) 762-7370

oremsdiner.com

ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

43-15 196 Street, Flushing, N.Y. 11358 / (718) 357-5583

Μαίρη Τζάλλα, Διευθύντρια

Γεωργία Κακιβέλη, Υποδιευθύντρια

Με ευλάβεια πανηγυρίζουμε την εορτή
του **Ευαγγελισμού της Θεοτόκου**
και με πηγαία χαρά και υπερηφάνεια γιορτάζουμε
την επέτειο της Εθνικής μας Ανεξαρτησίας.

Υποκλινόμεθα στην υπεροχή και το μεγαλείο των Ηρώων του '21.

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821
Ζήτω η Ελλάδα μας

Ο Ιερατικός Προϊστάμενος Πρωτοπρεσβύτερος Παύλος Παλαισιδής,
οι Ιερείς, το Κοινοτικό Συμβούλιο, η Σχολική Επιτροπή, η Διεύθυνση,
οι Δάσκαλοι, ο Σύλλογος Γονέων και Δασκάλων, οι Γονείς και οι Μαθητές
του Ημερήσιου Ελληνο-Αμερικανικού Σχολείου «Βασίλειος Σπυρόπουλος»
της Ελληνορθόδοξου Κοινότητας Αγίου Νικολάου, Flushing

ρασμού της. Αυτό ο αυγερινός του ελληνικού ουρανού έλαμψε ήδη εις δύο γενεές ανθρώπων με φως αθάμνωτο και παρηγορητικό, από το οποίον κατεβαίνει εις κάθε γενναία ψυχή το θάρρος εις τα μέλλοντα καλά και όμορφα του Ελληνισμού. Εις τον Ύμνον ο Σολωμός έδειχνε ότι ήδη ήταν ικανός να ρυθμίσει το ύφος του κατά τα διαφορετικά ποιητικά αντικείμενα. Επικρατεί με αμίμητη απλότητα, ο ελεγειακός χαρακτήρας εις το προοίμιον (στρ. 3-14), όπου ο ποιητής ενθυμίζει το περασμένο και κανονικώς το έκαμε, διότι δίχως την αρχαίαν λαμπρότητα, δίχως την υπομονή μες στα πολύχρονα παθήματα, δεν εννοείται η ακαταμάχητη ορμή του αυτόνομου ελληνικού πνεύματος, όπου παρουσιάζεται εις τη φαντασία του ποιητή βγαλμένο από τα ιερά κόκκαλα των προγόνων, με την ακονισμένη ρομφαία και με το μάτι όπου με βία μετράει τη γη, ως να εθάρρουμε ότι γρήγορα θα την κάμψι δική του».

«Όταν επρωτοδιαβάσθηκε το ποίημα», γράφει ο ίδιος ο Διονύσιος Σολωμός, «κάποιοι είπαν: Κρίμα! υψηλά νοήματα και στίχοι σφαλμένοι! Για να δεχθώ την πρώτην, ακαρτέρω να δικαιολογήσουν την δεύτερη παρατήρησιν. Μα τον Δία που εσάστισα! Αύριο θέλει έρθη και κανένας να μου δείξη τ' αλφαβητάρι με το κονδύλι στο χέρι αλλά εγώ του το παίρνω και απιθώνω την άκρην του εις τα μεγάλα ονόματα του Δάντη και του Πετράρχη, του Αριόστου και του Τάσσου, και εις τα ονόματα όσων στιχουργώντας τους ακολούθησαν, και του λέγω: Λάβε την καλοσύνην, Διδάσκαλε, να γύρης τ' αυτιά σου εδώ πάνου, και μέτρα. Κάθε συλλαβή είναι ένα πόδι, και για μας και για αυτούς, όποιος και αν είναι ο στίχος όμως εσύ δεν ηξεύρεις να τα μετράς. Το φωνήεν, με το οποίον τελειώνει η λέξη, κάνεται εις το φωνήεν, με το οποίον η ακόλουθη αρχινά όμως το προφέρω επειδή έτσι με συμβουλεύει η τέχνη της αληθινής αρμονίας. Το ια (βία), το εει (ρέει), το αι (Μάι) και τα εξής, όταν δεν είναι εις το τέλος του στίχου, δεν κάνουν παρά μία συλλαβή. Το τιμή είναι ομοιοτέλεστο με το πολλοί, το κακός με το τυφλός, το εχθές με το πολλές. Τούτοι οι κανόνες έχουν κάποιες εξαιρέσεις, τες οποίες όποιος έχει καλά θρεμμένη με τους Κλασσικούς την ψυχήν του βάνει εις έργον, χωρίς τόσο να συλλογίζεται, εις την ίδιαν στιγμήν εις την οποίαν μορφώνει την ύλη. Πίστευσέ μου, Διδάσκαλε, η αρμονία του στίχου δεν είναι πράγμα όλο μηχανικό, αλλά είναι ξεχείλισμα ψυχής* μ' όλον τούτο, αν φθάσας να μου αποδείξης ότι σφάλλω τους στίχους, θέλει γράψω των Ιταλών και των Ισπανών, να τους δώσω την είδησιν, ότι τους έσφαλαν έως τώρα και αυτοί, και μη φθάσαι να σου πάρω για την εφεύρεσιν το βραβείον, γιατί θέλει σε μελετήσω...».

Κατά την επιφώνηση της τελευταίας στροφής 158, η πολυπόθητη έλευση της Ελευθερίας προκαλεί χαρά και αγαλλίαση. Την ίδια ακριβώς χαρά και αγαλλίαση αισθανθήκαμε και όλοι εμείς, συμπράττοντας στην περιπέτεια αυτής της ανάγνωσης και στη μεταγραφή των μυριάδων εικόνων, συναισθημάτων και σκέψεων που εξ αυτής γεννήθηκαν.

Η έκθεση «Ύμνος εις την Ελευθερίαν», ξεκίνησε το ταξίδι της τον Οκτώβριο του 2021, με την πρωτοβουλία και τη διοργάνωση του Ιδρύματος Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης (Κεντρική Αίθουσα Εκδηλώσεων της Καπναποθήκης Π. «Βιργινία Τσουδερού»), στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του για τα 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, ενώ στη συνέχεια παρουσιάστηκε με μεγάλη επιτυχία στο Ιστορικό Μουσείο της Αλεξανδρούπολης (Δεκέμβριος 2021 - Ιανουάριος 2022), στη Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας - Μουσείο Κατοίγγρα (Φεβρουάριος - Μάρτιος 2022) και στο Κέντρο Τεχνών - Δημοτική Πινακοθήκη Ντε Κίρικο στον Βόλο (Δεκέμβριος 2022-Ιανουάριος 2023), ενώ έχει ήδη προγραμματιστεί η πολύ τιμητική μεταφορά της τον προσεχή Μάρτιο (εγκαίνια 25 Μαρτίου 2023) στο Κέντρο Πολιτισμού Διέξοδος στο Μεσολόγγι, στο πλαίσιο των Εορτών Εξόδου.

Η Ιρις Κρητικού γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης και πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές βυζαντινής και σύγχρονης τέχνης στο Institut fur Byzantinistik του Πανεπιστημίου της Βιέννης με υποτροφία της Αυστριακής Πρεσβείας και στο Courtauld Institute του Πανεπιστημίου του Λονδίνου με υποτροφία του Κοινωφελούς Ιδρύματος «Αλέξανδρος Α. Ωνάσης». Επιπλέον, παρακολούθησε το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του BOWIE State University, Maryland System (Master of Education (M.Ed.) και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα ANIMA με αντικείμενο σπουδών την εμπύχωση παιδιών και ενήλικων και τη μεθόδευση δημιουργικών δραστηριοτήτων στην Αθήνα. Από το 1994 εργάστηκε ως διευθυντικό στέλεχος στην Ελλάδα, στους τομείς της τέχνης και της εκπαίδευσης. Από το 2004 εργάζεται ως ανεξάρτητη επιμελήτρια εκθέσεων, παρουσιάζοντας με κείμενά της το έργο Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών, πραγματοποιώντας διαλέξεις, αρθρογραφώντας και υπογράφοντας σημαντικές ατομικές και θεματικές εκθέσεις σε Μουσεία, Ιδρύματα και ιδιωτικούς χώρους τέχνης στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Η.Π.Α., Κίνα, Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία, Βέλγιο, Τουρκία, Αίγυπτος, Λίβανος κ.ά). Είναι αντιπρόεδρος του Μουσείου Ελληνικής Παιδικής Τέχνης.

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

25^η Μαρτίου 1821

Ημέρα μνήμης και τιμής
για τον Ελληνισμό

Με υπερηφάνια τιμούμε
τους Ηρωες που πολέμησαν
για τα ιδανικά της φυλής μας

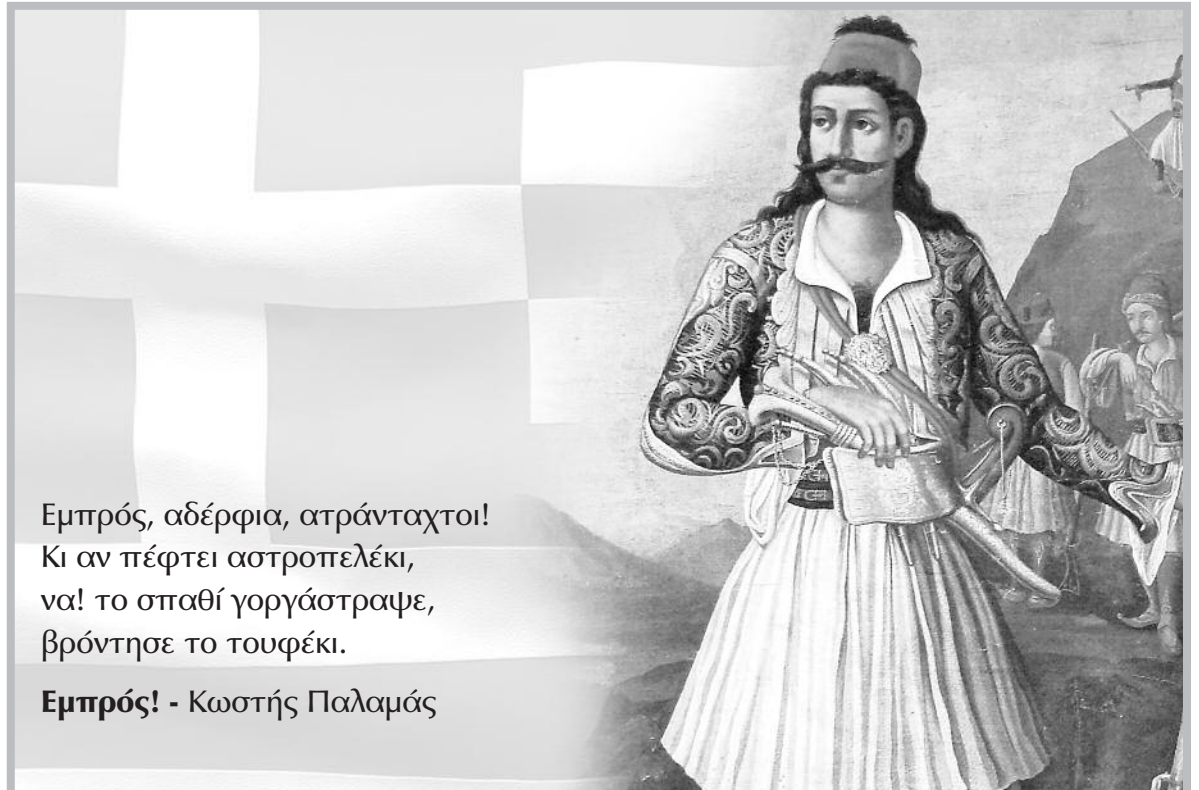
Θέλει αρετήν και τόλμην η Ελευθερία!

**PRO METAL
CONSTRUCTION, INC.**

Construction Management • General Contractors

549 63rd St, Brooklyn, NY 11220
Tel: (718) 439-8500 • Fax: (718) 439-0695

Εμπρός, αδέρφια, ατράνταχτοι!
Κι αν πέφτει αστροπελέκι,
να! το σπαθί γοργάστραψε,
βρόντησε το τουφέκι.

Εμπρός! - Κωστής Παλαμάς

Ralis Insurance Agency

Ασφαλιστική κάλυψη όλων των κατηγοριών

Ιδιωτική Ασφάλιση

- Ολική Ασφάλεια
- Ασφάλεια Ζωής
- Αυτοκινήτων
- Μοτοσικλετών
- Ιδιοκτητών ακινήτων
- Ενοικιαστών ακινήτων

Επαγγελματική Ασφάλιση

- Ακινήτων
- Επαγγελματικών χώρων
- Εστιατορίων
- Χονδρεμπόρων
- Εργολάβων
- Γραφείων

Τηλεφωνήστε μας ή περάστε από το γραφείο μας
για δωρεάν ενημέρωση

Anthony D. Ralis - Agent

32-17 Broadway, Astoria, New York 11106 • Tel.: (718) 274-0700 • Fax: (718) 274-7325

www.nwagent.com/ralis.html

ΖΗΤΩ η 25η Μαρτίου 1821

Χρήστος και Αθανασία Ποταμίτη

**IRAKLIS
PACKING SHIPPING
& MOVING COMPANY, Inc.**

Οικογενειακή Μεταφορική Επιχείρηση
με πολυετή παρουσία εξυπηρετεί την Ομογένεια
με μεράκι και αφοσίωση

Μεταφέρουμε υπεύθυνα

ΑΠΟ και ΠΡΟΣ την πατρίδα μας
οικοσκευές, εμπορεύματα και ό,τι άλλο θέλετε

Σας ευχαριστούμε που για τόσα χρόνια
μάς εμπιστεύεστε στα σπίτια σας και μας προτιμάτε

34-23 31st Street, Astoria, NY 11106
Tel.: (718) 278-1058 • Fax: (718) 278-2426
E-mail: herculesshipping@yahoo.com

GREEK ORTHODOX METROPOLIS OF NEW JERSEY
SAINT GEORGE GREEK ORTHODOX CHURCH OF PISCATAWAY
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ PISCATAWAY

1101 River Rd., Piscataway, NJ 08854 • Tel.: (732) 463-1642 / Fax: (732) 699-9309

Σύσσωμος η Κοινότητα
με χαρά και υπερηφάνεια συμμετέχει
στους εορτασμούς για τα **202 χρόνια**
από την έναρξη του αγώνα για τη λευτεριά.

Η φλόγα που ξεκίνησε από τις παραδουνάβιες χώρες θέριψε και πήρε στο διάβα της τη Ρούμελη και το Μωριά.

Παλικάρια με ατσάλινη ψυχή και πίστη στον Θεό και στο δίκιο της σκλαβωμένης για **400 χρόνια** πατρίδας αγωνίστηκαν σα λιοντάρια για την δική μας λευτεριά.

Τιμούμε τη μνήμη τους και φωνάζουμε υπερήφανα
Ζήτω η Ελλάς

Ιερατικός Προϊστάμενος Αρχιμανδρίτης Νεκτάριος Κοτρώτσος,
Πρόεδρος Γεώργιος Αθανασόπουλος

Εμείς οι απόγονοι των μεγάλων ηρώων του Εθνους,

του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη από το Ρωμιοβούνι, του Παπαφλέσσα από την Πολιανή, του Νικηταρά του Τουρκοφάγου από τη Νέδουσα,

γιορτάζουμε 202 χρόνια Ρωμιοσύνης και με δέος τιμούμε τη μνήμη τους,

καθώς και όλων των άλλων αγωνιστών από τη Μεσσηνία απ' όπου ξεκίνησε ο αγώνας για τη Λευτεριά.

Η αντρειοσύνη τους και η θυσία τους
ας οδηγήσουν την πατρίδα μας
σε νέους δρόμους δόξας

«Γειά σου ορέ Νικηταρά που 'χουν τα πόδια σου φτερά, μες στους κάμπους πας κοιμάσαι και κανέναν δε φοβάσαι».

Ζήτω η Αιώνια Ελλάς!

Λευτεριά στις σκλαβωμένες μας πατρίδες

Τάσος Κοκαλιάρης

Τέως πρόεδρος Παμμεσσηνιακής Ομοσπονδίας Αμερικής και Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Αποδήμων Μεσσηνίων

Τιμούμε την Επέτειο της Εθνικής Παλιγγενεσίας και τους Ηρώες της Επανάστασης για τον άθλο που επιτέλεσαν

Gorham House of Pizza

2 State St., Gorham, ME 04038 • 207-839-2504

Με σεβασμό και εθνική υπερηφάνεια
εορτάζουμε την ιστορική επέτειο
της Ελληνικής Επανάστασης
καθώς και την εορτή του
Ευαγγελισμού της Θεοτόκου!

Ζήτω η Ελλάδα!
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!

HOT BAGELS

976 Teaneck Road, Teaneck, NJ 07666
Tel: (201) 833-0410

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Ζήτω η
25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Ελλάδα!

DYNATEC CONTRACTING, Inc.

25-52 Crescent Street, Astoria, NY 11102

Tel.: (718) 721-6022 ■ Fax: (718) 721-9362

Email: Dynatec@Dynatecinc.com ■ Website: www.dynatecinc.com

Με σεβασμό και χαρά
τιμούμε την Επέτειο
της Εθνικής μας Παλιγγενεσίας
και την εορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου.

ΖΗΤΩ Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821!
ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ!

Lollipops Diner

153-31 Cross Island Parkway
Whitestone Shopping Center, Whitestone, NY 11357
Tel.: (718) 746-4756

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

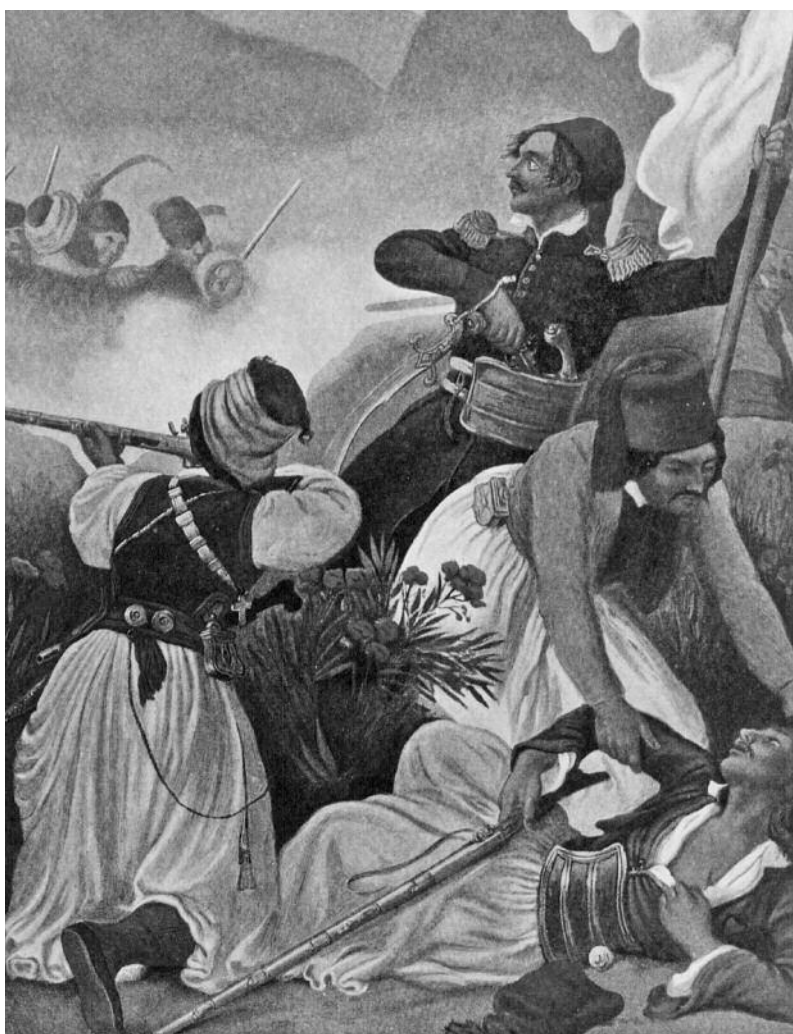
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!

Εκεί μέσα εκατοικούσες
πικραμένη, εντροπαλή,
κι ένα στόμα ακαρτερούσες,
έλα πάλι, να σου πει.

Αργιέ να 'λθει εκείνη η μέρα,
και ήταν όλα σιωπηλά,
γιατί τά 'σκιαζε η φοβέρα
και τα πλάκωνε η σκλαβιά.

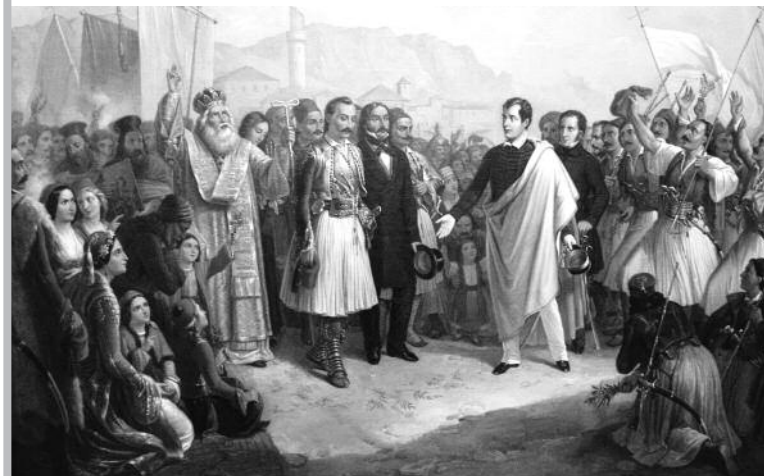
Απόσπασμα από το ποίημα
«Ύμνος στην Ελευθερία» του Διονύσιου Σολωμού

Δόξα και τιμή στους αγωνιστές
της δικής μας λευτεριάς

Μπομπ Γερουλάνος

Τιμή και Δόξα στους Ηρωες
της Ελληνικής Επανάστασης
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Αθάνατη Ελληνική Ψυχή!

Family Palace Restaurant

4751 N. Harlem Avenue, Harwood Heights, IL 60706
Tel: 708-867-5520

ATHANASIADES CULTURAL FOUNDATION

Με υψηλό φρόνημα και υπερηφάνεια
χαιρετίζουμε την Επέτειο
της Εθνικής μας Ανεξαρτησίας,
το ιστορικό γεγονός
που μας χάρισε το δικαίωμα της Ελευθερίας.

Τιμούμε τη μνήμη
των απλών εκείνων ανθρώπων
με οράματα και δίψα για ελευθερία
και υποσχόμεθα να μείνουμε πιστοί στις επιταγές τους
για μία Ελλάδα Κυρίαρχη και Υπερήφανη.

Εκ της Διοικήσεως

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ
athanasiadesculturalfoundation@gmail.com

Με σεβασμό και υπερηφάνεια εορτάζουμε
την επέτειο της Ελληνικής Επανάστασης
και αποδίδουμε φόρο τιμής
στους Ηρώες του 1821!

Ζήτω η 25η Μαρτίου!
Ζήτω η Ελλάς!

Νίκος Καλογεράς και Οικογένεια

**Nutley
Diner**

372 Center Street, Nutley, NJ 07110

Tel.: 973.235.0937

www.nutleydiner.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Τιμούμε

*τη θυσία των Ηρώων
της Επανάστασης του 1821*

Θαυμάζουμε

*τα κατορθώματά τους,
τα οράματά τους
και τη δίψα τους
για ελευθερία
και Εθνική Κυριαρχία*

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Plumsted Grill

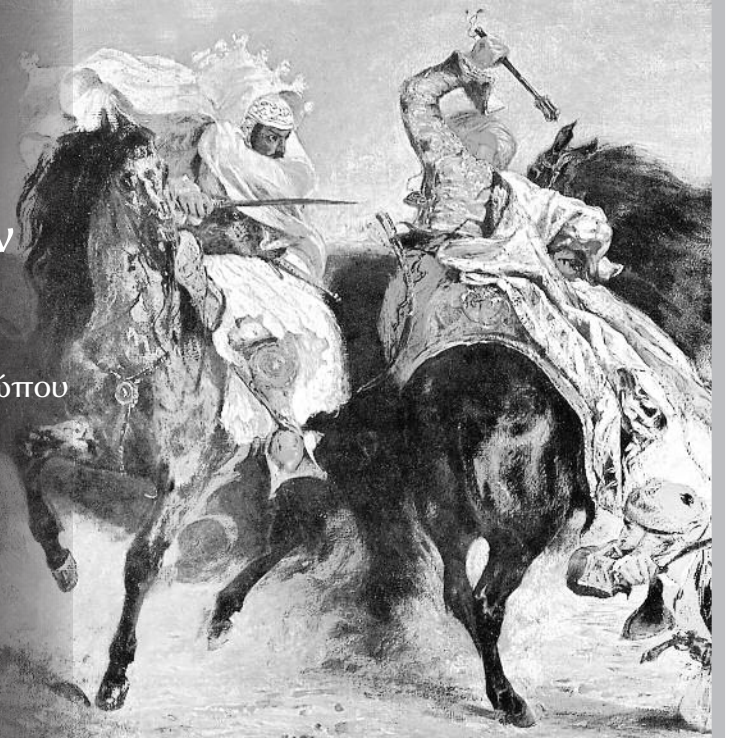
457 Pinehurst Rd., Cream Ridge, NJ 08514 • (609) 758-5552

Εις τον Ιερόν Λόχον

Ανδρέας Κάλβος

Αφ' ου εις του πρώτου ανθρώπου
τους οφθαλμούς η πρόνοος
φύσις τον φόβον έχυσε
και τας χρυσάς ελπίδας
και την ημέραν

επί το μέγα πρόσωπον
της γης πολυβοτάνου,
ευθύς το ουράνιο βλέμμα
βαθυσκαφή εφανέρωσε
μνήματα μύρια.

Ομορφιά | Μεγαδοπρέπεια | Ασφάλεια

Το Κοιμητήριο St. Michael's προσφέρει μεγάλο εύρος επιλογών περιλαμβανομένων των προσθηκών του Μουσολείου της Αγίας Μάιρης, καθώς επίσης τάφους, ταφόπετρες και αποτέφρωση. Ένα από τα μεγαλύτερα δώρα που μπορείτε να κάνετε σε αυτούς που αγαπάτε είναι η αίσθηση της ασφάλειας, η γνώση ότι έχετε φροντίσει για όλα.

Ως θρησκευτικό κοιμητήριο το St. Michael's είναι ανοικτό σε άτομα όλων των θρησκειών. Με υπερηφάνεια σας γνωρίζουμε ότι το όμορφο σχεδιασμένο Μουσολείο τους ΑΓΙΑΣ ΜΑΙΡΗΣ είναι στη διάθεσή σας.

Για περισσότερες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένου και ενός δωρεάν Resource Guide, παρακαλώ καλέστε:

τον **Κ. ΝΙΚΟΛΑΟ Π. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ**
(917) 687-9856

Εξακολουθεί να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην Ομογένεια με τον καλύτερο τρόπο.

Θα είστε χαρούμενοι γι' αυτή σας την κίνηση.

(718) 278-3240

72-02 Astoria Blvd., East Elmhurst, NY 11370
ή επισκεφθείτε την ιστοσελίδα μας στο
www.stmichaelscemetery.com

Μουσολείο
Αγίας Μάιρης

**St. Michael's
Cemetery**
Established 1852

Με την επίδειξη
Πιστοποιητικού
Καταθέσεων
δικαιούστε
\$1,000

ΕΚΠΤΩΣΗ για την αγορά χώρου για οικογενειακό
τάφο στο Μουσολείο «ΑΓΙΑΣ ΜΑΙΡΗΣ»
(\$500 για αγορά χώρου ανά άτομο)

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

**Εκπτώση για αγορά χώρου ταφής στο
Μουσολείο ΑΓΙΑΣ ΜΑΙΡΗΣ**

*Μεριμνήστε τώρα για τη μεταθανάτια γαλήνη της ψυχής σας
καθώς και των αγαπημένων σας προσώπων*

Ιωάννης Καποδίστριας, ο αμνός της Παλιγγενεσίας των Ελλήνων

Ο κόμης Ιωάννης Καποδίστριας (1776-1831) υπήρξε Α' Κυβερνήτης της Ελλάδας, υπουργός Εξωτερικών της Αυτοκρατορικής Ρωσίας και ένα πρόσωπο με ξεχωριστή βαρύτητα για την ευρωπαϊκή ιστορία των αρχών του 19ου αιώνα. Γεννήθηκε στην Κέρκυρα, όπου και ξεκίνησε την πολιτική του σταδιοδρομία στην Επτάνησο Πολιτεία. Εισήλθε στη ρωσική διπλωματία, συνέβαλε προσωπικά στη διαμόρφωση της σύγχρονης Ελβετίας και διετέλεσε δεύτερος υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας, μαζί με τον Κ. Β. Νέσσελροντ. Ορκίστηκε Α' Κυβερνήτης της Ελλάδας το 1828 και αφιερώθηκε στη θεμελίωση ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους. Οι αντιδράσεις που συνάντησε στο κυβερνητικό του έργο ήταν πολλές, οι οποίες τελικά οδήγησαν στη δολοφονία του, ενόσω ήταν εν ενεργεία Κυβερνήτης, στο Ναύπλιο το 1831. Ο τάφος του βρίσκεται στην ιδιαίτερη

του πατρίδα, την Κέρκυρα, στην Ι.Μ. Πλατυτέρας.

Ο Κερκυραίος Αριστοκράτης

Ο Ιωάννης Καποδίστριας γεννήθηκε το 1776 στη βενετοκρατούμενη Κέρκυρα. Μεγάλωσε, μαζί με τα οκτώ του αδέρφια, σε μια αυστηρά πατριαρχική και θρησκευόμενη οικογένεια. Η οικογένεια Καποδίστρια είναι μια από τις παλαιότερες οικογένειες του νησιού. Λέγεται πως έφτασε στην Κέρκυρα στα τέλη του 14ου αιώνα από την πόλη Κάπο ντ' Ιστρια, στη σημερινή Σλοβενία. Αν και το οικογενειακό τους όνομα ήταν Βιττόρι, σύντομα επικράτησε το επίθετο που προσδιόριζε την καταγωγή τους: Καποδίστρια. Στη μακρά περίοδο της Βενετοκρατίας, κατά την οποία η Κέρκυρα παρουσιάζει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με άλλες δυτικοευρωπαϊκές πόλεις, οι Καποδίστρια έχουν σημαντική παρουσία στα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα του νησιού. Ο Ιωάννης, όπως έκαναν και άλλοι

νεαροί ευγενείς της εποχής, σπούδασε Ιατρική στην Πάδοβα της Ιταλίας (1794-1797) και μετά το τέλος των σπουδών του επέστρεψε στη

Αριστερά: Ο Ιωάννης Καποδίστριας σε νεαρή ηλικία. Συλλογή Ιεράς Μητρόπολης Κέρκυρας, Παξών & Διαποντίων Νήσων.

Δεξιά: Ιωάννης Καποδίστριας, Κυβερνήτης της Ελλάδας. Δωρεά Οικ. Αλέξανδρου Κόσκορου. Συλλογή του Μουσείου Καποδίστρια

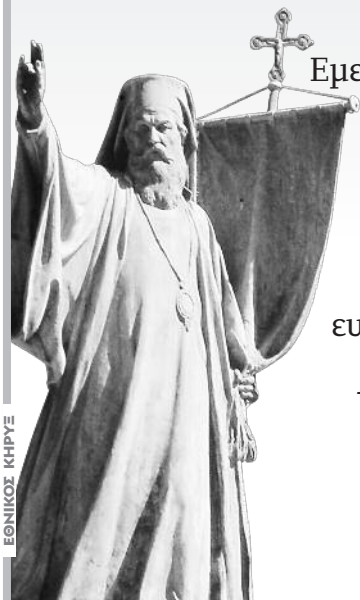
γενέτερά του όπου εξάσκησε το ιατρικό λειτούργημα. Η επιστροφή του συνέπεσε με την κατάλυση της Βενετοκρατίας και την έλευση των

Δημοκρατικών Γάλλων στο νησί, οι οποίοι επεδίωξαν ριζική αλλαγή των κοινωνικών δομών. Στα 1799, μετά από τετράμηνη πολιορκία της Κέρ-

CALAVRYTAN FRATERNITY OF NEW YORK "THE LAVARON OF 1821"

P.O. BOX 5721, ASTORIA, NY 11105 • PHONE: 646 331 0583

Εμείς τα απόδημα παιδιά των μαρτυρικών Καλαβρύτων
συμμετέχουμε στους εορτασμούς για την

202ή Επέτειο

από την άγια ημέρα και ιερή
που ο Παλαιών Πατρών Γερμανός
ευλόγησε τα όπλα των αγωνιστών στην Αγία Λαύρα.

Με δέος ας κρατήσουμε τη μνήμη ζωντανή

Ζήτω το Αθάνατο '21

Εκ του Διοικητικού Συμβουλίου,
Κώστας Βασιλόπουλος, Πρόεδρος

Σήκωνε στον βάλτο,
το μπαϊράκι
και τον προσμέναν
σκλάβοι
μες στο Αιτωλικό
Τον Γεώργιο
Καραϊσκάκη
τον αγωνιστή,
τον λαϊκό

(Στίχοι: Πυθαγόρας)

Ιωάννα και Δημήτρης
Παντελής, Αλέξανδρος
και Αριστοτέλης Παλιούρας

κυρας από ισχυρές ρωσοτουρκικές δυνάμεις, οι Γάλλοι Δημοκρατικοί αποχώρησαν. Το 1800 ιδρύθηκε η Επτανήσος Πολιτεία, το πρώτο νεοελληνικό κρατικό μόρφωμα, υπό τον έλεγχο κυρίως των Ρώσων. Τότε ξεκινά η εμπλοκή του Ι. Καποδίστρια με την ενεργό πολιτική. Ως Γραμματέας της Επικρατείας επί των Εξωτερικών, των Ναυτικών και του Εμπορίου της Επτανήσου Πολιτείας, θα εργαστεί συστηματικά για την εφαρμογή του Συντάγματος, για την επιμόρφωση των διοικητικών υπαλλήλων, για την ίδρυση νέων σχολείων, για την άμυνα. Ομως σύντομα (1807) η Επτανήσος Πολιτεία καταργείται, τα Επτάνησα παραχωρούνται στους Αυτοκρατορικούς Γάλλους με τη Συνθήκη του Τιλοίτ.

Ο Ευρωπαίος Πολιτικός

Το 1808 ο τσάρος Αλέξανδρος Α΄ προσκαλεί τον Ιωάννη Καποδίστρια στη Ρωσία για να υπηρετήσει στο ρωσικό υπουργείο Εξωτερικών. Αυτό ήταν κάτι συνηθισμένο εκείνη την εποχή. Η Ρωσική Αυτοκρατορία ήταν δεκτική σε ικανούς ανθρώπους με αριστοκρατική καταγωγή ανεξαρτήτως εθνικότητας, που θα ήταν αφοσιωμένοι στον ανώτατο άρχοντα και θα υπηρετούσαν πιστά το κράτος. Στο διάστημα της πολιτικής σταδιοδρομίας του στη Ρωσία, ο Καποδίστριας θα γίνει πρόσωπο «κλειδί» όχι μόνο της ρωσικής διπλωματίας αλλά και της ευρωπαϊκής. Το 1813 ορίζεται επικεφαλής της πρώτης ρωσικής διπλωματικής αποστολής στην Ελβετία όπου θα συμβάλλει στη διαμόρφωση της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και θα συντάξει το νέο ελβετικό σύνταγμα. Αμέσως μετά, το 1814, θα γίνει στενός συνεργάτης του Αλέξανδρου Α΄ στο Συνέδριο της Βιέννης που είχε συγκληθεί για να διευθετήσει την μεταναπολεόντεια τάξη στην Ευρώπη.

Εκεί θα κερδίσει τη φήμη του ισότιμου συνομιλητή με μεγάλες προσωπικότητες της διπλωματίας όπως ο Μέτερνιχ, ο Ταυλεράνδος και ο Κάσλρι. Το 1815 θα αναλάβει εκ μέρους της Ρωσίας τις τελικές διαπραγματεύσεις ειρήνης με τη Γαλλία και θα υπογράψει τη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων. Την ίδια χρονιά, ο Καποδίστριας θα ενισχύσει τον Αλέξανδρο Α΄ στην απόφασή του να παράσχει Σύνταγμα στο Βασίλειο της Πολωνίας.

Ο Καποδίστριας ως στενός συνεργάτης του Αλέξανδρου Α΄ είχε ήδη οριστεί δεύτερος υπουργός Εξωτερικών μαζί με τον Κ. Β. Νέσσελροντ από το 1816. Θα διατηρήσει αυτή τη θέση ουσιαστικά έως το 1822, όταν θα αποσυρθεί στην Ελβετία εξ αιτίας της διαφωνίας του με τον Αλέξανδρο Α΄ για το ελληνικό ζήτημα. Το 1827 αποχωρεί και τυπικά από τη ρωσική υπηρεσία.

Ο Κυβερνήτης της Ελλάδας

Ο Καποδίστριας φθάνει στη ρημαγμένη Ελλάδα αποφασισμένος να

την αναμορφώσει με βάση ένα συγκεκριμένο σχέδιο, το οποίο για την εφαρμογή του προϋπέθετε συγκέντρωση των εξουσιών. Κατάφερε, στην αρχή, να εξασφαλίσει τη συνεργασία εκπροσώπων από όλες τις ηγετικές ομάδες. Ετσι πέτυχε να επικρατήσει εσωτερική ειρήνη, να οργανωθεί στοιχειωδώς η διοίκηση, να λειτουργήσει με κάποια επάρκεια ο κυβερνητικός μηχανισμός, να ληφθεί μέριμνα για τα ορφανά και γενικά για όσους ήταν τελείως απροστάτευτοι. Η χώρα απέκτησε ασφάλεια και τέθηκαν οι βάσεις μιας ομαλής πορείας. Για τον Κυβερνήτη προτεραιότητα είχε η εκδίωξη των Τούρκων και των Αιγυπτίων από την Πελοπόννησο και τη Στερεά και η εξασφάλιση όσο το δυνατόν ευρύτερων συνόρων για το υπό σχηματισμό κράτος.

Κατά τον Καποδίστρια, η Ελλάδα του 1828 δεν ήταν ώριμη για συνταγματικό πολίτευμα. Προείχε η απελευθέρωση της χώρας, η διεθνής αναγνώρισή της και ο καθορισμός ασφαλών συνόρων και η διανομή γαιών στους ακτίμονες. Στις προτεραιότητες της καποδιστριακής πολιτικής ήταν η επέκταση της στοιχειώδους μόρφωσης μέσω των αλληλοδιδασκτικών σχολείων και η δημιουργία Κεντρικού Σχολείου για τη μόρφωση των μελλοντικών δασκάλων.

Στην προσπάθειά του να δημιουργήσει ένα ευρωπαϊκό κράτος, ο Καποδίστριας απέκτησε με τον καιρό αρκετούς πολιτικούς αντιπάλους. Σε αυτό συνέβαλαν πολλοί παράγοντες: η νέα πραγματικότητα έφερε στο προσκήνιο νέες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις με αντικρουόμενα συμφέροντα. Πολλές από τις ελπίδες των επαναστατημένων Ελλήνων, διαψεύστηκαν από τη σκληρή πραγματικότητα μιας μικρής, φτωχής χώρας που αναγκάστηκε να κάνει τα πρώτα της βήματα δεμένη στη βοήθεια των ευρωπαϊκών δυνάμεων. Ο ίδιος ο Καποδίστριας, υιοθέτησε ένα συγκεντρωτικό σύστημα διακυβέρνησης που ενόχλησε όσους πίστευαν στη δύναμη των δημοκρατικών διαδικασιών.

Η αντίδραση στο πρόσωπο του Καποδίστρια, παίρνει μορφή στα πρόσωπα της οικογένειας Μαυρομιχάλη. Το πρωί της Κυριακής της 27ης Σεπτεμβρίου 1831 στο Ναύπλιο, ο Κυβερνήτης, δολοφονείται στο ναό του Αγίου Σπυρίδωνα, από τον γιο και τον αδερφό του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Ένα κεφάλαιο κλείνει για το νέο ελληνικό κράτος.

Η σορός του Κυβερνήτη θα μεταφερθεί τον Απρίλιο του 1832 στην Κέρκυρα, από τον αδελφό του Αυγουστίνο, για να ταφεί στην Ι.Μ. Πλατυτέρας δίπλα από τον τάφο του πατέρα του, Αντωνίου Μαρία Καποδίστρια.

Πηγή/<https://www.capodistrias-museum.gr/>

Gus Bartsocas & Tasty Breads

Your Frozen Dough Experts!

Our in-house R&D department can quickly develop your signature product or customize your existing recipe. All custom breads developed for you become your proprietary bakery item.

Sub Roll & Kaiser Dough, Table Breads & Sweet Yeast Rolls, Premo's Pizza Dough Balls, Fully Sheeted & Freezer to Oven Angie's Southern Style Buttermilk Biscuits Pita and Tortilla Dough Balls Jamie's Old Fashioned Cookie Dough

Tel.: (888) 352-7323 • www.TastyBreads.com
9445 West Fullerton Avenue, Franklin Park, IL 60131
2900 Shermer Road, Northbrook, IL 60062

Happy
Independence
Day

KNS
BUILDING RESTORATION
A Future Made From History

KNS Building Restoration Inc. is a General contracting firm with sound and efficient construction and management skill developed over two decades of business.

Proudly providing a broad range of services including restoration and renovation of Landmarked buildings including Local Law 11 repair, historic façade restoration, rain screens, and integration with new construction.

9 Orchard St., New York, NY

111 West 57th St., New York, NY

329 Broadway New York, NY

718.366.0075 • office@knsbuildingrestoration.com
69-81 75th Street, Middle Village NY 11379

Licensed • Insured • Bonded

Certified installers for all roofing systems

Στοχασμοί του Κολοκοτρώνη για το συνανήκειν

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ήταν Πελοποννήσιος. Την ώρα της Επανάστασης του 1821 ήταν ακριβώς πενήντα ετών ο Γέρος του Μοριά. Την εποχή εκείνη, πενήντα ετών ήσουν γέρος, όμως ήταν ένας δραστήριος και δυνατός άνθρωπος το 1821. Είχε γεννηθεί στα 1770, δηλαδή στην εποχή των Ορλωφικών. Γεννήθηκε δηλαδή, σε εποχή αναστάτωσης της Πελοποννήσου, λόγω των Ορλωφικών.

Στην οικογένειά του υπήρχε μακρά παράδοση Κλεφτών και σχετιζονταν με την περιοχή της Μεσσηνιακής Μάνης, και της Αρκαδίας. Ο Κολοκοτρώνης, μετέσχε στην Επανάσταση του 1821 και μετά το τέλος της Επανάστασης στην οποία έπαιξε πολύ μεγάλο ρόλο, συνέγραψε τα απομνημονεύματά του. Δεν τα συνέγραψε ακριβώς διότι ήταν απλώς αλφάβητος, δηλαδή ήξερε την αλφάβητα, μπορούσε να διαβάζει, αλλά δεν μπορούσε να γράφει. Του ήταν πολύ δύσκολο να γράφει, γι' αυτό και τα απομνημονεύματά του τα οφείλουμε στον Τερτσέτη, τον δικαστή ο οποίος χειρίστηκε τη δίκη του, στην περίοδο του Οθωνος και είναι εκείνος ο οποίος έδωσε χρόνο πιστεύοντας ότι πρέπει να καταγραφούν τα απομνημονεύματα του Γέρου του Μοριά και έτσι ο Κολοκοτρώνης διηγούνταν και ο Τερτσέτης έγραφε.

Λέει λοιπόν ο Κολοκοτρώνης σε ένα σημείο των Απομνημονευμάτων: «εις τον καιρόν της νεότητος τα βιβλία που διάβασα ήτο το ψαλτήρι, το κτοίχι, άλλαι προφητίαι. Δεν είναι παρά αφού επήγα εις την Ζάκυνθον, όπου έβρηκα την ιστορία της Ελλάδος στην απλοελληνικήν. Τα βιβλία όπου διάβαζα συχνά, ήτον η ιστορία της Ελλάδος και η ιστορία του Σκεντέρμπεη (ο Σκεντέρμπεης είναι ήρωας των Αλβανών με ρίζες και σερβικές και ελληνικές, που έδρασε εναντίων των Οθωμανών στο 15ο αιώνα, με μεγάλες επιτυχίες)». Συνεχίζει ο Γέρος του Μοριά: «Η γαλλική επανάστασις και ο Ναπολέων έκαμε κατά τη γνώμη μου να ανοίξουν τα μάτια του κόσμου. Προτύτερα, (πριν δηλαδή τη γαλλική επανάστασις) τα έθνη δεν εγνωρίζοντο». Τι εννοεί με τη φράση αυτή; Πριν από τη Γαλλική Επανάστασις τα διάφορα έθνη δεν είχαν συνεί-

δηση της Ιστορίας τους, της ατομικότητάς τους, των δυνατοτήτων τους. «Τους βασιλείς, τους ενόμιζαν ως θεούς επί της γης και ότι κι αν έκαμναν το έλεγαν καλά καμωμένο. Δι' αυτό και είναι δυσκολότερο να διοικήσεις τώρα λαόν». Τα λόγια αυτά του Κολοκοτρώνη επίσης νομίζω ότι εικονογραφούν τα όσα συμβαίνουν και μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία έβρισκε τον εαυτό της σε δύσκολη φάση να διοικηθεί, καθώς λαοί της πλέον άρχισαν να αμφισβητούν την εκ θεού διοίκηση.

Συνεχίζει με μια θαυμάσια φράση αυτός ο ευφυής πρωταγωνιστής της Επανάστασης του 1821. «*Η κοινωνία των ανθρώπων ήτον μικρή. Δεν είναι παρά η επανάστασις μας όπου εσχέτισεν όλους τους Έλληνας*». Και πάλι ο Κολοκοτρώνης υπογραμμίζει πόσο πιο σημαντικό ρόλο έπαιξε η Γαλλική Επανάστασις, η συνειδητοποίηση της δύναμης των λαών που επέφερε το κίνημα του Διαφωτισμού και υπογραμμίζει κάτι σημαντικό, ότι πριν την επανάστασις την ελληνική, η κάθε κοινότητα, το κάθε χωριό ένιωθε ότι αυτός είναι ο κόσμος του. Και μιλάει τώρα πλέον για τους Έλληνες. «*Δεν είναι παρά η επανάστασις μας όπου εσχέτισεν όλους τους Έλληνας*». Δεν είναι παρά η Επανάστασή μας που μας έκανε να αισθανθούμε όλοι ότι ανήκουμε στην ίδια ομάδα και να διεκδικήσουμε όλοι μαζί ως έθνος, ως ξεχωριστό έθνος και την προσωπικότητά μας και τα δικαιώματά μας.

Εμμέσως πλην σαφώς ο Κολοκοτρώνης υπογραμμίζει την δύναμη των μπνυμάτων του εθνισμού, πάνω και στην ελληνική περίπτωση όπως την ένιωσε ο ίδιος να εξελίσσεται. Λέει λοιπόν ότι «*η κοινωνία των ανθρώπων ήτον μικρή. Δεν είναι παρά η επανάστασις μας όπου εσχέτισεν όλους τους Έλληνας. Ευρίσκοντο άνθρωποι όπου δεν εγνώριζαν άλλο χωριό μακράν μίαν ημέραν από το εδικό τους. Την Ζάκυνθον την ενόμιζαν ως νομιζόμεν τώρα το μακρύτερο μέρος του κόσμου. Η Αμερική μας φαίνεται ως πως τους εφαινέται αυτών η Ζάκυνθος. Ελεγον: εις την Φραγκιά*». Είναι φράσεις εξαιρετικά καίριες στη διεισδυτικότητά τους αυτές οι οποίες χρησιμοποιούνται από τον Κολοκοτρώνη. Υπογραμμίζει το πόσο πριν την Ελληνική Επανάστασις ένα μεγάλο κομμάτι του Ελληνισμού,

τους αγρότες, ο κόσμος ήταν μικρός. Ο κάθε ένας στο χωριό του. Ισα-ίσα που το γνώριζε. Δεν πήγαιναν πολλοί άνθρωποι σε άλλες περιοχές, δεν ήταν κινητικοί. Βέβαια οι έμποροι, οι ναυτικοί, ήταν κινητικοί. Γι' αυτό και αυτοί θα είναι πρωτοπόροι στην οργάνωση των πραγμάτων. Η Φιλική Εταιρεία δημιουργήθηκε από εμπόρους της Οδησού και ο μεγάλος της χρηματοδότης είναι ο Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος. Μεγάλος έμπορος με δράση οικονομική και στην Οδησό και στην Κωνσταντινούπολη.

Ο Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος υπήρξε εμποροϋπάλληλος και πολύτιμο στέλεχος της Φιλικής Εταιρείας. Μεγάλοι χρηματοδότες της Εταιρείας υπήρξαν οι αδελφοί Σεκέρη, ο Αντώνιος Κομιζόπουλος κ.ά. Η βάση της Φιλικής Εταιρείας έτσι, είναι ακριβώς αυτό. Οτι οι εμπορευόμενοι και οι ναυτικοί είχαν συνάφεια. Γνώριζαν ευρύτερες περιοχές γιατί μετακινούνταν και έτσι μπορούσαν εκείνοι πιο γρήγορα να αισθανθούν το πόσο το «συνανήκειν», το πόσο είμαστε όλοι μία ομάδα. Και φυσικά ήταν εκείνοι οι οποίοι εισέπρατταν και τα μηνύματα του εθνικισμού γρηγορότερα, λόγω της κινητικότητάς τους. Και έτσι δημιουργήθηκε και το ελληνικό εθνικό κίνημα και η Φιλική Εταιρεία είναι έκφανση ισχυρή αυτής της πλευράς. Ένας αγρότης, ένας άνθρωπος που είναι δεμένος με τη γη και στην περίπτωση του Ελληνισμού, μέχρι και την Ελληνική Επανάσταση και μετά την Ελληνική Επανάσταση, ένας μεγάλος αριθμός, ποσοστιαία, ήταν αγρότες των πεδιάδων χαμηλής κινητικότητας έως μικρής κινητικότητας, δεν γνώριζαν στην πράξη άλλες

ομάδες του Ελληνισμού και «να που ήρθε η επανάστασις μας», λέει ο Κολοκοτρώνης για να ενώσει τους Έλληνες.

Ο Κολοκοτρώνης, εννοεί ότι η Επανάσταση λειτουργήσε σαν ένα εργαστήρι εθνισμού, μέσα στη διαδικασία του ο καθένας Έλληνας αναγκάστηκε να κατανοήσει περισσότερο τον εαυτό του, να κατανοήσει περισσότερο τη θέση του, να αισθανθεί ακόμη περισσότερο τι θα πει Έλληνας, να συζητήσει την ταυτότητά του και να γίνει στην ουσία επαναστάτης. Διότι το κίνημα του εθνισμού έφερε επαναστάσεις σε όλη τη Γη και στον κορμό της νοτίου Βαλκανικής. Πρέπει να πούμε ότι η ελληνική επανάσταση του 1821, στην ώρα που γίνεται το 1821 είναι από τις πρώτες παγκοσμίως, εθνικές επαναστάσεις. Στην ίδια ζώνη εθνικών επαναστάσεων με την ελληνική βρίσκονται και οι επαναστάσεις της Λατινικής Αμερικής. Είναι η μεγάλη επανάσταση των λαών της Λατινικής και κεντρικής Αμερικής ενάντια στην ισπανική και πορτογαλική κυριαρχία, υπό τη ηγεσία του Σιμόν Μπολιβάρ, του Χοσέ Ντε Σαν Μαρτίν κ.τ.λ. Η Λατινική Αμερική βράζει και την ώρα που η Λατινική Αμερική βράζει στις επαναστάσεις της, ξεκινά στο νότο της Βαλκανικής μια εθνική επανάσταση, η οποία έχει εξ αρχής συλληφθεί από άτομα που είχαν αίσθηση του «συνανήκειν» και του τι σημαίνει εθνικός στόχος. Ανεξαρτήτως αν καθημερινοί άνθρωποι ακόμη δεν το είχαν αισθανθεί. Σταδιακά θα το αισθανθούν. Αυτή είναι μια μεγάλη τομή που έφερε η Ελληνική Επανάσταση και τα λόγια ενός μη λογίου.

Πηγή: mathesis.cup.gr

1821-2023 ΖΗΤΩ Η 25Η ΜΑΡΤΙΟΥ!

Mr. John G. Papadopoulos, Esq.

Ομιλώ
Αγγλικά
Ελληνικά
και Ισπανικά

Friedman & Simon
INJURY LAWYERS & L.L.P.

390 North Broadway, Ste. 210

Jericho, New York 11753

Office Tel.: (516) 932-0400

Cell: (516) 236-4913

Καλέστε τον κ. Παπαδόπουλο για όλες τις ανάγκες σας που σχετίζονται με Ατυχήματα ή Τραυματισμούς

**ΕΙΔΙΚΕΥΟΜΑΣΤΕ ΣΤΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ**

Σε περίπτωση ατυχήματος
εσείς φροντίστε μόνο την υγεία σας
Εμείς εργαζόμαστε για εσάς και σας προσφέρουμε
την εκπροσώπηση που σας αξίζει

Friedman & Simon Injury Lawyers LLP
Μαζί από το 1991

CEMENT - ASPHALT - FLAGSTONE WORK - BRICKLAYING - RESTORATION - DRAINAGE SPECIALIST
MARAFATSOS & SONS, INC.

T/A PETROS MARAFATSOS & SONS

WWW.MARAFATSOS.COM

CONTRACTORS

MHIC # 989

2613 Belle Crest Lane, Silver Spring, MD 20906
 (301) 871-3618

«Έτσι όπως βλέπουμε η μεγάλη ελληνική επανάσταση του 1821 ξεκίνησε από τη Λακωνία, από την αβάστακτη πίεση του απλού ραγιά και της κλεφτουριάς που δρούσε στη Μάνη, στον Ταΰγετο και τον Πάρνωνα. Την Κυριακή, 25 του Μάρτη 1821, οκτώ μέρες μετά από την ευλογία των όπλων από τον απλό παπά της Τσίμοβας, ο μητροπολίτης Παλαιών Πατρών Γερμανός έκανε το ίδιο στην πλατεία του Αγίου Γεωργίου στα Καλάβρυτα της Πάτρας και ύψωσε το λάβαρο της επανάστασης. Οι δε Πατρινοί αγωνιστές δεν εκκλησιαστίκισαν τη μέρα κείνη ούτε πήραν μέρος στη συγκέντρωση στην πλατεία. Αυτοί ήταν ασχολημένοι σε πολεμικές συγκρούσεις με τους καταπιεστές και στην πολιορκία των Τούρκων στο κάστρο, ενώ το λάβαρό τους, κι αυτό, το είχαν υψώσει στη δεξαμενή της Πάτρας. Στο μεταξύ οι Λακεδαιμόνιοι, αφού η Λακωνία ήταν πλέον απελευθερωμένοι, ενίσχυαν τον αγώνα όπου χρειαζόταν περισσότερο»

Χρήστος Γ. Βλάχος από το Παλλακωνικό Δελτίο

**«Μη μεί-, μωρέ, μη μείνει Τούρκος στο Μοριά
 κι ούτε στο γκόσμο όλο
 Μπροστά πάει ο Πετρόμπεης
 πίσω ο Κολοκοτρώνης
 και κοντά ο Παπαζώλης
 και παραπίσω οι Έλληνες
 με τα σπαθιά στα χέρια»**

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

Οικογένεια Πέτρου και Ευγενίας Μαραφάτσου

Παιδιά μου!

Εισ τον τόπο τούτο, οπού εγώ πατώ σήμερα, επατούσαν και εδημγορούσαν τον παλαιό καιρό άνδρες σοφοί, και άνδρες με τους οποίους δεν είμαι άξιος να συγκριθώ και ούτε να φθάσω τα ίχνη των. Εγώ επιθυμούσα να σας ιδώ, παιδιά μου, εισ την μεγάλη δόξα των προπατόρων μας, και έρχομαι να σας ειπώ, όσα εισ τον καιρό του αγώνος και προ αυτού και ύστερα απ' αυτόν ο ίδιος επαρατήρησα, και απ' αυτά να κάμωμε συμπερασμούς και διά την μέλλουσαν ευτυχίαν σας, μολοντί ο Θεός μόνος ηξεύρει τα μέλλοντα. Και διά τους παλαιούς Έλληνες, οποίας γνώσεις είχαν και ποία δόξα και τιμήν έχαιραν κοντά εις τα άλλα έθνη του καιρού των, οποίους ήρωας, στρατηγούς, πολιτικούς είχαν, δια ταύτα σας λέγουν καθ' ημέραν οι διδάσκαλοί σας και οι πεπαιδευμένοι μας. Εγώ δεν είμαι αρκετός. Σας λέγω μόνον πως ήταν σοφοί, και από εδώ επήραν και εδανείσθησαν τα άλλα έθνη την σοφίαν των.

Εισ τον τόπον, τον οποίον κατοικούμε, εκατοικούσαν οι παλαιοί Έλληνες, από τους οποίους και ημείς καταγόμεθα και ελάβαμε το όνομα τούτο. Αυτοί διέφεραν από ημάς εις την θρησκείαν, διότι επροσκυνούσαν τες πέτρες και τα ξύλα. Αφού ύστερα ήλθε στον κόσμο ο Χριστός, οι λαοί όλοι επίστευσαν εις το Ευαγγέλιό του, και έπαυσαν να λατρεύουν τα είδωλα. Δεν επήρε μαζί του ούτε σοφούς ούτε προκομμένους, αλλ' απλούς ανθρώπους, χωρικούς και ψαράδες, και με τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος έμαθαν όλες τες γλώσσες του Κόσμου, οι οποίοι, μολοντί όπου και αν έβρισκαν εναντιότητες και οι βασιλείς και οι τύραννοι τους κατέτρεχαν, δεν ημπούρεσε κανένας να τους κάμη τίποτα. Αυτοί εστερέωσαν την πίστιν.

Οι παλαιοί Έλληνες, οι πρόγονοί μας, έπεσαν εις την δικήνους και ετρώγονταν μεταξύ τους, και έτσι ελάβαν καιρό πρώτα οι Ρωμαίοι, έπειτα άλλοι βάρβαροι και τους υπόταξαν. Ύστερα ήλθαν οι Μουσουλμάνοι και έκαμαν ό,τι ημπορούσαν, δια να αλλάξη ο λαός την πίστιν του. Έκοψαν γλώσσες εις πολλούς ανθρώπους, αλλ' εστάθη αδύνατο να το κατορθώσουν. Τον ένα έκοπταν, ο άλλος τον σταυρό του έκαμε. Σαν είδε τούτο ο σουλτάνος, διόρισε ένα βιτσερέ [αντιβασιλέα], έναν πατριάρχη, και του εδωσε την εξουσία της Εκκλησίας. Αυτός και ο λοιπός κλήρος έκαμαν ό,τι τους έλεγε ο σουλτάνος. Ύστερον έγιναν οι κοτζαμπάσπδες [προεστοί] εις όλα τα μέρη. Η τρίτη τάξη, οι έμποροι και οι προκομμένοι, το καλύτερο μέρος των πολιτών, μην υποφέρνοντας τον ζυγό έφευγαν, και οι γραμματισμένοι επήραν και έφευγαν από την Ελλάδα, την πατρίδα των, και έτσι ο λαός, όστις στερημένος από τα μέσα της προκοπής, εκατήντησεν εις αθλίαν κατάσταση, και αυτή αύξαινε

κάθε ήμερα χειρότερα, διότι, αν ευρίσκετο μεταξύ του λαού κανείς με ολίγην μάθηση, τον ελάμβανε ο κλήρος, όστις έχαιρε προνόμια, ή εσύρετο από τον έμπορο της Ευρώπης ως βοηθός του ή εγίνετο γραμματικός του προεστού. Και μερικοί μην υποφέροντες την τυραννίαν του Τούρκου και βλέποντας τες δόξες και τες ηδονές οπού ανελάμβαναν αυτοί, άφηναν την πίστη τους και εγίνοντο μουσουλμάνοι. Και τοιούτοτρόπως κάθε ήμερα ο λαός ελίγγνε και επτώχαινε.

Εισ αυτίν την δυστυχισμένη κατάσταση μερικοί από τους φυγάδες γραμματισμένους εμετάφραζαν και έστελναν εις την Ελλάδα βιβλία, και εις αυτούς πρέπει να χρωστούμε ευγνωμοσύνη, διότι ευθύς οπού κανένας άνθρωπος από το λαό εμάνθανε τα κοινά γράμματα, εδιάβαζεν αυτά τα βιβλία και έβλεπε ποίους είχαμε προγόνους, τι έκαμεν ο Θεμιστοκλής, ο Αριστείδης και άλλοι πολλοί παλαιοί μας, και εβλέπαμε και εις ποίαν κατάσταση ευρισκόμεθα τότε. Οθεν μας ήλθεν εις τον νου να τους μιμηθούμε και να γίνουμε ευτυχέστεροι. Και έτσι έγινε και επροόδευσε η Εταιρεία.

Όταν αποφασίσαμε να κάμωμε την Επανάσταση, δεν εσυλλογισθήκαμε ούτε πόσοι είμεθα, ούτε πως δεν έχομε άρματα, ούτε ότι οι Τούρκοι εβαστούσαν τα κάστρα και τας πόλεις, ούτε κανένας φρόνιμος μας είπε «πού πάτε εδώ να πολεμήσετε με σιταροκάραβα βατσέλα», αλλ' ως μία βροχή έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας, και όλοι, και ο κλήρος μας και οι προεστοί και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση.

Εισ τον πρώτο χρόνο της Επανάστασης είχαμε μεγάλη ομόνοια και όλοι ετρέχαμε σύμφωνοι. Ο ένας επήγεν εις τον πόλεμο, ο αδελφός του έφερνε ξύλα, η γυναίκα του εζύμωνε, το παιδί του εκουβαλούσε ψωμί και μπαρουτόβολα εις το στρατόπεδον και εάν αυτή η ομόνοια εβαστούσε ακόμη δύο χρόνους, ηθέλαμε κυριεύσει και την Θεσσαλία και την Μακεδονία, και ίσως εφθάναμε και έως την Κωνσταντινούπολη. Τόσον τρομάξαμε τους Τούρκους, οπού άκουγαν Έλληνα και έφευγαν χίλια μίλια μακρά. Εκατόν Έλληνες έβαζαν πέντε χιλιάδες εμπρός, και ένα καράβι μίαν αρμάδα. Αλλ' δεν εβάσταξε!

Ηλθαν μερικοί και ηθέλπισαν να γένουν μπαρμπερνδες εις του κασιδη το κεφάλι. Μας πονούσε το μπαρμπερσίμα τους. Μα τι να κάμομε; Είχαμε και αυτουών την ανάγκη. Από τότε ήρχισεν η δικήνους και εκάθη η πρώτη προθυμία και ομόνοια. Και όταν έλεγες τον Κώστα να δώσει χρήματα διά τας ανάγκας του Εθνους ή να υπάγει εις τον πόλεμο, τούτος επρόβαλλε τον Γιάννη. Και μ' αυτόν τον τρόπο κανείς δεν ήθελε

Ο Λόγος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην Πνύκα, προς τους νέους του Α' Γυμνασίου της Αθήνας

ούτε να συνδράμει ούτε να πολεμήσει. Και τούτο εγένετο, επειδή δεν είχαμε ένα αρχηγό και μίαν κεφαλή. Αλλά ένας έμπαινε πρόεδρος έξι μήνες, εσηκώνετο ο άλλος και τον έριχνε και εκάθετο αυτός άλλους τώσους, και έτσι ο ένας ήθελε τούτο και ο άλλος το άλλο. Ίσως όλοι ήθελαμε το καλό, πλην καθένας κατά την γνώμη του. Όταν προστάζουν πολλοί, ποτέ το σπίτι δεν κτίζεται ούτε τελειώνει. Ο ένας λέγει ότι η πόρτα πρέπει να βλέπει εις το ανατολικό μέρος, ο άλλος εις το αντικρινό και ο άλλος εις τον Βορέα, σαν να ήτον το σπίτι εις τον αραμπά και να γυρίζει, καθώς λέγει ο καθένας. Με τούτο τον τρόπο δεν κτίζεται ποτέ το σπίτι, αλλά πρέπει να είναι ένας αρχιτέκτων, οπού να προστάζει πως θα γενεί. Παρομοίως και ημείς χρειαζόμεθα έναν αρχηγό και έναν αρχιτέκτονα, όστις να προστάζει και οι άλλοι να υπακούουν και να ακολουθούν. Αλλ' επειδή είμεθα εις τέτοια κατάσταση, εξ αιτίας της διχονοίας, μας έπεσε η Τουρκία επάνω μας και κοντέψαμε να χαθούμε, και εις τους στερνούς επτά χρόνους δεν κατορθώσαμε μεγάλα πράγματα.

Εις αυτή την κατάσταση έρχεται ο βασιλεύς, τα πράγματα σουχάζουν και το εμπόριο και η γεωργία και οι τέχνες αρχίζουν να προοδεύουν και μάλιστα η παιδεία. Αυτή η μάθησις θα μας αυξήσει και θα μας ευτυχίσει. Αλλά διά να αυξήσομεν, χρειάζεται και η στερέωσις της πολιτείας μας, η οποία γίνεται με την καλλιέργεια και με την υποστήριξη του Θρόνου. Ο βασιλεύς μας είναι νέος και συμμορφώνεται με τον τόπο μας, δεν είναι προσωρινός, αλλ' η βασιλεία του είναι διαδοχική και θα περάσει εις τα παιδιά των παιδιών του, και με αυτόν κι εσείς και τα παιδιά σας θα ζήσετε. Πρέπει να φυλάξετε την πίστη σας και να την στερεώσετε, διότι, όταν επιάσαμε τα άρματα είπαμε πρώτα υπέρ πίστεως και έπειτα υπέρ πατρίδος. Ολα τα έθνη του κόσμου έχουν και φυλάττουν μια θρησκεία. Και αυτοί, οι Εβραίοι, οι οποιοί κατατρέχοντο και μισούντο και από όλα τα έθνη, μένουσαν σταθεροί εις την πίστη τους.

Εγώ, παιδιά μου, κατά κακή μου τύχη, εξαιτίας των περιστάσεων, έμεινα αγράμματος και διά τούτο σας ζητώ συχώρηση, διότι δεν ομιλώ καθώς οι δάσκαλοι σας. Σας είπα όσα ο ίδιος είδα, ήκουσα και εγνώρισα, διά να ωφεληθήτε από τα πε-

ρασμένα και από τα κακά αποτελέσματα της διχονοίας, την οποίαν να αποστρέψετε, και να έχετε ομόνοια. Εμάς μη μας τηράτε πλέον. Το έργο μας και ο καιρός μας επέρασε. Και αι ημέραι της γενεάς, η οποία σας

άνοιξε το δρόμο, θέλουν μετ' ολίγον περάσει. Την ημέρα της ζωής μας θέλει διαδεχθή η νύκτα του θανάτου μας, καθώς την ημέραν των Αγίων Ασωμάτων θέλει διαδεχθή η νύκτα και η αυριανή ημέρα. Εις εσάς μένει

να ισάσετε και να στολίσετε τον τόπο, οπού ημείς ελευθερώσαμε και, διά να γίνη τούτο, πρέπει να έχετε ως θεμέλια της πολιτείας την ομόνοια, την θρησκεία, την καλλιέργεια του Θρόνου και την φρό-

νιμον ελευθερία.
Τελειώνω το λόγο μου.

Ζήτω ο Βασιλεύς μας Οθων!
Ζήτω οι σοφοί διδάσκαλοι!
Ζήτω η Ελληνική Νεολαία!

Τιμή και δόξα στους Ηρωες της 25 Μαρτίου 1821! Ζήτω η Ελλάδα!

Δημήτριος, Νικόλαος, Βασίλειος, Γεώργιος και Γιάννης Τσεντζέλης

MARINE FLORISTS *Flowers For All Occasions*

Custom Designed Wedding Bouquets • Ceremony & Reception Flowers • Event Specialist

OPEN 7 DAYS A WEEK • 5,000 SQUARE FOOT SHOWROOM

- Sympathy & Funeral Designs
- Silk Flowers • Plants & Trees • Fruit & Gift Baskets
- Gifts • Candles • Vases • Balloons • Cards

Shop for Flowers on our website 24/7
www.marineflorists.com

*Beautiful Arrangements
at Brooklyn's
Most Affordable Prices*

Toll Free 1-800-447-6730

718-338-3600

CORPORATE ACCOUNTS WELCOME • WE DELIVER EVERYWHERE

1995 FLATBUSH AVENUE (Corner of Flatlands Avenue)

ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΔΑ

Celebrating
Greek
Independence
Day!

Makers of Traditional Flatbread and Mediterranean Foods
• 60+ Varieties of Authentic Pita & Flatbreads • Gyro & Other Meat Products • Fillo & Kataifi Dough • Mediterranean Pastries • Cheeses, Olives, Olive Oil & Other Mediterranean Specialty Products

Kontos

FIND US ON   /KONTOS FOODS

KONTOS FOODS, INC., PO Box 628 Paterson, NJ 07544

WWW.KONTOS.COM
Call us at (973) 278-2800

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο γέρος του Μοριά

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είναι η πιο αντιπροσωπευτική μορφή της Ελληνικής Επανάστασης. Είναι συγκινητικό το γεγονός ότι αυτός, ένας αμόρφωτος κάπως άνθρωπος μιας προνεοτερικής κοινωνίας, μπόρεσε να συλλάβει τα μηνύματα της νέας εποχής και να προσαρμοστεί σε αυτά. Ο Κολοκοτρώνης είναι ένας από τους ήρωες της Επανάστασης. Όμως οι ήρωες, όλοι οι ήρωες, δεν είναι πλάσματα ενός άλλου κόσμου. Είναι συνηθισμένοι άνθρωποι οι οποίοι κάτω από ορισμένες συνθήκες κάνουν τη δική τους υπέρβαση και εξελίσσονται σε πρότυπα μιας ορισμένης εποχής. Αυτό έκανε και ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, αλλά και πολλοί άλλοι πρωταγωνιστές της Εθνεγερσίας. Καθημερινοί άνθρωποι ήταν με τα δυνατά και τα τρωτά τους σημεία, οι οποίοι όμως έκαναν τη δύσκολη επιλογή αλλάζοντάς τη μοίρα τους και τη μοίρα των υπόλοιπων Ελλήνων.

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης εξελίχθηκε στην αντιπροσωπευτικότερη προσωπικότητα της Ελληνικής Επανάστασης. Οχι άδικα, αν σκεφτεί κανείς τη συνολική του δράση. Επομένως, ήταν αναπόφευκτο να συγκεντρώσει την προσοχή, τη συμπάθεια και την αντιπάθεια, τη λατρεία αλλά και τον φθόνο, την αγάπη αλλά και το μίσος, όχι μόνο των Ελλήνων συνοδοιπόρων του αλλά και των Φιλελλήνων που συχνά έρχονταν σε επαφή μαζί του. Τα φυσικά χαρακτηριστικά του, η ηθική του συγκρότηση αλλά και το σύνολο των ενεργειών του κρίνονταν και εξυμνούνταν ή επικρίνονταν ανάλογα με τις πολιτικοκοινωνικές σκοπιμότητες και τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες. Όπως σωστά έχει παρατηρηθεί, στον βίο του συμφύρονταν διάφοροι ρόλοι, αυτοί του κλέφτη και του καπετάνιου των κλεφτών, αλλά και του συνεργάτη των προεστών, του λαϊκού ηγέτη, καθώς και του πολιτικού που συνδεόταν με εκπροσώπους των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων της εποχής. Η ελληνική πολιτεία, αναγνωρίζοντας την προσφορά του μεγάλου

Ελληνα, τίμησε και εξακολουθεί να τιμά τη μνήμη του, δίνοντας το όνομά του σε δρόμους και πλατείες, φιλοτεχνώντας αγάλματα και διαδίδοντας το παράδειγμά του. «Ο Γέρος του Μοριά δεν υπήρξε άτομον. Υπήρξε ιδέα ... Ο Κολοκοτρώνης ήτο η Ελλάς. Ητο ο πιστός, ο ακατάβλητος, ο φλογερός οραματιστής του ονείρου, το οποίον εσφυρηλάτησε με την θερμίνονοήν του εις ζωντανήν πραγματικότητα» έγραψε σε κύριο άρθρο της το 1930 η εφημερίδα «Εμπρός». Και είχε δίκιο. Στο πρόσωπό του εκφράστηκε με τον πιο αντιπροσωπευτικό τρόπο η συλλογική εθνική συνείδηση. Αυτίν ακριβώς που ο ίδιος ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είχε φροντίσει να περιγράψει με την ιστορική του φράση: «Ο Θεός υπέγραψε την ελευθερία της Ελλάδος και δεν παίρνει πίσω την υπογραφή του».

Ιστορικό

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καταγόταν από φημισμένη οικογένεια. Γεννήθηκε στο Ραμοβούνι της Μεσοπνίας στις 3 Απριλίου του 1770 και πέθανε στην Αθήνα στις 4 Φεβρουαρίου του 1843, σε ηλικία 73 ετών. Στα υπαγορευμένα απομνημονεύματά του, δίνει σημαντικά στοιχεία για την ιστορία της οικογένειάς του πριν από αυτόν. Το αρχικό επώνυμό της ήταν Τζεργίνης. Στη συνέχεια ο Δήμος Τζεργίνης, που έζησε την εποχή της Βενετοκρατίας στην Πελοπόννησο (1685-1715), ονομάστηκε Μπότοικας (από τον οικισμό Καλύβια [μαντριά] Κότσικα στον Τουρκολέκα Αρκαδίας). Ο γιος του Δήμου, Γιάννης, ήταν ο πρώτος της γενιάς του που υιοθέτησε το όνομα Κολοκοτρώνης. Κατά την οικογενειακή παράδοση ο Γιάννης ονομάστηκε αρχικά «Μπιθηγκούρας» (από προσωνύμιο που του αποδόθηκε από κάποιον Αρβανίτη, στα αρβανίτικα σημαίνει: αυτός που έχει δυνατά οπίσθια) και έμεινε στον ίδιο το όνομα «Κολοκοτρώνης», που είναι η ακριβής μετάφραση του αρχικού προσωνυμίου.

Η οικογένειά του ζούσε στο Λιμποβίσι Αρκαδίας και πέρασε τα παιδικά του χρόνια στον πύργο της

Καστάνιτσας στη Μάνη. Τον πατέρα του τον έβλεπε πολύ σπάνια. Το όνομα Θεόδωρος ήταν καινούργιο στη γενιά του. Του το έδωσαν προς τιμήν του Ρώσου αξιωματικού Θεόδωρου Ορλώφ, ο οποίος κατά τη διάρκεια της Ορλωφικής επανάστασης είχε γίνει πολύ αγαπητός, εξιστορώντας συνεχώς στους πληθυσμούς την αρχαία ελληνική δόξα.

Ο πατέρας του Θεόδωρου, Κωνσταντής Κολοκοτρώνης, πήρε μέρος στην ένοπλη εξέγερση των Ορλωφικών, η οποία υποκινήθηκε από την Αικατερίνη Β΄ της Ρωσίας το 1770 και σκοτώθηκε μαζί με δύο αδελφούς και τον φημισμένο Παναγιώταρο στον πύργο της Καστάνιτσας από τους Τούρκους.

Νεανικά Χρόνια

Από μικρός, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ακολούθησε τον πατέρα του στις διάφορες περιπέτειές του. Σε ηλικία μόλις 15 ετών, το 1785, μετακόμισε με τη μητέρα και τα αδέρφια του στο χωριό Ακοβος όπου ζούσε ο θείος του Αναγνώστης. Διορίστηκε αρματολός εναντίον των κλεφτών που λυμαίνονταν την περιφέρεια του Λεονταρίου.

Πέντε χρόνια αργότερα, το 1790, παντρεύεται στον Ακοβο την κόρη προεστού του Ακόβου, Αικατερίνη Καρούτσου. Στον Ακοβο έζησε τα επόμενα 7 χρόνια, μέχρι το 1797, σαν οικογενειάρχης και νοικοκύρης, απέκτησε κτήματα, σπίτι και περιουσία. Επίσης, εκεί γεννήθηκαν τα πρώτα παιδιά του. Η δράση του Κολοκοτρώνη σιγά-σιγά απλώθηκε, μαζί με τη φήμη του, σ' όλη την Πελοπόννησο.

Το 1802 είχε γίνει τόσο επικίνδυνος στους κατακτητές, ώστε ο βοεβόδας της Πάτρας πέτυχε να εκδοθεί σουλτανικό φερμάνι που τον καταδίκασε σε θάνατο και ανάθετε την εκτέλεση στους προεστούς, οι οποίοι αν δεν κατόρθωναν να τον σκοτώσουν θα εκτελούνταν οι ίδιοι.

Εχοντας αποκτήσει πείρα και στη θάλασσα ως κουρσάρος, το 1805 ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης πήρε μέρος στις ναυτικές επιχειρήσεις του ρωσικού στόλου κατά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο. Τον Ιανουάριο του 1806 και ενώ βρισκόταν στην Πελοπόννησο βγήκε διάταγμα διώξής του. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να ακολουθήσει πολύμηνη περιπετειώδης και δραματική καταδίωξη του από τους Τούρκους σε πολλά χωριά και πόλεις της Πελοποννήσου. Όταν οι κάτοικοι των Βερβένων αρνήθηκαν να συνδράμουν τους καταδιωκόμενους κλέφτες, αυτοί κατέστρεψαν το χωριό. Ο Κολοκοτρώνης αναφέρει το γεγονός στη Δίηγησή του: «*Εστείλαμεν εις τα Βέρβεννα να μας στείλη ψωμί και ζωοτροφίας, και αυτοί μας αποκρίθησαν: έχομε βόλια και μπαρούτι, και επήγαμε και τους χαλάσαμε.*». Κατάφερε τελικά, μαχόμενος, να διαφύγει με πλοιάριο, φεύγοντας από περιοχή στα δυτικά του Λακωνικού κόλπου και περνώντας στα ρωσοκρατούμενα Κύθηρα με ενδιάμεση στάση στην Ελαφόνησο λόγω κακοκαιρίας. Από το 1810 υπηρέτησε στο ελληνικό στρατιωτικό σώμα του αγγλικού στρατού στη Ζάκυνθο, όπου γρήγορα διακρίθηκε για τη δράση του εναντίον των Γάλλων και έφτασε στο βαθμό του ταγματάρχη.

Φιλική Εταιρεία

Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και τον Ιανουάριο του 1821 ξαναγύρισε στη Μάνη όπου άρχισε να προετοιμάζει την Επανάσταση στην Πελοπόννησο γνωρίζοντας ότι η ημέρα έναρξης ήταν η 25η Μαρτίου. Βρέθηκε στην Καλαμάτα κατά την αναίμακτη κατάληψη της πόλης στις 23 Μαρτίου 1821 υπό τον Πετρόμπεη Μαυρομικάλη και την πομπώδη δοξολογία.

Την επομένη κινήθηκε προς την Μεγαλόπολη με τον Νικητάρη και

Πως μας θωρείς ακίνητος; που τρέχει ο λογισμός σου,
τα φτερωτά σου τα όνειρα;
Γιατί στο μέτωπό σου να μη φυτρώνουν, γέροντα,
τόσες χρυσές αχτίδες,
όσες μας διδ' η όψη σου παρηγοριές κ' ελπίδες;
Γιατί στα ουράνια χείλη σου να μη γλυκοχαράζει,
πατέρα, ένα χαμόγελο;
Γιατί να μη σπαράζει μέσα στα στήθη σου η καρδιά,
και πως στο βλέφαρό σου ούτ' ένα δάκρυ επρόβαλε,
ούτ' έλαμψε το φως σου;

Το σχοινί του Πατριάρχη - Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

Δέσποινα και Στέφανος Μπουμπούλης
και οικογένεια

HOMER CONTRACTING, INC.

195 Broadway, P.O. Box 208, Arlington, MA 02474

Tel.: (781) 648-3372 • (781) 648-3383 • Fax: (781) 648-4915

Το 1802 είχε γίνει τόσο επικίνδυνος στους κατακτητές, ώστε ο βοεβόδας της Πάτρας πέτυχε να εκδοθεί σουλτανικό φερμάνι που τον καταδίκασε σε θάνατο και ανάθετε την εκτέλεση στους προεστούς, οι οποίοι αν δεν κατόρθωναν να τον σκοτώσουν θα εκτελούνταν οι ίδιοι

την 25η Μαρτίου το πρωί βρίσκονταν στον Κάμπο της Καρύταινας ή της Μεγαλόπολης. Ο Κολοκοτρώνης έμεινε στο χωριό Τετέμπεν, ενώ ο Νικηταράς στα «πίσω χωριά» ή Σιαμπάζικα. Είχε οριστεί στις 25 Μαρτίου να βρίσκονται όλοι οι οπλαρχηγοί στις επαρχίες τους ώστε να κηρυχθεί η Επανάσταση, όπως και έγινε.

Επανάσταση

Πρωταγωνίστησε σε πολλές στρατιωτικές επιχειρήσεις του Αγώνα, όπως στη νίκη στο Βαλτέτσι (13 Μαΐου 1821), στην άλωση της Τριπολιτσάς (23 Σεπτεμβρίου 1821), στην καταστροφή της στρατιάς του Δράμαλη στα Δερβενάκια (26 Ιουλίου 1822), όπου διέσωσε τον Αγώνα στην Πελοπόννησο, αφού πρυτάνευσαν η ευφυΐα και η τόλμη του στρατηγικού του νου.

Οι επιτυχίες αυτές τον ανέδειξαν σε αρχιστράτηγο της Πελοποννήσου.

Wishing our neighbors a happy Greek Independence Day!

March 25th is a day to celebrate Greek Independence and to say thank you for trusting us to provide high quality care and service to all Queens residents.

WE FIND A WAY

Στη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου, πολλές φορές προσπάθησε να αμβλύνει τις αντιθέσεις ανάμεσα στους αντιπάλους, αλλά παρόλα αυτά δεν απέφυγε τη ρήξη. Μετά από ένοπλες συγκρούσεις, ο ίδιος και ο γιος του συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν στο Ναύπλιο.

Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά του Κολοκοτρώνη στα απομνημονεύματά του σχετικά με την κατάληψη της Τριπολιτσάς: Όταν έμβηκα εις την Τριπολιτσά, με έδειξαν τον Πλάτανο εις το παζάρι όπου εκρέμαγαν τους Έλληνες. Αναστέναξα και είπα: «Αϊντε, πόσοι από το σόγι μου και από το έθνος μου εκρεμάσθησαν εκεί», διέταξα και το έκοψαν. Ο Σουλτάνος ζήτησε τη βοήθεια της Αιγύπτου για να καταστείλει την Επανάσταση, οπότε ο γιος του Μεχμέτ Αλή και διάδοχος του αιγυπτιακού θρόνου Ιμπραήμ αποβιβάστηκε το 1825 στην Πελοπόννησο.

Η Σφακτηρία και το Ναβαρίνο έπεσαν στα χέρια των Αιγυπτίων και τότε ο Κολοκοτρώνης αποφυλακίστηκε για να αντιμετωπίσει τον Ιμπραήμ μαζί με τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Χωρίς πολυάριθμο στρατό ξεκίνησε και πάλι τον κλεφτοπόλεμο, που διήρκεσε ως το 1828, όταν στην Ελλάδα έφτασε το στράτευμα του στρατηγού Μεζόν με εντολή του Καρόλου Γ' της Γαλλίας για να διασώσει την Ελλάδα από τα αιγυπτιακά στρατεύματα (η Γαλλική Εκστρατεία του Μοριά). Η Γ' Εθνοσυνέλευση Ερμιόνης ονομάζεται Εθνοσυνέλευση με μέρος από τους πληρεξούσιους της Ελλάδας, η οποία έγινε από τις 18 Ιανουαρίου 1827 μέχρι τις 17 Μαρτίου 1827 στην Ερμιόνη Αργολίδας. Ο Κολοκοτρώνης συμμετείχε ως πληρεξούσιος στην τελευταία, τη 13' Συνεδρίαση της 17 Μαρτίου 1827.

Αξίζει να τονιστεί η στρατηγική φυσιογνωμία του Κολοκοτρώνη, καθώς διοικούσε τα στρατεύματα με ιδιοφυή τρόπο, χρησιμοποιώντας τις τακτικές του κλεφτοπολέμου, ώστε να μπορεί να αντεπεξέρχεται το στράτευμα στην αριθμική υπεροχή του αντιπάλου. Ενδεικτικό της δυσκολίας του αγώνα του 1821 είναι το παρακάτω απόσπασμα από τα Απομνημονεύματά του: «Ο Ιμπραήμ μου επαράγγειλε μια φορά διατί δεν στέκω να πολεμήσωμεν (κατά μέτωπον). Εγώ του αποκρίθηκα, ας πάρη πεντακόσιους, χίλιους, και παίρνω και εγώ άλλους τόσους, και τότε πολεμούμε, ή αν θέλη ας έλθη και να μονομαχήσωμεν οι δύο.

Αυτός δεν με αποκρίθηκε εις κανένα. Και αν ήθελε το δεχθή το έκαμνα με όλην την καρδιάν, διότι έλεγα αν χανόμεν, ας πήγαινα, αν τον χαλούσα, εγλύτωνα το έθνος μου.

Επίσης μεγάλη σημασία έδινε στην καταστροφή των πόρων (τροφές/ζωοτροφές) του αντιπάλου,

καθώς και στην εξασφάλιση τροφής για το στράτευμα του. Αναγνώρισε πολλές φορές το έργο και τη σημασία των Ελλήνων κτηνοτρόφων, οι οποίοι εξασφάλιζαν με τα χιλιάδες ζώα τους τροφή για την υποστήριξη των μαχτών και γενικά της Επανάστασης».

Ελληνικό Κράτος

Ως το τέλος της Επανάστασης, ο Κολοκοτρώνης συνέχισε να διαδραματίζει ενεργό ρόλο στα στρατιωτικά και πολιτικά πράγματα της εποχής. Υπήρξε ένθερμος οπαδός της πολιτικής του Καποδίστρια και πρωτοστάτησε στα γεγονότα για την ενθρόνιση του Οθωνα. Το 1832 είχε προχωρήσει σε δημοπρασία την παραγωγή από τις εθνικές γαίες καθώς και ζήτησε την κατακράτηση της δεκάτης, ενώ είχε την εξουσία στην ύπαιθρο.

Το 1833 όμως οδηγήθηκε, μαζί με άλλους αγωνιστές, πάλι στις φυλακές της Ακροναυπλίας στο Ναύπλιο με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας. Έτσι, στις 25 Μαΐου 1834, μαζί με τον Πλαπούτα, καταδικάστηκε σε θάνατο. Έλαβε χάρη μετά την ενθρόνιση του Οθωνα το 1835, οπότε και ονομάστηκε στρατηγός και έλαβε το αξίωμα του «Συμβούλου της Επικρατείας». Στα τελευταία χρόνια της ζωής του ο Κολοκοτρώνης υπαγόρευσε στον Γεώργιο Τερτσέτη τα «Απομνημονεύματά» του, που κυκλοφόρησαν το 1851 με τον τίτλο «Διήγησις συμβάντων της ελληνικής φυλής από τα 1770 έως τα 1836» και τα οποία αποτελούν πολύτιμη πηγή για την Ελληνική Επανάσταση.

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης πέθανε στις 4 Φεβρουαρίου 1843 το πρωί, από εγκεφαλικό επεισόδιο, έχοντας επιστρέψει από γλέντι στα βασιλικά ανάκτορα, όπου τα τελευταία χρόνια ήταν υπασπιστής του Οθωνα.

Ο Κολοκοτρώνης κηδεύτηκε με κάθε επισημότητα στην Αθήνα. Το φέρετρό του ακολούθησε πομπή χιλιάδων λαού σε μια κατανυκτική διαδρομή που διήλθε από τις οδούς Ερμού και Αιόλου για να καταλήξει στον –τότε- Μητροπολιτικό Ναό της Αγίας Ειρήνης, όπου και τελέσθηκε η νεκρώσιμη ακολουθία. Γύρω του βρίσκονταν όλοι οι εναπομείναντες εν ζωή συμπολεμιστές του, όπως οι Γεώργιος Κουντουριώτης, Τζαβέλας, Δημήτρης Πλαπούτας, Ρήγας Παλαμίδης, Μακρυγιάννης, Γιατράκος, Δεληγιάννης κ.ά. Στα πόδια του είχε εναποτεθεί μια τουρκική σημαία για να συμβολίζει τις μεγάλες του νίκες επί των Οθωμανών καθόλη τη διάρκεια της επανάστασης.

Συντετριμμένοι παρακολούθησαν την τελετή οι δυο γιοι του «Γέρου του Μοριά», ο Γενναίος και ο Κολίνος, που αναλύθηκαν σε λυγμούς τη στιγμή που εκφωνούνταν οι επικήδειοι λόγοι, ενώ ο δεύτερος έχασε και τις αισθήσεις του.

Η Κρήτη στα χρόνια της επανάστασης

Του Κωνσταντίνου Παπαδάκη*

25η Μαρτίου 2023, έχουν περάσει 202 χρόνια από την σπουδαιότερη στιγμή της σύγχρονης Ελληνικής ιστορίας, από την έναρξη του Εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων. Οι Κρήτες, πληροφορούμενοι το ξέσπασμα της επανάστασης στην ηπειρωτική Ελλάδα και τα νησιά, όπως ήταν αναμενόμενο αποφάσισαν να εξεγερθούν. Η απόφαση πάρθηκε μετά από τρεις διαδοχικές συσκέψεις που έγιναν στα Σφακιά, με τελευταία και μαζικότερη συγκέντρωση στη Παναγία Θυμιανή, στην «Αγία Λαύρα» της Κρήτης, όπου στις 6 Ιουνίου 1821 πάρθηκε η οριστική απόφαση να επικυρωθεί και επίσημα η επανάσταση και ορίστηκαν οι αρχηγοί των επαναστατημένων επαρχιών της Κρήτης. Οι Κρήτες πολέμησαν για δέκα χρόνια έως και το 1831 επιτυγχάνοντας να κρατήσουν στη Κρή-

Αναπαράσταση στην Παναγία Θυμιανή από τους παραδοσιακούς συλλόγους «Το Ρόδο» και «Τα Σφακιά» με παραδοσιακές φορεσιές και γνήσια όπλα της εποχής της Επανάστασης.

τη τεράστιες δυνάμεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και συνεισφέροντας καθοριστικά στο να ευδοωθεί ο απελευθερωτικός αγώνας των Ελλήνων.

Οι 3 Πασάδες της Κρήτης (ο Μοριάς είχε μόνο έναν Πασά, ενδεικτικό της σημασίας που είχε για τους Οθωμανούς η Κρήτη) με το ξέσπασμα της επανάστασης της 25ης Μαρτίου 1821, και πληροφορούμενοι τις προθέσεις των Κρητών να επαναστατήσουν, εξέδωσαν διαταγή για καθολικό αφοπλισμό των Χριστιανών κάτι που όχι μόνο δεν έγινε αποδεκτό αλλά τουναντίον οι Κρήτες δείχνοντας πως

το ελληνικό δαιμόνιο του πολυμήχανου Οδυσσέα είναι ακόμα ζωντανό, κατασκεύασαν, με την βοήθεια του κλήρου, φυσέκια από τα βιβλία εκκλησιών και μοναστηριών και βόλια από τα βαρίδια των ζυγαριών, λύνοντας με αυτό το τρόπο το πρόβλημα των πολεμοφοδίων. Οι πασάδες ανέδρασαν εξαπολύοντας διωγμό κατά του κλήρου της Κρήτης, συνέλαβαν, βασάνισαν και απαγχόνισαν τον επίσκοπο Κισσάμου Μελεχισεδέκ ενώ φυλάκισαν τους επισκόπους Κυδωνίας Καλλίνικο και Ρεθύμνης Γεράσιμο και θανάτωσαν πολλούς ακόμα κληρικούς. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι οι Κρήτες αγνόησαν τον αφορισμό της επανάστασης από τον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄ διότι γνώριζαν ότι εξαναγκάστηκε να το κάνει υπό την απειλή ότι θα σφαγιαζόντουσαν οι Ρωμιοί της Κωνσταντινούπολης, κάτι που φάνηκε

που επέδειξαν οι Κρήτες δίνοντας έτσι μία «πίσωση» χρόνου στην επανάσταση και επιτρέποντας της να εδραιωθεί στην υπόλοιπη Ελλάδα (σο: Μοριά, Στερεά Ελλάδα, νησιά). Από το 1825 έως το 1828 υπήρξε μία κάμψη της επανάστασης στην Κρήτη αλλά το 1828 υπήρξε μία εκ νέου αναζωπύρωση της επανάστασης. Έτσι, το καλοκαίρι του 1828 οι Κρητικοί έλεγχαν ολόκληρο το νησί ενώ οι Τούρκοι βρίσκονταν αποκλεισμένοι στα φρούρια. Όμως, παρά τη θετική αυτή εξέλιξη η Κρήτη δεν περιλήφθηκε στα σύνορα του νέου ελληνικού κράτους που ιδρύθηκε με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου (22/11/1830).

Η επαναστατική πολεμική σημαία των Κρητών του 1821, που ήταν ένας μπλε σταυρός σε λευκό φόντο, η οποία τα τελευταία 190 χρόνια φυλασσόταν στη Σύρο.

λίγο καιρό αργότερα με τον απαγχονισμό του στις 10 Απριλίου 1821.

Τα επόμενα δύο χρόνια που ακολούθησαν οι Κρήτες επαναστάτες σημείωσαν διαδοχικές επιτυχίες που ανάγκασαν τον Σουλτάνο να ζητήσει την βοήθεια των Αιγυπτίων, έτσι τον Ιούνιο του 1823 έφθασε στην Κρήτη ο αιγυπτιακός στόλος υπό την αρχηγία του Ισμαήλ Γιβραλτάρ με δύναμη 5000 ανδρών και πυροβολικό, με αποτέλεσμα οι δυνάμεις των Τουρκοαιγυπτίων στην Κρήτη να φθάνουν πλέον περίπου τις 25.000 άνδρες, προσδοκώντας μία γρήγορη νίκη επί των Κρητών επαναστατών έτσι ώστε εν συνεχεία εντός του ίδιου χρόνου να κινηθούν προς την υπόλοιπη Ελλάδα και να καταπνίξουν την επανάσταση και εκεί κάτι που δεν έγινε χάριν της ανδρείας και του ηρωισμού

τον Ιούνιο του 1823 υπήρχαν στο νησί 25.000 στρατεύματα και άλλες 20.000 οπλισμένοι Τουρκοκρητικοί, είχε καταλυτική σημασία στην ευόδωση της επανάστασης στην υπόλοιπη Ελλάδα και έβαλε τον θεμέλιο λίθο για την δημιουργία του Ελληνικού κράτους που δυστυχώς δεν περιελάμβανε την Κρήτη παρά την επιτυχία της επανάστασης, κατά απαίτηση της Μεγάλης Βρετανίας. Ωστόσο αρκετά χρόνια αργότερα οι αγώνες αιώνων και οι θυσίες των Κρητών θα έβρισκαν την ιστορική τους δικαίωση, μετά από διαδοχικές επαναστάσεις που ακολούθησαν. Οι Κρήτες αγωνιζόμενοι για του Χριστού την πίστη την αγία και της πατρίδος την ελευ-

Κρήτες επαναστάτες στην Ι.Μ. Αρκαδίου το 1866. Εικονιζόμενοι Αναβιωτές του Συλλόγου Ρεθύμνου.

θερία θα εξεδίωκαν οριστικά τους κατακτητές από το Κρητικό γη στις 3 Νοεμβρίου 1898 οπότε και συντελέστηκε η αποκώρση των τελευταίων Οθωμανών στρατιωτών από

το νησί. Μετά από πολλές επαναστάσεις και θυσίες με εμβληματικότερη το ολοκαύτωμα της Ιεράς Μονής Αρκαδίου το 1866, την κορυφαία πράξη γενναιότητας και αυτοθυσίας των αγωνιζόμενων Κρητών, η απελευθέρωση ήταν πλέον πραγματικότητα.

Η κατοχή στη Κρήτη άρχισε το 1645 (από το Ρέθυμνο) και διήρκεσε 253 χρόνια, μέχρι το 1898, ώπου το δέντρο της ελευθερίας άνηθος έχοντας ποτιστεί με το αίμα χιλιάδων Κρητών αγωνιστών. Ήταν 9 Δεκεμβρίου 1898 όταν ο πρίγκιπας της Ελλάδας Γεώργιος αποβίβαστηκε στα Χανιά. Η Κρήτη θα αποτελέσει στο εξής αυτόνομη πολιτεία για τα επόμενα 15 χρόνια ώπου στις 1 Δεκεμβρίου 1913 θα πραγματοποιηθεί η ένωση με την Ελλάδα και οι αιώνες αγώνων και θυσιών των Κρητικών θα έβρισκαν επιστέλους την ιστορική τους δικαίωση.

*Ο Κωνσταντίνος Παπαδάκης είναι διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων του τμήματος Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης με εξειδίκευση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Το θέμα της διδακτορικής του διατριβής ήταν το ιστορικό των σχέσεων Ελλάδας-Τουρκίας και η προοπτική οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών μέσα από τη συγκριτική ανάλυση των δεδικασμένων των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων έως και σήμερα. Σπούδασε Πολιτική Επιστήμη σε μεταπτυχιακό επίπεδο στο ίδιο τμήμα και είναι κάτοχος με άριστα του μεταπτυχιακού τίτλου «Δημόσιες και Ευρωπαϊκές Πολιτικές». Είναι επίσης απόφοιτος του Τμήματος Επιστήμης Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Κρήτης. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα αφορούν τις διεθνείς σχέσεις και συγκεκριμένα τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, το Διεθνές Δίκαιο και τη σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Αφιερωμένο στους ήρωες του 1821

Όπου και αν είσαι Ελληνα ποτέ να μην ξεχάσεις πως την ελευθερία σου πρέπει να τη γιορτάσεις.

Τέσσερις ήταν της σκλαβιάς ολόκληροι αιώνες και τώρα ζεις ελεύθερος και χτίζεις Παρθενώνες.

Κάνε και ενός λεπτού σιγή για του '21 τους ήρωες που χάρισαν τη λευτεριά σε σένα.

«Ο Ναξιώτης» Λευτέρης Τσάφος
Long Island NY

Τα οικονομικά της Επανάστασης

Τα έσοδα μετά την έναρξη της Επανάστασης του 1821 ήταν πενιχρά και βασιζόντουσαν στις δημόσιες προσόδους από σταφίδα, ελαιόλαδο, δημητριακά, ενοίκιαση εθνικών μύλων και γης, τελωνεία, ιχθυοτροφεία κ.λπ. και κυρίως στη λαφυραγωγία. Τα πρώτα χρόνια της Επανάστασης υπήρχαν κάποια έσοδα αλλά στη συνέχεια περιορίστηκαν αφού οι Τούρκοι εξέλιπαν, υπήρχαν λιγότερες στρατιωτικές νίκες και όσα χρήματα ή αγαθά συγκεντρωνόντουσαν τα καρπώνονταν κυρίως ισχυροί οπλαρχηγοί και κοτζαμπάσδες. Υπήρχαν

και ιδιωτικές συνεισφορές εκούσιες τις περισσότερες φορές, αλλά και αναγκαστικές μερικές άλλες. Πάμπλουτοι Έλληνες υπήρχαν, τόσο στο εσωτερικό όσο και στις παροικίες του εξωτερικού, ελάχιστοι/ες προχώρησαν σε πραγματικά γενναίες προσφορές. Η κατάσταση έγινε τραγική, στο Δημόσιο Ταμείο δεν υπήρχαν τα αναγκαία 18 τάλλαρα για να μεταβεί εκπρόσωπος της κυβέρνησης στην Κεφαλλονιά να συναντήσει τον Byron. Σε αυτές τις συνθήκες παρουσιάζεται αναγκαία η σύναψη δανείων. Υπήρχε άλλος δρόμος; Ο άλλος δρόμος θα ήταν η δήμευση για λόγους Εθνικού συμφέροντος του συνόλου

των μεγάλων περιουσιών στο εσωτερικό της χώρας, το ποσό που θα συγκεντρωνόταν θα ήταν πολλαπλάσιο αυτού που τελικά δανείστηκαν οι κυβερνήσεις. Αυτό όμως προϋπέθετε πολύ διαφορετικές κοινωνικές, ιδεολογικές, πολιτικές και διεθνείς συνθήκες και συσχετισμούς που, προφανώς, δεν υπήρχαν το 1821 στην Ελλάδα.

Η αναζήτηση δανείων

Η αναζήτηση δανείων ξεκίνησε από τους πρώτους μήνες: Πρώτοι διαπραγματευτές ορίστηκαν από τον Αρειο Πάγο της Χέρσου Ελλάδος στις 23.11.1821 οι Β. Θεοχάρης, Χ. Δρο-

σινός και Κ. Ολύμπιος, ο τελευταίος των οποίων μετέβη και στο εξωτερικό, για διαπραγμάτευση δανείου 150.000 φλωρινίων πληρωτέων σε πέντε χρόνια, χωρίς αποτέλεσμα.

Ενδεικτική ήταν η περίπτωση του δανείου που διαπραγματεύτηκαν οι Αν. Μεταξάς και Jourdain, ύψους 4 εκατομμυρίων φράγκων, με το Τάγμα των Ιπποτών της Ρόδου. Οι καλοί αυτοί χριστιανοί ζήτησαν ως αντάλλαγμα την κυριαρχία των νησιών Ρόδου, Καρπάθου, Αστυπάλαιας που είχαν παλαιότερα στην κατοχή τους, μέρος των ερημονήσων της δυτικής Πελοποννήσου και προσωρινή κατοχή της Σύρου. Επίσης ζήτησαν να συναφθεί πέραν των 4 εκατομμυρίων και δάνειο άλλων 6 εκατομμυρίων από την Ελληνική Κυβέρνηση το οποίο θα χρησιμοποιούσε το τάγμα για δική του χρήση(!) Αυτοί οι όροι δεν μπορούσαν φυσικά να γίνουν δεκτοί.

Τα δάνεια από την Αγγλία

Τελικά, η αναζήτηση δανειστών θα οδηγήσει στο Λονδίνο. Το κλίμα ήταν ευνοϊκό. Στην παραγμένη εκείνη εποχή οι κεφαλαιούχοι είχαν αποφασίσει να καταφύγουν σε ριψοκίνδυνες κινήσεις επειδή δεν έβρισκαν ασφαλείς τοποθετήσεις. Εδάνειζαν με υψηλό επιτόκιο σε κράτη ακόμη και μη αναγνωρισμένα, όπως η Βραζιλία, η Κολομβία και η Χιλή, ώστε να έχουν κέρδος. Οπως αναφέρει ο Γ. Ρωμαίος στο βιβλίο «Η Ελλάδα των δανείων και των χρεοκοπιών»: «*από το 1822 μέχρι και το 1825, οι Βρετανοί κεφαλαιούχοι είχαν παράσχει δάνεια σε 18 χώρες με τιμή έκδοσης από 56% μέχρι 89% της ονομαστικής αξίας*».

Στις 2 Ιουνίου 1823 η ελληνική κυβέρνηση αναθέτει στους Ι. Ορλάνδο, Γ. Ζαΐμη και Αν. Λουριώτη να μεταβούν στο Λονδίνο και σε συνεργασία με το Φιλελληνικό Κομιτάτο να συνάψουν δάνειο 4.000.000 ισπανικών τάλιρων «καθ' ον κρίνωσι συμφερότερον τρόπον». Η επιτροπή δεν μπορεί να αναχωρήσει, γιατί δεν υπάρχουν χρήματα ούτε για τα έξοδα του ταξιδιού! Τη λύση θα δώσει ο λόρδος Byron. Δανείζει στην κυβέρνηση 4.000 λίρες και έτσι καταφέρνουν να φθάσουν στη βρετανική πρωτεύουσα στις 26 Ιανουαρίου 1824.

Στις 9 Φεβρουαρίου 1824 συνάπτεται το πρώτο δάνειο, ύψους 800.000 λιρών, με τους οίκους Loughman, O' Brion και Ellice Co, διάρκειας 36 ετών, από το οποίο η Ελλάδα θα λάμβανε μόνο το 59%, δηλαδή 472.000 λίρες. Και από το ποσό αυτό, παρακρατήθηκαν προκαταβολικά τόκοι δύο ετών ύψους 80.000 λιρών, άλλες 16.000 ως διετι-

χρεούσια, 28.900 λίρες πηγαίνουν στον διακανονισμό που επέβαλε η αγορά πολεμοφοδίων και 3.200 λίρες ως προμήθεια συν κάποια άλλα έξοδα, που έχουν ως αποτέλεσμα να ξεκαθαριστούν για την Ελλάδα μόλις 298.700.

Λίγους μόνο μήνες αργότερα, στις 31 Ιουλίου 1824, το Βουλευτικό αποφασίζει να συνάψει δεύτερο δάνειο, ύψους 15 εκατομμυρίων τάλιρων. Η αντιπροσωπεία υπό τους Ι. Ορλάνδο, Αν. Λουριώτη και Γ. Σπανιολάκη αυτών τη φορά θα μεταβεί στο Παρίσι και το Λονδίνο προς αναζήτηση χρηματοδότησης. Θα τύχουν «προθύμου υποδοχής εν αμφοτέραις ταύταις αγορές». Φυσικά, θα προτιμηθούν οι τραπεζίτες του Λονδίνου.

Το δεύτερο ομολογιακό δάνειο υπογράφεται στις 7 Φεβρουαρίου 1825, με τους τραπεζίτες Ellice, Hobhouse, Burdett και αδελφούς Ricard και ανερχόταν σε 2 εκατομμύρια αγγλικές χρυσές λίρες. Η Ελλάδα θα λάμβανε το 55% της ονομαστικής αξίας του εν λόγω ποσού, δηλαδή 1.100.000 λίρες. Παρακρατήθηκαν, όμως, 496.220 λίρες για τόκους δύο ετών και άλλες 220.000 για χρεολύσιο ενός έτους. Η προμήθεια των αδελφών Ricard ήταν 64.000, ενώ η εξαγορά των ομολογιών άλλες 212.220 λίρες. Εντέλει από τα 2 εκατομμύρια θα ξεκαθαριστούν για την Ελλάδα μόλις... 232.558 λίρες - δηλαδή λιγότερα χρήματα και από το πρώτο δάνειο που ήταν ονομαστικής αξίας 800.000!

Στην Επιτροπή που διαπραγματεύτηκε το δεύτερο δάνειο είχε αντικατασταθεί ο Γ. Ζαΐμης. Είχε αντισταθεί στη σκανδαλώδη διαδικασία του πρώτου δανείου, γεγονός που τον έφερε σε σύγκρουση με τον Ορλάνδο. Στη στιχομυθία, που ο ίδιος ο Ορλάνδος διασώζει, ο Ζαΐμης ζητά «*να τους μουντζώσωμεν και να φύγωμεν*». «*Και πώς θα κινηθεί ο Στόλος*», ρωτά ο Ορλάνδος. «*Με τα χρήματα των караβοκραίων κι αν δεν θέλουν τους τα βγάξουν με το ζόρι οι νησιώτες*» απάντησε ο Ζαΐμης. Φυσικά αποπέμφθηκε από την Επιτροπή, ο Ορλάνδος ήταν γαμπρός των Κουντουριωταίων...

Να σχολιάσουμε τον ισχυρισμό περί... «χαριστικών δανείων» σε συνδυασμό με τα στοιχεία που παραθέτει ο Γ. Ρωμαίος: Το επαχθέστερο δάνειο, μεταξύ 18 χωρών, είχε δοθεί με ονομαστική αξία 56%. Η Ελλάδα έσπασε το φράγμα και δανείστηκε με 55%! Πρέπει να είναι κανείς πολύ αφελής για να πιστέψει πως οι τραπεζίτες της Αγγλίας δάνεισαν εκατομμύρια χρυσές λίρες επειδή λάτρευαν τον Φειδία και τον Ικτίνο!

Αντίθετα, είναι πολύ «λογικοί», φυσικά με τη λογική των κεφαλαίων

Ο αγώνας των προγόνων μας είναι η κληρονομιά μας και η Εθνική μας ταυτότητα.

As κρατήσουμε ψηλά το '21 και as φωτιζόμαστε από το παράδειγμά του.

Ζήτω η 25η Μαρτίου
Ζήτω η Ελλάδα

Antis Contracting Corp

38-15 10th Street, Long Island City, NY 11101

Tel: 718-482-0470

ούχων, οι επαχθείς όροι των δανείων. Δάνειζαν την υποτυπώδη επαναστατική κυβέρνηση ενός μικρού έθνους που αγωνιζόταν ενάντια σε μια αυτοκρατορία! Φυσικά, είχαν πάρει εγγυήσεις: Το σύνολο των «Εθνικών γαιών», των αλυκών, των ιχθυοτροφείων και των Τελωνείων. Πριν ακόμα απελευθερωθεί η Ελλάδα είχε υποθηκεύσει το μέλλον της και είχε χρεωθεί με ένα τρομερό χρέος.

Σε γράμμα του προς τον Γ. Κουντουριώτη, στις 12 Φλεβάρη 1825, ο Αδ. Κοραΐς γράφει: «Το δάνειον το γενόμενον από το Αγγλικόν έθνος, δεν πρέπει να το στοχάζεστε πολλά μεγάλην ευεργεσίαν. Και εις αυτόν τον διάβολον ήθελαν μετά χαράς να δανείσουν αργύρια, αν ο διάβολος

είχε να τους ασφαλίσει με ενέχυρα!» Την ίδια εποχή, με υπόδειξη του Καποδίστρια, ο Σπ. Βάλβης γράφει από το Λιβόρνο στην κυβέρνηση επιστολή με την οποία προτείνει δάνειο από τη Γερμανία με πολύ καλύτερους όρους. Αγνοήθηκε πλήρως, η επιλογή της Αγγλίας ήταν πολιτική επιλογή.

Επιβεβαιώνεται αυτή η εκτίμηση από το πολιτικό (και κυριολεκτικό) έγκλημα στην περίπτωση του Ι. Βαρβάκη: Την ίδια περίοδο, τον Μάη του 1824, ο βαθύπλοτος Ψαριανός κατεβαίνει στην Ελλάδα σε ηλικία 80 ετών και προτείνει στην κυβέρνηση να χαρίσει αυτός την αμύθητη περιουσία του στη Ελλάδα ώστε να μην χρειαστεί δανεισμός. Ευθύς θα χαρακτηριστεί «ύποπτος», θα εκδιωχθεί και

θα κλειστεί από τους Αγγλους στο Λοιμοκαθατήριο της Ζακύνθου ή που θα πεθάνει σε λίγες μέρες. Οποιαδήποτε αυτή ιστορία αποσιωπάται, φυσικά.

Πού πήγαν τα λεφτά;

Ακόμα και με τέτοιους όρους, θα μπορούσαν τα χρήματα που ξεκαθαρίστηκαν να οδηγήσουν στην απελευθέρωση της Ελλάδας με τις δικές της δυνάμεις. Ας δούμε τι έφτασε στην Ελλάδα, εξαιρετικά ενδιαφέρουσες πληροφορίες καταγράφονται στο «Ιστορικό σκιαγράφημα της Ελληνικής Επανάστασης» του Αμερικανού γιατρού και αγωνιστή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων Samuel Gridley Howe: Από το πρώτο δάνειο φαγόθηκαν περίπου 26.000 χρυσές

λίρες σε «μεισιτείας». Επιπλέον, μόνο ο Ορλάνδος πήρε 5.900 λίρες που, υποτίθεται, χρωστούσε το κράτος στη γυναίκα του (!) ενώ μαζί με τον Λουριώτη πήραν και άλλες 5.045 λίρες για «ατομικά έξοδα»!

Το κύριο μέρος του ποσού (λιγότερο από το 1/3) που έφτασε στην Ελλάδα, μας λέει ο Ν. Σπυλιάδης πού πήγε: «Τώρα η φατρία του Μαυροκορδάτου θα έχει να σκορπίσει τα του δανείου χρήματα και το κακόν θα γίνη μέγα και πολύ διότι ο εμφύλιος πόλεμος θα διαρκέσει...». Υπερβάλλει ο Σπυλιάδης;

Δεν χρειάζεται η παράθεση συγκεκριμένων παραδειγμάτων που τον επιβεβαιώνουν, αρκούν οι εξόχως αποκαλυπτικές τοποθετήσεις των κυβερνητικών στελεχών:

Γράφει ο υπαρχηγός του Αγγλικού Κόμματος, Σπ. Τρικούπης στις 3 Απρίλη 1824: «Εκτός των εξωτερικών εχθρών αποκτήσαμε και εσωτερικούς, τους αντάρτας της Διοικήσεως. Τα Δάνεια λοιπόν θέλει να νικίσωμεν κι αυτούς και άλλους θέλει φέρωσιν εις μετάνοιαν»! Απαντά, στις 24 Μάη 1824 ο Ορλάνδος από το Λονδίνο, σε ένα διάλειμμα του ξεκοκαλισμένου των 5.045 λιρών: «Αν η Διοίκηση ενίκησε τους αποστάτας αυτούς (σ.σ. τον Κολοκοτρώνη κι άλλους καπεταναίους) και δεν τους έκρινε να τους θανατώσει διά να παστρεύσει την Ελλάδα από τέτοιες βρώμαις, τότε η Ευρώπη ήθελε στοχασθή ότι η Ελληνική Διοίκησης δεν είναι διοικήσις» Στη συνέχεια... μαλακώνει και προτρέπει τη Διοίκηση

Ανοικτά καθημερινά
για μεσημεριανό και βραδινό

Bahari
estiatorio

31-14 Broadway
Astoria, NY 11106
Tel.: (718) 204-8968
Fax: (718) 204-8964

DINE -IN. TAKEOUT. NO-CONTACT DELIVERY
www.bahariestiatorio.com

Η αίθουσα
διατίθεται για

- » Πάρτι Ιδιωτικά, Επαγγελματικά και Συλλόγων
- » Sweet Sixteen
- » Shower Parties
- » Επετείους
- » Ονομαστικές Εορτές
- » Βαπτίσεις
- » Μακαρίες και οποιαδήποτε άλλη κοινωνική εκδήλωση

Catering
Available

Διατίθεται πάρκινγκ πίσω από το εστιατόριο

Τις Κυριακές είναι ΔΩΡΕΑΝ

ΖΗΤΩ
Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821
Τιμή και Δόξα
στους ήρωες που αγωνίστηκαν
για τη Λευτεριά μας

Dimitrios G. Kalafatis
Supreme President
1522 Algiers Drive
Mayfield Heights, OH 44124
216-990-1992

Vasilios Skordalos
1st Supreme Vice President
2511 Ambler Road
Baltimore, MD 21222
410-599-6522

John Dilis
2nd Supreme Vice President
6133 Silverstone Drive
Troy, MI 48065
248-860-3629

Antonia Fikaris
Supreme Secretary
15367 Elvina Drive
San Leandro, CA 94579
510-895-9877

Anna Condoulis
Assistant Supreme Secretary
332 Marine Ave
Brooklyn, NY 11209
917-363-7786

Stefanos Bouboulis
Supreme Treasurer
131 Johnson Road
Winchester, MA 01890
781-721-1267

Michael Koulouroudis
Assistant Supreme Treasurer
8310 10th Avenue
Brooklyn, NY 11228
917-912-5100

Supreme Governors

CALIFORNIA
Nick Pries
408-398-7070

ILLINOIS
Elias Zografos
630-986-9580

LOUISIANA
Mark Kountouroudas
504-455-0063

MARYLAND-WASHINGTON D.C.

Diane Monis

MICHIGAN
Christina Gerazounis

NEW ENGLAND
Michael Bouboulis
781-721-1267

NEW JERSEY
Tom Lambros
201-913-2277

NEW YORK
Kyriaki Kalogeras
917-545-7256

OHIO - W. VIRGINIA
George Madias

PENNSYLVANIA
Anna Psora
267-432-5953

ONTARIO
Steve Vavoulas
416-498-5578

QUEBEC
Evangelos B. Mardas
514-839-2696

Board of Directors
John Kellis
Markos Marinakis
John Frangos
Stefanos Bouboulis
Yiannis M. Kontolios

Hon. Dimitrios B. Kontolios
Anna Condoulis
Stella Kallis
Stella Parikakis

Legal Advisor
Steven S. Poulathas, Esq.
Young Adults Advisors
Steven G. Tsagaris
Steven Gerazounis

Social Media Advisors
Maria Stefanias
Markella Georgalou

Chios Societies of the Americas and Canada, Inc.

1522 ALGIERS DRIVE, MAYFIELD HEIGHTS, OHIO 44124 • TEL: 216-990-1992

E-MAIL: CHIOSSOCIETIES@AOL.COM • www.chiossocieties.org

ΚΑΝΑΦΗΣ

Κάποιοι δαιμόνιοι
τον είχαν στείλει.
Έγινε αχείλι
κόσμου που επόνει.

(Ηρώες χρόνοι!)
Και πως εμπίλει
με το φητίλι,
με το τρομπόνι!

Το πέρασμά του,
μήνυμα κρύο
μαύρου θανάτου.

Κ' είχε το θείο
χέρι, που φλόγα
κράταε κ' ευλόγα.

ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ Κ.

Υπερήφανοι για τη συμμετοχή της Χίου
στον αγώνα για την ελευθερία και τα ηρωικά της τέκνα,
τον Κωνσταντίνο Κανάρη και άλλους
που θυσίασαν τις ζωές τους και ξόδεψαν περιουσίες.

Υπερήφανοι για τα ηρωικά Ψαρά,
για τις δεκάδες χιλιάδων Ελλήνων της Σφαγής της Χίου
που έγιναν αφορμή να αφυπνιστεί η Ευρώπη
και να συνδράμει με συμπάθεια στον Αγώνα των Ελλήνων.

Ζήτω οι ήρωες του 1821
Ζήτω η Ελλάς

να μην τους σκοτώσει όλους αλλά με τα χρήματα των δανείων να τους αντικαταστήσει με «Ιταλούς οφικιάλους» (αξιωματικούς)! Όπως θα δούμε, η Διοίκηση ενστερνίστηκε την άποψή του, απλά προτιμήθηκαν Αγγλοι πράκτορες για... «οφικιάλιο».

Αν θεωρούμε σκανδαλώδεις τους όρους και τη διαχείριση του πρώτου δανείου, αυτό που συνέβη με το δεύτερο ξεπερνά κάθε φαντασία: Από τα 2.000.000 χρυσές λίρες τυπικά έμειναν 1.100.000, ουσιαστικά ξεκαθαρίστηκαν 232.558 και στην Ελλάδα έφτασαν 33.713 σε χρήμα και 65.986 σε εφόδια. Είναι προς διερεύνηση αν στην παγκόσμια ιστορία υπάρχει αντίστοιχο παράδειγμα!

Γράφει ο Howe: «Περισσότερα από 12 εκατομμύρια δολάρια (σ.σ.

η αναλογία λίρας δολαρίου ήταν περίπου 1 προς 6) ζητήθηκαν και η Ελλάδα επιβαρύνθηκε με ένα τρομερό χρέος που το 1/5 από αυτά θα την έκανε ανεξάρτητη». Οι Ρικάρντ και Ράλλης πήραν 64.000 λίρες για την ενόχλησή τους να διαπραγματευτούν. Μαζί με τους Ορλάνδο και Λουριώτη οι τραπεζίτες του Λονδίνου χρησιμοποίησαν τα χρήματα του δεύτερου δανείου για να κερδοσκοπήσουν στις μετοχές του πρώτου! Από την κερδοσκοπία αυτή οι δύο Έλληνες διαπραγματευτές τσέπωσαν περισσότερες από 42.000 λίρες που τις χρέωσαν στο Κράτος, φανταστείτε τι τσέπωσαν οι τραπεζίτες. Εκτός από αυτά, οι Έλληνες διαπραγματευτές χρέωσαν το κράτος με 6.716 λίρες, 19 σελίνια και 8 πένες... «ατο-

μικά έξοδα»! Αλλα για το πρώτο δάνειο, άλλα για το δεύτερο!

Τα πολιτικά αποτελέσματα στην Ελλάδα

Τα πολιτικά αποτελέσματα τα περιγράφει εξαιρετικά ο καθηγητής Αν. Ανδρεάδης στο έργο του «Εθνικά δάνεια και ελληνική δημοσία οικονομία» (1925): «Ο δεύτερος εμφύλιος, ο πολύ γενικότερος κι απαισιότερος προεκλήθη υπό της εισροής των ξένων χρημάτων, ήτις καθιστά την εξουσίαν ζηλευτοτέραν...». Εχει δίκιο ο Ανδρεάδης; Η απάντηση βρίσκεται σε ένα μνημείο πολιτικού αμοραλισμού, στην επιστολή του Κωλέττη προς τους Ρουμελιώτες οπλαρχηγούς (διασώζεται στα Απομνημονεύματα του Κ. Δηληγιάννη),

με την οποία τους καλούσε να εισβάλλουν στην Πελοπόννησο:

«Οι Μοραίτες λύσσαξαν από τα πολλά πλούτη και σεις τρέχετε αυτού χωρίς ψωμί, χωρίς τσαρούχι, χωρίς κάπα καταβασιάζεστε. Τι λοιπόν περιμένετε; Αλλην ευτυχιστέραν περίστασιν δεν θέλει εύρετε ποτέ διά να πλουτίσετε. Τώρα άνοιξαν διά εσάς δύο πηγάι πλούτου, οι λίρες του δανείου και τα λάφυρα του Μορέως! Τι πλέον επιθυμείτε;».

Ο Κωλέττης ήταν αυτός που ήταν, όμως δεν υπήρχαν και πολλοί «αθώοι»: Ο πρώτος που ανταποκρίθηκε ήταν ο Γκούρας, είχε 3.000 άντρες και έπαιρνε «ταίν» (μισθοδοσία) για 12.000! Ακολούθησαν αυτόν τον δρόμο και οι Γ. Καραϊσκάκης, Κ.

Τζαβέλας, Ι. Μακρυγιάννης, Κ. Μπότσαρης, Λ. Βέικος, Χ. Περραιβός, Αν. Ισκος, Γ. Δράκος κ.λπ. Πέρασαν στην Πελοπόννησο για να πολεμήσουν τον Κολοκοτρώνη, τον Νικηταρά, τον Γιατράκο, τον Πλαπούτα που είχαν συμμαχήσει με τον Κ. Δηληγιάννη, τον Αν. Λόντο, τον Αν. Ζαΐμη και τους άλλους κοτζαμπάσπδες του Μοριά. Προφανώς δεν υπάρχει «δίκιο» σε καμία πλευρά, την πιο σωστή κουβέντα την είχε πει ο Καραϊσκάκης: «είμαστε άγγελοι και διάβολοι! Το μόνο σίγουρο είναι τα καταστροφικά αποτελέσματα τέτοιων «δανείων»!

Οι ξένοι δεν έγλειψαν το μέλι;

Φυσικά δεν έφαγαν μόνο οι Έλληνες, θα λέγαμε μάλιστα πως δεν

Τιμούμε με σεβασμό και πίστη
τους αγώνες των προγόνων μας
για τα Ελληνικά μας Ιδεώδη και την Ελευθερία

Οι ιδιοκτήτες
ΜΙΧΑΛΗΣ και ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΟΥΡΚΑΚΟΣ

M&S Cabinets
Distributors Corp.

Αυθημερόν παράδοση

Αντιπρόσωποι εργοστασίων για έτοιμα και επί παραγγελία

Ντουλάπια Κουζίνας και Μπάνιου
Formica Tops, Νεροχύτες, Είδη Υγιεινής, Ψυγεία-Κουζίνες

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

23-53 Steinway Street, Astoria, NY 11105
Tel.: (718) 274-7349 • Fax: (718) 777-7171

ATHENS SQUARE, INC.

A HELLENIC AMERICAN MONUMENT, CULTURAL,
EDUCATIONAL AND PERFORMING ARTS CENTER

30th Ave & 30th street, Astoria

Η 25η Μαρτίου 1821

είναι το ορόσημο
της Σύγχρονης Ιστορίας μας

Γονατίζουμε με Δέος

στην τόλμη και στη θυσία
των αγωνιστών του '21 και αναφωνούμε

Ζήτω η Ελλάς!

έφαγαν κυρίως αυτοί. Ο πρόεδρος του Φιλελληνικού Κομιτάτου J. Hume, βουλευτής και οικονομολόγος, και ο γραμματέας J. Bowring, ποιητής, έφαγαν περισσότερες από 35.000 λίρες.

Τα μεγάλα ποσά φαγώθηκαν στις παραγγελίες πολεμικών πλοίων (μας θυμίζει κάτι;): Γράφει ο Howe: «750.000 δολάρια στάλθηκαν στις ΗΠΑ για την αγορά φρεγατών. Τελικά, με καθυστέρηση ενός χρόνου ναυπηγήθηκε μόνο μία (σ.σ. η φρεγάτα «Ελλάς») που τη χρέωσαν 300.000 δολάρια. Τα άλλα 450.000 δολάρια καταβροχθίστηκαν από Αμερικανούς πολίτες!»

Υπενθύμιση: Ο Howe ήταν Αμερικανός πολίτης και το βιβλίο εκδόθηκε το 1828 στη Νέα Υόρκη!

Αξίζει να σταθούμε ιδιαίτερα στον T. Kochrane που, μαζί με τον R. George, θα παίξει μεγάλο ρόλο στην πορεία της Επανάστασης καθώς η ελληνική κυβέρνηση θα τον διορίσει «ναύαρχο». Σε συνεννόηση με τον Ricard και τον Ορλάνδο αποφασίζει πως θα «αγωνιστεί υπέρ της Ελλάδος», παίρνοντας αμοιβή 57.000 λίρες, τις 37.000 προκαταβολικά για τα... κατορθώματα που ΘΑ έκανε! Παρήγγειλε, στα ναυπηγεία του Λονδίνου πέντε ατμοκίνητα πολεμικά. Από αυτά θα φτάσουν, ΜΕΤΑ το τέλος της Επανάστασης στην Ελλάδα μόνο δύο! Ο ίδιος ο Σπ. Τρικούπης υπολογίζει σε 113.000 λίρες τα χρήματα που καταχράστηκαν ο Cochrane και οι Αγγλοι ναυπηγοί, ο Howe μιλά για 160.000 λίρες.

As θυμηθούμε μετά από όλα αυτά πάλι το άρθρο της «Καθημερινής» που προαναφέραμε: «...αυτοί που διαπραγματεύθηκαν τα δάνεια δεν ήταν ούτε προδότες ούτε ανόητοι, ενώ είχαν τη βοήθεια αξίων φιλελλήνων οικονομικών συμβούλων...». Ανόητοι, σίγουρα, δεν ήταν ούτε οι Έλληνες διαπραγματευτές ούτε οι ξένοι σύμβουλοί τους. Οι χαρακτηρισμοί «Έλληνες» είναι συζητήσιμοι και «φιλέλληνες» ιλαροί!

Η Αγγλία «εγγυήτρια»

Όσοι υποστηρίζουν πως τα δάνεια αποτέλεσαν «ευλογία» δεν αρνούνται όσα στοιχεία αφορούν κακοδιαχείριση από την ελληνική πλευρά, αποκρύπτουν φυσικά τις καταχρήσεις ξένων παραγόντων. Τα παρουσιάζουν

ως μια απόδειξη της «κακοδαιμονίας» του ελληνικού κράτους που ήταν, ανέκαθεν, διεφθαρμένο. Η εξήγηση της ύπαρξης διαφθοράς μετατίθεται στη σφαίρα της μεταφυσικής ώστε να αποκρύψουν τη συνειδητή διαδικασία εκμαυλισμού των συνειδήσεων.

Το κυριότερο όμως είναι η αντιστροφή της πολιτικής και διπλωματικής διάστασης. Το αναθεωρητικό ρεύμα επιδιώκει να παρουσιάσει τα δάνεια ως μια οικονομική διαδικασία που γέννησε τη μεταστροφή της Αγγλικής πολιτικής υπέρ της Ελληνικής Επανάστασης. Τα δάνεια, υποστηρίζουν, ακόμα κι αν διαμόρφωσαν ένα καταχρεωμένο κι εξαρτημένο κρατίδιο, μας «έσωσαν» (όπως, ας πούμε, τα «Μνημόνια»). Τα επιχειρήματα

αυτά είναι έωλα.

Στην Ελλάδα, η φιλοαγγλική μερίδα ελέγχει την κυβέρνηση που προέκυψε από την Εθνοσυνέλευση του Αστρους (1823). Ο Μαυροκορδάτος, σε συνεργασία με τους εφοπίστους της Υδρας, αποφασίζουν τη σύναψη δανείων αποκλειστικά από την Αγγλία ώστε να εξοντώσουν τους εσωτερικούς αντιπάλους αλλά και να καταστήσουν την Αγγλία εμπλεκόμενη δύναμη λόγω άμεσων οικονομικών συμφερόντων. Οι Αγγλοι τραπεζίτες εμφανίζονται πρόθυμοι να προβούν σε μια επένδυση πολύ υψηλού ρίσκου. Είναι προφανές πως όλες αυτές οι διαδικασίες είχαν τη, σιωπηλή, έγκριση και ανοχή της αγγλικής κυβέρνησης η οποία, φυσικά, επίσημα στήριζε την Οθωμανική Αυ-

ΖΗΤΩ η 25η Μαρτίου 1821

Τιμούμε τους Ηρωες του 1821
για τους αγώνες τους για μια ελεύθερη Πατρίδα
αποδεικνύοντας περίτρανα πως θέλει
"Αρετή και Τόλμη η Ελευθερία"

Ηιονίς
Greenhouses

from
Ηιονίς Greenhouses
Growers of quality plants & flowers

- Seasonal Flowers, Poinsettias ■ Flowering Bulbs
- Spring Flowering Plants
- Tropical Trees, Outdoor Trees
- Orchids, Pottery, Florist Supplies

Wholesale Retail

Tel.: 1.908.534.7710 • Fax: 1.908.534.7720
4 Coddington Rd., Whitehouse Station, NJ 08889

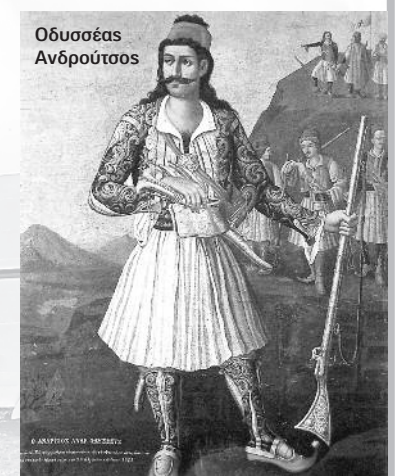
PHAROS TRAVEL

Specializing in Travel to Greece,
Cyprus and Greek Islands

Airfares • Hotels • Cruises
Tours • Car Rentals
plus
Spain • France • Italy

ΟΜΙΛΟΥΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Τιμή και δόξα στους Ηρωες
της Ελληνικής Επανάστασης
Ζήτω
η 25η Μαρτίου 1821!

30-19 30th Street, Astoria, NY 11102 • Tel: 1-718-777-7787 or 1-800-999-5511

Σατιρικό καρτούν του 1879 σχετικά με τις συνάψεις δανείων.

τοκρατορία τόσο σε διπλωματικό επίπεδο όσο και έμπρακτα. Δεν είναι καθόλου παράξενο μια υπερδύναμη να μην βάζει όλα τα φρούτα σε ένα καλάθι. Παράξενο, στα όρια της φαιδρότητας, είναι να υποστηρίζεται σοβαρά πως ο Μαυροκορδάτος κι οι Αγγλοι τραπεζίτες έπαιζαν τέτοια παιχνίδια κρυφά ή κόντρα στη θέληση της ισχυρότερης κυβέρνησης του κόσμου, η οποία «δεν γνώριζε τίποτα για την κατασπατάληση» και μάλιστα άλλαξε πολιτική για 2.800.000 λίρες.

Τα όρια της φαιδρότητας ξεπερνούνται με την εξήγηση που επιχειρείται να δοθεί, στο ίδιο άρθρο της «Καθημερινής»: «*Η σύναψη των δανείων έγινε εφικτή όταν ανέλαβε υπουργός Εξωτερικών στο Ηνωμένο Βασίλειο ο μεγάλος Βρετανός πολιτικός και φιλέλληνας Τζορτζ Κάνινγκ, ο οποίος άλλαξε δραστικά την πολιτική του προκατόχου του Κάσλερ*

και άναψε το 'πράσινο φως' στο Σίτι του Λονδίνου για τη σύναψη των δανείων...». Η Αγγλία λοιπόν άλλαξε πολιτική επειδή ο μεγάλος Κάνινγκ ήταν... «φιλέλληνας»! Δεν είναι και η πιο πειστική εξήγηση!

Ο φόβος της ρωσικής αρκούδας

Οι κινήσεις αυτές ήταν γνωστές και στη ρωσική διπλωματία, η οποία απαντά στις 9 Γενάρη του 1824 με το «σχέδιο των 3 τμημάτων». Το σχέδιο προέβλεπε να επέμβουν οι Δυνάμεις όχι για να καταπνίξουν την Επανάσταση, μα για να αναγνωρίσουν κρατική υπόσταση στους επαναστάτες και να επιβάλλουν την ειρήνευση στην περιοχή. Καθώς ο Σουλτάνος δεν θα δεχόταν απόλυτη πολιτική ανεξαρτησία κι οι Έλληνες τον τουρκικό ζυγό, προτείνει να ιδρυθούν 3 ηγεμονίες στα πρότυπα των παραδουνάβιων (σε Θεσσαλία, Βοιωτία κι Αττική η πρώτη, με Ηπειρο & Αιτωλοακαρνανία η δεύτερη κι η τελευταία θα περιλαμβάνει Κρήτη & Πελοπόννησο), στις οποίες η Τουρκία θα διατηρούσε την επικυριαρχία.

Το Ρωσικό Σχέδιο απορρίφθηκε από όλες τις πλευρές όμως είχε μεγάλη πολιτική σημασία καθώς έθετε επί τάπητος την ανάγκη εξεύρεσης κάποιας λύσης στο νότο της Βαλκανικής. Πλέον ξεκινούσε διπλωματικός μαραθώνιος μεταξύ των Δυνάμεων με πολλές παλινωδίες και παράπλευρες κινήσεις για την κατάκτηση στρατηγικών πλεονεκτημάτων. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ενταχθούν και τα δάνεια.

Σχηματικά θα μπορούσαμε να πούμε πως η Αγγλική πολιτική χωρίζεται σε δύο φάσεις με σημείο καμπής το 1824. Από την απόλυτα εχθρική στάση της πρώτης περιόδου η Αγγλία θα περάσει στη διεκδίκηση του ρόλου της κυρίαρχης δύναμης στη διαδικασία «μεσολάβησης για την εξεύρεση λύσης». Ο καταλύτης για αυτήν την αλλαγή δεν ήταν φυσικά, όπως υποστηρίζουν ο «φιλέλληνας» και η «λατρεία για τον πολιτισμό μας», είναι απορίας άξιον πώς αυτή η «λατρεία»... κοιμόταν ως το 1824. Ο καταλύτης ήταν ο αγώνας του ελληνικού λαού που διέψευσε τις εκτιμήσεις για μια γρήγορη κατάπνιξη της Επανάστασης.

Το 1824 το «ζορμαλικό μιας κούφρας ρέμπελων», όπως είχε αρχικά χαρακτηριστεί η Επανάσταση, παρ' όλες τις δυσκολίες αντέχει. Αυτό είχε οδηγήσει, ειδικά μετά το 1822 στη διαμόρφωση φιλελεύθερου και φιλελληνικού ρεύματος στη Δύση. Προκαλούσε αναστάτωση στην Ανατολική Μεσόγειο και στους εμπορικούς της δρόμους και αποτελούσε απειλή αποσταθεροποίησης του «Μεγάλου Ασθενή», της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Όλα αυτά διαμόρφωναν προϋποθέσεις παρέμβασης της Ρωσίας στην περιοχή. Αυτός ήταν ο μεγάλος φόβος της Αγγλίας και γι' αυτό προχώρησε στην υπογραφή του πρωτοκόλλου της Πετρούπολης με τη Ρωσία, το

1826, και φυσικά στη Συνθήκη του Λονδίνου το 1827 που επηρέασε αποφασιστικά την τύχη του ελληνικού ζητήματος. Τον στόχο της αγγλικής πολιτικής τον περιγράφει ξεκάθαρα ο υπουργός Εξωτερικών Ντόντλεϊ στην απόρρητη nota προς τον πρεσβευτή της Αγγλίας στην Κωνσταντινούπολη, Στράτφορντ Κάνινγκ: «*Η Πύλη πρέπει να γιγνώσκη τα αισθήματα των εμφορούνται προς αυτήν η Αγγλία κι η Γαλλία. Φρόνιμος πολιτική απαιτεί την αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και των δύο μνημονευθεισών Δυνάμεων αίτινες θα δυνηθώσι να απομακρύνωσιν πάντα κίνδυνον δυνημένον να προέλθη εκ των φιλοδόξων σχεδίων της Τρίτης Δυνάμεως (σ.σ. εννοεί φυσικά τη Ρωσία).*»

«Ευτυχώς που έγινε το Ναβαρίνο»

Η τελευταία γραμμή άμυνας του αναθεωρητικού ρεύματος είναι η Ναυμαχία του Ναβαρίνου. «Ακόμη, όμως, και εάν οι Έλληνες είχαν κάνει την καλύτερη δυνατή χρήση των δανείων, η Ιστορία απέδειξε ότι η απελευθέρωση της Ελλάδος χρειάστηκε τη Ναυμαχία στο Ναβαρίνο». Πρόκειται για ξεκάθαρη διαστρέβλωση. Η Ελληνική Επανάσταση, ακόμα και με δεδομένη την κακοδιαχείριση των δανείων και την εχθρική στάση όλων των Δυνάμεων είχε προκαλέσει μέσα διεθνές θέμα, είχε οξύνει τις αντιθέσεις μεταξύ των Δυνάμεων. Ήταν προφανές πως δεν μπορούσε να αγνοηθεί.

Πάνω απ' όλα, αυτό που συνειδητά αποκρύπτεται είναι πως την ίδια περίοδο, σε δύο περιπτώσεις οι Επαναστάτες έφτασαν πολύ κοντά στο να πετύχουν την αποφασιστική στρατιωτική νίκη που θα διαμόρφωνε τετελεσμένα: Την άνοιξη του 1826 στο Μεσολόγγι και τον επόμενο χρόνο στην Αττική με την επική εκστρατεία του Καραϊσκάκη. Και στις δύο περιπτώσεις, συνειδητά και σχεδιασμένα, η Αγγλία και τα πολιτικά φερέφωνα της στην Ελλάδα υπονόμησαν τη δυνατότητα αυτή. Το Μεσολόγγι αφέθηκε σκόπιμα να πέσει από την πείνα, ακριβώς λίγους μήνες μετά τη σύναψη των «σωτήριων» δανείων η «Ελληνική» κυβέρνηση δεν διέθεσε ούτε ένα γρόσι για να το εφοδιάσει. Την επόμενη χρονιά δολοφόνησαν τον Καραϊσκάκη και με αρχιστράτηγο τον George και ναύαρχο τον Cochrane οδήγησαν στην καταστροφή του Αναλάτου. Ο στόχος φαινόταν να επιτυγχάνεται: Η Ελλάδα προτεκτοράτο με εδάφη μόνο την Πελοπόννησο και λίγα νησιά, ναυτική βάση των Αγγλων και εμπόδιο στους Ρώσους.

Η απρόσμενη Ναυμαχία του Ναβαρίνου ήταν εξέλιξη πέρα κι έξω από τον Αγγλικό σχεδιασμό. Μετά τη Ναυμαχία αφαίρεσαν την αρχηγία του Αγγλικού Στόλου της Μεσογείου από τον Κόδριγκτον και τον παρέπεμψαν σε Ναυτοδικείο. Στον Βα-

Αγαπητοί ομογενείς,

επί τη ευκαιρία της μεγάλης μας εθνικής εορτής, απευθύνω τις ευχές μου ώστε η 25η Μαρτίου να μείνει ανάμνηση, δύναμη και ελπίδα για το μέλλον της Ελλάδος και όλων των ανθρώπων.

Όταν είμαστε μικρά παιδιά οι γονείς μας προσπαθούσαν να μας διδάξουν την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό.

Μας οδηγούσαν στα ελληνικά σχολεία, πρωινά ή απογευματινά, για να πραγματοποιήσουν την επιθυμία τους να γίνουμε καλοί άνθρωποι, καλοί πολίτες αλλά και να έχουμε μορφωθεί πάνω στα νάματα του Ελληνοχριστιανικού μας πολιτισμού.

Σήμερα προσπαθούμε κι εμείς να κάνουμε το ίδιο στα παιδιά μας για να γίνουν με τη σειρά τους άξιοι Αμερικανοί με ελληνική αγωγή και να εκτιμήσουν τη δόξα, τον ηρωισμό και το ιστορικό μεγαλείο της ελληνικής μας φυλής.

Να ζήσουν και αυτοί με εκτίμηση προς τους συνανθρώπους και την κοινωνία μας.

Ζήτω η Ιστορία μας! Ζήτω ο πολιτισμός μας!
Ζήτω τα κατορθώματα των Ελλήνων ηρώων
που μας δίνουν φωτεινά παραδείγματα στη ζωή μας.

Ζήτω η 25η Μαρτίου!

Ιατρός Σπύρος Κοκόλης, MD, FACC Καρδιολόγος

Δέχεται καθημερινά στα ιατρεία:

BROOKLYN: 7803 4th Avenue, Brooklyn, NY 11209

MANHATTAN: 155 East 76th Street, New York, NY 10021

Για πληροφορίες και ραντεβού καλέστε: (718) 491-4949 • (917) 991-8631 • (917) 596-1651

Μιλάμε άπαιστα Ελληνικά

σιλικό Λόγο στη Βουλή των Κοινοτήτων, τον Μάρτιο του 1828 αναφέρεται: «*Η Α.Μ. καίπερ εκτιμώσα την ανδρείαν των συμμαχικών στόλων, οικτρίει την σύγκρουσιν αυτών προς στόλον φιλικόν*».

Αποκρύπτεται ακόμη πως μετά το Ναβαρίνο, ο σουλτάνος Μαχμούτ, με την ενθάρρυνση της Αγγλίας, αρνήθηκε να συμβιβαστεί. Το μόνο που δεχόταν ήταν να παράσχει αμνηστία στους Επανάστατες και «*χάριζε τα δοσιμάτα από το 1821 ως το 1829*»! Τότε μόνο υποχώρησε, όταν ξέσπασε ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1828 κι ο στρατηγός Ντίβιτς έφτασε έξω από την Κωνσταντινούπολη, επιβάλλοντας την υπογραφή της Συνθήκης της Αδριανούπολης, στις 14 Σεπτεμβρίου του 1829.

Η καλύτερη μαρτυρία για την καταλυτική σημασία της Συνθήκης αυτής είναι του πρωθυπουργού της Αγγλίας Γ. Γλάδστον: «*το 10ον άρθρον της Συνθήκης της Αδριανουπόλεως αποτελεί το διεθνές συμβόλαιον της υπάρξεως της Ελλάδος ως κράτους ανεξάρτητου*».

Σε ανταπόκρισή του που δημοσιεύτηκε στην «New York Tribune», στις 21 Απρίλη 1853, ο Κ. Μαρξ γράφει: «*Ποιος έκρινε την έκβαση του αγώνα των Ελλήνων; Ούτε οι συνωμοσίες του Αλή, ούτε η Ναυμαχία του Ναβαρίνου, ούτε ο Γαλλικός Στρατός ούτε τα Πρωτόκολλα στο Λονδίνο, αλλά ο Ντίβιτς, επικεφαλής του Ρωσικού στρατού...*».

Τον Ντίβιτς ο Τοάρος τον ονόμασε

«Ζαβαλκάνσκι» (Υπερβαλκάνιο), τον Κόδριγκτον οι Αγγλοι τον πέρασαν Ναυτοδικείο.

Επίλογος

Αν αλλάξει κανείς ονόματα και χρονολογίες είναι πιθανόν να μπερδευτεί. Δάνεια από το εξωτερικό που οι κυρίαρχες φωνές τα χαρακτηρίζουν «ευλογία», λεφτά που «μαζί τα φάγαμε» γιατί εμείς οι Έλληνες «έχουμε τη διαφθορά στο DNA μας», ατελείωτο φαγοπότη στα εξοπλιστικά προγράμματα, ξενόδουλες κυβερνήσεις πόνια στη διεθνή σκακιέρα, διαχρονικοί «Ορλάνδοι». Ολα αυτά χτυπημένα στο μίξερ μαζί με «*πολιτισμένους Ευρωπαίους θαμπωμένους από τη λάμψη του Παρωνάνα*» που μας προσφέρουν

«*πρωτοφανή στήριξη*»! Σαν να μην πέρασε μια μέρα...

Αυτή ακριβώς η διαπίστωση οδηγεί «ακαδημαϊκούς» να αποτινάσσουν κάθε ίχνος επιστημοσύνης (ενίοτε και σοβαρότητας) προκειμένου να ακολουθήσουν τη γνωστή, αντίστροφη διαδρομή της αστικής ιστοριογραφίας: Κόβουν και ράβουν την ιστορία με κριτήριο τις σύγχρονες πολιτικές συνθήκες και το αποτέλεσμα το αξιοποιούν ως ιδεολογικό όπλο για τη δικαιολόγηση των σημερινών πολιτικών επιλογών όπως τα Μνημόνια ή την εξάρτηση από τη Δύση. Εξόχως φαιδρή κι η εμμονή να αναδειχθεί ως «σωτήρας» η Δύση και να αποσιωπηθεί ο όποιος, ρόλος της Ρωσίας. Της Ρωσίας, όχι της Σοβιετικής Ένωσης, εδώ δεν έχουμε

το «φάντασμα του κομμουνισμού», ο Ντίβιτς δεν ήταν ο Ζούκοφ. Φαιδρή αλλά εξηγήσιμη με όρους σύγχρονων γεωπολιτικών αντιθέσεων.

Και το κυριότερο, έχουν στόχο τον εξοβελισμό κάθε συζήτησης για τον ρόλο του λαϊκού παράγοντα, τον εξοβελισμό ακόμα και της λέξης «Επανάσταση»! Μας έσωσαν οι Αγγλοι, οι Γάλλοι, οι τραπεζίτες, οι φωτισμένοι πολιτικοί, οι Έλληνες της Διασποράς κι όποιος άλλος εκτός... εκτός από αυτούς που πολεμούσαν 8 χρόνια, εκτός από τους 200.000 νεκρούς, εκτός τελικά από την Επανάσταση. Ευτυχώς για μας, δυστυχώς γι' αυτούς η ιστορική αλήθεια είναι αμείλικτη, αρκεί να φτάνει στην κοινωνία.

Πηγή: Common.gr

Με ιδιαίτερη λαμπρότητα
εορτάζουμε την
Επέτειο της
25ης Μαρτίου 1821
και αποτίουμε φόρο τιμής
στους ηρωικούς αγωνιστές.

THE ENGINE WORKS

Complete Auto Repairs • Foreign and Domestic

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ

η οικογένειά του και το προσωπικό

161 Herricks Road, Garden City Park, NY 11040
Tel.: 516-746-9812 • Fax.: 516-741-4919

Χρόνια Πολλά
σε όλο τον Ελληνισμό
για τη Διπλή Εορτή
του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
και της Επετείου
της Ελληνικής Επανάστασης

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Ελλάς!

ATHENA GYRO

1167 Route 55, Lagrangeville, NY 12540

Tel: 845-473-4976

1113 Main Street, Fishkill, NY 12524

Tel: 845-897-4976

website www.athenagyro.com

EASTDALE BAGELS

35 Eastdale Avenue, Poughkeepsie, NY 12603

Tel: 845-595-8711

GREEK AMERICAN HOME OWNERS ASSOCIATION

23-49 31st Street, Astoria, NY 11105
Tel.: (718) 204-0101 • (718) 932-4097 • (718) 545-4046

Γιορτάζουμε και τιμούμε

202 ΧΡΟΝΙΑ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ

για την οποία
οι ανδρειωμένοι αγωνιστές
του 1821 έδωσαν την ψυχή τους
και το αίμα τους,
όλα για την ανάσταση του Γένους!

Γιώργος Κίτσιος
Πρόεδρος

Γιώργος Αλεξίου
Επίτιμος Πρόεδρος

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

HAPPY GREEK INDEPENDENCE!

Τα χρόνια δύσκολα, σκληρά.
Βαριά η σκλαβιά και μαύρη.
Κλαίει πικρά
η αδούλωτη ελληνική ψυχή.
Μόνο στη σκέψη της κρυφά,
μέσα η ελπίδα λάμπει
του Γένους η Ανάσταση
πως πάλι θε να 'ρθεί.

Της Λευτεριάς τα σήμαντρα

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Marino Ceramic Tile

Distributors of Ceramic Tile & Marble

44-14 Astoria Blvd., Astoria, NY 11103, Tel.: (718) 728-2929, 728-2977 • Fax: (718) 726-2757

www.marinoceramictile.com

Ευχαριστούμε τους πελάτες μας για τη συνεχή τους υποστήριξη και εμπιστοσύνη

«Η δημόσια υγεία των αγωνιστών της Επανάστασης

Θεόδωρος Δαρδαβέσης, κοσμήτορας

Στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821 οι περισσότεροι θάνατοι προήλθαν από επιδημίες και όχι στο πεδίο των μαχών. Οι πολιορκημένοι του Μεσολογγίου μετά την εξάντληση των αποθεμάτων τροφίμων αναγκάστηκαν να καταναλώσουν όλα τα κατοικίδια ζώα που υπήρχαν, ενώ κάποιοι στην απόγνωσή τους κατέφυγαν στη νεκροφαγία. Επιναν νερό από δεξαμενές που ήταν γεμάτες πτώματα.

Για τους τραυματίες των μαχών οι ιατρικές πράξεις και διαδικασίες, όπως είναι η χορήγηση αναισθησίας, η μετάγγιση αίματος, η ασηψία, η αντισηψία ήταν παντελώς άγνωστες. Για τη συρραφή τραυμάτων, που εξωτερικά καθαρίζονταν με ρακί, εκτός από βελόνα και κοινή κλωστή, χρησιμοποιούνταν μυρμήγκια. Οι προτεραιότητες κατά τη διεξαγωγή του αγώνα του 1821 εστίαστηκαν στην κάλυψη των στρατιωτικών και δημοσιονομικών αναγκών και ελάχιστα στην αντιμετώπιση θεμάτων δημόσιας υγείας, υγειονομικής περιθαλψης και ιατροκοινωνικής πρόνοιας. Οι ανεπαρκείς υποδομές νοσηλευτικές φροντίδας, ο περιορισμένος αριθμός του υγειονομικού προσωπικού και οι σοβαρές ελλείψεις σε φαρμακοεπιδημιολογικό υλικό, αναδεικνύουν παράλληλα τη δύναμη ψυχής των ιατρών εκείνων που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στον αγώνα. Κυρίως, όμως, αναδεικνύουν την πίστη του σκλαβωμένου γένους για το όραμα της ελευθερίας, το οποίο με τις στερήσεις, τους αγώνες και το αίμα έγινε πράξη.

Οι συνθήκες υγιεινής διαβίωσης, ένδυσης και διατροφής, της συντριπτικής πλειοψηφίας των υπόδουλων Ελλήνων, ήταν άθλιες την περίοδο της διεξαγωγής του αγώνα, ευνοώντας την εκδήλωση σοβαρών ασθενειών, από τις οποίες οι κυριότερες ήταν η δυσεντερία, η χολέρα, η πανώλη, η ευλογία και η ελονοσία, που προκάλεσαν αθροιστικά περισσότερους θανάτους, συγκριτικά με τις απώλειες στα πεδία των μαχών».

Τύφος και οι 3.000 νεκροί στην Τρίπολη

Η αγωνιώδης αναζήτηση προ-

στασίας των κατοίκων της υπαίθρου συνεισέφερε στη συγκέντρωση πλήθους ανθρώπων σε οργανωμένες και ουχυρωμένες πόλεις.

Η συμβίωσή τους υπό άθλιες συνθήκες, χωρίς μηχανισμούς απομάκρυνσης των απορριμμάτων, με ελλείψεις στις υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης, οδηγούσε συχνά σε εκδήλωση σοβαρών επιδημιών. Η πρώτη καταγεγραμμένη επιδημία μετά την κήρυξη της επανάστασης εκδηλώθηκε στην Τρίπολη, είχε ως αιτία τον εξανθηματικό τύφο και προκάλεσε περίπου 3.000 θανάτους, ενώ επιδημία τύφου εκδηλώθηκε, αργότερα, στο Ναύπλιο και σε άλλες πόλεις που τελούσαν υπό πολιορκία. Η διατροφή των αγωνιζομένων Ελλήνων περιλάμβανε κυρίως ψωμί, παξιμάδια, βρασμένο καλαμπόκι και σπανιότερα κρέας και ψάρια. Περιλάμβανε, επίσης, κρασί και ρακί, ενώ το λάδι, φαίνεται, ότι ήταν το μόνο προϊόν διατροφής, που υπήρχε σε επάρκεια καθ' όλη τη διάρκεια του αγώνα.

Ετρώγαν ποντίκια και νεκρούς

Σε περιπτώσεις πολιορκιών, όπως αυτή του Μεσολογγίου, οι πολιορκημένοι μετά την εξάντληση των αποθεμάτων τροφίμων αναγκάστηκαν να καταναλώσουν οτιδήποτε ήταν δυνατό να μασηθεί. Στην αρχή κατανάλωσαν όλα τα κατοικίδια ζώα που υπήρχαν, όπως άλογα, μουλάρια, γαϊδούρια, καμήλες, σκύλους, γάτες, στη συνέχεια ποντικούς και κάθε άλλο «ακάθαρτο ζώο», ενώ χρησιμοποιήθηκαν ακόμα και δέρματα ζώων για τον κορεσμό της πείνας. Στην απόγνωσή τους κάποιοι κατέφυγαν στη νεκροφαγία πτωμάτων και μάλιστα συγγενών τους.

Επιναν νερό από πηγάδια με πτώματα

Η ακατάλληλη διατροφή προκαλούσε δυσεντερία, που εξαντλούσε ακόμη περισσότερο τους αποδυναμωμένους οργανισμούς των αγωνιστών του 1821, ενώ έκδηλα ήταν τα συμπτώματα αβιταμινώσεων, κυρίως από την έλλειψη της βιταμίνης C, που προκαλούσε σκορβούτο.

Η πρόσβαση σε αποθέματα υγιεινού πόσιμου νερού ήταν συχνά

και η περίθαλψη κατά την περίοδο του 1821»

της Σχολής Επιστημών Υγείας του ΑΠΘ

προβληματική, είτε γιατί δεν επαρκούσαν οι διαθέσιμες ποσότητες για τις υφιστάμενες ανάγκες είτε γιατί ο εχθρός κυρίευε τις πηγές υδροδοσίας και ανέκοπτε την ύδρευση πόλεων και περιοχών, που τελούσαν υπό τον έλεγχο των Ελλήνων. Οι πολιορκημένοι του Μεσολογγίου έπιναν το γλυφό νερό της λιμνοθάλασσας, των λίγων πηγαδιών και των δύο δεξαμενών που ήταν γεμάτα πτώματα. Για το θέμα αυτό ο Κασομούλης αναφέρει στα «Απομνημονεύματά» του, τα εξής: «...το νερό των δεξαμενών είχε γίνει ένα μίγμα αλλόκοτον, ό,τι ήθελες μέσα εύρισκες* μυαλά, εντόσθια, αίμα, κεφάλια – και οι Έλληνες έπιναν και επέμνεσκαν με όλην την αδιαφορίαν».

Οι επιστήμονες ιατροί κατά την Επανάσταση του 1821

Κατά τα τελευταία χρόνια της προεπαναστατικής περιόδου ο αριθμός των ιατρών, που εξυπηρετούσε τις ανάγκες περίπου 1.000.000 κατοίκων, δεν υπερέβαινε τους 90. Μετά την Επανάσταση και με την άφιξη στην Ελλάδα Ελλήνων και φιλελλήνων ιατρών από το εξωτερικό, ο συνολικός αριθμός τους ουδέποτε υπερέβη τους 500, ενώ οι υπάρχουσες ανάγκες λόγω του πλήθους των τραυματιών από τις πολεμικές διενέξεις και των ασθενών από την εκδήλωση επιδημιών υπήρξαν τεράστιες.

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, αρκετοί νέοι από διάφορες περιοχές της υπόδουλης Ελλάδος, προερχόμενοι σχεδόν αποκλειστικά από εύπορες αστικές οικογένειες, έσπευδαν σε πανεπιστήμια ευρωπαϊκών πόλεων για να σπουδάσουν, κατά προτίμηση Ιατρική, διότι κατά τον Κοραή «...θηριώδες έθνος εις μόνους τους ιατρούς αναγκάζεται να υποκρίνεται κάποιαν ημερότητα». Τα πανεπιστήμια επιλογής των Ελλήνων για ιατρικές σπουδές ήταν κυρίως της Πάδοβας, της Παβίας, της Πίζας και της Βιέννης, από τα οποία αποφοιτούντες με διπλώματα που έφεραν την αναφορά «Natione Graecus», επέστρεφαν στην υπόδουλη πατρίδα και συνέτειναν στο να αμβλύνουν τον πόνο των ραγιάδων αδελφών τους και στο να δια-

τηρήσουν άσβεστη την πίστη στην ελευθερία.

Κάποιοι εξ αυτών, ανερχόμενοι στην κλίμακα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας απέκτησαν αξιώματα, όπως οι γιατροί Μαυροκορδάτος και Νικουσίος που έγιναν Μεγάλοι Διερμνεείς. Ορισμένοι, όπως ο Ηπίτης οργάνωσαν φιλελληνικά κομιτάτα στην Ευρώπη. Άλλοι, όπως ο Αδαμάντιος Κοραής κατέστησαν διαφωτιστές του έθνους ή πολιτικοί της Επανάστασης, όπως ο Α. Μαυροκορδάτος και ο Ι. Κωλέττης. Τον Ρήγα Φεραίο τον πλαισίωσαν και τον στήριξαν στους αγώνες του οι ιατροί Εμμανουήλ Ιωάννης από την Καστοριά, Πολύζος Νικόλαος, Κυρίτσης Ιωάννης, Νικολαΐδης Δημήτριος, Φράγκος Πέτρος και οι φοιτητές της Ιατρικής Καρακάσπης Κωνσταντίνος, Περραιβός Χριστόφορος και Σακελλάριος Γεώργιος. Στη Φιλική Εταιρεία συμμετείχαν ως μέλη δεκάδες ιατροί, ενώ αρκετοί υπήρξαν ευεργέτες του αγώνα όπως ο Αρσάκης από την Ηπειρο, ο Δελλαπόρτας από την Κεφαλλονιά, ο Σακελλάριος από την Κοζάνη και ο Φλέβας από τη Νάουσα. Τέλος, ιατρός ήταν ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδος Ιωάννης Καποδίστριας.

Από τους επιστήμονες ιατρούς, λίγοι σχετικά, επέλεξαν να εμπλακούν στο ένοπλο σκέλος της εθνεγερσίας και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους αγωνιστές της Επανάστασης. Οσοι τελικά ενεπλάκησαν, ασχολήθηκαν περισσότερο με την αντιμετώπιση παθολογικών καταστάσεων και ελάχιστα με τη φροντίδα τραυματιών και κακώσεων, με συνέπεια η ιατρονοσηλευτική περίθαλψη να στηριχθεί σε φιλέλληνες αλλοδαπούς ιατρούς και κυρίως στους λεγόμενους πρακτικούς ή εμπειρικούς ιατρούς, οι οποίοι δεν είχαν καμία σχέση με τους κομπογιαννίτες και τους τσαρλατάνους.

Οι πρακτικοί ιατροί κατά την Επανάσταση του 1821

Οι πρακτικοί ή εμπειρικοί ιατροί ασκούσαν τη λεγόμενη «Δημόδη Ιατρική», κυρίως στις ορεινές περιοχές της χώρας. Ήταν ιδιαίτερα επιδέξιοι στην ανάταξη εξαρτημάτων και καταγμάτων, στην περιποίηση τραυματιών και στην πραγμα-

Η Ελληνική Επανάσταση της 25ης Μαρτίου 1821 αποδεικνύει περίτρανα το Μεγαλείο της Αθάνατης Ελληνικής Ψυχής!

Ζήτω η Ελλάς!

Atlas Construction of New York

59-21 56th St., Maspeth, NY 11378 • Tel.: (718) 204-1900

www.atlasconstructionny.com

Φλογάτη η σκέψη μου γυρνάει σε σένα πολέμαρχε, πανάξιε ρασσοφόρε, κι απ' τη λεβέντισσα γενιά του Εικοσιένα, πελώριε γυπαητέ, τροπαιοφόρε.

Σαν του βοριά την άγρια ανεμοζάλη πρόλαβες με την πύρινη ρομφαία να κρούσεις του τυράννου το κεφάλι θανατερής οργής, βροντή μοιραία.

Παπαφλέσσας του Νίκου Μαραγκού

Ζήτω οι Ηρωες του Αθάνατου 1821

Οικογένεια Ιωάννη Φραγκάκη

DELUXE RESTAURANT

2295 Lancaster Pike, Shillington, PA 19607 • Tel.: (610) 775-2577

13805 Route 25
Mattituck, NY 11952
Phone: (631) 298-4016

51400 Route 25
Southold, NY 11971
Phone: (631) 765-3850

23 West Neck Road
Shelter Island
NY 11964
Phone: (631) 749-2212

TO OUR GREEK FRIENDS
Happy Greek Independence Day!

Ζήτω η 25η Μαρτίου
Ζήτω η ΕΛΛΑΣ

De Friest-Grattan

Funeral Homes, Inc.
www.defriestgrattan.com

Με χαρά και σεβασμό
εορτάζουμε τον
Ευαγγελισμό
της Θεοτόκου
και την Επέτειο
της Ελληνικής
Επανάστασης
του 1821
**Ζήτω
η Ελλάς**

Μάρκος
Μπότσαρης

HOPE STREET
PIZZA RESTAURANT & BAR

772 Hope Street • Providence, RI 02906 • Tel.: (401) 273-5955

Town Pizza

Από το 1972 για 50 ολόκληρα χρόνια
949 Willett Avenue, Riverside, RI 02915 • Tel.: 401-433-0300

25η Μαρτίου
Διπλή Γιορτή
για τον Ελληνισμό

Ευαγγελισμός της Θεοτόκου
Επέτειος
της Εθνικής Ανεξαρτησίας

Eric Fandaros & Family
Nick Tembelis & Family

Ανδρούτσος

ALL CITY AUTO BODY & TOWING

3391 Lawson Blvd., Oceanside, NY 11572
Tel.: (516) 285-7903

DIRECT ARCHDIOCESAN
DISTRICT

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ
και ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Πρωτοπρεσβύτερος Νικόλαος Πετροπουλάκος
Ιερατικός Προϊστάμενος

Χρόνια Πολλά

σε όδους τους Έδδηνες όπου κι αν ζούμε

για τη μεγάλη γιορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
και της 25ης Μαρτίου 1821

Τιμή στους ήρωες και ηρωίδες του αγώνα
Ζήτω η Ελλάδα

1641 Richmond Ave., Staten Island, NY 10314 • (718) 494-0658

Με ευγνωμοσύνη τιμούμε
τους αγώνες των γενναίων Αγωνιστών του '21.

Υπερήφανοι για την Ελλάδα,
την Ελευθερία και τη Δημοκρατία

Αναφωνούμε ΖΗΤΩ ΤΟ ΕΘΝΟΣ!

Ethos Plumbing Corp.

984 66 Street, Brooklyn, NY 11219

Tel: 718-921-2595 • Email: info@ethosplumbingcorp.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

«Ο Θεός έβαλε την υπογραφή του
για την ελευθερία της Ελλάδος
και δεν την παίρνει πίσω.»
Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Ζήτω
οι αθάνατοι ήρωες
του 1821
Ζήτω το Εθνος!

Owner, Christos Madonis, Family and staff

23 W. Chestnut Street, Lancaster, PA 17603 • Tel.: (717) 393-1747

www.houseofpizza.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Τιμή και Δόξα
στους Ηρωες της Επανάστασης
Ζήτω η Ελλάς!

CREPIZZA

100 RHL BLVD., CHARLESTON, WV 25309
TEL: (304) 746-4000

SOKOLATA

4524 MACCORKLE AVE SW SPRING HILL, WV 25309
TEL: (681)-265-5093
WWW.MYSOKOLATA.COM

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Ωρες λειτουργίας:
Δευτέρα-Σάββατο
10 π.μ. – 7:30 μ.μ.
Κυριακή 10 π.μ. – 6 μ.μ.

35-01 23rd Avenue
Astoria, NY 11105

Tel: 718-278-3355
www.tonysbicycles.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Με χαρά και σεβασμό τιμούμε
την Επέτειο της Ελληνικής Επανάστασης.

Η θυσία των Ηρώων εκείνης της εποχής
είναι το λαμπρότερο παράδειγμα
για όλους εμάς τους σημερινούς Έλληνες

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Αθάνατη Ελλάς!

Helen's Pizza

183 Newark Ave., Jersey City, NJ 07302

Tel.: (201) 435-1507

Θαυμάζουμε τα κατορθώματα των Ηρώων του 1821 και τιμούμε τον αγώνα τους για την Ελευθερία που είναι το υπέρτατο ιδανικό για το λαό μας

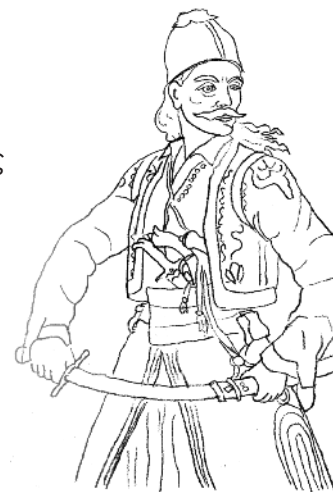
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Ελλάδα!

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Με σεβασμό υποκλινόμαστε μπροστά στο μεγαλείο των Αθάντων Ηρώων της Ελληνικής Επανάστασης

**Ζήτω
η 25η Μαρτίου 1821**

Οι οικογένειες
Δήμου και Νικολέττας Πιρπερή
Αθανασίου και Ελένης Πιρπερή
Θεοδώρου και Δήμητρας Γκάλιου
και το προσωπικό

Grill & Chill

190 WEST STREET
MILFORD, MA 01757
Τηλ.: (508) 473-4654

WWW.DAIRYQUEEN.COM

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Με πολλή υπερηφάνεια τιμούμε τη μνήμη των ηρωικών προγόνων που τόλμησαν να αναμετρηθούν με πανίσχυρες στρατιές

**Ζήτω
η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Ελλάδα!**

AGAPI FRAMES, INC.

**Custom Made Frames in All Styles
Ready Made Frames-Oval-Mats
Posters - Mirrors**

**Discount
Prices**

Ανοιχτά

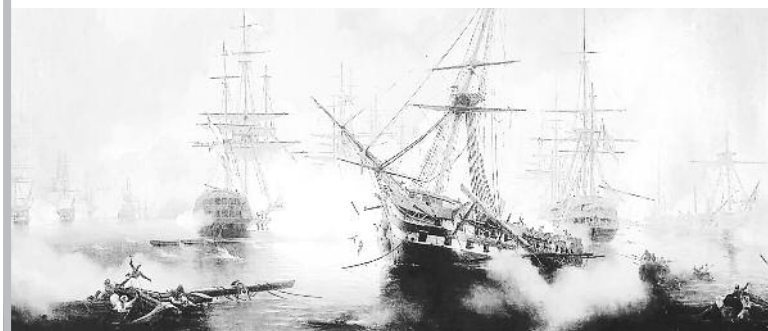
Δευτέρα έως Παρασκευή 10 π.μ. - 6 μ.μ.

Σάββατο 10 π.μ. - 5 μ.μ.

2851 Woods Avenue, Oceanside, NY 11572 • Tel.: 516.766.7499 • Fax: 516.766.0037

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Ο οδοντίατρος **Χριστόφορος Μιχαλιός**
και οι συνεργάτες του
συμμετέχουν με υπερηφάνεια στον εορτασμό της
25ης Μαρτίου 1821
και εύχονται σε όλους τους ομογενείς
Happy Greek Independence Day

BLVD DENTAL

Christopher G. Mihalios, DDS

Ώρες Γραφείου: **Δευτέρα - Παρασκευή 10 π.μ. - 7 μ.μ.**
Σάββατο 9 π.μ. - 2 μ.μ.

42-21 Francis Lewis Blvd., Suite M100, Bayside, NY 11361
Tel.: (718) 279-8202 • www.blvdplazadental.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

τοποίηση μικροεπεμβάσεων, με συνέπεια να καλούνται και «ιατροχειρουργοί». Τους αποκαλούσαν, επίσης, «ιατροφαρμακοποιούς», γιατί, εκτός των ιατρικών πράξεων που επιτελούσαν, παρασκεύαζαν φάρμακα και συνέλεξαν βότανα, τα οποία χορηγούσαν, κατά περίπτωση, σε ασθενείς και τραυματίες. Οι πρακτικοί ιατροί διακρίνονταν σε εξοχότατους, σε καλογιατρούς και βοτανοπώλες και έχαιραν εκτίμησης, διότι ήταν κοντά στους απλούς ανθρώπους στους οποίους προσέφεραν τις υπηρεσίες τους χωρίς ή με συμβολική αμοιβή. Παράλληλα με τους επιστήμονες και τους πρακτικούς ιατρούς ασκούσαν ιατρικές πράξεις και χορηγούσαν φαρμακευτικά παρασκευάσματα, κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα, κομπογιαννίτες και τσαρλατάνοι.

Οι κομπογιαννίτες και οι τσαρλατάνοι ήταν ψευτογιατροί με ενδιαφέρον αποκλειστικά επικεντρωμένο στο οικονομικό όφελος και με τάση να περιαυτολογούν για τις θεραπευτικές τους επιτυχίες σε βαθμό τερατολογίας. Εφεραν ειδικά ένδυση και κάλυπταν το κεφάλι τους με σαμαροκόκκινο στο οποίο τοποθετούσαν, εμφανώς, φάρμακα πρώτης ανάγκης. Σε άλλες περιπτώσεις τοποθετούσαν τα φάρμακα σε σακούλες, τις οποίες κρεμούσαν σε εμφανή σημεία της ένδυσής τους και για το λόγο αυτό ονομάζονταν και σακουλαραίοι. Συνήθως είχαν ως συνοδεία έναν βοηθό, ο οποίος διαλαλούσε «γιατρός! γιατρικά! βότανα για κάθε αρρώστια!», ενώ μεταξύ τους χρησιμοποιούσαν ιδιαίτερη συντηνιακή διάλεκτο. Οι κομπογιαννίτες και οι τσαρλατάνοι είχαν, επίσης, τα προσωνύμια «Βικογιατροί», όταν συγκέντρωναν βότανα από την κοιλάδα του Βίκου ή «Ματσοκάριδες» γιατί κρατούσαν ρόπαλο (mazuca), κυρίως για να αμύνονται από τις επιθέσεις των συγγενών του ασθενούς, σε περίπτωση αποτυχίας της θεραπείας που εφάρμοζαν.

Η θεραπευτική αγωγή που συνιστούσαν, απαιτούσε αφενός υλικά για την παρασκευή φαρμάκων, τα οποία ήταν σχεδόν αδύνατο να εντοπιστούν και αφετέρου υιοθέτηση οδηγίων ιδιαίτερα πολύπλοκων στην εφαρμογή τους, ώστε σε περίπτωση κακής έκβασης της ασθένειας η ευθύνη να βαρύνει τον ασθενή και τους οικείους του.

Αλοιφές με λάδι και ρακή

Σε ό,τι αφορά παρεχόμενη υγειονομική φροντίδα και περίθαλψη, κατά την περίοδο της εθνικής παλιγγενεσίας, ήταν ανάλογη με το υφιστάμενο επίπεδο των ιατρικών γνώσεων της εποχής. Ιατρικές πράξεις και διαδικασίες όπως είναι η χορήγηση αναισθησίας, η μετάγγιση αίματος, η ασηψία, η αντισηψία και άλλες, ήταν παντελώς άγνωστες και η συνεισφορά του υγειονομικού προσωπικού στην περίθαλψη των τραυματιών και των ασθενών υπο-

τυπώδης. Στα πεδία των μαχών οι ελαφρά τραυματιομένοι ετύχχαναν φροντίδας, επί τόπου, από τους συμπολεμιστές τους, ενώ οι φέροντες βαριά τραύματα διακομίζονταν προς νοσηλεία σε μοναστήρια όπως η Μονή του Ομπλού, της Βελανιδιάς και άλλες και αργότερα σε υποτυπώδη νοσοκομεία, τα οποία εν τω μεταξύ είχαν αρχίσει να συγκροτούνται. Η φροντίδα των τραυματιών περιλάμβανε καθαρισμό της εξωτερικής τους επιφάνειας με ρακή και εισαγωγή στο εσωτερικό τους αλοιφής παρασκευασμένης από λεύκωμα αυγού αναμεμιγμένου με κοινό λάδι και ρακή. Στη συνέχεια, ετίθετο επί του τραύματος αλοιφή παρασκευασμένη από σαπούνι και ρακή και ακολουθούσε, κατά διαλείμματα η επίβρεξή του με ρακή, που φαίνεται ότι ήταν θεραπευτικό μέσο συνεχούς χρήσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις απολύμαναν την πληγή με καυτό λίπος, όπως χαρακτηριστικά περιγράφει ο Μακρυγιάννης: «...Της έβγαλα το παλούκι από το ποδάρι της και το ζεμάτισα με ξύγκι. Ομως έγινε τούμπανο...».

Η επίδεση του τραύματος, ανεξάρτητα του βαθμού της σοβαρότητας του, πραγματοποιείτο με ταινίες υφάσματος και μικρά καλάμια ή νάρθηκες κατασκευασμένους από ξύλο ή ναστόχαρτο. Για την αιμόσταση των μεγάλων αγγείων χρησιμοποιείτο πυρακτωμένο σίδερο, για την αιμόσταση των τριχοειδών οινόπνευμα, ενώ για τον έλεγχο των αιμοπτύσεων λόγω τραυμάτων του θώρακα χορηγείτο ζεσταμένο κρασί αναμεμιγμένο με κοινό βούτυρο. Για τη συρραφή τραυμάτων, εκτός της κλασικής τεχνικής με τη χρήση βελόνας και κοινής κλωστής, αναφέρεται από τον Στρατηγό Μακρυγιάννη στα «Απομνημονεύματά» του, η χρήση κεφαλών μυρμηγκών.

Για τη συγκεκριμένη πρακτική της συρραφής των τραυμάτων ο Γιάννης Βλαχογιάννης σημειώνει τα εξής: «Η διά των κεφαλών των μυρμηγκών ραφή τραυμάτων, γνώριμος τοις εμπειρικοίς ιατροίς των χρόνων εκείνων, εγένετο ως εξής: Προσαγόμενοι μεγάλοι ζωντανοί μέρμηκες, έδακνον τα χείλη του τραύματος, κεκλεισμένα, αμέσως δι' αποκοπτομένου του σώματος αυτών, έμενον η κεφαλή σχηματίζουσα ούτω βελονιάν ικανώς ισχυράν».

«Καλό βόλι» σήμαινε και έναν γρήγορο, ανώδυνο θάνατο

Η θεραπευτική προσέγγιση παθολογικών καταστάσεων, είχε χαρακτηριστικά εμπειρικό και υποτυπώδη. Ενδεικτικά αναφέροντας, οι συστάσεις για την αντιμετώπιση των πυρετών αφορούσαν σε μαλάξεις με λάδι και για τις γριππώδεις συνδρομές χορήγηση αφειψήματος ξηρών σύκων και ξυλοκεράτων ή ζεσταμένου κρασιού με πιπέρι. Για την αντιμετώπιση των οιδημάτων και των μωλώπων χρησιμοποιείτο ζεστό βούτυρο. Τα φάρμακα, τα οποία χρησι-

μοποιούσαν οι επιστήμονες ιατροί και πολλοί από τους εμπειρικούς, ήταν κυρίως δρόγες (άλση, θειακή, κάρδαμο, κίνα, πιπερόριζα, σαμπούκο, σαρκοτρόφι, σίλφιο κ.ά.), η χρήση των οποίων ανάγεται στην εποχή του Διοσκουρίδη και η εντόπισή τους είναι εύκολη στη κλωρίδα της ελληνικής υπαίθρου. Ήταν, επίσης, ορισμένες φαρμακευτικές και χημικές ουσίες (άλας αφινθίας, βόραξ, γόμμα Αραβική, εμετική τρυξ, μίνιον, νίτριον, οξύμελι κ.ά.) και διάφορα σκευάσματα (balsamo di Tolu, elixir proprietatis, laudano di Barbaro κ.ά.), τα οποία προμηθεύονταν, όταν είχαν τη δυνατότητα από την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τα Επτάνησα και την Τεργέστη.

Εκτός των προαναφερθέντων δρογών, φαρμακευτικών και χημικών ουσιών, παρασκευάζονταν και ορισμένα φάρμακα βασισμένα σε μυ-

στικές συνταγές, κυρίως από διάφορους εμπειρικούς γιατρούς, κομπογιαννίτες και τσαρλατάνους, οι οποίοι μετέδιδαν το μυστικό της σύνθεσης και της παρασκευής μόνο στους απογόνους τους. Ως υπνωτικό χρησιμοποιείτο το αφιόνι, για το οποίο το ΙΕ' άρθρο του συμφωνητικού, που υπέγραψαν οι αρχηγοί της Φρουράς του Μεσολογγίου πριν από την ηρωική έξοδο, αναφέρει: «...Τα μικρά παιδιά όλα να τα ποτίσουν αφιόνι οι γονείς, άμα σκοτειδιάσει για να μη κλαίνε». Για τα οιδήματα των κάτω άκρων χρησιμοποιείτο αλατόνερο. Ως εμετικό χρησιμοποιούνταν «κόκοι τάταρου».

Η έλλειψη φαρμάκων και υγειονομικού υλικού ήταν συχνότατη. Οι πολιορκημένοι στην Ακρόπολη Αθηνών αναφέρουν σε έγγραφό τους προς τη Διοίκηση, με ημερομηνία 17-02-1827, τα εξής: «...Οι άρρω-

στοι αποθαίνουν αδίκως με το να μην έχουν τα αναγκαία τους, • σχεδόν τίποτε, τόσο και λαβωμένοι δεν έχουν ούτε αλοιφή ούτε ξαντό, ούτε δεσείματα, αλλά βρωμίζουν και αποθαίνουν...». Τα προαναφερθέντα αναδεικνύουν τις συνθήκες που επικρατούσαν κατά την περίοδο της Επανάστασης του 1821 στο πεδίο της υγειονομικής περίθαλψης και φροντίδας των αγωνιστών της ελευθερίας. Για το λόγο αυτό η εκή «Καλό βόλι» εξέφραζε, συν τοις άλλοις, και την επιθυμία για ένα γρήγορο, ανώδυνο και ηρωικό θάνατο.

**Η δημόσια υγεία και η περίθαλψη των αγωνιστών κατά την περίοδο της Επανάστασης του 1821», από την ομιλία του κοσμήτορα, στην εκδήλωση του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου για την Εθνική Επέτειο της 25ης Μαρτίου 2019

CARTER DELUCA

CARTER DELUCA & FARRELL, LLP

George Likourezos, Partner

“2023 The National Herald Super Lawyer”

Intellectual Property Lawyers ■ Specializing in Patent Law

ΜΙΛΑΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης «Ο Γέρος του Μοριά»

Πρωταγωνίστησε σε πολλές στρατιωτικές επιχειρήσεις του Αγώνα, όπως στη νίκη στο Βαλτέτσι (13 Μαΐου 1821), στην άλωση της Τριπολιτσάς (23 Σεπτεμβρίου 1821), στην καταστροφή της στρατιάς του Δράμαλη στα Δερβενάκια (26 Ιουλίου 1822), όπου διέσωσε τον Αγώνα στην Πελοπόννησο, αφού πρυτάνευσαν η ευφυΐα και η τόλμη του στρατηγικού του νου. Οι επιτυχίες αυτές τον ανέδειξαν σε αρχιστράτηγο της Πελοποννήσου. Στη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου, πολλές φορές προσπάθησε να αμβλύνει τις αντιθέσεις ανάμεσα στους αντιπάλους, αλλά παρ'όλα αυτά δεν απέφυγε τη ρήξη. Μετά από ένοπλες συγκρούσεις, ο ίδιος και ο γιος του συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν στο Ναύπλιο.

576 Broad Hollow Road, Melville, NY 11747

Phone: 631-501-5700 ■ Direct: 631-501-5706 ■ Fax: 631-501-3526

Email: glikourezos@carterdeluca.com

Τα ελληνικά μπουρλότα

Της Νατάσας Καστρίτη

Γενικής Επιμελήτριας Συλλογών Εθνικού Ιστορικού Μουσείου

Λαμπαδιασμένα τα καράβια του Ιμπραήμ, όπως είναι αραγμένα κοντά, το ένα αρπάζει φωτιά απ' το άλλο ... θαρρεί κανείς πως μέσα απ' τη θάλασσα ξεπετάχτηκε ηφαιστειο.

(Τάκης Λάππας, «Οι μπουρλοτιέρηδες του εικοσιένα»)

Ίσως δεν υπάρχει σε ολόκληρη την ελληνική ναυτική ιστορία πιο

θρυλικό όπλο από τα πυρπολικά του '21. Πώς όμως μια πρακτική, παραγκωνισμένη ουσιαστικά από τους παντοδύναμους ευρωπαϊκούς στόλους, έγινε στα χέρια των Ελλήνων ναυμάχων το κλειδί για τις εμβληματικές ναυτικές επιτυχίες του Αγώνα;

Τα πυρπολικά (γνωστά επίσης ως ηφαιστεια ή μπουρλότα) ήταν μια ναυτική πρακτική γνωστή από

την αρχαιότητα. Την εποχή της κυριαρχίας των ιστιοφόρων στη θάλασσα, η χρήση τους από τους ισχυρούς πολεμικούς στόλους ήταν περιστασιακή. Η κατασκευή ήταν δαπανηρή και απαιτούσε ιδιαίτερες γνώσεις, ενώ τα πληρώματα στελεχώνονταν από βαρυποίνιτες. Ωστόσο, τα ελληνικά πυρπολικά αποτέλεσαν μια «σωτήρια και ολιγοδάπανη» λύση. Κατασκευάζονταν από τεχνίτες

με εμπειρικές γνώσεις και στελεχώνονταν εθελοντικά από ριψοκίνδυνους αλλά ικανούς ναυτικούς. Το κόστος της μετατροπής ήταν υπολογίσιμο, αλλά όχι απαγορευτικό, καθώς η απώλεια εν ενεργεία πλοίων και ναυτών, που ήταν σχεδόν βέβαιη σε περίπτωση κατά μέτωπο επίθεσης, ήταν πολύ περισσότερο επιζήμια.

Η χρήση των πυρπολικών το 1821 επιβλήθηκε από τις ανάγκες

του αγώνα. Τα ελληνικά πλοία, εμπορικά που μετατράπηκαν σε πολεμικά, ήταν πολύ μικρότερα των οθωμανικών πλοίων γραμμής και υστερούσαν σε δύναμη πυρός. Το γεγονός επιβεβαιώθηκε στη Ερεσό της Λέσβου, τον Μάιο του 1821, όπου ο ελληνικός στόλος αδυνατούσε να προσεγγίσει ένα εχθρικό δίκροτο. Το πλοίο εξουδετερώθηκε με την πρώτη επιτυχημένη επιχεί-

Με υψηλό φρόνημα και με πατριωτικό παλμό
τιμούμε τη μνήμη των Ηρώων του '21
και αναφωνούμε

Ζήτω η Ελλάδα!

Αδελφοί Παντελάτου και οικογένειες

Σας ευχαριστούμε για την προτίμησή σας

Strokos
contemporary eatery with perspective

DELI-RESTAURANT & CATERING

1090 Amsterdam Ave., Corner 114th St.
New York, NY 10025
Τηλ.: (212) 666-2121
Fax: (212) 531-3611

www.strokos.com

Κωνσταντίνος Νικόδημος. Karl Krazeisen, 1828-1831. Λιθογραφία, 32 x 39 cm. EIM, 4615.

“

Τα μπουρλότα συνόδευαν πάντα τον ελληνικό στόλο και έκριναν τις θαλάσσιες αναμετρήσεις, τουλάχιστον στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης. Αργότερα αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά από τον αιγυπτιακό στόλο, ο οποίος διέθετε πιο ικανά πληρώματα

”

Πυρπόληση τουρκικού δικρότου στην Τένεδο. J.L. Rugendas (1775-1826) (οx.), Georg Kaevel (οx.). Ακουατίνα, 40 x 50 cm. EIM, 4618,

ρηση πυρπολικού, από τον Ψαριανό Δημήτρη Παπανικολή. Εκτοτε τα μπουρλότα συνόδευαν πάντα τον ελληνικό στόλο και έκριναν τις θαλάσσιες αναμετρήσεις, τουλάχιστον στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης. Αργότερα αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά από τον αιγυπτιακό στόλο, ο οποίος διέθετε πιο ικανά πληρώματα.

Πρωτοπόροι στην κατασκευή πυρπολικών το 1821 ήταν οι Ψαριανοί, που διατηρούσαν ζωντανές τις μνήμες από την καταστροφή του οθωμανικού στόλου στη ναυμαχία του Τσεσμέ (1770) από ρωσικά πυρπολικά. Τον Μάιο του 1821, όταν τα ελληνικά πλοία απέπλευσαν από τα Ψαρά, υπήρχαν στο νησί έτοιμα «μπουρλότα», που, ωστόσο, παρέμειναν εκεί μέχρι να αποδειχθεί στην πράξη το αδιέξοδο της κατά μέτωπο αναμέτρησης με τα τουρκικά «ντελίνια».

Η κατασκευή απαιτούσε ειδικές γνώσεις. Την τέχνη πιθανότατα δίδαξε στους Ψαριανούς ο Ιωάννης Δημουλίτσας («Παργινός» ή «Πατατούκος»). Γεννημένος στην Πάργα, σε νεαρή ηλικία είχε μπει στο πλήρωμα ψαριανού πλοίου, παρέμεινε στο νησί όπου έκανε οικογένεια και εργάστηκε ως ναυτικός και ναυτοδιδάσκαλος. Την διαδικασία μετατροπής ενός ιστιοφόρου σε πυρπολικό φαίνεται να διδάχτηκε από έναν Μαλτέζο ναυτομηχανικό στην Τουλόν της Γαλλίας, όπου βρέθηκε το καράβι του κατά τη διάρκεια ενός ναυτικού αποκλεισμού την περίοδο των Ναπολεόντειων πολέμων. Δικός του κατασκευής ήταν το πυρπολικό που χρησιμοποιήθηκε ο Παπανικολής στην Ερεσό. Στη συνέχεια, ανέλαβε την συστηματική μετατροπή πλοίων σε πυρπολικά στα Ψαρά, ενώ ο Κωνσταντίνος Νικόδημος, που ήταν μαθητής του, τελειοποίησε την τεχνική με ορισμένες προσθήκες, μετά τον θάνατο του δασκάλου του

(1823). Πυρπολικά κατασκευάστηκαν και σε άλλα νησιά, όπως στην Ύδρα.

Σε πυρπολικά μπορούσαν να μετατραπούν όλα τα ιστιοφόρα αλλά επιλέγονταν παροπλισμένα ή βραδυκίνητα πλοία. Η μετατροπή γινόταν στη ναυτική βάση, ενώ ο εφοδιασμός με πυρίτιδα και κάποιες τελευταίες προσθήκες γίνονταν εν πλω, λίγο πριν την επιχείρηση. Υπήρχαν δυο κατηγορίες πυρπολικών: τα με «έδρα» και τα «πελαγία». Τα πρώτα ελλιμενίζονταν και επιστρατεύονταν σε προγραμματισμένες επιχειρήσεις ενώ τα δεύτερα έπλεαν στα πελάγη αναζητώντας στόχους.

Ο Νικόδημος δίνει λεπτομερή περιγραφή της διαδικασίας της μετατροπής στο Υπόμνημα περί κατασκευής πυρπολικών που περιλαμβάνεται στα Απομνημονεύματα εκστρατειών και ναυμαχιών του ελληνικού στόλου (Αθήνα, 1862). Αρχικά άνοιγαν στο κατάστρωμα τρύπες («ρούμπους») κι έβαζαν στα ανοίγματα βαρέλια με μπαρούτι. Τα πανιά τα πέραγαν με πίσσα και ακάθαρτο πετρέλαιο (νάφθα). Κάτω από το κατάστρωμα, τοποθετούσαν αγωγούς από πλώρη ως πρύμνη και τους γέμιζαν μπαρούτι για τη μετάδοση της φωτιάς.

Οι καπετάνιοι των πυρπολικών συγκροτούσαν τα πληρώματα και επέλεγαν αξιωματικούς. Η συμμετοχή ήταν εθελοντική και ισχυροί δεσμοί συνέδεαν τα πληρώματα. Η επιτυχία κρινόταν στις λεπτομέρειες. Το πυρπολικό πλησίαζε τον στόχο από τη μεριά που φυσούσε ο άνεμος και αγκιστρωνόταν πάνω του με γάντζους ή το εμβόλιζε. Το πλήρωμα (περί τα 20 άτομα) περνούσε στη ρημουλκούμενη λέμβο. Ο καπετάνιος έβαζε φωτιά στα φυτίλια και εγκατέλειπε τελευταίος. Η φωτιά με

Συνέχεια στη σελίδα 82

Με ευλάβεια και σεβασμό
αποτίουμε φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης
στους Αγωνιστές του 21

Ζήτω η 25η Μαρτίου! Ζήτω η Ελλάς!
Happy Greek Independence Day!

Harry and Georgia Katsiavelos
Louie Manis

PEORIA PACKING

Store Hours: Monday-Saturday 7:00am-5:00pm
Sunday: 8:00am-3:00pm

1300 W Lake Street, Chicago, Illinois 60607 • Ph: 312.738.1800

www.peoriapacking.com

Υποκλινόμαστε στον αγώνα των προγόνων μας
για την Ελευθερία!

Θεόδωρος Αλατσάς

- ▮ Estate Planning
Κληρονομιά
- ▮ Trusts
- ▮ Wills
- ▮ Estate Planning
- ▮ Asset Protection

Co-Author of
*«How to protect
your family's assets
from devastating
nursing home costs»*

2115 Avenue U,
Brooklyn,
NY 11229

Tel.: (718) 233-2903
Fax: (718) 891-2274

ALATSAS LAW FIRM

ATTORNEY AND COUNSELOR AT LAW

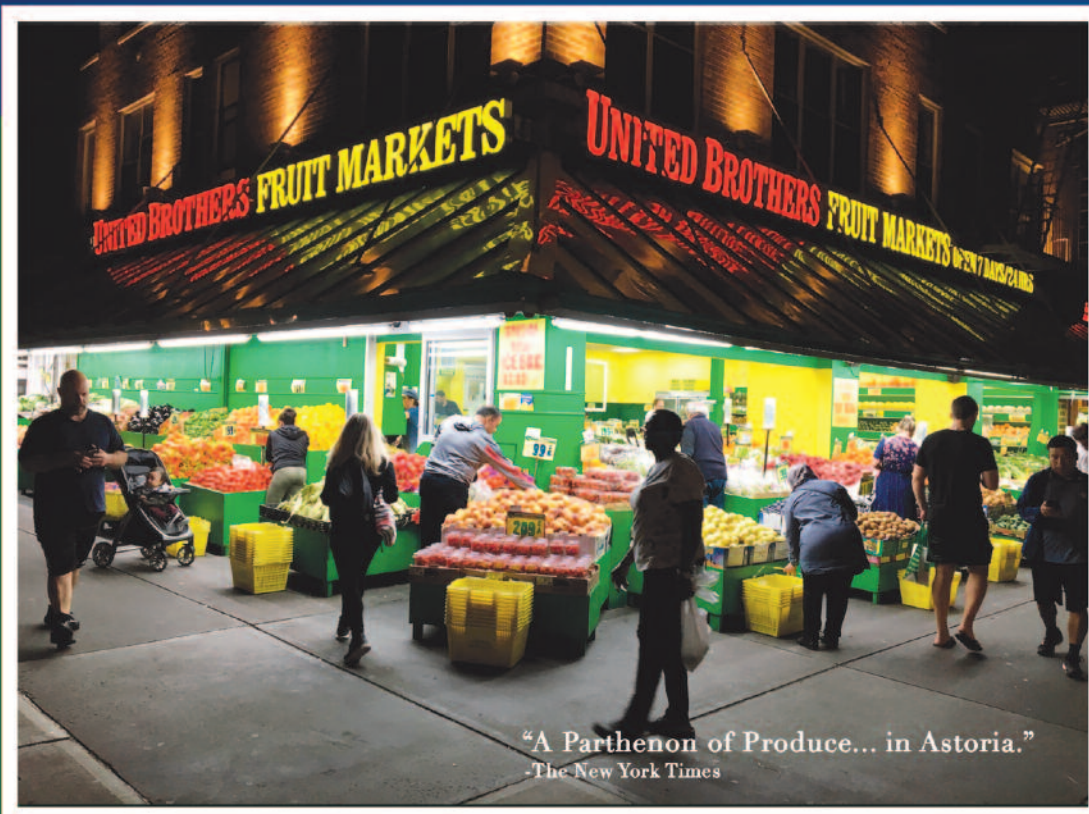
www.Alatsaslawfirm.com

UNITED BROTHERS

FRUIT MARKETS

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ 25^{ΗΣ} ΜΑΡΤΙΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΙ έναν απο τους σημαντικότερους σταθμούς της Ελληνικής ιστορίας. Οι σκέψεις μας στρέφονται με υπερηφάνεια σε εκείνη την ιστορική μέρα όταν οι προπάτορες μας ύψωσαν τη σημαία της Επανάστασης κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ξεκινώντας τον μακρόχρονο αγώνα προς την ελληνική ανεξαρτησία και τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους. Η σημερινή μέρα ανήκει στους ήρωες του 1821, και σ'όλους όσους νιώθουν ότι αποτελούν κομμάτι του Ελληνικού Έθνους.

"A Parthenon of Produce... in Astoria."
-The New York Times

CORNER OF 30TH AVENUE & 33RD STREET,
ASTORIA, NY

OPEN 24 / 7
PARKING AVAILABLE

Συνέχεια από τη σελίδα 79

έκρηξη μεταδίδονταν στο εκθρικό πλοίο. Εάν το μπουρλότο γινόταν αντιληπτό, το αντίπαλο πλήρωμα ξεκινούσε άμεσα τη διαδικασία αναχαίτησης. Στην ανοιχτή θάλασσα οι σωστοί χειρισμοί μπορούσαν να απομακρύνουν τον κίνδυνο, βγάζοντας το πλοίο από την πορεία του πυρπολικού και φέρνοντάς το σε απόσταση βολής, ώστε να το βυθίσει. Εάν το πυρπολικό πλησίαζε αρκετά, ο μόνος τρόπος να εξουδετερωθεί ήταν να προκληθεί ανάφλεξη πριν φτάσει στον στόχο. Το αντίπαλο πλήρωμα προσπαθούσε να πυροδοτήσει το μπουρλότο με ριπές, ή πετώντας αναμμένα σκουπίδια ή να εξουδετερώσει το πλήρωμα, πριν πυροδοτήσει το φτιλί. Εάν τελικά το μπουρλότο αγκιστρωνόταν και πυροδοτούσαν, όλες οι προσπάθειες εστίαζαν στην κατάσβεση της φωτιάς και στην απο-

κόλλησή του, ενώ ο χρόνος μετρούσε αντίστροφα.

Το πλήρωμα του πυρπολικού απομακρυνόταν, εκμεταλλευόμενο τον πανικό των αντιπάλων. Η βάρκα σωτηρίας έφερε ελαφρύ οπλισμό που χρησιμοποιούσαν οι πυρπολιτές σε περίπτωση καταδίωξης κατά την επιστροφή τους. Η επιχείρηση γινόταν πιο εύκολη, εάν το πλοίο-στόχος ήταν ακινητοποιημένο.

Πολλά πυρπολικά, ιδιαίτερα στην αρχή της Επανάστασης, εξαιτίας της ατελούς κατασκευής τους δεν έπαιναν φωτιά, καταστρέφονταν πριν τη μεταδώσουν ή αποκολλούνταν από τον στόχο. Οι ικανότητες του πληρώματος, ιδιαιτέρως του τιμονιέρη και του καπετάνιου, έπαιζαν καθοριστικό ρόλο. Υπήρξαν αρκετές αποτυχημένες απόπειρες, πυρπολιτές σκοτώθηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν, όπως ο Παξινός Γιώργος Ανεμογιάννης, τον Ιούνιο του 1821 στην Ναύ-

πακτο, που αν και προσπάθησε να διαφύγει κολυμπώντας αιχμαλωτίστηκε και βασανίστηκε στο κατάστρωμα του οθωμανικού πλοίου, που επιχείρησε να πυρπολήσει.

Ωστόσο, οι περισσότερες επιχειρήσεις είχαν θετική έκβαση. Εκτός από τον περίφημο Κωνσταντίνο Κανάρη και τον Δημήτριο Παπανικολή, ονομαστοί πυρπολιτές ήταν οι Σπυριδίου Λάζαρος Μουσός, Λέκας Ματρώζος, Κοσμάς Μπαρμπάτσος, Τσατσαρώνης, Γιώργος Λάμπρου, οι Ψαριανοί Γιώργος Βρατσάνος, Κωνσταντίνος Νικοδήμος, Καλαρίτης, Σαρηνγιάννης, Γιωργής Γιάνναρης, οι Υδράριοι Αντρέας Πιπίνος, Γιώργος Πολίτης, Αναγνώστης Δημαμάς, Δημητρός Τσαπελής, Αντώνης Βώκος, Γιάννης Ματρώζος, Βατικιώτης, Μανώλης Μπούτης, Γιώργος Θεοχάρης, Δημητρός Ραφαλιάς, Μπίκος.

Πυρπολικά κατασκεύαζαν και οι Οθωμανοί, αλλά εξαιτίας της απειρίας

των πληρωμάτων ουδέποτε αποτέλεσαν απειλή για τα ελληνικά πλοία. Εναν διαφορετικό τύπο πυρπολικού σχεδίασε, μετά τον διορισμό του στην αρχηγία του ελληνικού στόλου (1827), ο Βρετανός Thomas Cochrane. Μάλιστα προσδοκούσε να το χρησιμοποιήσει εναντίον παράλιων φρουριών, κάτι που δεν έγινε ποτέ.

Μετά την ανεξαρτησία, οι πυρπολιτές διεκδίκησαν τις νομοθετημένες αμοιβές τους που λόγω περιορισμένων οικονομικών δεν είχαν λάβει. Επί αντιβασιλείας αρκετοί έμειναν έξω από τους καταλόγους των ναυτικών επιτροπών και αναζήτησαν, μάταια, την αναγνώριση με την απονομή του αργυρού αριστείου του Αγώνα. Ο Νικόδημος κάνει λόγο για άνιση αντιμετώπιση των μπουρλοτιέρηδων σε σχέση με τις αμοιβές, τις αποζημιώσεις και τους βαθμούς των αξιωματικών που τελικά απένεμε η κυβέρνηση στους απόμαχους.

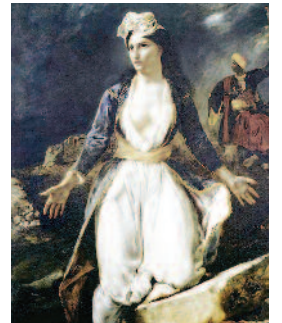
Με την ευκαιρία της επετείου της Εθνικής Ανεξαρτησίας της Ελλάδος η σκέψη μας ανατρέχει στις οικογένειές μας στην πατρίδα και στους ένδοξους προγόνους μας. Ταυτόχρονα προσευχόμαστε για τη γενέτειρά μας τούτες τις δύσκολες στιγμές και ευχόμαστε να αποκτήσει ξανά την παλιά της αίγλη.

ΚΩΣΤΑΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ • Ιδιοκτήτης, FUNERAL DIRECTOR

Locally Owned & Operated. The Area's Most Preferred Funeral Home
38-08 Dimars Blvd., Astoria, NY 11105 • (718) 728-8500 • www.FarengaFunerallHome.com

Με σεβασμό και υπερηφάνεια τιμούμε τους θάνατους του 1821 και αναφωνούμε
Ζήτω
η 25η Μαρτίου 1821!

VERNON GRILLE

A modern Greek grill located in the heart of Long Island City

48-20 Vernon Blvd, Queens, NY 11101
(718) 489-3142 • vernongrille@aol.com

Με υπερηφάνεια γιορτάζουμε την Επέτειο της Εθνικής Ανεξαρτησίας και τιμούμε τους Ηρωες που πολέμησαν για την Ελευθερία μας.

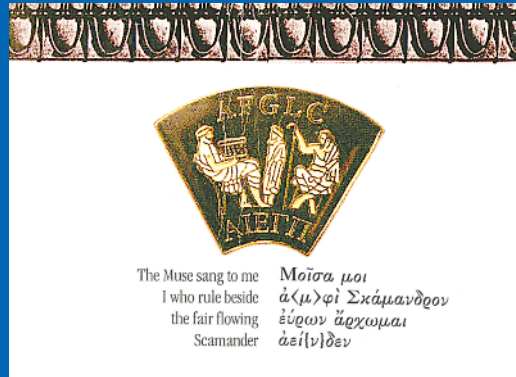
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

big eats

(718) 392-4073

32-23 37th Avenue,
Long Island City, NY, 1110

Η 25η Μαρτίου 1821 και η θεομίλητη γλώσσα μας!

Η 25η Μαρτίου 1821 και η θεομίλητη γλώσσα μας θα μείνει και θα είναι το πλέον ακτινοβόλο και αστραφτερό περιδέριον του Ελληνισμού που θα τον διακρίνει με θαυμασμό όπου στη γη πατεί για την ελευθερία του και την ανεξαρτησία του.

Η ελευθερία, θαρραλέα, σταθερή και ανυποχώρητη, με το σπαθί στο χέρι, να νικήσει και παραμερίσει κάθε εχθρό και πολέμιον από τα ιερά χώματα της πατρίδος Ελλάδας μας, αναπτερώνει το πνεύμα κάθε Έλληνα. Μαζί της να πολεμήσουν και θυσιαστούν υπέρ της ποθητής ελευθερίας, κλείσει το κρυφό σχολείο και δώσει αέρα και αναγέννηση σ' αυτό το ίνδαλμα και ιδεώδες δημιούργημα, της γλώσσας και πολιτισμού μας.

Εδώ, παράλληλα, θα πρέπει να συνεορτάσουμε και να υμνήσουμε, το άλλο θαυμαστό θαύμα του Ελληνισμού, αυτό το γλωσσικό μας χάρισμα, το πλεονέκτημα, αυτό το προβάδισμα προς την ανιούσα της φυλής μας προς την περιγραφήν, ανάλυση κάθε επιστήμης, αρχιτεκτονικής και καλλιτεχνίας, που συνετέλεσαν και συνέπραξαν στην ωραιοποίηση της όψης και θέας της Ελλάδος.

Οι πρόγονοί μας πλεύμενοι στο πνεύμα, με

φαντασία και πεπλατισμένο όραμα, όπου είδαν, πέρασαν, κάθισαν και μελέτησαν, τα υπερθαυμάστα πρωτόγνωρα έργα μας κληρονόμησαν, υπέροχης λάξευσης και καλλιτεχνικής ανύψωσης.

Του Έλληνα το πνεύμα, ως ακοίμητο κι ανήσυχο τον κρατούσε ξύπνιο να βλέπει, σκέπτεται και να ονειρεύεται με το Ολυμπιακό πνεύμα να πράξει και κατορθώσει τη γλώσσα του περάσει και διακλαδώσει στην πλέον συνθετικότητα και περιγραφικότητα και όπως γνωρίζουμε, με τον δανεισμό της σε άλλες γλώσσες, ιδιαίτερα στην Αγγλικήν. Αρα, ο Ελληνισμός, βλέπεται και θεωρείται κι ακούγεται παντού στη Γη, με τη γλωσσική κι αρχιτεκτονική του λαμπρότητα.

Τι μας λέει, λοιπόν, η γλυκόλαλή μας γλώσσα με τον συνεορτασμόν της 25ης Μαρτίου 1821; Να βαστήξουμε, κρατήσουμε, να διατηρήσουμε με κάθε δυνατό τρόπο ως την αιώνια φυλετική μας ταυτότητα, αλλιώς, σαν κεριά θα σβήσουμε, και στην πανεθνία μείνωμεν αγνώριστοι.

Αυτό που μας ξεχωρίζει είναι η γλώσσα και γραφή μας. Οι επόμενες γενιές, αδιάκοπα να το συνεχίσουν.

Πέτρος Βασιλείου Τσαντές
Islandia, NY

ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ

«Ευπνούνε τα Καλάβρυτα, το χάνι της Γραβιάς,
τα καριοφίλια ανοίγουνε τον τάφο της σκλαβιάς.
Κρήτη, Μοριάς και Ρούμελη και Σούλι και Ψαρά
Γιορτάστε τη, τη Λεβεντιά ακόμα μια φορά»

In Loving Memory

Αγία Λαύρα, Καλάβρυτα

Theodore & Erika Spyropoulos Foundation

2155 W. 80th Street, IL 60620, U.S.A.

Tel: (773) 783 5555 - Fax: (773) 994-5037 • Email: tgshanc@aol.com

www.plantyourrootsingreece.org

Είναι γεγονός ότι η συμβολή της Θράκης στην Εθνική Παλιγγενεσία αποτελεί ένα ακόμη μέρος της αποσιωπημένης ελληνικής ιστορίας. Μάλιστα η Θράκη έχει και αυτή ολοκαυτώματα και εξόδους ανάλογα της Χίου, των Ψαρών και του Μεσολογγίου. Ειδικότερα, στο νησί της Σαμοθράκης, η κήρυξη της Επανάστασης από τα τοπικά μνημένα μέλη στη Φιλική Εταιρεία, ακολούθησε ο γενικός ξεσηκωμός των Ελλήνων, παρά το γεγονός της εγγύτητας προς την πρωτεύουσα του οθωμανικού κράτους.

Σύμφωνα με αναφορά του 1809 των δημογερόντων της Σαμοθράκης, η πρωτεύουσα Χώρα είχε 350 οικογένειες και άλλες 400-450 οικογένειες κατοικούσαν στο υπόλοιπο νησί. Ο Άγγλος αξιωματικός Grenville Temple, αναφέρει ότι κατοικούσαν 3.200 άνθρωποι και ο Παπαθανασίου, εκτιμά τον προεπαναστατικό πληθυσμό του νησιού στις 4.000-4.500.

Η Σαμοθράκη βρισκόταν στα χέρια των Οθωμανών από το 1479 και παραμονές της Επανάστασης οι προεστοί μυήθηκαν στη Φιλική Εταιρεία.

Στις 19 Απριλίου 1821, οι κάτοικοι της Σαμοθράκης δήλωσαν στον διοικητή του νησιού ότι «του λοιπού είναι Έλληνες ελεύθεροι και κατά συνέπεια, δεν έχουμε πλέον να πληρώσι φόρους εις τον Σουλτάνον». Παράλληλα, οι δημογέροντες Αλέξιος Αινείτης, Γεωργούδης Πεζούλας, Γεώργιος και Σάββας Χατζηγιαννάκης και Χατζηγιώργης, υποσχέθηκαν στους συντοπίτες τους ότι σύντομα θα έρθει ο ελληνικός στόλος. Αντ' αυτού όμως την 1η Σεπτεμβρίου 1821, έφτασαν στη Σαμοθράκη 1.000-2000 Οθωμανοί με το στόλο του σφαγέα της Χίου Καρ Αλή. Για να πειστούν οι Σαμοθρακίτες να παραδοθούν, στάλθηκε ως μεσολαβητής στον οποίον ο Χατζηγιώργης

είπε τα εξής: «Δοσίματα δεν έχουμε παρά μονάχα μολύβι και μπαρούτι. Είμαστε Έλληνες και προτιμούμε να πεθάνουμε παρά να είμαστε σκλάβοι».

Ο οθωμανικός στρατός συγκρούστηκε με τους εξεγερμένους στη Χώρα, στις θέσεις Μύλοι και Σταυρί και στα υψώματα «Κούκου» και «Βριχού». Σύντομα, όμως, οι Έλληνες κατάλαβαν ότι οποιαδήποτε αντίδραση ήταν μάταιη και κρύφτηκαν σε δύσβατες τοποθεσίες του νησιού, ενώ περίπου πεντακόσιοι κατάφεραν να διαφύγουν. Οι Οθωμανοί, διαδίδοντας ότι θα παραχωρούσαν αμνηστία, απέκλεισαν στη Χώρα τους Έλληνες και αφού επέλεξαν 700 εξ αυτών, τους δολοφόνησαν. Τη σφαγή ακολούθησαν και άλλες, ενώ αναφέρονται συγκλονιστικές ιστορίες γυναικών που για να μην πέσουν στα χέρια των Τούρκων ρίχνονταν με τα παιδιά τους σε γκρεμούς.

Γύρω στις 2.000 ήταν τα άμεσα θύματα των σφαγών, 1.800-2.000 άτομα έγιναν σκλάβοι, ενώ οι Σαμοθρακίτες πρόκριτοι κρεμάστηκαν από τους ιστούς των πλοίων του Γαλαξιδίου που είχε αιχμαλωτίσει ο οθωμανικός στόλος. Τα δε κεφάλια και τα αυτιά των δημογερόντων της Σαμοθράκης στάλθηκαν στο Σουλτάνο, όπως συνηθιζόταν και σε άλλες σφαγές, ως απόδειξη του εγκλήματος....

Ο Ιωάνης Δραγούμης, ο οποίος ήταν στις αρχές του 20ού αιώνα πρόξενος στην Αλεξανδρούπολη, στο έργο του «Σαμοθράκη» διέσωσε το ιστορικό του τραγικού συμβάντος, το λογιζόμενο Ευαγγέλιο της εκκλησίας της Παναγίας στη Χώρα, το οποίο φυλάσσεται στο Εθνολογικό Μουσείο Αθηνών και ένα αντίγραφο του χειρογράφου της Ακολουθίας που έγραψε το 1843 ο μοναχός Ιάκωβος για τους πέντε Νεομάρτυρες του νησιού (Εμμανουήλ, Μιχαήλ, Θεόδωρος, Γεώργιος και Γεώργιος) που δολοφονήθηκαν το 1836, αφού επέστρεψαν στην Ορθοδοξία.

Με σεβασμό
και υπερηφάνεια χαιρετούμε
τους Αθάνατους του 1821.

Ζήτω
η 25η Μαρτίου 1821!

Ζήτω
η Αθάνατη Ελλάδα μας!

641 Second Ave.
New York, NY 10016
Tel.: (212) 532-2143
www.geminidiner.com

Το ολοκαύτωμα της Σαμοθράκης το 1821 στην κινηματογραφική οθόνη

Του Θεοφάνη Μαλκίδη

Η σφαγή της Σαμοθράκης έγινε γνωστή στην Ευρώπη το 1824 από το βιβλίο του προξένου της Γαλλίας στον Αλή Πασά «Histoire de la Regeneration de la Grece» όπου αναφέρονται τα εξής γράφει: «Η φρίκη κι ο θάνατος απλώνονται σ' ολόκληρο το νησί. Οι άνδρες αποκεφαλίζονται, εκτός από μερικούς που τους φυλάγουν, για να τους κρεμάσουν στα κατάρτια πλοίων, όταν θα γυρίσουν στην Κωνσταντινούπολη. Αλυσοδεμένους τους φέρνουν μαζί με τις αθώες οικογένειές τους στα πλοία και τους στοιβάζουν μαζί με σωρούς κεφαλιών προορισμένων να κοσμήσουν την πύλη σαραγιού. Φριχτός φόρος, οι γυναίκες που ήταν καταδικασμένες να μπουν στα κακόφημα σπίτια καταφέρνουν να μετριαστεί η ποινή τους, χάρη στην απληστία των δεσποτών τους που τις πούλησαν μαζί με τα παιδιά τους στην αγορά του Σουλτανιέ Καλεσί. Ακόμη οι Τούρκοι δεν ξέχασαν να στοιβάξουν σε σωρούς τα κομμένα κεφάλια κάτω από τα παράθυρα του Γάλλου υποπρόξενου».

Την καταστροφή της Σαμοθράκης την απεικόνισε ο Γάλλος Αύγουστος Βινσόν ο οποίος το 1827 ζωγράφησε τον πίνακα «Après le Massacre de Samothrace», («Μετά τη σφαγή της Σαμοθράκης»), πίνακας ο οποίος βρίσκεται στο Λούβρο.

Ο φιλέλληνας George Jarvis, ήταν μέλος του πληρώματος ελληνικού πλοίου, με καπετάνιο τον Μ. Τομπάζη, όταν κατέπλευσε στη Σαμοθράκη το 1822: «Οι Τούρκοι έχουν καταστρέψει αυτό τον τόπο, πήραν όλα τα βοοειδή από το νησί και αρκετούς από τους κατοίκους που έγιναν σκλάβοι... πλέον μόνο 200 φτωχοί, κακόμοιροι Έλληνες κατοικούσαν σ' αυτό».

Ο Φίνλεϊ, στην «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης» (1861) γράφει πως «ήταν αδύνατο να υποθέσει κανείς ότι αυτοί οι άνθρωποι που σφαγιάστηκαν είχαν διαπράξει κάποιο έγκλημα που να αξίζει μία τόσο σκληρή τιμωρία», ενώ ο L. Lacroix στο έργο του «Iles de la Grece» (1861) σημειώνει πως «οι Τούρκοι κατερήμωσαν ασπλάχνως την νήσον ταύτην εν τω υπέρ ανεξαρτησίας αγώνι».

Μετά τη σφαγή της Σαμοθράκης, στο νησί έμειναν περίπου σύμφωνα με τις μαρτυρίες 200 Έλληνες (33 οικογένειες γράφει συγκεκριμένα ο π. Γ. Μανωλάκης), που αντιμετώπισαν νέες επιδρομές όπως γράφει ο Grenville Temple στο έργο του «Travels» (1834) αφού «σώματα Αρναούτιδων ...εισέβαλαν στο νησί σκορπίζοντας γύρω τους τον θάνατο και την ερήμωση», κάτι που επιβεβαιώνει και ο F. Murhard στο βιβλίο του «Genalder», γράφοντας ότι «μια άγρια ομάδα Αλβανών και γέμισε με φόβο και τρόμο τους κατοίκους».

Το ολοκαύτωμα της Σαμοθράκης την 1η Σεπτεμβρίου 1821 ήταν και παραμένει ένα άγνωστο γεγονός της Επανάστασης. Ενδεικτικά και μόνο σημειώνεται ότι η σφαγή απουσιάζει

Η σφαγή της Σαμοθράκης, έργο του Αυγούστου Βινσόν, Μουσείο του Λούβρου

από τις αναφορές για τις μεγάλες καταστροφές κατά τη διάρκεια του Αγώνα και ότι μόλις το 1980, η Ακαδημία Αθηνών τίμησε το νησί με το χρυσό μετάλλιο για «... κατά τους Αγώνες της Εθνεγερσίας και για το ολοκαύτωμα...».

Σημαντική παράμετρος του ολοκαυτώματος αποτελεί και ο βίαιος εξισλαμισμός πολλών Σαμοθρακιτών, που κατέληξαν δούλοι. Πέντε από τους επιζώντες του ολοκαυτώματος της Σαμοθράκης, οι Μανουήλ Παλογούδας, Μιχαήλ ο Κύπριος, Θεόδωρος Δημητρίου, Γεώργιος Κουρούνης και Γεώργιος Καλακίος, γύρισαν το 1836 στη Σαμοθράκη και επέστρεψαν στην αρχική τους θρησκεία.

Για το λόγο αυτό μεταφέρθηκαν στην απέναντι ακτή της Αλεξανδρούπολης, όπου ήταν η τοπική διοίκηση.

Όταν τους οδήγησαν μπροστά στον διοικητή, τους ρώτησε για την καταγωγή τους και τη ζωή τους. Οι άγιοι του αποκρίθηκαν για την καταστροφή του νησιού τους, την βίαιη προσχώρηση στο Ισλάμ και την επιστροφή στην Ορθοδοξία.

Οι πέντε νεομάρτυρες αφού βασανίστηκαν θανατώθηκαν στις 6 Απριλίου 1836. Ειδικό-

τερα, ο Μιχαήλ ο Κύπριος τεμαχίστηκε από δήμιους, οι Γεώργιος Κορούνης και Θεόδωρος Δημητρίου απαγχονίστηκαν μετά από βασανιστήρια και οι Μανουήλ Παλογούδας και Γεώργιος Καλακίος ρίχτηκαν σε σανίδια με αιχμηρά σίδερα.

Ο πρώτος πέθανε ακαριαία, ο δεύτερος όμως χρειάστηκε να πυροβοληθεί από τους δημίους του. Η μνήμη τους τιμάται την Κυριακή του Θωμά και μαζί με το άγνωστο ολοκαύτωμα της Σαμοθράκης αποτέλεσαν την έμπνευση μίας ομάδας νέων ανθρώπων από την Αλεξανδρούπολη για να δημιουργήσουν μία κινηματογραφική ταινία για τη σφαγή και για τους νεομάρτυρες του νησιού.

Η ταινία σε σενάριο και σκηνοθεσία του Βασίλη Τοικάρα ονομάστηκε «Πέντε» αναδεικνύει, τον αγώνα για την Ελευθερία, την Επανάσταση στη Θράκη, την εξέγερση της Σαμοθράκης, την ολοκληρωτική σφαγή των Ελλήνων και των Ελληνίδων του νησιού και τους Πέντε Νεομάρτυρες. Είναι μία συμβολή στην ελληνική ιστορία και ειδικότερα στην Επανάσταση Ελευθερίας, στην ανάδειξη της Παλιγγενεσίας στη Θράκη, στη άγνωστη δυ-

στιχώς εν πολλοίς σφαγή στη Σαμοθράκη και εν τέλει στις ηρωικές μορφές των πέντε νεομαρτύρων που αποφασίζουν να θυσιαστούν υπερασπίζοντας την Πίστη τους και την Ελληνικότητά τους.

Υ.Γ. 1 Η Ταινία έκανε στις 15 Μαρτίου στην Αλεξανδρούπολη πανελλήνια πρεμιέρα.

Υ.Γ. 2 Το κείμενο για τη σφαγή της Σαμοθράκης αποτελεί προδημοσίευση από το βιβλίο του Θεοφάνη Μαλκίδη για τις σφαγές κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, βιβλίο το οποίο θα κυκλοφορήσει σε λίγες ημέρες από τις εκδόσεις Ενδοχώρα.

Η συνέντευξη του Θ. Μαλκίδη για το Ολοκαύτωμα της Σαμοθράκης και την ταινία «Πέντε».

<https://youtu.be/Ko9Zi3wct7g>

Το τρέιλερ της ταινίας «Πέντε»

<https://youtu.be/rjrhS5obvHI>

Δείτε τη συνέντευξη του Θ. Μαλκίδη στον τηλεοπτικό σταθμό Θράκη NET και το τρέιλερ της ταινίας.

Με ευλάβεια πανηγυρίζουμε
την εορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
και με υπερηφάνια γιορτάζουμε
την 201η Επέτειο
της Εθνικής μας Ανεξαρτησίας.

Υποκλινόμεθα στο μεγαλείο
των Ηρώων του '21.

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!

Ζήτω η Ελλάδα μας!

Οικογένεια ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ και ΑΡΙΣΤΕΑ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ και ANDREA
ΧΡΗΣΤΟΣ και LORI

ARIS INVESTMENT
& MANAGEMENT

31-87 Steinway Street, Suite # 5,
Astoria, New York 11103
Tel.: (718) 777-8212 Ext. 102
Fax: (718) 777-8214

Οι Γυναίκες στην Επανάσταση του '21

Του Αριστείδη Χατζή*

«Σήμερον επιπλώθη ένας στρα-
τιώτης μας, και εφονεύθησαν εις
την πόλιν μας δύο γυναίκες»

[Ελληνικά Χρονικά,
23 Σεπτεμβρίου 1825].

«Τα εχθρικά κανονοστάσια δεν
έπαυον και σήμερον να πυροβο-
λώσι την πόλιν μας από ώραν εις
ώραν τέσσαρες λοιπόν γυναίκες
περιερχόμεναι εις τους δρόμους
επιπλώθησαν επικινδύνως»

[Ελληνικά Χρονικά,
17 Οκτωβρίου 1825].

«Ο εχθρός εξακολουθεί το κατά
της πόλεώς μας πυρ του με την
αυτήν μανιάν. Δύω γυναίκες χω-
ρική εξεμελίωθησαν από τας εκ-
θρικές σφαίρας»

[Ελληνικά Χρονικά,
21 Νοεμβρίου 1825].

«Προχθές ο εχθρός μάς έρριψεν
ικανός βόμβας, και κανονίων σφαί-
ρας, κατά δυστυχίαν εφονεύθησαν
δύω γυναίκες»

[Ελληνικά Χρονικά,
28 Νοεμβρίου 1825].

«Πυροβολεί μάλλον ο εχθρός
με βόμβας, ρίπτει ωσαύτως πολλές
βόμβας και εις την πόλιν, όθεν
τέσσαρες γυναίκες, τρία κοράσια
και τρία ομοίως νήπια έγιναν θύμα
της εκρήξεώς των»

[Ελληνικά Χρονικά,
20 Φεβρουαρίου 1826 –
το τελευταίο τεύχος].

«Εχάσαμεν πολλάι αδελφούς
και αδελφάς, εμείναμεν άλλαι ορ-
φαναί, και χωρίς καμμίαν κατα-
φυγήν. Δεν υπήρξεν, ίσως, δυστυ-
χία εις τον κόσμον, την οποίαν να
μην υποφέραμεν ή ημείς ή άλλαι
ομογενείς μας. Καμμία ποιπτών
φαντασία, νομίζομεν, δεν ημπορεί
να πλάσση κακά μήτε τόσοσ φοβερά
μήτε τόσοσ ελεεινά, όσον ημείς
πραγματικώς και τα είδομεν εις
άλλας, και τα εδοκιμάσαμεν αι
ίδια»

[Ευανθία Καϊρη,
17 Απριλίου 1825].

Ποιες ήταν αυτές οι
ανώνυμες γυναίκες
που τις έπαιρναν τα
αδέσποτα βόλια και
τα θραύσματα από
τις βολές των κανο-
νιών στο πολιορκημένο Μεσολόγγι;
Δεν θα το μάθουμε ποτέ. Ποιες ήταν
οι αμέτρητες γυναίκες που βιάσθηκαν,
βασανίσθηκαν, πουλήθηκαν στα σκλα-
βοπάζαρα, σφαγιάσθηκαν ή πέθαναν
από τις κακουχίες και την πείνα;
Γνωρίζουμε ελάχιστα ονόματα. Αλ-
λωστε συνήθως μιλάμε για τα γυ-
ναικόπαιδα - οι γυναίκες, αθώες,
άβουλες, αδύναμες, είναι σαν τα παι-
διά στα μάτια των ανδρών. Είναι τα
θύματα κάθε πολέμου. Όμως οι γυ-
ναίκες του 1821 δεν ήταν μόνο θύ-
ματα.

Δεν υπάρχει καμία επανάσταση
στην οποία οι γυναίκες δεν είχαν
σημαντικό ρόλο. Δεν εννοώ τις Πα-
ριζιάνες που έπλεκαν καθώς έπεφτε
η γκιλοτίνα στο Παρίσι, ούτε τις σο-
φές συζύγους του John Adams και
του Joseph Warren. Η Γαλλική και η
Αμερικανική Επανάσταση θα μπο-
ρούσαν να πετύχουν και χωρίς αυτές.
Εννοώ τις άγνωστες γυναίκες, οι
οποίες στήριξαν κάθε στιγμή της κα-
θημερινότητας του πολέμου και χωρίς
αυτές καμία επανάσταση δεν θα μπο-
ρούσε ποτέ να πετύχει.

As πάρουμε το παράδειγμα της
Ελληνικής Επανάστασης. Εννοώ τις
γυναίκες που κρατούσαν το σπίτι,
το χωράφι, τα ζώα και κυρίως τα
παιδιά όσο οι άνδρες τους πολεμού-
σαν και έλειπαν για μήνες ή και
χρόνια. Τις γυναίκες που εργάζονταν
στους μπαρουτομήλους της Δημη-
τσάνας ή έφτιαχναν παξιμάδια στα
νησιά για τα πληρώματα του στόλου,
που έραβαν ρούχα και φρόντιζαν
πληγωμένους, που έψηναν ψωμί και
μετέφεραν μηνύματα, που κουβα-
λούσαν «ζωοτροφές» σε μεγάλες απο-
στάσεις, που πρόσφεραν καταφύγιο,
που διαχειρίζονταν τον θάνατο των
συζύγων, των γονιών τους, των αδελ-
φών και των παιδιών τους. Τις γυ-
ναίκες που βρίσκονταν στις μάχες
ως σύντροφοι αλλά και συνεργάτες
των αγωνιστών (όπως η Ελένη Βά-
σου που θαύμασε τόσο ο Σατωβριάν-
δος) αλλά και τις γυναίκες που πο-
λεμούσαν οι ίδιες, όπως οι Σουλιώ-
τισσες που επιβίωσαν σε κάθε χαλα-
σμό κουβαλώντας πάντα μαζί τους
τα παιδιά τους ή οι Μανιάτισσες που
πολεμούσαν σαν λιοντάρια, όπως η
Κωνσταντίνα Ζαχαριά, η Σταυριάνα

Σάββαινα και η Πανωραία Βοζίκη.
Κι άλλες, όπως η Θρακιώτισσα κα-
πετανίσσα Δόμνα Βισβίζη που έσωσε
τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και τους
άντρες του ή η περίφημη Ασήμη Λι-
δωρίκη, η εντυπωσιακή σύζυγος του
Γιάννη Γκούρα που οι Γάλλοι φιλέλ-
λπνες την έβλεπαν με θαυμασμό να
τριγυρνάει στην πολιορκημένη Ακρό-
πολη ζωσμένη το σπαθί του νεκρού
άντρα της (τη βλέπουμε κι εμείς σί-
μερα έτσι όπως τη φαντάστηκε στον
καθηλωτικό πίνακά του ο Nicolas
Gosse). Γυναίκες που χρηματοδοτούν
τον Αγώνα, όπως η Μαριγώ Ζαφα-
ροπούλα. Γυναίκες λόγιες, όπως η
26χρονη Ευανθία Καϊρη, που στις
17 Απριλίου του 1825 θα απευθύνει
επιστολή στις Ευρωπαϊές φιλελληνί-
δες. Μια επιστολή που θα υπογρά-
ψουν 33 Ελληνίδες, οι περισσότερες
κόρες, αδελφές και σύζυγοι των πρω-
ταγωνιστών της Επανάστασης και
που θα δημοσιευθεί στις μεγαλύτερες
εφημερίδες της Ευρώπης.

Οι σημερινοί Έλληνες, αλλά κυ-
ρίως οι Ελληνίδες, το αναγνωρίζουν
αυτό και ανέβασαν τις δύο διασημό-
τερες γυναίκες-πρωταγωνίστριες της
Επανάστασης, τη Λασκαρίνα Μπουμ-
πουλίνα και τη Μαντώ Μαυρογένους
στην τρίτη και τη δέκατη θέση αντί-
στοιχα, της δημοσκοπήσης που έκανε
το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών
(ΚΕΦΙΜ). Το 50% των νέων ατόμων
(και το 60% των νέων γυναικών)
δπλώνει αυθόρμητα, όταν ερωτάται
ποιους ήρωες θυμάται, «την Μπουμ-
πουλίνα». Αυτό που προκύπτει από
τη δημοσκοπήση του ΚΕΦΙΜ είναι
πρωτοφανές και μάλιστα για επανά-
σταση των αρχών του 19ου αιώνα.
Δεν θα συναντήσετε γυναικεία ονό-
ματα τόσο οικεία στον μέσο Γάλλο ή
Αμερικανό για τις δικές τους Επανα-
στάσεις. Μας δείχνει αυτό το πόσο
σύνθετη, πόσο πρωτοποριακή, πόσο
συναρπαστική είναι η δική μας Επα-
νάσταση. Είναι ώρα να γνωρίσουμε
τον ρόλο των γυναικών στην Ελλη-
νική Επανάσταση. Όχι μόνο των
επώνυμων, αλλά κυρίως των ανώνυ-
μων.

Πηγή: Θα βρείτε τα ευρήματα της
δημοσκοπήσης του ΚΕΦΙΜ στο
<https://kefim.org/pos-vlepoyn-oi-ellines-tin-epanastasi-toy-1821/>

**Ο Αριστείδης Χατζής, είναι κα-
θηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θε-
ωρίας Θεσμών στο Πανεπιστήμιο
Αθηνών και Διευθυντής Ερευνών στο
ΚΕΦΙΜ.

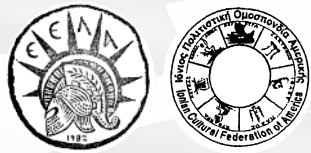

1821

Σε όλους τους ήρωες και ηρωίδες του '21,
που μας χάρισαν το μεγαλύτερο αγαθό
και ζούμε ελεύθεροι, έστω σαν ψέμα,
εκφράζω το μεγαλύτερο ευχαριστώ

Ευθύμιος Πιστιόλας
Fairfield, CA

Η Εταιρεία
Ελλήνων Λογοτεχνών Αμερικής
τιμά τους

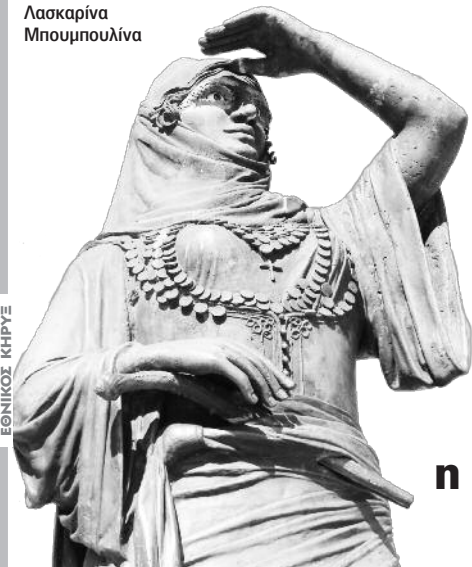
ήρωες αγωνιστές του '21

που με ανδρειοσύνη και με λάβαρο
το «Ελευθερία ή Θάνατος» έδωσαν τη ζωή τους
για να είμαστε εμείς σήμερα ελεύθεροι.

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821
Ζήτω η Ελλάς!

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Λασκαρίνα
Μπουμπουλίνα

Τιμούμε
την Επέτειο
της Εθνικής μας
Παλιγγενεσίας
και τους Ηρωες
της Ελληνικής
Επανάστασης.

Ζήτω
η 25η Μαρτίου
1821

APOLLO
PIZZA RESTAURANT & GRILL

685 Windham Road, Route 32, South Windham, CT 06266
Tel. 860-456-2755 • www.apollopizzarestaurant.com

Τιμούμε τη Διπλή Εορτή
του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
και την Επέτειο
της Ελληνικής Επανάστασης.
Θαυμάζουμε τα κατορθώματα
των Ηρώων του '21
και αναφωνούμε
Ζήτω η Ελλάς!

Steve Theodorakis
και οικογένεια

BROADWAY DINER

Open 7 days a week

Breakfast, Lunch and Dinner All Day!

535 S. Glynn Street, Suite 1009, Fayetteville, GA 30214 • Tel.: (770) 716-2628

www.broadwaydiner.us

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

As μη βρέξει ποτέ
το σύννεφον, και ο άνεμος
σκληρός as μη σκορπίσει
το χώμα το μακάριον
που σας σκεπάζει.

Eis τον Ιερόν Λόχον
Ανδρέας Κάλβος

The Georgakis Family
and Staff

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

G.T.
RENTALS

G.T. Rentals

Member of

718-782-7887

ΑΝΟΙΧΤΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ - ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 6:30 π.μ.-5 μ.μ. ■ ΣΑΒΒΑΤΟ 7 π.μ.-3 μ.μ.

310 Nassau Ave., Brooklyn, NY 11222 • Fax: (718) 388-4309

Website: www.gtrentals.com • E-mail: info@gtrentals.com

Γυναίκες Ηπειρώτισσες

Τα γόνιμα χρόνια της Βυζαντινής περιόδου στην Ηπειρο διαδέχτηκαν τα σκληρά χρόνια της Τουρκοκρατίας, που ανέδειξαν την Ηπειρώτισσα σε τραγική και συχνά χρόνως ηρωική μορφή της ελληνικής ιστορίας. Οι γυναίκες της Ηπείρου επέδειξαν πρωτοφανές θάρρος και τόλμη καθ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και της Ελληνικής Επανάστασης. Όλη τους η ζωή μετατράπηκε σε ένα διαρκή αγώνα για επιβίωση, καθώς είχαν να αντιμετωπίσουν, εκτός από τον κατακτητή, και τις δύσκολες συνθήκες που δημιουργούσε η ορεινότητα του εδάφους.

Ιδιαίτωση περίπτωση αποτελούν οι Σουλιώτισσες. Από αυτές εξαρτιόταν απόλυτα η βιολογική επιβίωση του γένους, αλλά και η αύξηση της πολεμικής και υλικής δύναμης και περιουσίας της οικογένειας εφόσον, βέβαια, έφερνε στον κόσμο αρσενικά παιδιά.

Σουλιώτες και Σουλιώτισσες, όμως, δε δυσανασχετούσαν αν έφερναν στον κόσμο κορίτσια, όπως συνέβαινε σε άλλες περιοχές την εποχή εκείνη. Θεωρούσαν τις γυναίκες άξιες να φέρουν εις πέρας ακόμα και τις πιο δύσκολες καταστάσεις και τους έδειχναν απόλυτη εμπιστοσύνη ακόμα και σε πολεμικά θέματα. Πράγματι, οι γυναίκες έπαιρναν τις κρίσιμες αποφάσεις για λογαριασμό των αντρών. Στην περίπτωση, για παράδειγμα, διαμάχης ανάμεσα σε δύο άντρες οι αντίπαλοι ζητούσαν τη γνώμη μιας γυναίκας, η οποία και γινόταν δεκτική από όλους. Στην περίπτωση, όμως, διαμάχης ανάμεσα σε δύο γυναίκες κανένας άντρας δεν επενέβαινε, από φόβο μήπως πάνω στη σύγχυση κάποια γυναίκα σκοτωνόταν, καθώς αυτό συνιστούσε φοβερό έγκλημα και επιφύλασσε βαριά τιμωρία για τον φονιά.

Οι Σουλιώτισσες λοιπόν ξεχώριζαν και στον αγώνα, καθώς πέρα από το νοικοκυριό, έπαιρναν όλες μέρες στις πολεμικές επιχειρήσεις, όπου ο ρόλος τους ήταν σε πρώτη φάση, εφεδρικός και βοηθητικός. Όταν όμως οι περιστάσεις το απαιτούσαν, οι γυναίκες εφεδρείες ρίχνονταν στη μάχη, άλλοτε κατακυλιόμενες βράχους πάνω στον εχθρό, άλλοτε ορμώντας μπροστά με το σπαθί στο χέρι.

Τον Δεκέμβριο του 1803 οι Σουλιώτες αναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν με τον Αλή Πασά και υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν την πατρική τους γη. Κατά την έξοδό τους αντιμετώπισαν εμφανική επίθεση από τον στρατό του Αλή Πασά και χρειάστηκε να αγωνιστούν στο Ζάλογγο. Στη μονή της περιοχής είχαν εγκλωβιστεί 57 γυναίκες επειδή είχαν περικυκλωθεί από τον τουρκικό στρατό. Ετσι κορεύοντας πήδηξαν μία – μία στη καρδρα του Ζαλόγγου αφού προηγουμένως είχαν ρίξει τα παιδιά τους, προτιμώντας το θάνατο από την υποδούλωση και την ταπείνωση. Ειδικότερα:

Τζαβέλαινα

Η τόσο ανδρεία και φημισμένη Τζαβέλαινα ήταν η γυναίκα του ηρωικού αρχηγού των

Σουλιωτών Λάμπρου Τζαβέλλα, η θρυλική Μόσχω Τζαβέλλα, μάνα του Φώτου Τζαβέλλα και γιαγιά του Κίτσου Τζαβέλλα (ήρωα της Επανάστασης του 1821 και Πρωθυπουργού) και της Φωτεινής Τζαβέλλα (την οποία παντρεύτηκε ο Γενναίος Κολοκοτρώνης, γιος του Γέρου του Μοριά).

Η Μόσχω, η γυναίκα του Λάμπρου Τζαβέλλα, επέδειξε ψυχικό σθένος, δύναμη χαρακτήρα και φιλοπατρία, γι' αυτό κι είχε μεγάλο κύρος στη σουλιώτικη πολιτεία.

Η Τζαβέλαινα συμμετείχε ενεργά στον αγώνα. Μάλιστα, στις 20 Ιουλίου 1792 ήταν επικεφαλής 400 γυναικών και παρακολουθούσε από τις ράχες της Κιάφας τη μάχη των Σουλιωτών κατά του Αλή Πασά. Μόλις οι γυναίκες με επικεφαλής την Τζαβέλαινα είδαν μια αιφνίδια διακοπή των πυροβολισμών των μαχόμενων Σουλιωτών (ήταν μια μικρή ανακωχή ανάμεσα στους αντιμαχόμενους), νόμιζαν πως οι Σουλιώτες σκοτώθηκαν. Τη στιγμή την πήραν για ήττα των ανδρών τους. «Οι άνδρες μας σταμάτησαν» φωνάζει η ηρωική Μόσχω, «θα σκοτώθηκαν. Σείρα μας τώρα». Και ευθύς 3.000 γυναίκες ένοπλες επιτίθενται εναντίον 3.000 Αλβανών. Οι Αλβανοί μπροστά σε αυτό το θέαμα των μαχόμενων γυναικών έμειναν

κατάπληκτοι, πανικοβλήθηκαν. Εριξαν τα όπλα κάτω για να είναι ελαφρότεροι και το έβαλαν στα πόδια.

Ο Αλή Πασάς ντροπιασμένος καβαλάει το άτι του και φεύγει στα Γιάννενα.

Δέσπω Μπότοση

Οι ορδές του Αλή Πασά αφού εξόντωσαν τους Σουλιώτες από τα περισσότερα χωριά τους. Στις 23 Δεκεμβρίου 1803, στράφηκαν στη Ρηνιάσα. Η Ρηνιάσα είναι ένα μικρό χωριό σε μια πετρώδη περιοχή μεταξύ Πρέβεζας και Αρτας.

Εκεί είχαν καταφύγει μετά τη συνθηκολόγηση είκοσι εφτά σουλιώτικες οικογένειες χωρίς αρχηγό και κατά πλειστον γυναικόπαιδα. Οι Τουρκαλβανοί αποφάσισαν να τους εξοντώσουν και αυτούς. Η Ρηνιάσα δεν είχε ούτε άντρες να παρατάξει ούτε τείχη να αντιτάξει. Όμως το εχθρικό λεφούσι που την έζωσε βρήκε μια μόνη αντίσταση, όχι βέβαια αρκετή να τους αναχαίσει, αλλά ικανή για να σταθεί σύμβολο ηρωισμού στην ιστορία ενός υπόδουλου έθνους, με ηρωίδα τη Σουλιώτισσα Δέσπω Σέχου-Μπότοση.

Η Δέσπω καταγόταν από τη φάρα των Σεχαίων κι ήταν γυναίκα του Γιωργάκη Μπότοση

που σκοτώθηκε στο Σούλι. Απορρανεμένη και ξεσπιτωμένη καθώς βρέθηκε μετά τη συνθηκολόγηση η Δέσπω, πήρε τη φαμίλια της και τα άρματά της και τράβηξε και αυτή τον δρόμο της φυγής. Σαν έφτασε στη Ρηνιάσα κατέφυγε σε ένα παλιό πύργο που βρισκόταν στην άκρη του χωριού τον πύργο του Δημούλα, όπως τον έλεγαν. Εκεί η Δέσπω αποφάσισε να αντισταθεί. Να πέσει σκλάβο στα χέρια τους αμαχητί η καρδιά της δεν το έλεγε. Σαν τους είδε από μακριά αρματώθηκε κι αυτή και οι θυγατέρες της κι οι νυφάδες της, έφραξαν γερά τη σιδηρόπορτα του πύργου και πιάσανε από ψηλά τα ανοίγματα, μετατρέποντας έτσι τα παράθυρα του πύργου σε πολεμίστρες. Οι Τούρκοι προπαθούν να παραβιάσουν την εξώπορτα, οι γυναίκες από πάνω τους ρίχνουν. Σε λίγο όμως ένα άνοιγμα του μαντρότοιχου τους αφήνει και μπαίνουν στον αυλόγυρο.

Οι γυναίκες εξακολουθούν να τους ρίχνουν. Αυτοί ορμούν με κραυγές προς τη σκάλα για να ανεβούν στα πάνω δωμάτια, μα πριν προλάβουν να τις πιάσουν ζωντανές, όπως έλπιζαν, μια θεόρατη λάμψη κι ένας κρότος τρομερός αντίκασε ολόγυρα. Ο κουρνιαχτός τους σώριασε κατάχαμα. Τι είχε γίνει; Όταν είδε ότι η κατάσταση έγινε μη αντιμετωπίσιμη, ρώτησε όλες

τις θυγατέρες και τις νυφάδες της, αν προτιμούν τη σκλαβιά από τον τίμιο θάνατο. Όλες ζήτησαν τον θάνατο. Μάζεψε τότε η Δέσπω όλο το μπαρουτί στο μέσον, έθεσε πυρ σ' αυτό και κάπκαν όλοι.

Λενιώ Μπότσαρη

Τμήμα Σουλιωτών, αποτελούμενο από 1.148 ψυχές, με αρχηγό τον Κίτσο Μπότσαρη, φεύγοντας από το Σούλι, κινήθηκε προς την Αρτα και εν συνεχεία εγκαταστάθηκε για λίγες ημέρες στο Βουργαρέλι. Στις 22 Δεκεμβρίου 1803 εγκαταστάθηκε στο Μοναστήρι του Σέλτσου, κοντά στον Αχελώο ποταμό. Στις 16 Απριλίου 1804 οι Σουλιώτες περικυκλώθηκαν από όλα τα μέρη και αποκόπηκαν από το μοναστήρι, τη μόνη θέση όπου θα μπορούσαν να οχυρωθούν και να κρατήσουν ακόμη.

Εκεί που βρίσκονταν δεν απέμενε πλέον σ' αυτούς παρά να πεθάνουν γενναίως μαχόμενοι. Επιπταν κατά δεκάδες υπό τα βλέμματα κι τις κραυγές των γυναικών, οι οποίες, προ του φρικώδους θεάματος, το οποίο παρακολουθούσαν από το ύψος του μοναστηριού, αντιλήφθηκαν ότι έπρεπε μόνες τους να φροντίσουν για τον εαυτό τους. Όλες σπεύδουν ταχύτατα στο κείλος των απότομων βράχων, κάτω από τους οποίους ρέει ο Ασπροπόταμος, αποφασισμένες να γκρεμισθούν στα νερά του ποταμού.

Αμύνθηκαν με μαχαίρια, πέτρες και ξύλα. Πολλές εσφάγησαν επί τόπου. Περί τις 160 και κατ' άλλους 200 έφθασαν στο κείλος των βράχων και γκρεμίστηκαν με τα παιδιά τους. Από τους 1.148 Σουλιώτες που ήρθαν από το Βουργαρέλι στο Σέλτσο, κατόρθωσαν να σωθούν 55 και κατ' άλλους 80 άνδρες και 2 γυναίκες, οι οποίοι αποσύρθηκαν στην Πάργα με τον ατρόμητο αρχηγό τους Κίτσο Μπότσαρη.

Μαζί τους και η θρυλική Λένω Μπότσαρη, κόρη του Κίτσου, ανιψιά του Νότη, αδελφή του Γιάννη και του Μάρκου (του μετέπειτα μεγάλου Αρχηγού του Αγώνα). Πολέμησε γενναία στο Σέλτσο στο πλευρό του αδελφού της Γιάννη.

Αφού σκοτώθηκε ο Γιάννης, κατάφερε να φθάσει κοντά στο θείο της Νίκζα, που πολεμούσε κοντά στον Αχελώο. Πολεμώντας, λοιπόν, η Λένω γενναία, φόνευσε πολλούς Τούρκους. Ακολούθως, έχοντας περικυκλωθεί από πολλούς εχθρούς έπεσε στο ποτάμι και πνίγηκε, για να μην πέσει στα χέρια τους.

Δέσπω Φώτου Τζαβέλλα

Ο Γιάννης Βλαχογιάννης στο βιβλίο του «Ιστορική Ανθολογία» γράφει πως στον Κάλαμο, το μικρό νησί κοντά στο Θιάκι, είχαν καταφύγει πολλοί Σουλιώτες. Ανάμεσά τους ήταν και η Δέσπω η Τζαβέλλα, η γυναίκα του Φώτου, η θαυμαστή από τους πολέμους του Σουλίου με τον Αλή Πασά πριν από το 1821.

Τώρα όμως ο πόλεμος συνεχιζό-

ταν. Οι Σουλιώτες πέρασαν από τα Επτάνησα κατά το 1823 και πολεμάνε μαζί με τόσα άλλα αδέρφια τους. Μαζί τους ήτανε και οι γιοι της Τζαβέλλαινας, ο Κίτσο και ο Ζυγούρης.

Για τη Δέσπω Φώτου Τζαβέλλα γράφει και η Καλλιρρόη Παρρέν: «Στην Κέρκυρα η ρωσική κυβέρνηση πήρε απόφαση να σχηματίσει εξ αυτών (των Σουλιωτών) στρατιωτικόν σώμα, το οποίον εσκόπευε να χρησιμοποιήσει σε δεδομένη στιγμή. Η Κέρκυρα και όλη η Επτάνησος διετέλν υπό ρωσικὴν προστασίαν. Διε-

τάθη λοιπόν ο εκεί Ρώσος στρατηγός Ανρέπ να σχηματίσει οκτώ νέους λόχους από Σουλιώτες εθελοντές, εις τους οποίους διόρισε αξιωματικούς Σουλιώτες.

Ο Φώτος Τζαβέλλας, ο Δαγκλῆς, ο Ζέρβας, ο Δράκος κ.ά. Στρατολόγησε και γυναίκες. Ετσι η σύζυγος Φώτου Τζαβέλλα ήταν ανώτερη αξιωματικός λόχου εις τον οποίον είχε ταχθεί ο σύζυγός της ως λοχαγός.

Ελαβε βαθμό ταγματάρχου σε λόχο που ήταν ο άνδρας της λοχαγός...».

Τιμή και Δόξα στους Ηρωες
της Ελληνικής Επανάστασης!
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ελευθέρη Κύπρος

ARGO

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Tel.: (718) 238-3771
Fax (718) 492-6318

www.argopackingandshipping.com

Η ΓΕΦΥΡΑ
ΕΛΛΑΔΑΣ - ΚΥΠΡΟΥ - ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Η Εταιρεία που μεταφέρει όλο σας το σπιτικό
στην Ελλάδα, Κύπρο και σε όλο τον κόσμο
*Η πολυετής πείρα μας εγγυάται τη σωστή και καλή δουλειά
μέχρι τον τελικό προορισμό της περιουσίας σας*

Προσωπική εξυπηρέτηση
Συναγωνιζόμαστε
τις χαμηλότερες τιμές της αγοράς

Εμπιστευθείτε
μας!

Μπαούλα, ψυγεία, πλυντήρια,
στεγνωτήρια για Ελλάδα και Κύπρο
110 & 220 Volt σε τιμές αποθήκης.

Συσκευασία σε ξύλινα και σιδερένια containers
Ειδικές τιμές για φοιτητές και συνταξιούχους

Δωρεάν εκτιμήσεις

ΨΥΓΕΙΟ TFG25 JRWW

Η Μοναδική εταιρεία που μπορεί να κάνει μεταφορές
ΧΩΡΙΣ ΣΤΑΘΜΟ στον ΠΕΙΡΑΙΑ, ΚΥΠΡΟ, ΚΑΡΠΑΘΟ,
ΚΡΗΤΗ και ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΠΑΡΑΛΑΒΗ από όλη την ΑΜΕΡΙΚΗ

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΜΑΣ: 266 54th Street, Brooklyn, NY 11220
ή ΤΗΛΕΦΩΝΗΣΤΕ ΜΑΣ: (718) 238-3988 •
info@argoshipping4u.com

ΦΥΛΑΞΕ ΜΕ ΘΑ ΜΕ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙΣ!!!
ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ (718) 238-3988

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Southern Recycling Center

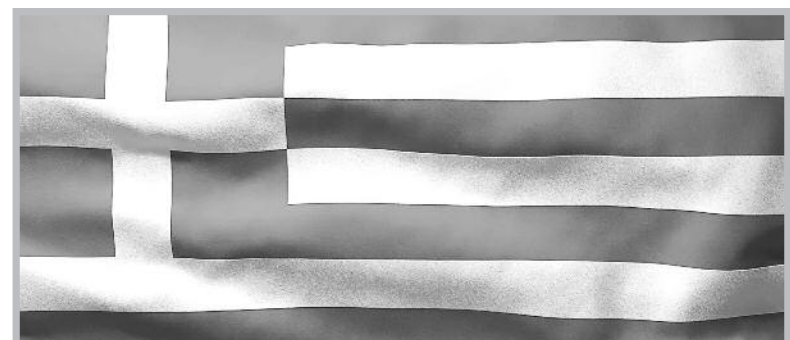
300 W. Chestnut St. Carbondale, IL 62901
Tel: (618) 549-2880

Με σεβασμό τιμούμε
τη Διπλή Εορτή
του Ελληνισμού,
τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου
και την Επανάσταση του 1821.

Τιμή και δόξα στους Ηρωες
που ελευθέρωσαν την πατρίδα.

Ζήτω η Ελλάς!

Οικογένεια Καραγιάννη

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Με εθνική υπερηφάνεια και σεβασμό
στη Μνήμη των Ηρώων της Επανάστασης του 1821
αναφωνούμε

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Αθάνατη Ελληνική Ψυχή!

John's Upholstering Co.

120 Union St., Lynn, MA 01902 • (781) 595-4620

«Τα ορφανά Ελληνόπουλα του 1821»

Το βιβλίο «Τα ορφανά Ελληνόπουλα του 1821», του καθηγητή Νεώτερης και Σύγχρονης Ιστορίας του ΑΠΘ είναι το απόσπασμα συστηματικής ενασχόλησης με την Ελληνική Επανάσταση για περίπου δεκαπέντε χρόνια. Αφορά μία από τις πιο συγκινητικές κοινωνικές πιτυχές της, την ιστορία μιας ευάριθμης ομάδας Ελληνόπουλων -στην πλειοψηφία τους ορφανών- που με μυθιστορηματικό τρόπο αρχικά διέφυγαν από τα πεδία των μαχών, ενώ ακολούθως ταξίδεψαν στο Νέο Κόσμο. Πρόκειται για ένα συναρπαστικό οδοιπορικό σε κάποιους από τους ιερούς τόπους του Αγώνα, τη Χίο, τη Νάουσα, τα Ψαρά, το Μεσολόγγι, περιοχές από τις οποίες κατεχοχύν κατάγονταν τα ορφανά της Επανάστασης. Και από εκεί στη νέα πατρίδα, τη φιλόξενη Ανατολική Ακτή των ΗΠΑ και τα εμβληματικά φιλελεύθερα εκπαιδευτικά ιδρύματά της, το Amherst College, τα Πανεπιστήμια του Harvard και του Yale, όπου κυρίως εγκαταστάθηκαν.

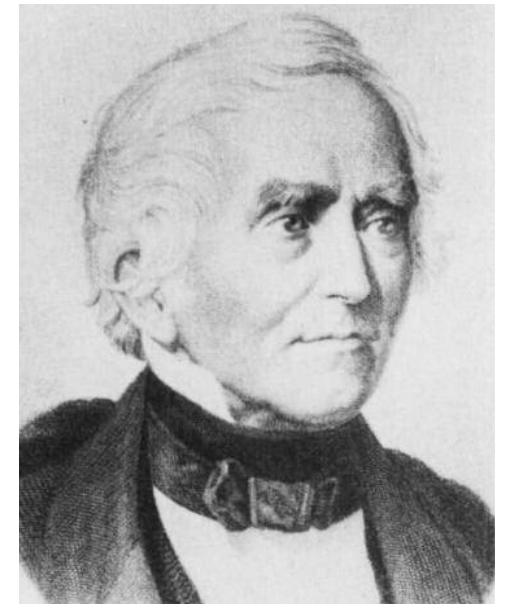
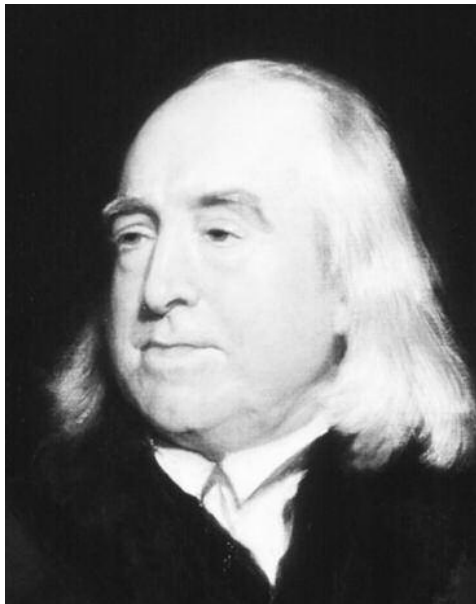
Τα ορφανά Ελληνόπουλα, που μεταφέρθηκαν στις ΗΠΑ, δεν ξέχασαν την καταγωγή τους ούτε απώλεσαν την ελληνική ταυτότητά τους. Αντίθετα, την εμπλούτισαν με τις φιλελεύθερες παραδοσιακές αμερικανικές αξίες, βρίσκοντας θαλπωρή και υποστήριξη από φιλόνηθρες οικογένειες Αμερικανών. Εξελίχθηκαν έτσι σε συνδετικούς κρίκους ανάμεσα σε δύο έθνη, το ελληνικό και το αμερικανικό. Ένα συγκλονιστικό βιβλίο για την παραγνωρισμένη, ανθρώπινη πλευρά της Ελληνικής Επανάστασης.

Διαβάστε ένα απόσπασμα:

Τα Ορφανά

Οι μάχες που δόθηκαν στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης είχαν όλα τα χαρακτηριστικά των προνεοτερικών συγκρούσεων, με κυριότερο γνώρισμα, ενδεχομένως, την απουσία οποιουδήποτε νομικού πλαισίου που αφορούσε τη συμπεριφορά προς τους αντιπάλους, ενόπλους και αμάχους. Ο νικητής τα έπαιρνε όλα. Τη χαρά της νίκης αλλά κυρίως τα λάφυρα, υλικά και έμπυχα. Ο πτυπημένος, πάλι, δύσκολα θα μπορούσε να ελπίζει σε κάποια ανθρώπινη μεταχείριση. Οι άνδρες κατά κανόνα σφαγιάζονταν, ενώ οι γυναίκες και τα μικρά παιδιά συνήθως πωλούνταν στα σκλαβοπιάζα, όταν δεν κατέληγαν στα χαρμιά.

Οι σωζόμενες αρχαιακές πηγές για την εποχή ξεχειλίζουν από σκληρές και μακάβριες περιγραφές για τις εκατόμβες των θυμάτων που περνούσαν από λεπίδι και κατά κανόνα κείτονταν άταφοι, τροφή στα όρνεα και πρόσφορο έδαφος για την εξάπλωση της χολέρας. Αυτή η άγρια και πρωτόγονη συμπεριφορά υπήρξε γενεσιουργό αίτιο οξυτάτων κοινωνικών ζητημάτων, με βασικό εκείνο των δεκάδων χιλιάδων ορφανών παιδιών τα οποία κυκλοφορούσαν ρακένδυτα και πεινασμένα αλλά κυρίως χωρίς ελπίδα, αδυνατώντας να εντοπίσουν τους γονείς τους. Επρόκειτο για ένα θέαμα αποκαρδιωτικό, μια μαχαιριά στις ψυχές των αγωνιστών της ελευθερίας, μία χαινουσα πληγή στα αλτρουιστικά αισθήματα των φιλελεύθερων ανθρώπων όλου του κόσμου. Ήταν αδύνατο να μην υπάρξει αντίδραση, όχι μόνο από τους Αμερικανούς αλλά και από πλήθος Φιλελλήνων, διαφορετικών εθνικοτήτων και προθέσεων.

Αριστερά: Jeremy Bentham, του Henry William Pickersgill. Κέντρο: Leicester Fitzgerald Charles Stanhope, 5ος κόμης του Harrington. Σκίτσο άγνωστου καλλιτέχνη. Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Δεξιά: Φρειδερίκος Θείρισος, Βαυαρός ελληνοστής και φιλέλληνας

Διάθεσή τους ήταν να συγκεντρώσουν νεαρά Ελληνόπουλα, κατά προτίμηση ορφανά, και να τα στείλουν στις χώρες τους για να μορφωθούν.

Ο Βρετανός Φιλέλληνας, **Λέστερ Στάνχοπ** (Leicester Stanhope)* σημείωνε στις ανταποκρίσεις του από την ελληνική Χερσόνησο πως είχε ακούσει για δύο καταπληκτικά μικρά παιδιά. Το ένα ήταν ένα δεκάχρονο αγόρι με ταλέντο στην ποίηση, ενώ το άλλο ένα επτάχρονο Εβραίοπουλο, το οποίο είχαν πάρει με τη βία οι Τούρκοι. Ο Στάνχοπ είχε επικοινωνία με τα Γιάννενα προκειμένου να τα εντοπίσει, αφού σκόπευε να τα στείλει στον διάσημο Αγγλό φιλόσοφο, **Τζέρεμι Μπένθαμ** (Jeremy Bentham)** για να φοιτήσουν στο Hill School.

Επιπλέον, ο Στάνχοπ προσέθετε ότι είχε έρθει σε επαφή με έναν Αμερικανό ιεραπόστολο στη Μάλτα καθώς και με έναν Βρετανό στην Κόρινθο, για να βοηθήσουν τους Έλληνες με την αποστολή δασκάλων, βιβλίων, αντιτύπων της Βίβλου, ειδών τυπογραφείου, ιατρικής βοή-

θειας και πολλών άλλων. Δεν έχουμε πληροφορίες για το τι απέγιναν τα δύο παιδιά από τα Γιάννενα. Γνωρίζουμε όμως ότι ο Στάνχοπ σε άλλη επιστολή του, στις 14 Μαΐου 1824, έγραφε ότι ο Μπένθαμ του είχε προτείνει να αποστείλει στην Αγγλία με δικά του έξοδα τον γιο του Μάρκου Μπότοσαρη, Κωνσταντίνο, προκειμένου να αναλάβει να τον σπουδάσει. Προφανώς μια τέτοια πράξη εντασσόταν στο κλίμα γενικής συγκίνησης που είχε σκορπίσει σε όλο τον Κόσμο ο ηρωικός θάνατος του Σουλτάνου αγωνιστή.

Επίσης ο Στάνχοπ απύθηνε παρόμοια επιστολή και στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, προτεινόντάς του το ίδιο, να στείλει δηλαδή τον μικρό του γιο στο Λονδίνο, όπου ο Μπένθαμ θα φρόντιζε για τη μόρφωσή του. Του τόνισε μάλιστα πως τα έξοδα με τα οποία θα επιβαρυνόταν ο Γέρος του Μοριά θα ήταν μόνο 50 λίρες ετησίως, με την εξαίρεση του ιματισμού.

Οι πρωτοβουλίες του Μπένθαμ είναι αντιπροσωπευτικές της πρόθεσης αρκετών Φιλελ-

λών να φροντίσουν για την εκπαίδευση και την ανατροφή των παιδιών των επιφανών αγωνιστών της Επανάστασης. Επρόκειτο ασφαλώς για έκφραση ευαρέσκειας και ανταπόδοσης για την προσφορά τους στον Αγώνα, αλλά και για κίνηση δημιουργίας μιας πνευματικής ελίτ του αγωνιζόμενου ελληνικού έθνους, η οποία μετεπαναστατικά θα μπορούσε να αναλάβει τις τύχες του υπό εκκρόληψη κράτους. Μάλλον σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η αποστολή στη Γαλλία, το 1825, δύο εκ των επτά παιδιών του Κωνσταντίνου Κανάρη, για να σπουδάσουν με έξοδα του εκεί Φιλελληνικού Κομιτάτου. Πάντως από επιστολή του Κανάρη, το 1826, φαίνεται ότι στη Γαλλία παρέμεινε μόνο ένας γιος του, ο Θεμιστοκλής. Ο άλλος γιος του, ο Μιλτιάδης, για άγνωστους λόγους είχε μετακινήθει στη Γερμανία. *Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ορφανά Ελληνόπουλα έδειξε ο πρώτος Κυβερνήτης της χώρας, Ιωάννης Καποδίστριας.* Πριν από την επίσημη ανάληψη των καθη-

κόντων του, στις αρχές του 1821, όσο ακόμα βρισκόταν στην υπηρεσία της τσαρικής αυλής, ο Καποδίστριας ασχολήθηκε συστηματικά με την εκπαίδευση και την αγωγή των ορφανών που βρισκόταν διασκορπισμένα σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις. Μόνο στη Γενεύη και υπό την εποπτεία του Α. Ραδινού κάλυπτε, με πόρους του Ταμείου των Ορφανών, τις δαπάνες για τη μόρφωση τριάντα Ελληνοπαιδιών, ενώ στην ιταλική Χερσόνησο κάλυπτε τα έξοδα για την εκπαίδευση άλλων 117 Ελληνόπουλων. Το ενδιαφέρον του Κερκυραίου πολιτικού και διπλωμάτη κορυφώθηκε όταν έφθασε στην Ελλάδα. Εκεί βρέθηκε αντιμέτωπος με μια δραματική κατάσταση, αφού οι στρατιωτικές επιχειρήσεις του Ιμπραήμ στον Μοριά είχαν οδηγήσει στην εξαθλίωση και στην ένδεια μεγάλο μέρος του ντόπιου πληθυσμού. *Η ίδρυση του Ορφανοτροφείου της Αίγινας αλλά και ενός άλλου στον Πόρο καθώς και η φιλοξενία ορφανών σε διάφορα δημόσια κτίρια και μοναστήρια αποτελούν τις πιο γνωστές πρωτο-*

βουλίες που ανέλαβε ο πρώτος Κυβερνήτης για το ζήτημα. Και δεν ήταν μόνο αυτές. Ο ίδιος προσέφερε αρκετές φορές σε χίρες και σε ορφανά χρήματα από το προσωπικό του ταμείο, όπως, για παράδειγμα, τον Αυγουστο του 1828, όταν μοίρασε τέσσερις χιλιάδες τάληρα.

Από το πλήθος των περιπτώσεων των ορφανών Ελληνόπουλων σίγουρα αξίζει να εστιάσει κανείς στην περίπτωση των τριών ορφανών του Γεώργιου Καραϊσκάκη, τα οποία αμέσως μετά τον θάνατο του ήρωα περιέπεσαν σε κατάσταση ένδειας. Τον Ιανουάριο του 1828 τα τρία ορφανά με επιστολή τους προς τον Καποδίστρια, τον οποίο αποκαλούσαν «πατέρα των ορφανών παιδιών», ζητούσαν τη βοήθεια και την οικονομική του στήριξη. Οχι άδικα, καθώς ο Καποδίστριας, όπως προαναφέρθηκε, είχε ήδη δείξει δείγματα γραφής και σε αυτό το ζήτημα. Οντας πολύ μπροστά από την εποχή του, ήταν σε θέση να αντιληφθεί το διακύβευμα. Δυστυχώς, όμως, η δολοφονία του έβαλε πρόωρο τέλος στις σχετικές πρωτοβουλίες του. Η ανάγκη εκπαίδευσης των Ελληνόπουλων, αρκετών από αυτά ορφανών, κυρίως μάλιστα παιδιών σπουδαίων οπλαρχηγών, όπως ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος, ο Μάρκος Μπότοσαρς***, ο Γεώργιος Καραϊσκάκης, ο Κωνσταντίνος Κανάρης, ο Κίτσος Τζαβέλας και ο Πετρόμπεης Μαυρομικάλης, κινητοποιήσε και Γερμανούς Φιλέλληνες, ιδιαίτερα κατά την περίοδο βασιλείας του Οθωνα. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζει ο σπουδαίος ουμανιστής φιλόλογος Ειρηνάιος (Φρειδερίκος) Θεΐριος. Στο ονομαστό «Αθήναιον» του Μονάχου πολλά παιδιά έλαβαν επιμελημένη μόρφωση και ακολούθως επέστρεψαν στην πατρίδα για να

αποτελέσουν την πνευματική ελίτ του αρτιστούτατου ελληνικού βασιλείου.

* Ο συνταγματάρχης Λέστερ Στάνχοπ υπήρξε υπασις του Λόρδου Μπάιρον και ταξίδεψε στην εξεγερμένη Ελλάδα μεταξύ των ετών 1823 και 1824. Συνέβαλε στην ανάπτυξη της ελληνικής τυπογραφίας στα χρόνια της Επανάστασης και στην κατοχύρωση της ελευθεροτυπίας. Υπήρξε, επίσης, Επίτροπος του πρώτου επαναστατικού δανείου.

** Αγγλος νομομαθής, φιλόσοφος και κοινωνικός μεταρρυθμιστής. Θεωρείται ο πνευματικός γένης του ριζοσπαστικού κινήματος στην Αγγλία. Υπήρξε μέλος του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου και οι πολιτικές του ιδέες είχαν μεγάλη απήχηση στην επαναστατημένη Ελλάδα.

*** Μάλλον εννοεί τον Δημήτριο Μπότοσαρ, ο οποίος τελικά μετέβη λίγα χρόνια αργότερα για σπουδές στο Μόναχο. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί πως ο νεαρός Δημήτριος φιλοξενούνταν στο σπίτι του καθηγητή της Ιατρικής, Γιόχαν Νέπομουκ φον Ρίνγκσαις (Johann Nepomuk von Ringseis). Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, στη διάρκεια του 1824 ο Δημήτριος Μπότοσαρς είχε βρεθεί στο ελληνικό σχολείο στην Αγκώνα μετά από ενέργειες του Ιγνατίου Ουγγροβλαχίας. Την περίοδο του Καποδίστρια ο Ιγνάτιος, σε συνεργασία με τον Κυβερνήτη, διαχειριζόταν το Ταμείο των Ορφανών, βλ. Κωνσταντίνος Βακαλόπουλος, Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών Φιλελλήνων κατά την Επανάσταση του 1821./ Συμβολή στην ιστορία του Ελβετικού Φιλελληνισμού, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 50. Ιάκωβος Μιχαηλίδης.

Μεθύστε με το αθάνατο κρασί του '21 Ζήτω οι Ηρωες της Ελληνικής Επανάστασης! Ζήτω Η Ελλάς!

SOULAKI STREET

1904 Newbridge Road
North Bellmore, NY 11710

Tel: 516-826-8400

www.souvlakistreetny.com

THE THEODORE TSAFATINOS
FOUNDATION, INC.
FLORIDA

25η Μαρτίου!

Τιμούμε με σεβασμό και πίστη

τους αγώνες των προγόνων μας
για τα Ελληνικά μας Ιδεώδη και την Ελευθερία
και θωρακίζουμε το μέλλον του Έθνους
με οδηγό τα θρησκευτικά και εθνικά μας ιδεώδη

Ζήτω οι Ηρωες του 1821! Ζήτω η Ελλάδα

Αποτίουμε
φόρο τιμής
στους Ηρωες
της Ελληνικής
Επανάστασης!

Ζήτω
η 25η Μαρτίου
1821!

THE
COLUMN
ΠΕΡΙΟΧΗ BUFFALO

2250 Walden Avenue
Cheektowaga, NY 14225
Tel.: (716) 681-7055
Fax (716) 681-0591

2221 Transit Road, Elma, NY 14059
Tel.: (716) 674-1900
Fax (716) 674-6684

www.AltonsRestaurant.com • contact@AltonsRestaurant.com

Μαρία Δήμου: Η γυναίκα που επέζησε

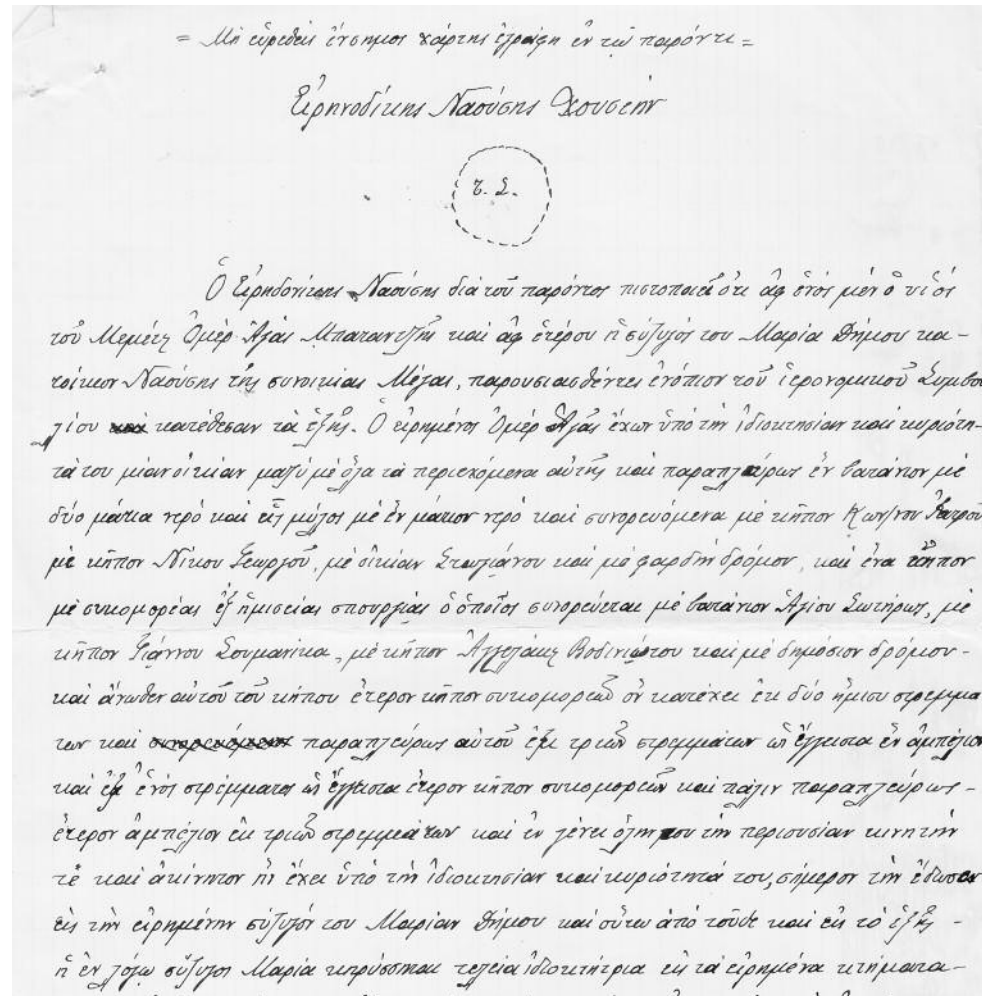
Αφιερωμένο στις γυναίκες που δεν έγιναν ηρωίδες

Του Δρα Σταύρου Οικονομίδη*

Ο Χαλασμός της Νάουσας τον Απρίλη του 1822 μοιάζει με σελίδα από την Κόλαση του Δάντη με τα πλήθη των γυναικόπαιδων να τρέχουν αλόφρονα στους δρόμους της άλλοτε κραταιάς και αυτόνομης πόλης, τους πολεμιστές Ναουσαίους να πυροβολούν και να συγκεντρώνονται σε διαφορετικά σημεία προσπαθώντας να αντισταθούν και να προστατέψουν τις οικογένειές τους και τους Τούρκους του Βεζύρη της Θεσσαλονίκης να σπάνε πόρτες, να κατεβαίνουν σε κελάρια και να δένουν σαν τοσμπιά τους αιχμαλώτους.

Οι περιγραφές των αυτοπτών μαρτύρων που επέζησαν συμπληρώνονται από τη φαντασία μας για τις σκηνές πρωισμού, αυτοθυσίας και απελπισίας που σημάδεψαν εκείνη την αποτυχημένη επανάσταση στην καρδιά της Μακεδονίας την οποία ακολούθησε η σκληρή τιμωρία, η σκλαβιά και η εκμηδένιση. Διότι η τιμωρία υπήρξε πράγματι πολύ σκληρή, με κοντά 2000 επαναστάτες να αποκεφαλίζονται στο Κίόσκι παρουσία του Αβδούλ Αμπούντ σε μια μαζική εκτέλεση, τους άοπλους κατοίκους να μεταφέρονται στη Θεσσαλονίκη αλυσοδεμένοι, την πόλη να καίγεται και τα παλαιά της προνόμια να χάνονται. Τις σφαγές, τις λεπλασίες και την απαγωγή των γυναικόπαιδων ακολούθησε η απόλυτη ερήμωση η οποία σκόπιμα διατηρήθηκε για περίπου μια δεκαετία, όταν αποφασίσθηκε η εγκατάσταση, μαζί με Ελληνες, Κονιάρων Τούρκων στη Νάουσα, για πρώτη φορά από την ίδρυσή της στα τέλη του 14ου αιώνα.

Την εποχή της επανάστασης η πόλη πλούσια, με τα караβάνια της γεμάτα εμπορεύματα να οδηγούνται σε όλες τις γωνιές των Βαλκα-

νίων και της Ανατολικής Ευρώπης, κέντρο οπλοτεχνίας, κλωστοϋφαντουργίας και κοσμηματοτεχνίας, η Νάουσα της εύφορης γης και των άφθονων νεροτριβών που κινούσαν τα διάσημα μπατάνια της υπήρξε παράδειγμα ευνομούμενης πολιτείας στην οποία πριν τον Χαλασμό της επιτρεπόταν να κατοικεί μόνο ο καϊμακάμης και η οικογένειά του, μετατράπηκε σε αθλήτρια του Απελευθερωτικού Αγώνα και σύμβολο επανάστασης και αντίδρασης στις βουλές των οθωμανικών αρχών χάρη στο πρωτοφανές Ολοκαύτωμα που έλαβε χώρα εκεί με μόνο στόχο την Ελευθερία και τη συμμετοχή της στην Ιδέα της Παλιγγενεσίας που είχε αρχίσει να υλοποιείται ήδη έναν χρόνο πριν στη Νότια Ελλάδα.

Το Ολοκαύτωμα και ο Χαλασμός της Νάουσας έγιναν γνωστά και σηματοδεύτηκαν και από ένα σκηνικό ακόμα: τη θυσία γυναικών στο βάραθρο της Αράπιτσας, στη θέση Καζάνι. Αρχόντισσες και αγρότισσες γκρεμίζονται προτιμώντας να αυτοκτονήσουν παρά να βιαστούν, να δολοφονηθούν ή να σκλαβωθούν. Αγνωστος ο αριθμός, παρά τις εικασίες, άγνωστα και τα ονόματά τους ακόμα, διακόσια δύο χρόνια μετά.

Γνωρίζουμε τι συνέβη στις γυναίκες κάποιων προυχόντων και σχεδόν όλων των επαναστατών, πως βασανίστηκαν δημοσίως στη Νάουσα και στη Θεσσαλονίκη και εκτελέστηκαν και πολλές επέζησαν για να συρθούν σε χαρέμια των Βαλκανίων και στα σκλαβοπάζαρα της Κρήτης, της Αλεξάνδρειας, του Χαλεπιού και της Δαμασκού. Γνωρίζουμε επίσης ότι όσοι επαναστάτες δεν σκοτώθηκαν στις μάχες μέσα και έξω από τη Νάουσα διέφυγαν από τη Μακεδονία και κατέβηκαν στη Νότια Ελλάδα για να συνεχίσουν την επανάσταση δημιουρ-

Κάποιοι συγγενείς της που επέστρεψαν επίσης στη Νάουσα την απέφευγαν και την κατέκριναν: ήταν «μολυσμένη», «όνειδος», «καταραμένη», «ντροπή της οικογένειας και των διάσημων προγόνων της». Η Μαρία επέζησε, δεν ήταν μαζί με τις άλλες ηρωικές Ναουσαίες που αυτοκτόνησαν στην Αράπιτσα, δεν αντέδρασε στη μοίρα της αλλά τη δέχτηκε, ίσως και να αγάπησε τον Τούρκο σύζυγό της που την αγόρασε και την παντρεύτηκε χωρίς να αλλάξει την πίστη της, ούτε το όνομά της, χωρίς να της δώσει καν το δικό του επώνυμο

Οι Βασίλειος και Σοφία Κότσαλου
με Ρουμελιώτικη
υπερηφάνεια και σεβασμό
εορτάζουν
τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου
και τιμούν το ένδοξο '21

Ζήτω η Ελλάδα

ΚΙΤΣΟΣ ΤΖΑΒΕΛΑΣ

“

*Κρήτη, ο Μοριάς, η Ρούμελη,
εμπρός! η Ελλάδα λάμπει
αχολογάν οι κάμποι
κάνει οι καρδιές. Εμπρός!*

”

*«Εμπρός»
Κωστής Παλαμάς*

Ανοιχτά 7 ΗΜΕΡΕΣ την εβδομάδα, 24 ΩΡΕΣ ΤΟ 24ΩΡΟ

*To the entire Greek-American Community
A very Happy Greek Independence Day*

Jeffries & Keates Funeral Home

228 Infield Ave, Northfield,
NJ 08225

Phone: (609) 646-3400

Fax: (609) 641-4650

www.jeffriesandkeates.com

**JEFFRIES & KEATES
FUNERAL HOME**
"A Life Celebration Home"

SERVING ALL GREEK CHURCHES

*We serve the Greek American Community
with Respect and Dignity!*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΓΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

Ιερατικός Προϊστάμενος: Πρωτοπρεσβύτερος Νικόλας Καζαρίαν

359 West 24th Street, NYC 10011 • Tel.: (212) 924-3919

Η ιστορική κοινότητα του
Αγίου Ελευθερίου
στο Μανχάταν
γιορτάζει μαζί με
τον απανταχού Ελληνισμό
τον Ευαγγελισμό
της Θεοτόκου
και την επέτειο
της Εθνικής μας
Παλιγγενεσίας.

Τιμούμε
τις ηρωικές μορφές του Αγώνα
και αναφωνούμε
Ζήτω η Ελλάδα
Ζήτω η Ομογένεια

Με σεβασμό και υπερηφάνεια τιμούμε
την Επέτειο της 25ης Μαρτίου
και την εορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου.

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821
Ζήτω το Έθνος

Οι Νίκος Γαβαλάς και οικογένεια

Με σεβασμό
και εθνική υπερηφάνεια
εορτάζουμε την Επέτειο
της Ελληνικής Επανάστασης.
Τιμούμε τους Ηρωες
που έδωσαν τη ζωή τους
για την Ελευθερία
και την Εθνική Ανεξαρτησία.

**Ζήτω
η 25η Μαρτίου 1821!**

Panagiotis Tsihlias President

**SNYDER
MECHANICAL CORP.**

336 95th Street, Brooklyn NY 11209

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Η 25η Μαρτίου είναι η ημέρα
που μας καλεί να εμπνευστούμε από την ομοψυχία,
τον ζήλο και την αγωνιστικότητα των προγόνων μας
που αγωνίστηκαν για την Ελευθερία του Έθνους μας.

Τους τιμούμε και αναφωνούμε

Ζήτω η Ελλάς - Ζήτω οι Ηρωες του 1821!

Apollo Tech Construction

72 Bowne Street, Brooklyn, NY 11231 • Tel.: (718) 855-9444

Σας ευχαριστούμε για την προτίμησή σας

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

γώντας το περίφημο σώμα των «Ολυμπίων» πολεμιστών, ανάμεσά τους οι κορυφαίοι Καρατάσοι, ο Γάτσος και τα «μπουλούκια» τους. Καθένας τους δεν επέστρεψε στη Νάουσα λόγω της επικύρωσής τους από τις οθωμανικές αρχές και εκτός από λίγους δεν έμαθαν τι συνέβη στις οικογένειές τους, εάν εκτελέστηκαν, εάν βασανίστηκαν και εάν πουλήθηκαν δούλοι. Συνέχισαν να πολεμούν με ανδρεία και αυταπάρνηση από άκρη σε άκρη της Ελλάδας, στην Πελοπόννησο, στη Στερεά, στο Αιγαίο και στην Κρήτη.

Εδώ ξεκινάει και η ιστορία εκείνων που δεν σκοτώθηκαν αλλά επέζησαν, δύσκολη η ικνυλάτση της μοίρας τους, και κάποιοι από αυτούς και αυτές επέστρεψαν στην πόλη και έφτιαξαν τη μαγιά της νέας της ιστορίας πολλά χρόνια μετά, όταν η Νάουσα αναγεννήθηκε από τις στάχτες της και ξανάγινε πόλη κραταιά και πλούσια.

Εδώ ξεκινάει και η σημερινή μας ιστορία που αφορά σε μια επίσημα Ναουσαία, τη Μαρία Δήμου, κόρη του καπετάν Στόγιου Δήμου και εγγονή του παλιού Κλέφτη της Νάουσας Δήμου Δήμου ή Δεληδήμου. Οι ρίζες της κατάγονταν από μια οικογένεια Κλεφτών και Αρματολών με παλαιότερο γνωστό μέλος της τον Ιωάννη, έναν από τους δώδεκα Αρματολούς των Στενών του Ανω Μέγα Αγιάνη, τον παλαιότερο σε εμάς γνωστό Αρμαστολίκιο της Μακεδονίας που ιδρύθηκε το 1628 με φερμάνι της Υψηλής Πύλης. Οι πρόγονοί της ήταν άνθρωποι των βουνών για αιώνες, απόγονοι και εκείνοι Βυζαντινών Απελατών και Κατεπάνων των κλεισούρων της Μακεδονίας. Το Αρμαστολίκιο με επίσημο διάταγμα έπαψε να ορίζεται από Έλληνες στα μέσα του 1700 και δόθηκε, όπως και όλα τα άλλα, σε Αλβανούς Μουσουλμάνους λόγω της δύναμης που είχαν αποκτήσει στα χέρια τους οι Χριστιανοί εκείνοι Αρματολοί.

Ένας από εκείνους που βρέθηκαν χωρίς Αρματολίκιο ήταν ο Χατζημιάλης Δήμου, πατέρας του Κλέφτη Δεληδήμου, ο οποίος εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Νάουσα, έγινε κτηματίας και «ήσυχος νοικοκύρης». Την «ησυχία» του πατέρα του δεν τη συμμερίστηκε ο Δήμος, ο «τρελο - Δήμος», όπως και πολλοί άλλοι της εποχής του, βγαίνοντας στο κλαρί της κλεφτουριάς της Μακεδονίας. Ο Δεληδής σάρωσε τα στρατεύματα του Αλή Πασά στις δυο προσπάθειές του να καταλάβει τη Νάουσα και να την ενσωματώσει στην ηπειρώτικη επικράτειά του. Σερασκέρης της Νάουσας επί άρχοντος Χατζη - Χειμώνα και επί Λογοθέτη Θεοδοσίου, δολοφονήθηκε από Έλληνες Ηπειρώτες πιστούς στον Τεπελενλή.

Τα παιδιά του Δεληδήμου κληρονόμησαν και αυτά την «ανησυχία» του πατέρα τους. Ο ένας σκοτώθηκε στον Χαλασμό της Νάουσας, ο άλλος ο μικρότερος, ο Καπετάν Στόγιος,

ενώθηκε με τους «Ολύμπους» του Καρατάσου και πολέμησε στη Νότια Ελλάδα μέχρι το τέλος της Επανάστασης πεθαίνοντας στην Αθήνα πάμπτωχος, αφήνοντας πίσω του μια άπορη κόρη, την Ελευθερία, από μια νέα οικογένεια που έκανε στο Μεσολόγγι και την οποία έχασε όπως και τη ναουσαϊκή οικογένειά του, κατά τη διάρκεια της Εξόδου.

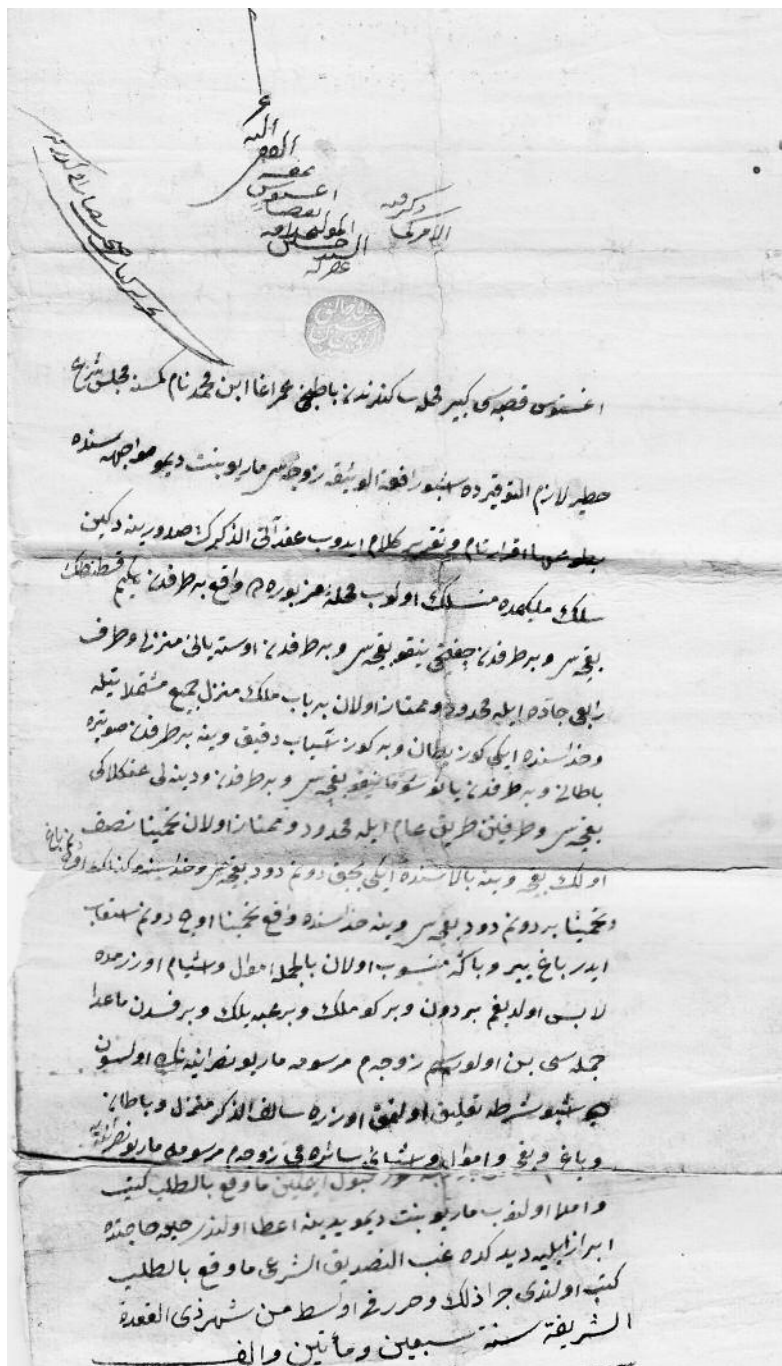
Ο Καπετάν Στόγιος δεν γνώριζε ότι τα δυο του παιδιά, ο Κώστας και η Μαρία, επέζησαν της σφαγής όταν δραπετεύσε μαζί με τους άλλους από τη Νάουσα. Στην εξευτελιστική διαδικασία του «διαλέγματος», το αγόρι πουλήθηκε σε έναν Σέρβο Χριστιανό στο Βελιγράδι, ενώ η τύχη της Μαρίας ήταν διαφορετική: την περιμάζεψε και την έσωσε ένας Τούρκος Κονιάρος, μεγάλος σε ηλικία ήδη, ο Αλή Αγάς Μπαταντζής, ένας από τους πολλούς Κονιάρους που ο βεζύρης της Θεσσαλονίκης εγκατέστησε στη Νάουσα μετά την καταστροφή της.

Η Μαρία Δήμου έγινε σε πολύ μικρή ηλικία επίσημη σύζυγος του Αλή Αγά Μπαταντζή του Κονιάρου και έζησε μαζί του μέχρι τον θάνατό του το έτος 1855 όταν εκείνος πέθανε σε βαθύ γήρας. Λίγο πριν επισκέφθηκαν τον Κατή της Νάουσας όπου συντάχθηκε η διαθήκη του και άφησε νόμιμη κληρονόμο του τη Μαρία εφόσον δεν είχε άλλες συζύγους, ούτε παιδιά. Μελετώντας τη διαθήκη του διαπιστώνουμε ότι η Μαρία δεν άλλαξε ούτε το Χριστιανικό της όνομα, ούτε καν το επώνυμό της, όπως θα αναμενόταν σε έναν κανονικό γάμο εκείνης της εποχής. Εζησε, ωστόσο, μέσα στην περιφρόνηση των συγγενών της και των γειτόνων της, μετά την επανεγκατάσταση όσων επέζησαν και όσων ήρθαν από άλλες περιοχές, για αυτή τη συνύπαρξή της με έναν «αλλόθρησκο» γέρο. Σε μια πόλη ηρωική και βασανισμένη η θέση της Μαρίας Δήμου φάνταζε σχεδόν προδοτική. Ολοι θεωρούσαν ότι «έπρεπε να πεθάνει παρά να ατιμαστεί» από Τούρκο και το ότι κατοικούσε σε σπίτι κάποιου που δεν ήταν Χριστιανός, αντίθετα, καταχραστή χριστιανικής περιουσίας και κατακτητή, αποτελούσε παράβαση όλων των άγραφων νόμων της χριστιανικής κοινότητας.

Κάποιοι συγγενείς της που επέστρεψαν επίσης στη Νάουσα την απέφευγαν και την κατέκριναν: ήταν «μολυσμένη», «όνειδος», «καταραμένη», «ντροπή της οικογένειας και των διάσημων προγόνων της». Η Μαρία επέζησε, δεν ήταν μαζί με τις άλλες ηρωικές Ναουσαίες που αυτοκτόνησαν στην Αράπιτσα, δεν αντέδρασε στη μοίρα της αλλά τη δέχτηκε, ίσως και να αγάπησε τον Τούρκο σύζυγό της που την αγόρασε και την παντρεύτηκε χωρίς να αλλάξει την πίστη της, ούτε το όνομά της, χωρίς να της δώσει καν το δικό του επώνυμο.

Δεν είναι πρωτοφανές κάτι τέτοιο,

καθώς έχουμε πολλές τεκμηριωμένες περιπτώσεις Οθωμανών εκείνης της εποχής που παντρεύονται Χριστιανές και τους επιτρέπουν να διατηρούν επίσημα την πίστη τους αν και δεν γνωρίζω, εντούτοις, περιπτώσεις κατά τις οποίες αυτές διατήρησαν και το πατρικό τους επώνυμο, κάτι που είναι γνώρισμα των σύγχρονων εποχών μας. Ετσι, η Μαρία παραμένει Μαρία και Δήμου και ζει, επιβιώνει απομονωμένη στο σπίτι της και δακτυλοδεικτούμενη σε μια Νάουσα που ξαναφτιάχνεται, ξανακατοικείται και προσπαθεί με μεγάλες δυσκολίες να επανέλθει. Με ειδική αμνηστία επιτρέπεται από τις οθωμανικές αρχές η επιστροφή των κτημάτων σε όσους δεν υπήρξαν πρωτεργάτες στην Επανάσταση του 1822. Πολλές νέες χριστιανικές οικογένειες εγκαθίστανται στη Νάουσα από γειτονικές περιοχές ή από το βουνό. Τώρα, υπάρχει για πρώτη

φορά τζαμί για τους μουσουλμάνους εποίκους, η δημογραφία έχει αλλάξει παρά τη νόμιμη επιστροφή αρκετών παλαιών Ναουσαίων στα πατρώα εδάφη. Το τέicho γκρεμίζεται, τα χαλάσματα καθαρίζονται και χτίζονται νέες οικοδομές. Η καταστροφή δεν ξεχνιέται αλλά επικρατεί η προσοχή για ευημερία και προκοπή. Σιγά σιγά επανέρχονται και τα περισσότερα από τα παλαιά προνόμια. Σε αυτή την κοινωνία η Μαρία, η γυναίκα που επέζησε, όπως και πολλές άλλες ανώνυμες άλλωστε, ζει αποκλεισμένη, δεν κάνει παιδιά με τον άντρα της, πορεύεται με το στίγμα της και τα χρόνια περνούν σε μια καθιερωμένη σκιά που χαρακτηρίζει τις γυναίκες και περισσότερο τις γυναίκες εκείνης που δεν έγιναν ηρωίδες όταν βρέθηκαν στις κατάλληλες περιστάσεις.

Είμαστε συνηθισμένοι από τα σχολικά μας χρόνια να διαβάζουμε

για άντρες ήρωες της Επανάστασης και για λίγες γυναίκες. Έχουμε διαδραχθεί να δεχόμαστε και να παραδεχόμαστε τις γυναίκες που «προτίμησαν» τον χαμό τους μέσα στους ολέθρους του Αγώνα της Παλιγγενεσίας. Μας έχουν εντυπωθεί οι γυναίκες του Ζαλόγγου, της Νάουσας, της Χίου και του Μεσολογγίου που άλλες χορευτά αντάμωσαν τον θάνατο, άλλες τον στόλισαν με κατορθώματα σε μάχες. Αγνοούμε, όμως, εκείνες τις γυναίκες που δεν αυτοκτόνησαν, που δεν έγιναν ηρωίδες, που δεν τις έγραψαν τα βιβλία της Ελληνικής Ιστορίας, που δεν καταξιώθηκαν από την κοινωνία διότι δεν θριάμβευαν στον βωμό των θυσιών, εφόσον μας έμαθαν να επιλέγουμε και να αγαπάμε πρότυπα και στερεότυπα, να αδιαφορούμε για τις αλήθειες των κοινών και καθημερινών ανθρώπων, των «μικρών».

Πολλά χρόνια μετά το τέλος του πολέμου η Μαρία Δήμου παρουσιάζεται με τον Οθωμανό γέροντα άντρα της ενώπιον του Οθωμανικού Ιερονομικού Συμβουλίου της Νάουσας. Ο γερό Αλή Αγά Μπαταντζής πρόκειται να πεθάνει και το γνωρίζει. Θέλει να αποκαταστήσει τη Χριστιανή γυναίκα του, νεότερη του κατά μισό αιώνα. Είναι επίσημη διαδικασία και παρίστανται όλοι οι δικαστές και οι μάρτυρες τη στιγμή εκείνη. Γίνεται αναφορά όλων των περιουσιακών στοιχείων του, των σπιτιών του, των αμπελοχωράφων του και των νερόμυλων του, ενώ μετά τη λεπτομερή παρουσίαση και καταγραφή τους στη διαθέκη διαβάζουμε: «η εν λόγω σύζυγος Μαρία κηρύσσεται τελεία ιδιοκτήτρια εις τα ειρημένα κτήματα...εξαιρουμένων των φορεμάτων ων φορεί ο Ομέρ Αγάς».

Αυτή η φράση: «εξαιρουμένων των φορεμάτων ων φορεί ο Ομέρ Αγάς» συμπληρώνει την ενέργεια του Τούρκου συζύγου να μην αγγίξει πίστη και ονοματεπώνυμο της Χριστιανής συζύγου του και ακούγεται στα αυτιά μας σαν αποκάλυψη μιας άγνωστης πλευράς των παλιών εκείνων κοινωνιών που ούτε γνωρίζουμε αρκετά, ούτε συνθήσαμε να τις αντιμετωπίζουμε διαφορετικά από ό,τι μας έμαθαν. Δεν προκαλεί εντύπωση, αντιθέτως, ότι βάσει της εξέλιξης της ζωής της Μαρίας Δήμου όπως ξεδιπλώνεται μέσα από πολύ μεταγενέστερες συμβολαιογραφικές πράξεις που διαθέτουμε, σπεύδει να εγκαταλείψει τη Νάουσα και να κατέβει στη Νότια Ελλάδα, στον ελεύθερο Πειραιά. Δεν γνωρίζει καθόλου, ούτε είναι σε θέση να υποψιαστεί ότι ο πατέρας της, ο Καπετάν Στόγιος, ο περίφημος οπλαρχηγός που πολέμησε σε 200 μάχες, από τις Σποράδες και τη Στερεά μέχρι την Πελοπόννησο, ζούσε στην Αθήνα, λίγα χιλιόμετρα μακριά της, μαζί με την ετεροθαλή αδελφή της Ελευθερία. Στον Πειραιά παντρεύτηκε έναν Έλληνα και μαζί του έκανε για πρώτη φορά παιδί, την Ελένη,

δίνοντάς της το όνομα της γιαγιάς της, της Ναουσαίας συζύγου του πατέρα της που χάθηκε στο Ολοκαύτωμα του 1822, άγνωστο πώς.

Στο πέρας της ζωής της η Μαρία εξουσιοδοτεί τον γαμπρό της να ταξιδέψει στην τουρκοκρατούμενη ακόμα Νάουσα για να πουλήσει την περιουσία του Αλή Αγά Μπαταντζή. Αγοραστής του σπιτιού είναι ένας στενός συγγενής της, ανιψιός που φέρει άλλο επώνυμο, ενώ των υπόλοιπων ακινήτων είναι αγοραστής άλλοι Χριστιανοί συγγενείς και γεί-

τονες Ναουσαίοι, εκείνοι που την έκριναν με σκληρότητα, την περιφρόνησαν και την καταδίκασαν σε μια ιδιότυπη εξορία μακριά από την πατρίδα της.

* Δρ Σταύρος Οικονομίδης
Adjunct Professor of Greek
Archaeology
Arcadia University, Glenside, USA
Διευθυντής της Ελληνοαλβανικής
Αρχαιολογικής Αποστολής στο
Τριεθνές των Πρεσπών

KEHILA KEDOSHA JANINA
SYNAGOGUE AND MUSEUM

AND THE ENTIRE
GREEK JEWISH COMMUNITY IN THE US
CELEBRATE THE
202ND ANNIVERSARY OF
GREEK INDEPENDENCE

MAY WE GO FROM STRENGTH TO STRENGTH

JOIN US TO CELEBRATE OUR GREEK HERITAGE AT
OUR GREEK JEWISH FESTIVAL
SUNDAY MAY 21, 2023 12PM-6PM
KEHILA KEDOSHA JANINA
280 BROOME STREET NEW YORK, NY
WWW.GREEKJEWISHFESTIVAL.COM

Τιμούμε εσάς
που πολεμήσατε
για την Ελευθερία
και τα ιδανικά του Γένους μας.

Ζήτω
η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Ελλάς!

OPEN
7
DAYS

FULL
SERVICE
MENU

3007 East Tremont Avenue • Bronx, New York 10461
(Across from Lehman High School)
Free Delivery (718) 824-3250 Take-Out

Πώς πολεμούσαν οι Έλληνες το 1821;

Χωρίς τις στρατιωτικές επιχειρήσεις δεν θα μπορούσε να υπάρξει πολιτική και διπλωματία, ούτε και θα μπορούσαν να πειστούν Έλληνες και ξένοι ότι το αδύνατο θα μπορούσε τελικά να γίνει δυνατό

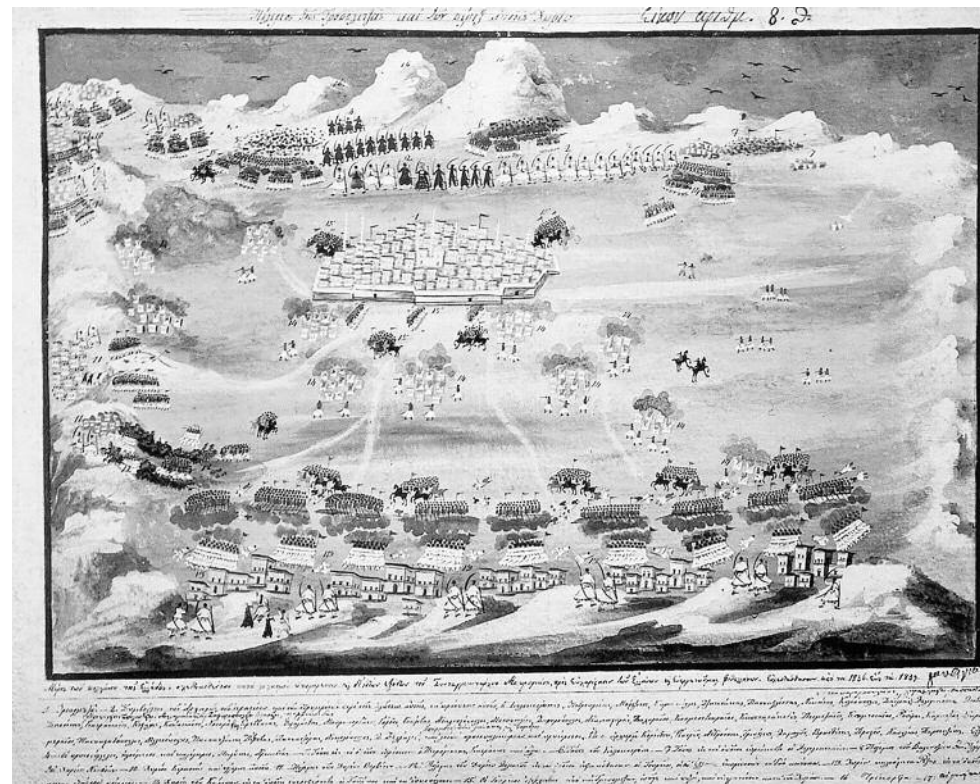
Είναι γεγονός ότι η ελληνική ιστοριογραφία, ιδίως η πιο σύγχρονη, είδε περισσότερο την Επανάσταση του 1821 ως ένα πολιτικό και ιδεολογικό γεγονός, και πολύ λιγότερο ή ελάχιστα ως ένα στρατιωτικό. Παρ' ότι αναμφισβήτητα ήταν εκτός από μια εθνική Επανάσταση που διεκδικούσε την ίδρυση ενός εθνικού κράτους, κι ένας πόλεμος της Ανεξαρτησίας, έδωσε μικρή προσοχή στα διάφορα στρατιωτικά της επεισόδια, είτε αναφορικά με τις χερσαίες, είτε με τις ναυτικές επιχειρήσεις.

Η στρατιωτική ιστορία υπήρξε έτσι κι αλλιώς, στην ημεδαπή ιστοριογραφία της μεταπολίτευσης ιδίως, ένα υποτιμημένο αντικείμενο, αν μη τι άλλο έναντι της πολιτικής ιστορίας. Κι όμως, αν η Επανάσταση μπόρεσε αρχικά να εδραιωθεί γεμίζοντας έτσι αυτοπεποίθηση τους αγωνιστές -σε μια στιγμή που όλα τα εγχώρια και διεθνή προγνωστικά έδειχναν να είναι εναντίον τους- ήταν ακριβώς επειδή μπόρεσε να καταγάγει ορισμένες πρώτες εντυπωσιακές επιτυχίες στο πεδίο της μάχης, όπως με την κατάληψη της Τριπολιτσάς ή στα Δερβενάκια.

Αλλά και αργότερα, από το 1825 και μετά, τη στιγμή δηλαδή που η άγρια επέλαση του Ιμπραήμ στον Μοριά έδειχνε να προμηνύει το άδοξο τέλος της Επανάστασης, ήταν πάλι η επιμονή του Κολοκοτρώνη και των ακολούθων του, οι οποίοι επέμεναν με αιματηρές θυσίες να αντιστέκονται, που έκαναν και τις ξένες δυνάμεις να συνειδητοποιήσουν ότι χωρίς την άμεση εμπλοκή τους δεν θα δινόταν τέλος στην αστάθεια στην περιοχή.

Χωρίς τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, λοιπόν, δεν θα μπορούσε να υπάρξει πολιτική και διπλωματία, ούτε και θα μπορούσαν να πειστούν Έλληνες και ξένοι ότι το αδύνατο θα μπορούσε τελικά να γίνει δυνατό.

Όμως πώς ακριβώς εξελίσσονταν τα πράγματα εκεί που ηκούσαν τα καριοφίλια και άστραφταν τα γιαταγάνια, δηλαδή στις χερσαίες

Η πολιορκία και άλωση της Τριπολιτσάς (πίνακας του Παναγιώτη Ζωγράφου, στρατηγού Μακρυγιάννη Απομνημονεύματα). Από τη μεγάλη έκθεση του Μουσείου Μπενάκη «1821 Πριν και μετά».

επιχειρήσεις; Είναι γνωστό ότι οι επαναστάτες στηρίχθηκαν κατά βάση σε στρατεύματα ατάκτων και πολύ λίγο σε οργανωμένο τακτικό στρατό, που έτσι κι αλλιώς φτιάχτηκε αργότερα, ήταν πολύ μικρότερης δύναμης, και κατέγραψε ελάχιστες επιτυχίες στο πεδίο των μαχών (βασικός υποστηρικτής του υπήρξε ο Δημήτριος Υψηλάντης, αλλά το κύρος του επλήγη κατά την καταστροφή του φιλελληνικού τακτικού

Σώματος στη μάχη στο Πέτα). Υπό αυτή την έννοια, ο στρατός των ατάκτων ήταν «ολόκληρον το έθνος μετασχηματισθέν εις στρατόν», κατά βάση δηλαδή οι αγρότες και οι κτηνοτρόφοι των μικρών ελληνορθόδοξων κοινοτήτων στο νότιο ευρωπαϊκό άκρο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που θα αποφάσιζαν να ταχθούν στην υπηρεσία της Επανάστασης.

Οπλισμένοι με ό,τι έβρισκαν, από χασαπο-

μάχαιρα μέχρι τσεκούρια και άλλα αυτοσχέδια όπλα, προσκολλώνταν στον αρχηγό της πατριαρχικής οικογένειας δείχνοντας αρχικά μεγάλο ενθουσιασμό, αν και στερούνταν οποιασδήποτε στρατιωτικής εμπειρίας και πειθαρχίας, με την εξαίρεση των Μανιατών και φυσικά των παρανόμων κλεφτών που είχαν μακρά σχέση με τα όπλα.

Εξού και η δομή του ιδιότυπου αυτού στρατεύματος ακολουθούσε λίγο-πολύ και την κοινωνική δομή οργάνωσης των τοπικών αυτών κοινοτήτων. Ως πατριαρχικές κοινότητες της τιμής και της αλληλοαναγνώρισης, οι πληθυσμοί αυτοί, αν ήταν έτοιμοι να ακολουθήσουν κάποιον ήταν μόνο εκείνον που αναγνώριζαν και εμπιστεύονταν, δηλαδή τον αρχηγό του σογιού εφόσον εκείνος αποφάσιζε να πάρει τα όπλα. Συνήθως αυτός, προκειμένου να στρατολογήσει προθύμους συγχωριανούς του, τον πρώτο καιρό της Επανάστασης, κρεμούσε έξω από το σπίτι του μια επαναστατική σημαία, ως σημάδι ξεσηκωμού.

Έτσι, μιλώντας ειδικά για την Πελοπόννησο, στα αυτοσχέδια στρατόπεδα που άρχισαν να συγκροτούνται με έναν λίγο-πολύ αυθόρμητο τρόπο στην ενδοχώρα ή γύρω από μεγάλα κάστρα της περιοχής, συνέρρεαν ολόκληρες ομάδες συντοπιτών, συχνά οικογενειακά, θυμίζοντας «χωρικών πανηγύρι». Οπλισμένοι με ό,τι έβρισκαν, από χασαπομάχαιρα μέχρι τσεκούρια και άλλα αυτοσχέδια όπλα, προσκολλώνταν στον αρχηγό της πατριαρχικής οικογένειας δείχνοντας αρχικά μεγάλο ενθουσιασμό, αν και στερούνταν οποιασδήποτε στρατιωτικής εμπειρίας και πειθαρχίας, με την εξαίρεση των Μανιατών και φυσικά των παρανόμων κλεφτών που είχαν μακρά σχέση με τα όπλα.

Η βασικότερη προτεραιότητα ήταν συνεπώς, το ασύντακτο αυτό ασκέρι των χωρικών να αποκτήσει κάποια στοιχειώδη εκπαίδευση στον πόλεμο και κυρίως πειθαρχία, καθώς το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν οι συχνότητες λιποταξίες, ιδίως μετά από νίκες που συνδυάζονταν με λαφυραγώγηση, οπότε και ο στρατιώτης

“

Οπλισμένοι με ό,τι έβρισκαν, από χασαπομάχαιρα μέχρι τσεκούρια και άλλα αυτοσχέδια όπλα, προσκολλώνταν στον αρχηγό της πατριαρχικής οικογένειας δείχνοντας αρχικά μεγάλο ενθουσιασμό, αν και στερούνταν οποιασδήποτε στρατιωτικής εμπειρίας και πειθαρχίας, με την εξαίρεση των Μανιατών και φυσικά των παρανόμων κλεφτών που είχαν μακρά σχέση με τα όπλα

”

Έλληνες ληστές. Από τη μεγάλη έκθεση του Μουσείου Μπενάκη «1821 Πριν και μετά».

έβρισκε ευκαιρία να επιστρέψει ικανοποιημένος με την λεία στο χωριό του.

Καταλυτική υπήρξε εδώ η παρουσία και η ηγεσία του 50χρονου τότε Κολοκοτρώνη που (έχοντας λάβει αγγλική στρατιωτική εκπαίδευση, όταν βρέθηκε στην Ζάκυνθο, πολεμώντας κατά των Γάλλων) ανακηρύχθηκε σύντομα σε αρχιστράτηγο κι έθεσε αυστηρούς κανόνες στην οργάνωση των στρατοπέδων, τοποθετώντας σκοπιές («βάρδιες και μυστικών», δηλαδή συνθήματα) και σπίνοντας έναν μηχανισμό επιμελητείας και τροφοδοσίας των στρατοπέδων με τα απαραίτητα ώστε να μην αναγκάζονται να το εγκαταλείπουν οι στρατιώτες τους όταν έβλεπαν ότι έλειπαν τα χρειά.

Όπως έλεγε χαρακτηριστικά ο Γέρος του Μοριά, «*Να μου δώση ο Βελιγκτών 40.000 στρατιώτες στρατεύμα το διοικούσα, αλλ' αυτουνού*

να του δώσουν 500 Έλληνες δεν ημπορούσε ούτε μια ώρα να τους διοικήση. Κάθε Έλληνας είχε τα καπρίτσια του, τον θεό του, και έπρεπε να κάμη κανείς δουλειά με αυτούς, άλλον να φοβερίζει, άλλον να κολακεύη, κατά τους ανθρώπους».

Ειδικά για την λιποταξία, συστάθηκε και ειδικό σώμα στρατονομίας, ενώ ο λιποτάκτης όταν συλλαμβάνονταν βίωνε συνήθως την τιμωρία του δημόσιου εξευτελισμού (τον χλεύαζαν ως «τουρκολάτρη» και τον έφτυναν ο ένας μετά τον άλλο) που ήταν, για τα ήθη της εποχής, κάτι πολύ βαρύ για την υπόληψή του, αν και δεν αποκλείονταν ο τουφεκισμός. Μπορεί δε να την πλήρωνε και η ίδια η οικογένειά του, με καταστροφή της περιουσίας της, κάτι που έγινε κανόνας στην περίοδο της επέλασης του Ιμπραήμ, όταν ο Κολοκοτρώνης έβαλε σε εφαρμογή μεθόδους τρομοκρατίας κατά των «προσκυνημένων», με το περίφημο σύνθημα «*φω-*

τιά και τσεκούρι». «*Μεταχειριζόμενοι την πειθώ και την βίαν να καίετε οσπίτια των ανθισταμένων, να δέρντε και να τυραννίτε απανθρώπως• χωρίς καμίαν εξαίρεση [...]*», ήταν η γενική διαταγή της Πελοποννησιακής Γερουσίας, βλέποντας τα στρατόπεδα να φυλλορροούν.

Ο βασικότερος λόγος για τις λιποταξίες ή τους χαμπλούς ρυθμούς στρατολόγησης είχε πάντως να κάνει με την σταθερή δυσκολία της κεντρικής αρχής να δίνει μισθό ή έστω κάποια σοβαρά υλικά κίνητρα στους φτωχούς αγρότες που είχε την απαίτηση να μεταμορφώσει σε υπηρετούντες τον επαναστατικό στρατό.

Η εκπαίδευση, πάλι, περιελάμβανε σκληρή εκγύμναση των στρατιωτών με διάφορες ασκήσεις με τα όπλα, αλλά στην πραγματικότητα η

μόνη ουσιαστική εμπειρία αποκτώνταν στο ίδιο το πεδίο της μάχης. Οι δε πρώτες μικρές νίκες στο Λεβίδι και το Βαλτέτσι, το αρχικό διάστημα του ξεσκαμού, αν και όχι τόσο σημαντικές στρατηγικά, ωστόσο κατάφεραν να λειτουργήσουν πολύ θετικά καθώς γέμισαν ενθουσιασμό και προσέδωσαν αυτοπεποίθηση (μαζί και με τα λάφυρα των όπλων που αποκόμισαν), στους άπειρους και αρχικά φοβισμένους επαναστάτες. Τη φήμη τόσο του ίδιου του Κολοκοτρώνη όσο και της τακτικής του κλεφτοπολέμου θα εκτόξευε βέβαια ακόμη περισσότερο ο θρίαμβος στα Δερβενάκια.

Γεγονός είναι ότι η συγκρότηση των στρατευμάτων αυτών με ντόπιους χωρικούς είχε και κάποια σοβαρά πλεονεκτήματα καθώς οι ίδιοι γνώριζαν καλά τα κατατόπια και τους ανθρώπους των περιοχών όπου λάμ-

βαναν χώρα οι μάχες αλλά και ήταν τρομερά ανθεκτικοί στις κακουχίες και τις στέρψεις του πολέμου.

Πάντως, χάρη στις άοκνες προσπάθειες και την επιβλητική παρουσία του Κολοκοτρώνη, τα στρατόπεδα γύρω από την Τρίπολη είχαν μπόρεσει να συγκροτηθούν με αρκετά οργανωμένο τρόπο το καλοκαίρι πριν την άλυσή της. Παράλληλα, τα οργανωτικά, στρατολογικά και επισιτιστικά καθήκοντα καθώς και τη συγκέντρωση των πόρων θα αναλάμβαναν οι συσταθείσες γι' αυτό τον λόγο Εφορείες ή Φροντιστήρια, που απαρτιζόνταν από τοπικούς κοτζαμπάσηδες και άλλα πρόσωπα με επιρροή, με συνέπεια να αναδειχτούν γρήγορα στις ανώτατες κατά τόπους επαναστατικές αρχές - αλλά επίσης συχνά να έρχονται σε μεγάλες προστριβές με τους οπλαρχηγούς.

Στη Ρούμελη, από την άλλη,

miketannousis.com

**HAPPY GREEK
INDEPENDENCE DAY**

**ΖΗΤΩ ΟΙ ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΗΡΩΕΣ
ΤΟΥ 1821**

COMMUNITY Credit Union

Γιορτάζουμε 202 χρόνια Αναγέννησης
Ζήτω η Ελλάς

Δρ. Νικόλαος Σαραντόπουλος, Πρόεδρος /CEO

LYNN: One Andrew Street, Lynn, MA 01901 • Tel.: (781) 598-0820

PEABODY: 32 Central Street, Peabody, MA 01960 • Tel.: (978) 968-2222

SOMERVILLE: 377 Summer Street, Davis Square, Somerville, MA 02144 • Tel.: (671) 539-8570

ONLINE: www.myccu.org

NMLS# 506389

Αν για τις ανάγκες της επιχείρησης έπρεπε να συνεργαστούν αρκετοί οπλαρχηγοί μεταξύ τους, σπανίως εφαρμοζόταν κάποιο κοινό σχέδιο, καθώς επικρατούσε η πολυαρχία

ίσχυαν διαφορετικά οργανωτικά σχήματα αναφορικά με τις διάφορες στρατιωτικές μονάδες και πως αυτές συγκροτούνταν και διοικούσαν. Και πάλι εδώ, η συγκρότησή τους επηρεαζόταν απόλυτα από την ιεραρχική δομή των τοπικών κοινωνιών και των ηγεσιών τους. Οι ισχυρές σε αυτή την περίπτωση ήταν οι κάστες των αρματολών που είχαν το προτέρημα να είναι άριστοι γνώστες των όπλων και της στρατιωτικής ζωής σε συνθήκες μάλιστα ανορθόδοξου πολέμου. Ο καθένας εξ αυτών σύστηνε τα αρματολών που είχαν το προτέρημα να είναι άριστοι γνώστες των όπλων και της στρατιωτικής ζωής σε συνθήκες μάλιστα ανορθόδοξου πολέμου. Ο καθένας εξ αυτών σύστηνε τα αρματολών που είχαν το προτέρημα να είναι άριστοι γνώστες των όπλων και της στρατιωτικής ζωής σε συνθήκες μάλιστα ανορθόδοξου πολέμου. Ο καθένας εξ αυτών σύστηνε τα αρματολών που είχαν το προτέρημα να είναι άριστοι γνώστες των όπλων και της στρατιωτικής ζωής σε συνθήκες μάλιστα ανορθόδοξου πολέμου.

Οι ηγετικές προσωπικότητες ήταν στην μεν Στερεά Ελλάδα, ο Οδυσσεάς Ανδροπούτος (που είχε εξελιχθεί σε τοπικό ηγέτη με αμφιλεγόμενες κάποτε πρακτικές), στη δε Δυτική, ο Γ. Βαρνακιώτης, ενώ με πιο αντισυμβατικούς όρους θα ξεπηδούσε και θα εδραιωνόταν σύντομα και η ηρωική μορφή του Καραϊσκάκη. Από την περιοχή αυτή και ακολουθώντας το ίδιο πρότυπο σε πιο μικρή κλίμακα είχε ξεκινήσει την στρατιωτική του καριέρα στην Επανάσταση και ο ίδιος ο Μακρυγιάννης άλλωστε, φθάνοντας γρήγορα ως το αξίωμα του στρατηγού, αξίωμα που όμως το όφειλε στην επίσημη επαναστατική αρχή και όχι στην φήμη του ως κλεφταρματολός που δεν ήταν.

Πάντως, ενώ οι Ρουμελιώτες ως πολεμιστές ήταν πολύ πιο ανδρείοι και αποτελεσματικοί, στο επιχειρησιακό επίπεδο ο πόλεμος είχε καλύτερα αποτελέσματα στην Πελοπόννησο όπου η ηγεσία ήταν πιο συγκεντρωτική και δεν σπκωνε ο καθένας τόσο εύκολα το δικό του «μπαϊράκι» (που σημαίνει λάβαρο στα τούρκικα διότι πράγματι κάθε ομάδα έφερε και τη δική της σημαία στην μάχη).

Ο Αλ. Μαυροκορδάτος, που είχε αναλάβει την ευθύνη της πολιτικής διοίκησης των περιοχών αυτών, θα έσπευδε μάλιστα να συντάξει έναν στρατιωτικό οργανισμό της Ανατ. Στερεάς προκειμένου να θέσει κανόνες και όρια στους ατίθασους

αυτούς ντόπιους οπλαρχηγούς, χωρίς ομολογουμένως μεγάλη επιτυχία επί της ουσίας. Αξιμνημόνευτα επί αυτού τα σχόλια του Καραϊσκάκη που όταν του λένε κάποιοι οπλαρχηγοί ότι πηγαίνουν για να λάβουν οδηγίες από την κεντρική κυβέρνηση, τους απαντά: «Ποία κυβέρνηση καπετάν Νότη; Το τζιογλάνι του ρεζί εφέντη, ο τεσσαρομάτης (δηλ. Ο Μαυροκορδάτος, επειδή φορούσε γυαλιά); Ποιοι τον έκαμαν κυβέρνηση; Εγώ και άλλοι δεν τον γνωρίζομεν. Ή σύναξε δέκα ανόητους και τον υπέγραψαν διά τας ιδιοτελείας των; Ιδού ποιοι τον υπέγραψαν. Πρώτον εσύ, όπου όλα θέλεις να έρχονται με τον ζουρνά. Ο Σκαλτσός, όπου δεν είναι άλλο παρά καμπάνα μπαγκ μπαγκ (έκανε ό,τι του έλεγαν). Ο Μακρής Κοντογιάννης, ο ΞενογολοΓιώργος Τζιόγκας, όπου δεν νξεύρει τι του γίνεται, και ο αδελφός μου ο Στορνάρης, ο ψεύτης».

Την κατάσταση περιέπλεκαν και τα περιβόητα «καπάκια» (ή και τα «ψευτοκάπακα»), δηλαδή η παλιά πρακτική του κλεφταρματολισμού να προσκυνά (ή να υποκρίνεται ότι προσκυνά) τους Τούρκους όποτε το έκρινε συμφερότερο, επιστρέφοντας στην υπηρεσία της Επανάστασης αν άλλαζαν ξανά οι συνθήκες.

Σε ό,τι αφορά την ίδια την τακτική της μάχης, εφαρμόζονταν κι εδώ ανορθόδοξες μέθοδοι που ταίριαζαν όμως με τον χαρακτήρα αυτού του ιδιότυπου στρατού, και αποδεικνύονταν άλλοτε αποτελεσματικές, εντυπωσιάζοντας τους φιλέλληνες αξιωματικούς (που είχαν έρθει να συνδράμουν έχοντας ως πρότυπο τον πόλεμο κατά παράταξη με πυκνές φάλαγγες), άλλοτε πάλι μάλλον προβληματικές.

Σε όλες τις περιπτώσεις πάντως, η τακτική ήταν εκείνη του αμυντικού πολέμου. Δηλαδή, για παράδειγμα, κατά τις πολιορκίες, η μέθοδος που ακολουθούσαν οι Έλληνες ως πολιορκητές ήταν εκείνη της περικύκλωσης του εκάστοτε φρουρίου και της αναμονής μέχρι να εξαντληθούν τα πυρομαχικά, τα αποθέματα αλλά και η υπομονή των πολιορκημένων. Αλλωστε ούτε πυροβολικό διέθεταν συνήθως για να βομβαρδίσουν τα τείχη, ούτε και κατάλληλη εκπαίδευση για να τα καταλάβουν με ρεσάλτο.

Η μέθοδος αυτή της αναμονής

ΟΡΑ Greek YEEROS

378 Highland Avenue, Somerville, MA 02144

Tel: 617-718-2900

Homemade Greek Food
in a Lively Atmosphere

Χρόνια Πολλά
για τη διπλή εορτή
του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
και της Επετείου
της Ελληνικής Επανάστασης

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Αθάνατη Ελλάς!

Οι Ηρωες πολεμούν σαν Έλληνες!

Υποκλινόμαστε μπροστά
στο μεγαλείο των Ηρώων του 1821.

Ζήτω η 25η Μαρτίου!

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

GYRO UNO *The best Gyro in Astoria*

28-01 STEINWAY STREET, ASTORIA, NY 11103
(718) 274-4870

Online Ordering for Delivery or Takeout!

Αποτίουμε φόρο τιμής στους Ηρωες
της Ελληνικής Επανάστασης!

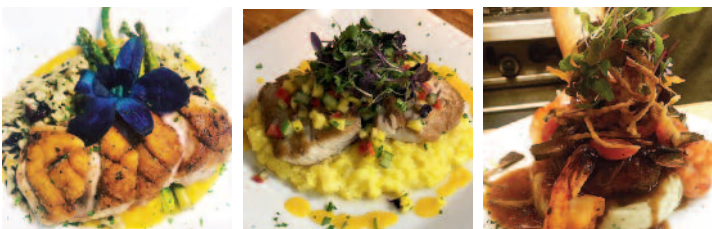
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821!

HAPPY GREEK INDEPENDENCE DAY!

NICK'S BISTRO *A Taste Of Greece In Every Bite*

Catering Available (pick up & delivery)

Come Be Part of the Family

Σας ευχαριστούμε για την προτίμησή σας

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Giorgio's
RISTORANTE & BAR

Με αφορμή την επέτειο
της Ελληνικής Ανεξαρτησίας
αποτίουμε φόρο τιμής στους Ηρωες του 1821
Τιμούμε τον αγώνα τους
για την πολυπόθητη Ελευθερία
και πάντα θυμόμαστε τα κατορθώματά
τους με θαυμασμό!

Ζήτω η 25η Μαρτίου! Ζήτω η Ελλάς!

524 Nashua Street, Milford, NH 03055 • Tel.: 603-673-3939
707 Milford Road, Merrimack, NH 03054 • Tel.: 603-883-7333
270 Granite Street, Manchester, NH 03102 • Tel.: 603-232-3323

www.giorgios.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Στην μνήμη των ΗΡΩΩΝ ΤΟΥ 1821

αποτίουμε φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης

Ζήτω το Έθνος - Ζήτω η Ελλάς !

Chicken Supreme

Proudly serving the tastiest chicken
for over 40 years

309 Union Ave.
Paterson, NJ 07502
(973) 790-6145
chickensupreme.com

Σας ευχαριστούμε για την προτίμησή μας

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Η διατήρηση της ιστορικής μνήμης της 25ης Μαρτίου είναι πηγή έμπνευσης και άντληση δύναμης για ένα καλύτερο αύριο
αντάξιο του ιστορικού παρελθόντος του έθνους μας
As υψώσουμε όλοι τη σημαία μας
ως ένδειξη ελάχιστης τιμής και ευγνωμοσύνης στους Ηρωές μας.

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

K Kitsios Restaurant Group

Ιδρυτής Δημήτριος Κίσιος

ELDORADO DINER I

55 West Main St.
Elmsford, NY 10523
Tel.: (914) 592-6197

ELDORADO DINER III

784 Central Ave.
Scarsdale, NY 10583
Tel.: (914) 713-3993

MONT OLYMPOS DINER

1 Fort Hill Ave, Yonkers
NY 10710
Tel.: (914) 961-4677

DD'S DINER

191 North Highland Avenue
Ossining NY 10562
Tel.: (914)-236-3779

WOODBURY DINER

220 NY-32 Central Valley, NY 10917
Tel.: (845) 273-1300

εξυπηρετούσε όμως και έναν άλλο στόχο. Οι πολιορκητές προτιμούσαν να κατακτήσουν την καστρόπολη, ει δυνατόν, άθικτη, και όχι κατεστραμμένη, προκειμένου να μπορούν να βρουν υλικό προς λαφυραγώγηση, που ήταν και βασικό κίνητρο για πολλούς που συμμετείχαν στην πολιορκία, έχοντας αφήσει πίσω για μήνες χωρίς πόρους τις οικογένειές τους. Αλλωστε γι' αυτό και κατά τη διάρκεια της πολιορκίας μπορεί κάποιος από τους πολιορκητές να διαπραγματευόνταν κρυφά ή φανερά την απελευθέρωση κάποιων πλούσιων Τούρκων, με πολύ ακριβό αντίτιμο.

Η κατάληψη μπορεί φυσικά να συνοδεύεται και από την σφαγή του πολιορκημένων, αν και μετά τις ακρότητες που είχαν ακολουθήσει την άλωση της Τριπολιτσάς, υπήρχε γενική εντολή να αποφεύγονται τέτοιες πρακτικές διότι «αμαυρώνεται ο χαρακτήρ του Έθνους μας, και καταφαινόμεθα ως άσπλαχνοι, απάνθρωποι, βάρβαροι».

Αμυντικές ήταν οι τακτικές που ακολουθούνταν και στις μάχες των ελιγμών. Από τη στιγμή που είχε αποκλειστεί ως ασύμφορη η αντιπαράθεση κατά παράταξη, οι Έλληνες, έχοντας πλήρη συνείδηση των μειονεκτημάτων τους, και εκμεταλλευόμενοι από την άλλη τα συνήθως στενά περάσματα που διέσχιζαν την Στερεά Ελλάδα, επέλεγαν να καιροφυλακτούν να έρθει ο εχθρός σε αυτούς παρά να επιτεθούν εκείνοι κατά πρόσωπο.

Φρόντιζαν λοιπόν κάθε φορά να φτιάχνουν «χωσιές» ή «καρτέρια», δηλαδή οχυρωματικές θέσεις εν είδει ενέδρας, με ισχυρό πλεονέκτημα, και από εκεί να ρίχνουν τις μπαταριές τους την ώρα που θα βρίσκονταν εκτεθειμένα τα τουρκικά στρατεύματα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, περιόριζαν και τις δικές τους απώλειες, κρυμμένοι πίσω από τα ταμπούρια τους, σε αντίθεση με τους Τούρκους στρατιώτες που συχνά είχαν την τάση να κάνουν αφύλακτοι τα γιουρούσια τους, καταγράφοντας πολύ περισσότερους νεκρούς.

Αν πάλι η μάχη κατέληγε σε πόλεμο θέσεων, αυτός διεξαγόταν συνήθως όσο υπήρχε φως και όχι τη νύχτα, κι εξελισσόταν σε έναν πόλεμο νεύρων, με τους αντιπάλους (που γνώριζαν ο ένας την γλώσσα του άλλου) να ανταλλάσουν βρισιές και ταπεινώσεις, με ευφάνταστη ευρηματικότητα. Η κατασπατάληση των πυρομαχικών, που συχνά ήταν και άσκοπη (στους Έλληνες έλειπε συχνά το μπαρούτι καθώς η παραγωγή των μπαρουτόμυλων της Δημοπόδας δεν επαρκούσε), είχε την κατάληξη κάποια πλευρά να υποχωρεί, και η νίκη να μένει στο τέλος ορφανή.

Αν βέβαια για τις ανάγκες της επιχείρησης έπρεπε να συνεργαστούν αρκετοί οπλαρχηγοί μεταξύ τους, σπανίως εφαρμόζονταν κάποιο κοινό σχέδιο μάχης, καθώς επικρατούσε η

πολυαρχία και άρα η αναρχία την ώρα της μάχης. Εκείνος δε που αποφάσιζε να υποχωρήσει, δεν αισθανόταν υποχρεωμένος να ρωτήσει κανέναν αφήνοντας ακάλυπτους τους συντρόφους του.

Αν πάλι έπρεπε κάποια στιγμή να επιτεθούν όλοι μαζί, το έκαναν σε μπουλουκία και διασκορπισμένοι σε βάθος. Οι μόνοι που πολεμούσαν με αραίωση κατά πλάτος και όχι σε βάθος ήταν οι Σουλιώτες, οι αρχηγοί των οποίων ήταν και οι μόνοι που βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή της μάχης, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους οπλαρχηγούς που είχαν την τάση να αυτοπροστατεύονται διότι τυχόν απώλεια του αρχηγού σήμαινε και διάλυση της ομάδας του.

Βέβαια, δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις παλικαριών που άλλαζαν καπετάνιο αν εξασφάλιζαν αλλού καλύτερους όρους, κυρίως οικονομικούς. Τα όπλα -κουμπούρια, καριοφίλια, γιαταγάνια κ.λπ., που υμνήθηκαν άλλωστε τόσο πολύ και στα δημοτικά τραγούδια, ήταν το μέγιστο φετίχ των πολεμιστών αυτών, και δεν υπήρχε μεγαλύτερη ταπείνωση από το να τα χάσουν στη μάχη ή ακόμη χειρότερα να τους τα αφαιρέσει ο αρχηγός ως τιμωρία για κάποιο σοβαρό παράπτωμα.

Οι συνθήκες βάσει των οποίων διεξήχθη, λοιπόν, ο σχεδόν δεκαετής αυτός πόλεμος, στην ξερά τουλάχιστον (ελπίζουμε να ακολουθήσει ένα ακόμη σημείωμα για τις ναυτικές επιχειρήσεις) προσδιορίζονταν από την κοινωνική οργάνωση, τα διαθέσιμα μέσα και την κουλτούρα των αγωνιστών του 1821. Ως μια αγροτοκτηνοτροφική κοινωνία κλεφταρματωλών, είχαν ενσωματώσει μια ιδιαίτερη κουλτούρα της τιμής αλλά και της βίας, η οποία ενίοτε μπορούσε να ξεπεράσει και τα αποδεκτά όρια, όπως άλλωστε συνέβαινε και με τους αντιπάλους τους που κατέφυγαν κι εκείνοι κατά περιόδους σε ανομολόγητες αγριότητες.

Θα συναντήσει όμως κανείς και πάμπολλα περιστατικά ανιδιοτελούς αυταπάρησης και αυθεντικού ηρωισμού στο πεδίο της μάχης, όπως για παράδειγμα το τρομερό επεισόδιο της μάχης του Σερπετζέ, όπου τραυματίστηκε σοβαρά στο κεφάλι ο Μακρυγιάννης (περιγράφεται με συγκλονιστικές λεπτομέρειες στα «Απομνημονεύματά» του), κι έφερε τις βαριές συνέπειες των τραυμάτων του μέχρι το τέλος της ζωής του υποφέροντας από επιληπτικές κρίσεις.

Με τον καιρό, οι σκληροί αυτοί άνθρωποι, που έρχονταν από τα βάθη της ιστορίας και του πολιτισμού θα μάθαιναν να πολεμούν εφαρμόζοντας μια διαφορετική οικονομία της βίας, πιο εξορθολογισμένη. Εκείνο που θα αργούσαν πάντως να μάθουν θα ήταν η οργάνωση ενός αξιόμαχου τακτικού στρατού κληρωτών που έγινε τελικά εφικτός στην ουσία έναν αιώνα αργότερα.

Πηγή: «LIFO»

Ο πρώτος εορτασμός της 25ης Μαρτίου

Η 25η Μαρτίου καθιερώθηκε ως εθνική εορτή της Ελλάδας στις 15 Μαρτίου 1838, με διάταγμα του βασιλιά Οθωνα, που εκτελούσε παράλληλα και τα καθήκοντα του πρωθυπουργού εκείνη την περίοδο. Η πρόταση του Γραμματέα της Επικρατείας (Υπουργού) επί των Εκκλησιαστικών και της Δημόσιας Παιδείας, Γεωργίου Γλαράκη (ηγαιτικού στελέχους του κόμματος των Ναπαίων ή Ρωσικού Κόμματος), έγινε αμέσως δεκτή από τον Οθωνα, που την είδε και ως μία ευκαιρία να αυξήσει τη δημοτικότητα του. Στο βασιλικό διάταγμα αναφέρεται μεταξύ άλλων: «Θεωρήσαντες ότι η ημέρα της 25ης Μαρτίου είναι λαμπρά και καθ' αυτήν εις πάντα Ελλάδα διά την εν αυτή τελουμένην εορτήν του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, είναι προσέτι λαμπρά και χαρμόσυνος δια την κατ' αυτήν την ημέραν έναρξιν του περι της ανεξαρτησίας αγώνος του ελληνικού Έθνους, καθιερούμεν την ημέραν ταύτην εις το διπνεκές ως ημέραν εθνικής εορτής».

Ο πρώτος εορτασμός της εθνικής επετείου έγινε λίγες ημέρες αργότερα, σύμφωνα με το πρόγραμμα που κυκλοφόρησε στις 18 Μαρτίου. Οι 21 κανονιοβολισμοί το σούρουπο της παραμονής ήταν το προανάκρουσμα. Με την ανατολή του ήλιου ρίφθηκαν εκ νέου 21 κανονιοβολισμοί, ενώ μία μπάνα, που γυρνούσε στους δρόμους της Αθήνας, υπενθύμιζε στους κατοίκους της πρωτεύουσας τη μεγάλη ημέρα. Στις 8 το πρωί, στρατιωτικά τμήματα παρατάχθηκαν στους δρόμους μεταξύ του Ανακτόρου (σημερινό Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών, επί της πλατείας Κλαυθμώνος) και της εκκλησίας της Αγίας Ειρήνης (επί της οδού Αιόλου), όπου θα τελούνταν η επίσημη δοξολογία. Μία ώρα αργότερα, ο Οθωνας και η Αμαλία, ντυμένοι με παραδοσιακές ενδυμασίες, έφθασαν με άμαξα στον καθεδρικό ναό της Αθήνας, επευφημούμενοι από το πλήθος, που είχε συρρεύσει από κάθε γωνία της Αττικής. Στη δοξολογία παρέστησαν οι αρχές της πόλης, εκπρόσωποι των συντεχνιών και μέλη του Διπλωματικού Σώματος. Το τέλος της Δοξολογίας σήμαναν 21 κανονιοβολισμοί και οι βασιλείς υπό τις συνεχείς επευφημίες του πλήθους πήραν το δρόμο της

επιστροφής για το παλάτι. Το ραντεβού του κόσμου δόθηκε στην πλατεία του Παλατιού, όπου ο Δήμος Αθηναίων είχε στήσει ένα τρώπαιο και γύρω του στήθηκε ένα τρικούμπερτο γλέντι μέχρι πρωίας, όπως έγραψαν οι εφημερίδες της εποχής. Την παράσταση έκλεψε μία πλικωμένη κυρία, ονόματι Λέκκα, η οποία θέλησε να σύρει πρώτη τον χορό «Σταματήσατε, παιδιά μου, εις εμέ ανήκει ν' αρχίσω τον χορό, διότι εις αυτό το έδαφος πρόσφερα δύο ανδρείους αδελφούς και τον μοναχόν υιό μου». Της επιτράπη να σύρει τον χορό, παρότι γυναίκα, «και με δάκρυα στα όμματα συνεχόρευε και συναγάλλετο με τους Έλληνες» (προφανώς ήταν Αρβανίτισσα). Η εικόνα αυτή έκανε μεγάλη εντύπωση στην παρευρισκόμενη Γερμανίδα Γιούλια φον Νόρντενφλιχτ (κυρία επί των τιμών και παιδαγωγός της βασίλισσας Αμαλίας), η οποία δεν δίστασε να την παρομοιάσει με αρχαία Σπαρτιάτισσα. Επίσης, την ίδια εκείνη μέρα έγραψε σε επιστολή της ότι οι βασιλείς παρακολούθησαν και τη δοξολογία και μετά επέστρεψαν στο παλάτι. Το ίδιο και οι χιλιάδες του λαού που «...συνθηροίσθησαν υπό τον εξώστην, επί του οποίου οι βασιλείς ίσαντο, και μετ' ολίγον ήρτισεν υπό τον ήχον της χωρικής μουσικής η εκτέλεσις του, στέ μεν υπό δύο στέ δε υπό πλειόνων προσώπων, χορευομένου τοσούτον ιδιορρυθμού ελληνικού χορού. Εοχηματίσθησαν διάφοροι κύκλοι χορευτών επί της μεγάλης πλατείας προ των ανακτόρων...».

Ο Ρήγας Παλαμίδης (1794-1872), αγωνιστής της Επανάστασης, λόγιος και πολιτικός, περιγράφει τις εκδηλώσεις: «...Η τελετή εγένετο μεθ' όλης της πομπής και επισημότητας – είχαν δε συνέλθει ενταύθα άπανσαι σχεδόν αι δημοτικά αρχαί της Αττικής και πλήθος λαού των περιχώρων μετ' των σημαίων, όπλων και τυμπάνων...». Το κλίμα ευφορίας επικρατούσε παντού εκείνη τη μέρα. Και όταν νύχτωσε, όλη η πόλη ήταν φωταγωγημένη, μαζί και η Ακρόπολη. Στον, δε, Λυκαβηττό σχηματίστηκε με φανούς ένας τεραστίος σταυρός με την επιγραφή «Έν Τούτω Νίκα», πράγμα που προξέννησε την έκπληξη των Αθηναίων. Παρόμοιες εκδηλώσεις έγιναν και σε άλλες πόλεις της ελεύθερης Ελλάδας.

Πηγή: SanSimera.gr

Χρόνια Πολλά για την εορτή του ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ και την Επέτειο της Ελληνικής Επανάστασης

Αποτίουμε φόρο τιμής στους ηρωικούς αγωνιστές και τους ευγνωμονούμε για το ότι σήμερα είμαστε Ελεύθεροι και η Ελλάδα είναι ανεξάρτητο κράτος

Ζήτω η 25 Μαρτίου 1821!
Ζήτω Η Ελλάδα!

HAZELWOOD INN

4937 Hazelwood Avenue, Baltimore, MD 21206 • Tel.: (410) 866-3116

MARIA'S REISTERSTOWN

31 Main Street, Reisterstown, MD 21136 • Tel.: (410) 777-9707

SEVEN WEST BISTRO GRILLE

7 West Chesapeake Avenue, Towson, MD 21204 • Tel.: (410) 337-9378

GLYKÁ SWEETS

Βιώστε τις γεύσεις της Ελλάδας

- Family owned and operated since 2013
- Perfect for special occasions and gifting
- New Greek Treat Gift Boxes!

Lenten Cookie Sampler

Easter Tsouréki

Παρασκευάζουμε και διανέμουμε σε όλη την Αμερική
Παραδοσιακά Ελληνικά αρτοσκευάσματα και προϊόντα
Παραγγείλετε online για εσάς και δώρο για συγγενείς και φίλους

Glyká-Sweets
1201 Andersen Drive Suite i • San Rafael CA
415.454.4054 • www.glykasweets.com

Ο πρώτος εορτασμός της 25ης Μαρτίου στον Πειραιά

Οι εκδηλώσεις για τον εορτασμό της Εθνικής μας Παλιγγενεσίας προσδιορίστηκαν να τελούνται το έτος 1838, δεκαεπτά δηλαδή χρόνια μετά την ημερομηνία που θεωρείται ότι σηματοδότησε την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης που είναι φυσικά αυτή του 1821.

Στα δεκαεπτά χρόνια που μεσολάβησαν μέχρι τον προσδιορισμό συγκεκριμένης ημερομηνίας, για την

τέλεση σε ολόκληρη την Ελλάδα κοινών εορταστικών εκδηλώσεων, οι Έλληνες γιόρταζαν τους δικούς τους αγώνες, σε ημέρες διαφορετικές, ανάλογα με τη συμμετοχή κάθε περιοχής στον επαναστατικό αγώνα και την καταστροφή που υπέστη.

Η ημερομηνία της 25ης Μαρτίου υπεβλήθη ως πρόταση στον Οθωνα, από την Γραμματεία των Εκκλησιαστικών και της Παιδείας, που αντιστοιχεί στο σημερινό υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στην ουσία

όμως συντάκτης και πρώτος εισηγητής του υπομνήματος είχε υπάρξει τρία χρόνια νωρίτερα, ο Παναγιώτης Σούτσος, ο οποίος το 1835 ήταν υπουργικός σύμβουλος της Γραμματείας. Το σχέδιο του Σούτσου υποβλήθηκε λοιπόν για πρώτη φορά το 1835 αλλά άγνωστο για ποιο λόγο δεν εφαρμόστηκε και όταν αυτό έφτασε να εφαρμοστεί, μόνο ένα πολύ μικρό μέρος του υλοποιήθηκε. Το ίδιο ακριβώς σχέδιο του Σούτσου, υποβλήθηκε εκ νέου τρία χρόνια αρ-

γότερα από τον Γλαράκη.

Το σχέδιο εορτασμού του Σούτσου, εκπονήθηκε την ίδια εποχή που ο ίδιος διαίρεσε το Κράτος σε Δήμους προτείνοντας την αρχαία ονοματοθεσία τους ενώ πρότεινε να φέρουν στις σφραγίδες τους εμβλήματα της αρχαιότητας που κατά περιοχή διασώζονταν μέσω των αρχαίων τοπικών νομισμάτων τους.

Την οροφή όλου αυτού του οικοδομήματος ήθελε να την ενώνει μια επέτειος αναστάσεως του Ελληνικού Κράτους, και αυτή ήταν η 25η Μαρτίου.

Το σχέδιο του Σούτσου προέβλεπε τα εξής:

Η 25η Μαρτίου να εορτάζεται σε όλες τις πόλεις της Ελλάδος, αλλά η μεγάλη η επίσημη εορτή να τελείται με την εξής ιδιομορφία.

Την πρώτη χρονιά στην Αθήνα για τη μεγάλη εκστρατεία του Καραϊσκάκη.

Τη δεύτερη χρονιά στο Μεσολόγγι για τις ανήκουστες στα παγκόσμια χρονικά τρεις πολιορκίες του.

Την τρίτη χρονιά στην Τριπολιτά διατί η άλωση της θυμίζει στους Έλληνες τα Ομηρικά έπη και διότι συνετέλεσε στην απελευθέρωση της Πελοποννήσου.

Την τέταρτη χρονιά στην Υδρα διότι ο βράχος αυτός έγινε το κέντρο των ναυτικών επιχειρήσεων και γέννησε τον Μιαούλη, τον Σαχτούρη, τον Τσαμαδό, τον Κριεζή, τον Τομπάζη, τον Ραφαήλ, τον Παναγιώτα και τον μεγαλόψυχο Λάζαρο Κουντουριώτη.

Κάθε χρόνο η εορτή θα επικεντρώνεται λοιπόν σε ένα από τα ανωτέρω μέρη ανάλογα με τη σειρά του και θα ονομάζεται «Νέα Πανελλη-

νιά». Εκεί θα μεταβαίνουν αντιπρόσωποι από όλους τους Δήμους της χώρας. Η διάρκεια της εορτής προβλεπόταν να είναι 15 ημέρες, με τα εισαγόμενα είδη να είναι ελεύθερα τελωνείου, και να διενεργείται μεγάλο εμπορικό πανηγύρι.

Τις πρώτες οκτώ ημέρες να τελούνται αγώνες αθλητικοί, πεζοδρομίας, ιπποδρομίας, με εξαίρεση όταν αυτές θα γίνονται στην Υδρα όπου εκεί θα διενεργούνται ναυτικοί αγώνες.

Τις υπόλοιπες οκτώ ημέρες να εορτάζεται το πνεύμα, δηλαδή να τελούνται ποιητές, ρήτορες, συγγραφείς, φιλόσοφοι με παράλληλη έκθεση ζωγραφικής, γλυπτικής, νέων μηχανών της γεωργίας.

Η επιλογή της ημερομηνίας της 25ης Μαρτίου, δεν στηρίχθηκε ουσιαστικά σε κάποιο γεγονός της επανάστασης που έπρεπε να μείνει αξιομνημόνευτο ανά τους αιώνες, αλλά στη λαμπρότητα που ακτινοβολούσε από μόνη της η ημέρα του Ευαγγελισμού της Υπεραγίας Θεοτόκου.

Ο Σούτσος με αυτή την εισήγηση ξεπερνούσε τον σκόπελο προσδιορισμού μιας ημερομηνίας, που θα αντιστοιχούσε στην εξέγερση ενός τόπου, όταν στον αμέσως διπλανό γεωγραφικό χώρο η ημερομηνία θα ήταν διαφορετική. Ο Έλληνας δεν θα αποδεχόταν με τίποτα να εορτάσει μια ημερομηνία που δεν αντιστοιχούσε στη δική του εξέγερση.

Ο Σούτσος έλαβε επίσης υπόψη του τις εμφύλιες διαμάχες τοπικού και τοπικιστικού χαρακτήρα που τάλανιζαν την Ελλάδα και τελικά έκρινε ότι μόνο μια θρησκευτική εορτή θα μπορούσε να μονιάσει επιτέλους τους διχασμένους Έλληνες.

Ωστόσο, ανεξήγητο παραμένει το

THE TASTIEST LOBSTERS IN BROOKLYN

VISIT OUR WEBSITE

2777 FLATBUSH AVE.
BROOKLYN, NY 11234
718.253.7117

FROM SINGLE DINERS
TO LARGE GATHERINGS
NICK'S IS THE PLACE TO BE!
MAKE YOUR RESERVATIONS

LOBSTER HOW YOU WANT THEM!
GRILLED, BROILED, STEAMED IN PASTA...
THE OPTIONS ARE LIMITLESS

Η επιλογή της ημερομηνίας της 25ης Μαρτίου, δεν στηρίχθηκε ουσιαστικά σε κάποιο γεγονός της επανάστασης που έπρεπε να μείνει αξιομνημόνευτο ανά τους αιώνες, αλλά στη λαμπρότητα που ακτινοβολούσε από μόνη της η ημέρα του Ευαγγελισμού της Υπεραγίας Θεοτόκου

Το λιμάνι του Πειραιά από τον λόφο της Πνύκας

γεγονός γιατί ο Οθωνας ενέκρινε το σχέδιο του Σούτσου τρία χρόνια αργότερα και μάλιστα μόνο ένα μικρό μέρος. Ακόμα και το Διάταγμα του εορτασμού εκδόθηκε δέκα μόλις ημέρες πριν (στις 15 Μαρτίου 1838), ορίζοντας μόνο τα εξής:

Η έκδοση του συγκεκριμένου Διατάγματος κινητοποίησε αμέσως τις Δημοτικές αρχές του Πειραιά και τον Δήμαρχο της πόλης Υδραίο Κυριάκο Σερφιώτη, ο οποίος είχε κάθε λόγο να επιθυμεί σφόδρα την ύπαρξη μιας τέτοιας ημερομηνίας κοινού εορτασμού, καθώς η πολίτνη του Πειραιά που μόλις είχε γεννηθεί από τις στάχτες της Επανάστασης αποτελείτο κυρίως από Υδραίους και Χίους που μέχρι τότε όχι μόνο τελούσαν ξεχωριστές εορτές, αλλά είχαν επιδείξει και διάθεση αυτονομίας σε «Δήμο Χίων» και «Δήμο Υδραίων» βάζοντας σε κίνδυνο το νεοσύστατο Δήμο Πειραιώς που μετρούσε μόλις τρία έτη ζωής.

Στις 22 Μαρτίου, τρεις μόλις ημέρες πριν την καθορισμένη εορτή, αποφασίστηκε να πραγματοποιηθούν κάποιες εκδηλώσεις η οποίες από ό,τι φαίνεται τηρήθηκαν επακριβώς. Εκτοτε το πρόγραμμα εορτασμού θα εκδίδεται πάντα στις 22 Μαρτίου.

«Γινόμεθα οι διερχόμενοι της κοινής χαράς την οποία οι συμπολίται ημών αισθάνονται δια την προπαρασκευαζομένη εορτή της 25ης Μαρτίου. Κρίνομεν αναγκαίον να παρατηρήσωμεν ότι προς δόξαν της εθνικής ταύτης ημέρας απαιτείται όλοι οι στρατιωτικοί και όλοι οι πολίται να φέρωσιν επί του στήθους κλάδον δάφνης δι' όλης της ημέρας της 25ης Μαρτίου.»

Το απόγευμα της παραμονής της 25ης Μαρτίου ερρίφθησαν 21 κανονιές για να αναγγελθεί το επίσημο της ημέρας που θα ακολουθούσε.

Με την ανατολή του ηλίου της 25ης Μαρτίου ερρίφθησαν άλλες 21 κανονιές.

Μέσα στην πειραιϊκή πολίτνη δεν θα μπορούσαν για γίνουν πολλά, καθώς οι επίσημες εκδηλώσεις της Αθήνας θα επισκίαζαν τις οποίες εκδηλώσεις του λιμανιού. Ένα πλεονέκτημα ήταν ότι ο εορτασμός της Πρωτεύουσας ξεκινούσε στις 08.00'

το πρωί, ώρα που παρατάχθηκαν στους δρόμους Ενοπια Αγήματα, ενώ ο Βασιλιάς Οθωνας κατευθύνθηκε μόλις στις 09.00' στον Ι.Ν. της Αγίας Ειρήνης όπου θα τελείτο η επίσημη δοξολογία. Συνεπώς το πρωινό ωράριο των εκδηλώσεων, στάθηκε αποτρεπτικό για τους λιγοστούς κατοίκους του Πειραιά, που επιθυμούσαν να ικανοποιήσουν έτσι την έντονη περιέργειά τους, που είχε γεννηθεί από το γεγονός της πρωτιάς, του τρόπου δηλαδή με τον οποίο θα εκδηλώνονταν αυτό που περιγραφόταν σε λίγες μόνο γραμμές ενός Βασιλικού Διατάγματος.

Ετσι οι «περιέργοι» Πειραιώτες που αδυνατούσαν να μεταβούν, συγκεντρώθηκαν στον κατεστραμμένο ναό του Μοναστηριού του Αγίου Σπυριδώνα φορώντας τα κοντοβράκια τους και τα επίσημα ρούχα του τόπου καταγωγής τους. Στο ίδιο σημείο βρισκόταν και ο Κυριάκος Σερφιώτης μαζί με μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου φορώντας τις μαύρες ρεντιγκότες τους και τα ψηλά καπέλα τους, παρουσιάζοντας έτσι ένα θέαμα που σήμερα θα φαινόταν αστείο. Δεν γνωρίζουμε μετά βεβαιότητας αν τελικά πολίτες και στρατιώτες έφεραν στο στήθος τους «κλάδο Δάφνης» σύμφωνα με την οδηγία του Δημάρχου. Την ώρα που έδυε ο ήλιος ρίχθηκαν άλλοι 21 κανονιοβολισμοί.

Ετσι συνολικά 63 κανονιοβολισμοί ήταν που σηματοδότησαν τον εορτασμό. Η δύση της 25ης Μαρτίου βρήκε τη μικρή κομόπολη να είναι φωταγωγημένη, όσο μπορούσε να είναι αυτό δυνατόν, με φως από φανάρια λαδιού και πετρελαίου, ενώ στον άδειο λόφο της Μουνιχίας (Καστέλλας) με φωτιές οχηματιζόταν ένας μεγάλος Σταυρός.

Όσο για το πατριωτικό σχέδιο του Σούτσου, να αναφερθεί πως το 1843 απομακρύνθηκε από κάθε διοικητική θέση που είχε αναλάβει καθώς ψηφίστηκε νόμος περί ετεροχθόνων, δηλαδή Ελλήνων που είχαν γεννηθεί σε υπόδουλες περιοχές και δεν είχαν το δικαίωμα να διορίζονται στο δημόσιο. Και ο Σούτσος ήταν γεννημένος στην Κωνσταντινούπολη.

Πηγή: piraeorama.blogspot.gr

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΖΗΤΩ

Η 25^Η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Galaxy General Contracting Corp.

3152 Albany Crescent, Bronx, NY 10463

**A little taste of
GREECE
in the heart of
New York**

PROVEN QUALITY
SOUVLAKI GR
ESTABLISHED 2010

162 W. 56th Street | 231 E. 53rd Street | 116 Stanton Street
Panama City, Panama/Boynton Beach, FL

SOUVLAKI GR Truck
www.souvlakigr.com

Ο θεσμός των κοινοτήτων σε ορισμένες ορεινές περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας είναι συνυφασμένος με τον θεσμό των αρματολικιών της. Στην Δυτική μάλιστα Ελλάδα, ο θεσμός των αρματολικιών τονώνει, τόσο το πνεύμα της αυτονομίας, ώστε το προάγει ως την ημιανεξαρτησία, όπως θα ιδούμε. Η γνώση μάλιστα του θεσμού των αρματολικιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση όχι μόνο για να διερευνήσουμε τις πολιτικές συνθήκες των ελληνικών χωρών επί τουρκοκρατίας, αλλά και για να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη των μαχητικών δυνάμεων του ελληνικού έθνους, την στρατιωτική αγωγή του και την προετοιμασία του για τούς μεγάλους εθνοκοινοπολιτικούς αγώνες.

Η πρώτη εμφάνιση των αρματολών στις ελληνικές χώρες γίνεται μέσα στο σκοτάδι του παρελθόντος. Πότε μνημονεύεται για πρώτη φορά ή λέξη **αρματολός** (από τη λέξη αρματολόγος – όος – ός, κατά την ετυμολογία του Μένου Φιλίντα) και τι σημαίνει; Το όνομα, με την έννοια συνήθως του πληροφοριόδοτη ή κατασκόπου, το παραδίδουν με τον τουρκικό του τύπο **martolos**, Τούρκοι ιστορικοί σύγχρονοι του Μουράτ Β' (1421-1451) και το αποδίδουν σε χριστιανούς που είχαν δράσει πριν απ' αυτόν στο πλευρό των Τούρκων. Τι οργάνωση είχαν τότε, ποια ήταν γενικά τα καθήκοντά τους και πώς κατέληξαν έπειτα ν' αποτελέσουν μόνιμες τοπικές φρουρές στα ορεινά μέρη είναι θέματα που μένουν ακόμη προς διερεύνηση.

Οι αρματολοί αναφέρονται τον 15ο αιώνα ως επικουρικά στρατεύματα των Τούρκων και εκστρατεύουν μαζί τους. Δεν μισθοδοτούνται και γι' αυτό τον λόγο είναι αρπακτικοί και σκληροί. Πάντως, κατά το δεύτερο μισό του 15ου αι., παρουσιάζονται στα σύνορα του Δούναβη σαν στρατιωτικά τμήματα. Έτσι, π.χ. κατά τα μέσα του 15ου αι., μνημονεύονται χριστιανοί αρματολοί στο Αλατζά Χισάρ του Σμεδέροβου και στο σαν-

τζάκι των Σκοπίων. Επίσης, στα 1492 παραπάνω από 500 αρματολοί της περιοχής του Σμεδέροβου φρουρούσαν τα σύνορα προς το Βελιγράδι. Αργότερα, επί Σουλεϊμάν Α' (1520-1566) εκτελούν υπηρεσία και στην μεθόριο και στην ενδοχώρα. Στον πρώτο τόμο της «Ιστορίας» μου, ύστερα από συγκριτική έρευνα των στοιχείων που ελάνθαναν σε διάφορες πηγές, καθόρισα ότι ο θεσμός αυτός εγκαινιάστηκε πρώτα στην Θεσσαλία και συγκεκριμένα στην περιοχή Αγράφων επί Μουράτ Β' (1421-1451), ίσως αμέσως μετά την άνοδό του στον Θρόνο. Στο πρώτο έτος της βασιλείας του, δηλαδή στο 1421, αποδίδει και ο Leo Barbar την γένεση του αρματολισμού με την οργανωμένη στρατιωτική του μορφή, σπριζόμενος σε Τούρκους ιστορικούς, που ατυχώς δεν μνημονεύει. Επομένως ο ισχυρισμός του Anehgeci που μεταθέτει την γένεση του θεσμού στα χρόνια του Μεχμέτ Β' (1451-1481), δεν είναι ορθός. Τελευταία, ο Τούρκος ιστορικός Geniz Orhonlu δέχεται το 1421, νομίζει ότι δεν πρόκειται για την ίδρυση των αρματολικιών, αλλά μάλλον για την αναδιοργάνωσή τους, γνώμη που δεν την αποδέχομαι. Την γνώμη του Orhonlu εκφράζει και ο Milan Vasic σε ειδική μελέτη για τούς αρματολούς των γιουγκοσλαβικών χωρών, ότι δηλαδή οι Τούρκοι βρήκαν

“

Δεν μισθοδοτούνται και γι' αυτό τον λόγο είναι αρπακτικοί και σκληροί. Πάντως, κατά το δεύτερο μισό του 15^ο αι., παρουσιάζονται στα σύνορα του Δούναβη σαν στρατιωτικά τμήματα. Έτσι, π.χ. κατά τα μέσα του 15ου αι., μνημονεύονται χριστιανοί αρματολοί στο Αλατζά Χισάρ του Σμεδέροβου και στο σαντζάκι των Σκοπίων

”

Τα αίτια της γένεσης των αρματολικιών στην ηπειρωτική Ελλάδα και ο ρόλος των μεγάλων ορεινών όγκων της

τον αρματολικό θεσμό στο έδαφος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τον δέχθηκαν και τον εισήγαγαν στο διοικητικό τους σύστημα κατά το πρώτο μισό του 15ου, πιθανώς μεταξύ 1421-1438. Το ότι υπήρχε καπετάνιος, επομένως αρματολίκι, στην περιοχή των Αγράφων νωρίς, αποδεικνύεται, νομίζω, και από μια σημαντική είδηση σε βενετικό έγγραφο, που διέλαθε ως σήμερα την προσοχή των ερευνητών και στο οποίο αναφέρεται ότι στις αρχές του βενετοτουρκικού πολέμου, στα 1464 μάλλον, είχε καταφύγει στην Ναύπακτο από το εσωτερικό ο Signore del Agrafo, ο «κύριος των Αγράφων», και περίμενε την βοήθεια των Βενετών.

Επίσης μνημονεύεται και ο μικρότερος αδελφός του, ο κόμης «Μεγαρά» (Μέγαρα), ίσως γιατί κατείχε άλλο αρματολίκι στην επίκαιρη περιοχή που οδηγεί από την Αθήνα προς τον Ισθμό, δηλαδή στην περιοχή των Μεγάλων Δερβενιών. (Γνωρίζουμε ότι οι κάτοικοι των χωριών Κούντουρα και Λεψίνα (Ελευσίνα) φρουρούσαν τον δρόμο των Μεγάλων και τις ακτές προς τον Ισθμό έναντι απαλλαγής από ορισμένους φόρους). Και οι δύο αυτοί αδελφοί αναφέρονται με επαίνους ανάμεσα στους αρχηγούς των ελληνικών και αλβανικών στρατευμάτων, που αγωνίζονταν στο πλευρό των Βενετών, αλλά δεν μάς δίνονται τα ονόματα των στρατιωτικών αυτών και πρώτων αρματολών. Πάντως θα ήταν Βλάχοι ή Αρβανιτόβλαχοι, εφόσον στην περιοχή Αγράφων κατοικούσαν Βλάχοι κατά τον τελευταίο αιώνα του Βυζαντίου. Ίσως ο «κύριος των Αγράφων» να ήταν απόγονος του πρώτου καπετάνιου του αρματολικιού, ο οποίος με την έκρηξη του βενετοτουρκικού πολέμου (1463-1479) βρήκε την ευκαιρία να περάσει στο πλευρό των Βενετών, να γίνει αντάρτης ή πάλι κλέφτης, όπως ήταν και πριν. Το φαινόμενο δηλαδή της μεταπτώσεως των κλεφτών σε αρματολούς και το αντίθετο το παρατηρούμε αμέσως μετά την υποδούλωση των ελληνικών χωρών, ώστε τελικά να μη διαφέρουν μεταξύ τους οι λέξεις αρματολός και κλέφτης. Με την ίδια ρευστή έννοια παρουσιάζονται και στην σερβοκρατική, ουγγρική, ρουμανική κ.λπ., διαπίστωση που πρέπει να μας αναγάγει στην προϋπόθεση ενός ίδιου φαινομένου και στις άλλες βαλκανικές χώρες.

Στην Ελλάδα, όπως και γενικότερα στην Βαλκανική, οι σουλτάνοι αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της υποταγής των ορεινών πληθυσμών, που είχαν πυκνωθεί από πρόσφυγες των πεδινών, ένα πρόβλημα που δεν είχε παρουσιαστεί οξύ στην Μικρά Ασία, γιατί εκεί η προέλαση και εξαπλώση των τουρκικών φύλων έγινε βαθμιαία και κατά κύματα. Έτσι οι κατακτήσεις τους εξασφαλιζόνταν με την διενέργεια σφαγών, εξανδραποδισμών, με αθρόους

«Δύο πολεμιστές ή караούλι» Θεόδωρος Βρυζάκης, 1855

εξιλαμισμούς, και με την παραχώρηση θρησκευτικών και οικονομικών ελευθεριών. Στην Βαλκανική όμως οι Τούρκοι βρίσκονταν μακριά από τις βάσεις τους, μέσα σε εχθρικούς πληθυσμούς. Αρκετοί ήταν οι ορεινοί κάτοικοι που αρνοούνταν κάθε συμβιβασμό με τους κατακτητές και εξακολουθούσαν την ανυπότακτη ζωή τους. Ήταν οι ονομαζόμενοι κλέφτες και τα χωριά τους κλεφτοχώρια. Πολλά είναι γνωστά ακόμη ως σήμερα με το όνομα αυτό.

Οι Τούρκοι έποικοι, οι εγκαταστημένοι ιδίως στις εύφορες πεδιάδες της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας δεν ήταν δυνατόν να επιβάλουν την τάξη. Ήταν λοιπόν φυσικό ν' αγανακτούν και να επιδιώκουν να βρουν ένα αποτελεσματικό τρόπο για την φρούρηση της περιοχής τους. Έτσι ο θεσμός των αρματολικιών φαίνεται ότι προέκυψε κυρίως από την ανάγκη να επιβληθεί η τάξη και ασφάλεια εκεί όπου οι ορεινοί κάτοικοι με πυρρίνες θαρραλέους και ανυπότακτους νέους ή και ληστές είχαν γίνει ο εφιάλτης ιδίως των κατακτητών.

Όπως και στις άλλες χώρες της Βαλκανικής, έτσι και στις ελληνικές, οι σουλτάνοι με την παροχή ορισμένων προνομίων προσπαθούσαν να προσελκύσουν τους επικίνδυνους ορεινούς πληθυσμούς και να τους κάνουν φρουρούς των τόπων τους, ιδίως μάλιστα εκείνους που κατοικούσαν κοντά σε κλεισούρες (δερβένια). Έτσι π.χ. ο σουλτάνος Μεχμέτ Β' από την

εποχή που είχε καταλάβει την Πελοπόννησο, είχε παραχωρήσει στους Δερβενοχωρίτες διάφορα προνόμια με τον όρο να εξασφαλίζουν τις συγκοινωνίες. Τα προνόμια αυτά τα είχαν διατηρήσει ως την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Πολύ νωρίτερα κιόλας ο πατέρας του Μουράτ Β' είχε αναγκαστεί, όπως είδαμε, να ιδρύσει το αρματολίκι των Αγράφων. Ο θεσμός των αρματολικιών στις ελληνικές χώρες στην αρχή είχε ασφαλώς κάποια ωφέλιμη για τους Τούρκους απόδοση, γι' αυτό με το πέρασμα του χρόνου οι σουλτάνοι δημιούργησαν και άλλα, αλλά δεν ξέρουμε με ποια σειρά και πότε. Πάντως, σύμφωνα με τις πληροφορίες του Ιακωβάκη Ρίζου Νερουλού, κατά τα τέλη του 15ου αι. ιδρύεται το αρματολίκι του Ολύμπου με αρχηγό τον Καρά Μιχάλη, για τον οποίο δεν γνωρίζουμε τίποτε. Μόνο το επίθετό του (Καρά) μαρτυρεί πολλά για τις επιδρομές του και για τον φόβο που προξενούσε στους Τούρκους. Δεν γνωρίζω ποια σειρά κατέχει στην διαδοχική δημιουργία των αρματολικιών. Πάντως αν λάβουμε υπ' όψη μας τις συνθήκες του φυσικού περιβάλλοντος, τους εκτεταμένους και υψηλούς όγκους του συγκροτήματος με τα αιώνια σχεδόν χιόνια επάνω στις κορυφές, με τον τρομερό κρότο των κεραυνών και το βροντερό κύλισμα των ακών του μέσα από τις βαθιές και μακριές χαράδρες του, καθώς την πανάρχαια αίγλη του

και την κατοπινή φήμη για την παρουσία εκεί πολλών κλεφτών («πάσα βρυσή και φλάμπουρον, παντού κλαδί και κλέφτης», όπως λέγει το λαϊκό τραγούδι), τότε το αρματολίκι του Ολύμπου πρέπει να ήταν το δεύτερο ή το τρίτο, αν δεχθούμε ότι το αρματολίκι των Μεγάλων, δηλαδή των Μεγάλων Δερβενιών ήταν το δεύτερο.

Τα περισσότερα απ' όσα γνωρίζουμε για την οργάνωση των αρματολικιών σωμάτων προέρχονται κυρίως από την προφορική παράδοση, όπως σωζόταν ως τα 1821. Η παράδοση αυτή πιθανόν να διασώζει πολλά παλιά ιστορικά στοιχεία, αλλά σήμερα είναι πολύ δύσκολο να κάνουμε τον διαχωρισμό των παλιών και νέων και να παρακολουθήσουμε την εξελικτική πορεία του θεσμού. Σύμφωνα με την παράδοση, όταν οι ορεινοί κάτοικοι ή οι κλέφτες υποτάσσονταν, οι άνδρες είναι που αποτελούσαν την ντόπια φρουρά ονομάζονταν αρματολοί ή τουρκικά μαρτολός και έμπαιναν στην υπηρεσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η περιοχή στην οποία εκτείνεται η δικαιοδοσία των αρματολών ονομάζεται αρματολίκι, ο αρχηγός του καπτάνιος ή καπετάνιος (από το ιταλικό capitano), οι άνδρες του παλικάρια (από το αρχαίο πάλληξ, -κος) και οι υπασπιστές του πρωτοπαλικάρα. Κατά τους τελευταίους αιώνες της τουρκοκρατίας αρματολοί δεν διορίζονταν μόνο παλιοί κλέφτες, αλλά και παλληκαράδες του χωριού ή της κωμόπολης, που είχαν αντιμετωπίσει με τα όπλα τους κλέφτες φυλάγοντας την πατρίδα τους και οι οποίοι ζητούσαν μισθό, για να εξακολουθήσουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους.

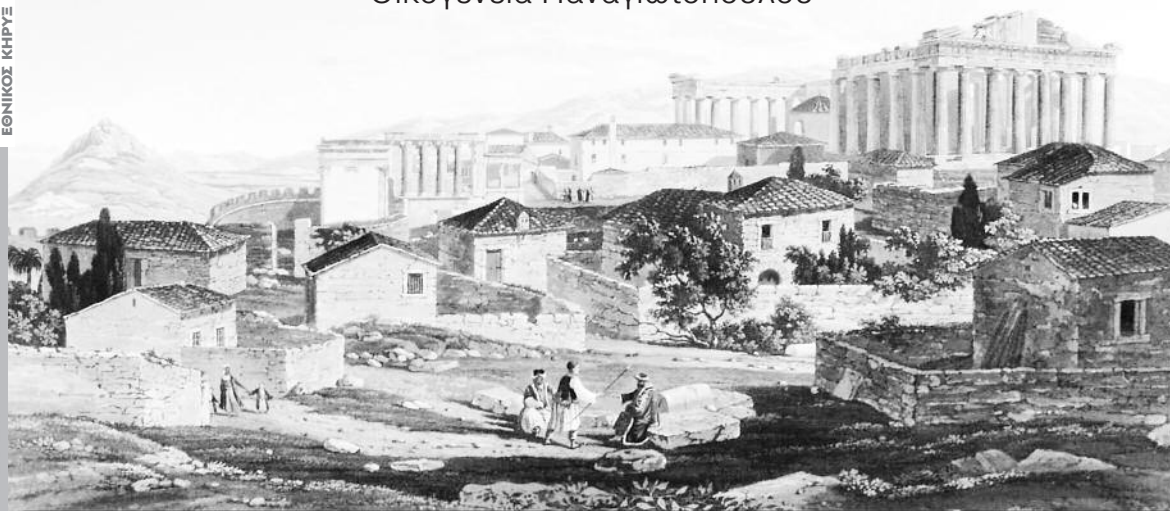
Ατίθασοι λοιπόν νέοι ή και παλιοί κλέφτες οχημάτιζαν τις ομάδες αντιστάσεως που τριγύριζαν στα βουνά. Διάφοροι λόγοι τους έσπρωχναν ν' αντιδράσουν με τον τρόπο αυτό. Πρόχειρη ήταν στο στόμα των νέων των ορεινών περιοχών η φράση «σπκόνωμα κλέφτης», για να φοβηθούν τους άδικους Τούρκους τοπάρχες ή αγάδες ή τους τυραννικούς προεστούς. Ο καθένας τους εξασφάλιζε την ελευθερία μόνο για τον εαυτό του και φρόντιζε να ζήσει, όπως μπορούσε, ληστεύοντας στην ανάγκη και Έλληνες ακόμη. Αλλά και οι ληστές, που δρούσαν και παλιότερα, βρήκαν τώρα ένα καινούργιο πεδίο δράσης, που εξευγενίζει το όνομά τους και ανοίγει τον δρόμο προς την πρωποίηση και την εξιδανίκευσή τους, εφόσον μάλιστα τώρα παρουσιάζονται ως προστάτες και εκδικητές των τυραννισμένων και καταδιωγμένων ομοεθνών τους, κυρίως των φτωχών. Παρόμοιο φαινόμενο παρουσιάστηκε και στην πρωτοφρατη Κατοχή.

Ο αγώνας των κλεφτών είχε σαφή τον χαρακτήρα της ανταπόδοσης, της ενεργητικής αντίστασης εναντίον των κατακτητών και των

Μεθύστε με τ' αθάνατο κρασί του '21 Ζήτω η Ελλάς!

Οικογένεια Παναγιωτόπουλου

**NORWELL
PIZZERIA**
SEAFOOD & GRILL

432 Washington Street
Norwell, MA 02061

TEL: 781-659-1631

www.norwellpizzeria.net

αυθαιρεσιών τους. Έτσι π.χ. ο περιγητής Brown στα 1669 μιλώντας για τους Θεσσαλούς -και εννοώντας ασφαλώς και τους Μακεδόνες- λέγει ότι φορούσαν σκούφιας (μικρά καπέλα σαν και αυτά που συνήθιζαν στην Γαλλία στην εποχή του), ότι ήταν ανδρείοι, τολμηροί και απελπισμένοι και ότι αν οι Τούρκοι τους έκαναν και το παραμικρό κακό, έβρισκαν πάντοτε την ευκαιρία να τους εκδικηθούν. Πολλοί Τούρκοι είχαν πιαστεί και χάσει την ζωή τους. Γι' αυτούς τους λόγους παραπονούνταν εναντίον τους. Αυτονόητο είναι ότι οι κλέφτες κατά τους πρώτους αιώνες της τουρκοκρατίας δεν είχαν την συνείδηση ότι αγωνίζονται για την ελευθερία ολόκληρου του έθνους. Ο,τι τους ξεχώριζε από τους κοινούς ληστές ήταν μόνο το έντονο μίσος εναντίον των κατακτητών και των συνεργατών τους και η συμπάθειά

τους προς τους κατατρεγμένους. Έτσι ο κλέφτης άρχισε να γίνεται ήρωας. Από τις αρχές λοιπόν της τουρκοκρατίας πρέπει να αρχίσει να παίρνει την οριστική του διαμόρφωση ο κόσμος του μύθου και του θρύλου, που περιβάλλει βαθμιαία την προσωπικότητα του ληστή, του κλέφτη. Έτσι γεννιέται σιγά σιγά μια μακράιωνα παράδοση που επιζεί για πολλά ακόμη χρόνια μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους και τελικά σβήνει μέσα στους κόλπους των ληστών. Οι κλέφτες είναι οι πρώτοι πυρήνες της αντίστασης του ελληνικού λαού, αυτοί διερμηνεύουν την θέλησή του να μην υποταχθεί στην βία και στις καταπίεσεις των αλλόδοξων κατακτητών και των χριστιανών οργάνων τους. Ή φτώχεια των κατοίκων είναι σύμμαχος τους και η ευμάρεια των εχθρών πρόκληση.

Οι ορεινοί όγκοι, που εκεί κοντά

Τιμή και δόξα στους
Ηρωικούς Αγωνιστές του 1821!
ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ!

Dennis Samoilis and family

PLUS LOX,
CREAM CHEESE,
COFFEE
& DELI RETAIL
& WHOLESALE

1330 River Road, Fairlawn, NJ 07410
Tel: 201-791-5646

Ζήτω οι αθάνατοι ήρωες του 1821
Ζήτω η Ελλάδα μας!

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ (PAUL) ΛΙΤΣΑΚΗΣ

στα χωριά των αγανακτισμένων χριστιανών ραγιάδων υψώνουν περήφανα τις πάμπολλες κορυφές τους, το Βέρμιο, τα Πιέρια, ο Ολύμπος, τα Χάσια, η Πίνδος κ.λπ. είναι σα να καλούν τους νέους με όλο τον μυστικό, τον μαγικό τους κόσμο, με τους γκρεμούς που φέρνουν ίλιγγο, με τις σκοτεινές χαράδρες, με τα καταπράσινα δάση από πεύκα, βαλανιδιές, έλατα κ.λπ. και με τα αγρίμια τους, καθώς και με τις ξακουστές ομάδες κλεφτών. Υπάρχει στενός δεσμός των πρωτόγονων αυτών ανθρώπων με το περιβάλλον. Ένα βαθύ φυσιολατρικό αίσθημα είναι ριζωμένο μέσα στις ψυχές του. Με τα παρακάτω λόγια χαιρετίζει και αντικαιρετίζεται ο υποψήφιος κλέφτης:

- Γεια σας βουνά με τους γκρεμούς, λαγκάδια με τις πάχνες.

- Καλώς το τ' άξιο το παιδί και τ' άξιο παλληκάρι.

Εδώ πρέπει να τονιστεί ο ρόλος των μεγάλων ορεινών όγκων της πειρωπικής Ελλάδας ως καταφυγίων και ως δρόμων επικοινωνίας κατά την διάρκεια όχι μόνον των νέων χρόνων, αλλά και των μέσων - ένα θέμα, το οποίο δεν εξετάστηκε ακόμη με προσοχή και ακρίβεια, μολονότι ο περιηγητής Cousinier, τον περασμένο κίολας αιώνα είχε διατυπώσει την πειστική γνώμη ότι τα βουνά της Κάτω Μακεδονίας θα υπήρξαν πολλές φορές άσυλα των Ελλήνων κατά την διάρκεια των βουλγαρικών επιδρομών.

Ετσι εξηγούσε την ελληνικότητα των πληθυσμών των περιοχών αυτών. Συγκεκριμένα έγραφε ότι οι Βούλγαροι, οι οποίοι είχαν κατά τον μεσαίωνα εγκατασταθεί σε ορισμένα πεδινά μέρη της Μακεδονίας ως καλλιεργητές, καθώς και σε μερικά ορεινά, δεν μπόρεσαν ποτέ να εισχωρήσουν μέσα στα δάση του Βερμίου και των Πιερίων, φυσικά οχυρώματα και καταφύγια των ελληνικών πληθυσμών.

Ίδιως επί τουρκοκρατίας, οι ορεινοί όγκοι διαφύλαξαν τους ελληνικούς πληθυσμούς από την ολοκληρωτική υποταγή και την εξουθένωση. Οι ανωμαλίες του εδάφους δεν εμπόδιζαν την επικοινωνία των κατοίκων, αλλ' απεναντίας την διευκόλυναν. Τα μονοπάτια δηλαδή και οι κατοικόδρομοι των οροσειρών του Βερμίου, των Πιερίων, του Ολύμπου, των Χασίων, καθώς και του Γράμμου και της Πίνδου που καταλήγει στ' Αγραφα, ευνοούσαν την ασφαλή επικοινωνία των κατοίκων τους, την ελεύθερη σχεδόν μεταβίβαση και λήψη ειδήσεων. Ετσι, κατά την Επανάσταση του 1821, οι πολεμικές ειδήσεις από τα μέτωπα του Ασπροποτάμου και των Αγράφων γίνονταν γρήγορα γνωστές στους οπλαρχηγούς της Μακεδονίας. Οπως Ο Βούλγαρος χαϊντούτος μπορούσε να διασχίσει την χώρα του από τον Εύξεινο ως την Σερβία βαδίζοντας με ασφάλεια επάνω στον χιονοσκεπασμένο Αίμο, έτσι και ο Έλληνας αρματολός ή

PANTELIS SKULIKIDIS, ESQ. Dmoch & Skulikidis, PLLC ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ - ATTORNEYS AT LAW

ΜΙΛΑΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΑΓΟΡΑΠΩΛΗΣΙΕΣ

ΚΤΗΜΑΤΟΜΕΣΙΤΙΚΑ

- Συμφωνητικά
- Buying / Selling
Real Estate Transactions
- Contracts
- Υποθέσεις ιδιοκτητών / Ενοικιαστών
- Landlord / Tenant, HPD&ECB
- Violations
- Διαθήκες - Κληρονομικά / Πληρεξούσια
- Εμπορικές Μισθώσεις
- Επιχειρήσεις / Αγορές - Πωλήσεις

ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ

- Τραυματισμοί
- Διαζύγια
- Επαγγελματικά / Εταιρικά
- Επαγγελματικές αγοραπωλησίες και συμφωνητικά
- Εκπροσώπηση στο Δικαστήριο

171-22 Northern Boulevard

Flushing, NY 11358

Tel.: (718) 939-4444

Fax: (718) 445-2520

*Χρόνια ποδδά
σε όδο τον Εδδηνισμό*

**202 χρόνια
Ρωμιοσύνης**

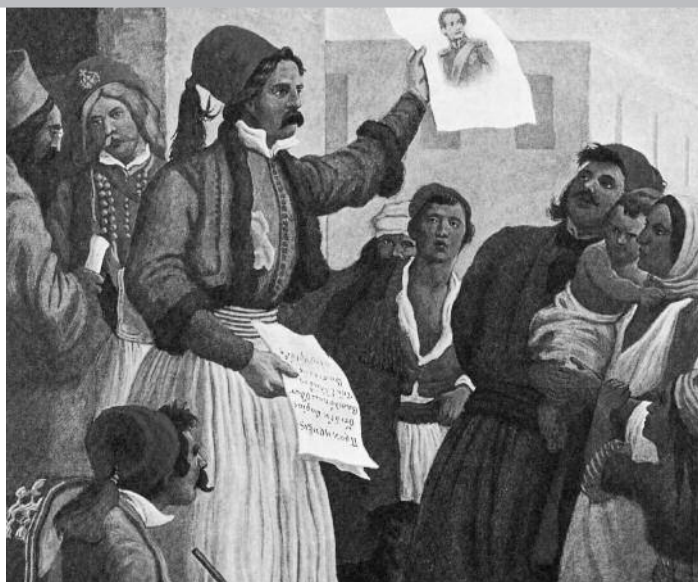
1821-2023

Ζήτω

n 25n Μαρτίου 1821

Τιμή και δόξα
στους ήρωες αγωνιστές
για Ελευθερία
και Εθνική Ανεξαρτησία

Ελεύθερη Κύπρος

COMODROMOS ASSOCIATES, P.A.

Certified Public Accountants

ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΚΩΜΟΔΡΟΜΟΣ, CPA
ΜΗΝΑΣ Δ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ, CPA

55 Paramus Road, Paramus, New Jersey, NJ 07652 • Tel.: (201) 368-2200 • Fax: (201) 368-0606
info@comodromos.com

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

224-18th Street, Brooklyn, NY 11215 • (718) 499-5900

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ και ΠΡΟΝΗΠΙΟ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ Brooklyn

Σχολικό Έτος 2023-24 • Οι Εγγραφές συνεχίζονται

Φροντίστε για το μέλλον
των παιδιών σας έγκαιρα

Δώστε στα παιδιά σας εκπαίδευση
εμπλουτισμένη με τη γλώσσα,
τον Πολιτισμό, τα ήθη και έθιμά μας.

ΖΗΤΩ Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ - ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΣ

Για ένα σίγουρο μέλλον γράψτε το παιδί σας για το νέο σχολικό έτος,
στον παιδικό σταθμό ή στο προνηπιακό πρόγραμμα
του σχολείου μας για παιδιά 3 ή και 4 ετών.

Γονείς επισκεφθείτε μας

Είστε ευπρόσδεκτοι οποιαδήποτε ώρα σας εξυπηρετεί.
Θα χαρούμε να σας γνωρίσουμε.

κλέφτης μπορούσε να καταφύγει από την Μακεδονία στην Δυτική Στερεά Ελλάδα. Η αλήθεια της παρατήρησης αυτής επιβεβαιώθηκε στα χρόνια της πρόσφατης σκλαβιάς, όταν τα ανταρτικά σώματα αναπτύσσονταν ή συμπύσσονταν επάνω στις ίδιες οροσειρές με μεγάλη ελευθερία κινήσεων. Δεν είναι καθόλου συμπτωματικό ότι η σειρά των ορεινών αυτών όγκων διαμορφώνει τον σκελετό του αρματολικού συστήματος της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Η ορεινή γενικά διάρθρωση της ελληνικής χερσονήσου υπήρξε η σωτηρία του ελληνικού λαού στις δύσκολες στιγμές της Ιστορίας του. Τα βουνά όχι μόνον είχαν σώσει και θα έσωζαν στο μέλλον τον ελληνικό λαό από την ολοκληρωτική καταστροφή, όπως τόνιζε αργότερα ο Κοσμάς ο Αιτωλός (18ος αι.), αλλά και θα μόρφωναν γενιές ελευθέρων ανθρώπων, που θα βρίσκονταν πάντα σε αντίθεση με τους αποκαρωμένους κατοίκους του κάμπου. Σωστά λοιπόν παρατηρούσε ο Γάλλος περιηγητής Lauvergne που είχε επισκεφτεί την Ελλάδα στα 1825 πως «ολόκληρη η Ελλάδα, με τα πολλά βουνά, τα τρομακτικά φαράγγια που τα χωρίζουν, με τις άπειρες ανωμαλίες του κατασχιμένου σε κάθε πλευρά εδάφους της, μοιάζει να έχει προοριστεί από την φύση να είναι το λίκνο ελεύθερων ανθρώπων».

Από τους όγκους που αποτελούσαν τις λαμπρότερες εστιές της ελευθερίας των Ελλήνων, πρέπει να εξάρουμε κυρίως δύο, τον οριζόντιο του Ολύμπου - Χασίων και προ πάντων τον κάθετο της Πίνδου και ειδικά των Αγράφων που βρίσκονται επάνω από τα κεφάλια των Τούρκων εποί-

κων της Θεσσαλίας. Ασφαλώς από τον Κόζιακα της Πίνδου εξορμούσαν οι κλέφτες εκείνοι που κατέβαιναν κατά το δεύτερο μισό του 14ου αι. ως τα Μετέωρα και απειλούσαν τους μοναχούς.

Ο Ολυμπος έπρεπε οπωσδήποτε να κινήσει την προσοχή των κατακτητών, εφόσον ο κλέφτης μπορούσε να κινηθεί απ' εκεί με ελευθερία προς τα Χάσια, στην Πίνδο, να περάσει τον Κόζιακα, να βρεθεί στην Ηπειρο ή από τον Ασπροπόταμο να κατεβεί στην Δυτική Στερεά ως το Ξερόμερο και παρακάτω ακόμη, ή και το αντίθετο:

Στον Λούρον, στο Ξερόμερον
αρματολός εστάθην,
Στα Χάσια και στον Ολυμπον
δώδεκα χρόνους κλέφτης.

Γρήγορα έπειτα, φαίνεται, επεκτείνεται ο θεσμός των αρματολικών και στην υπόλοιπη ηπειρωτική Ελλάδα ως τον Ισθμό. Γιατί αλήθεια εξαιρέθηκε η Πελοπόννησος; Και όμως και αυτή παρουσιάζει τα ερείσματά της για την άσκηση του κλεφτοπολέμου. Πραγματικά η Πελοπόννησος είναι γεμάτη από βουνά και λόγγους που χωρίζονται συχνά με απότομους γκρεμούς. Κάτω στα φαράγγια σπάνια, τρέχει ποτάμι ή χείμαρρος. Τις περισσότερες φορές είναι ξεροπόταμος. Δρόμοι και γέφυρες δεν υπάρχουν. Στις πλαγιές μόνο των βουνών, από παμπάλια χρόνια, είναι χαραγμένα μονοπάτια, που είναι βέβαια και οι συντομότεροι δρόμοι, ακολουθώντας τα κανείς ανεβοκατεβαίνει τα βουνά. Ο φόβος και η αγωνία της ενέδρας και του αιφνιδιασμού συνεχουν διαρκώς τις ψυχές των πολεμιστών. Επομένως ένας ξένος κατακτητικός στρατός θα βρισκόταν πάντα στην ανάγκη να

Με σεβασμό και υπερηφάνεια
γιορτάζουμε
τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου
και την Επέτειο
της Εθνικής μας Ανεξαρτησίας

ΖΗΤΩ
n 25n ΜΑΡΤΙΟΥ!

HASTINGS CENTER RESTAURANT

540 Warburton Ave., Hastings - On - Hudson, NY 10706 • Tel.: (914) 478-3610

THE ORIGINAL HOMEFIELD
DELI & RESTAURANT

970 Saw Mill River Road, Yonkers, NY 10710 • Tel.: (914) 965-8600

Specializing in fresh seafood, steaks and chops

“Οι Τούρκοι εμπιστεύονται στους Έλληνες αρματολούς την τήρηση της ασφάλειας μόνον από ανάγκη. Γι’ αυτό και χρησιμοποιούν ως αντίβαρο τους άλλους ομοτέχνους των, τους Αλβανούς. Από την εποχή μάλιστα που τα αξιώματα των δερβέν-αγάδων και των δερβέν-μπασήδων των ελληνικών χωρών άρχισαν να δίνονται σε Αλβανούς, οι Έλληνες κλέφτες αντιμετωπίζουν σκληρούς και πεισματικούς αντιπάλους

μην απομακρύνεται πολύ από τις ακτές, από τις βάσεις του ανεφοδιασμού του.

Η απουσία αρματολικιών στην Πελοπόννησο οφείλεται, κατά την γνώμη μου, στην ύπαρξη μεγάλων κάστρων των παραλίων και του εσωτερικού, τα οποία είχαν επανδρωθεί με φρουρές ικανές να επιβάλουν την τάξη και την ασφάλεια στις περιοχές τους. Ίσως πρέπει να ληφθούν υπ’ όψη και οι αλληπάλληλοι τουρκοβενετικοί πόλεμοι, που απαιτούσαν να διατηρούνται εκεί αρκετές στρατιωτικές δυνάμεις.

Κλέφτες επάνω στον Ολυμπο μνημονεύονται στον «βίο» του Αγίου Διονυσίου. Συγκεκριμένα, όταν ο όσιος έκτισε το μοναστήρι της Αγ. Τριάδας και έκανε κελιά, μετόχια και μύλους, μερικοί Λιτοχωρινοί τον κατηγόρησαν στον Τούρκο «αυθέντην του τόπου» λέγοντας πως ένας ασκητής, χωρίς να τον ρωτήσει, κτίζει μοναστήρι επάνω στον Ολυμπο, για να μαζεύονται εκεί οι κλέφτες με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν οι κάτοικοι. Είναι πολύ πιθανή η καταγγελία. Σ’ έναν μοναχό με έντονη ελληνική συνείδηση, που ασκήτευε σε απόμερο και άγριο τόπο, επόμενο ήταν να συχνάζουν Έλληνες κλέφτες.

Ό,τι ήταν για την Δυτική Στερεά Ελλάδα τα Αγραφα, ήταν ο Ολυμπος για την Μακεδονία και την Θεσσαλία. Η παλιά του μάλιστα κλέφτικη παράδοση και η πανάρχαια φήμη του τον ανύψωναν σε σύμβολο της ελευθερίας, σε «ιερό βουνό των κλεφτών». Την αίγλη του αυτή την μεγάλυνε ακόμη περισσότερο η δημοτική μούσα.

Οι κλέφτες απέδιδαν θαυμαστές ιδιότητες στον ζωογόνο αέρα του, στα χιόνια του, στις κρυστάλλινες πηγές του. Ο Ολυμπος ήταν ένα είδος παραδείσου των κλεφτών, όπου αναλάμβαναν ύστερα από την σκληρή πάλη εναντίον των Τούρκων, όπου γιατρεύονταν μόνες τους οι πληγές και οι άρρωστοι «ανδρείωναν»:

«Πλιάσκα μ’ αν θέλεις γιάτρεμα,
να γειάνουν οι πληγές σου,
Εβγα ψηλά στον Ολυμπο,
στον έμορφο τον τόπο.
Αντρείοι ‘κει δεν αρρωστούν,
κι’ άρρωστοι ανδρειώνουν
Εκ’ είν’ οι κλέφτες οι πολλοί,
τα τέσσερα πρώτα».

Κατά τους πρώτους ιδίως αιώνες της τουρκοκρατίας, θα έζησαν και θα έδρασαν πολλοί ασφαλώς και

ονομαστοί αρματολοί και κλέφτες, για τους οποίους σήμερα δεν ξέρουμε τίποτε. Οι πρώτοι λοιπόν καταδρομείς είναι παιδιά των βουνών της Θεσσαλίας, αλλά και της Στερεάς και Ηπείρου και Μακεδονίας, όπως άλλωστε έχει αποδειχθεί ύστερ’ από την δημοσίευση του πρώτου τόμου των «Στρατιωτικών Ενθυμημάτων» του Κοζανίτη Νικ. Κασομούλη, ο οποίος περιγράφοντας την στρατιωτική κατάσταση στην Βόρεια Ελλάδα τους δύο τελευταίους αιώνες της τουρκοκρατίας μας αποκαλύπτει έναν ολόκληρο κόσμο αγωνιστών της ελευθερίας. Ανάμεσα σ’ αυτούς οι Έλληνες της Μακεδονίας κατέχουν περίληψη θέση. Αυτοί συγκρότησαν τις περίφημες ομάδες των κλεφτών, που περιφέρονταν απειλητικά επάνω στους ορεινούς όγκους της Πίνδου, του Τράμμου, του Βερμίου, των Πιερίων, του Ολύμπου, των Χασίων. Η παρουσία τους έδινε θάρρος στους νέους και τους παρακινούσε να κρατούν υπερήφανη στάση απέναντι των κατακτητών και των εθελόδουλων συμπατριωτών τους. Οι κλέφτες και γενικότερα οι ορεινοί πληθυσμοί αντικρίζοντας σε κάθε τους βήμα τον κίνδυνο ήταν επόμενο να έχουν εμπιστοσύνη μόνο στον εαυτό τους, μόνο στα όπλα τους, που σιγά σιγά πήραν την υπόσταση ακώριστου ζωντανού συντρόφου, προσωποποιούνταν και έπαιρναν ονόματα.

Δεν γνωρίζουμε σχεδόν τίποτε το θετικό για την οργάνωση των κλεφτών, για τις συνθήειές τους, για τις σχέσεις των αρχηγών με τα μέλη της ομάδας κ.λπ. κατά τους πρώτους αιώνες της τουρκοκρατίας. Μόνο κατά τους τελευταίους αιώνες η προφορική παράδοσή μας διασώζει τον κόσμο των ιδεών τους, έναν άγραφο κώδικα συνηθειών, για τον οποίο θα μιλήσουμε προς το τέλος του κεφαλαίου. Περισσότερα είναι στην διάθεσή μας τα στοιχεία για την οργάνωση και εξέλιξη του θεσμού των αρματολών, για την στάση τους απέναντι των κλεφτών κ.λπ.

Γενίκευση το θεσμού των αρματολικιών επί Σουλεϊμάν Α’ (1520-1566), εξάπλωση της ληστείας και μέτρα των μεταγενέστερων σουλτάνων για την περιστολή της δύναμης και των αυθαιρεσιών των αρματολών.

Οργάνωση της Ελλάδας σε 14 αρματολίκια, αναφέρει ο Rouqueville, έγινε επί Σουλεϊμάν Α’, αλλά δεν μνημονεύει την πηγή της πληροφορίας του: Η Μακεδονία εδώθη από τον Αξίο σε 5 (Βέροια, Σέρβια, Ελασσόνα, Γρεβενά και Μπλιά), η Θεσ-

σαλία σε 6 (Ολυμπος, Μαυροβούνι, Χάσια, Αγραφα, Πατρατζίκι και Μαλακάσι) και η Αιτωλοακαρνανία σε 3 (Βενέτικο, Λιδορίκι, Ξερόμερο). Πρέπει όμως να είμαστε επιφυλακτικοί ως προς την αποδοχή του καταλόγου αυτού, ωστόσο βρεθούν γραπτά στοιχεία της εποχής εκείνης. Δεν φαίνεται να υπάρχει σχέση ανάμεσα στην διαίρεση των αρματολικιών και στην τουρκική διοικητική διαίρεση σε λιβάδες. Αν εξετάσουμε

την διοικητική διαίρεση των ελληνικών χωρών επί Σουλεϊμάν Α’ (1520-1566), θα ιδούμε ότι υπάρχουν μικροί λιβάδες που περιλαμβάνουν μια μόνο πόλη με την περιοχή της, όπως π.χ. της Φλώρινας, καθώς και του Κάρλελι, το οποίο περιλαμβάνει μια μικρή ζώνη με το Αγγελόκαστρο (με εισόδημα 21.002 ακτσέδων), με την Βόνιτσα (18.484) και με την Αγία Μαύρα (26.221), αλλά και άλλοι, όπως π.χ. των Τρικάλων, που

περιλαμβάνει πολλές πόλεις και περιοχές ως κτήματα του στέμματος ή διαφόρων αξιωματούχων, τον Επαχο (Inebacht με 212. 837 ακτσέδες), το Πατρατζίκι (Batracik με 107.293), την Ελασσόνα (Alasonya με 38.021), τα Φάρσαλα (Catalca με 39.912), τον Δομοκό (Domoke με 60.323), τα Τρίκαλα (Tirhala με 131.019), την Λάρισα (Yenisehir με 113.079), το Φανάρι (Fener με 60.945) και τα Αγραφα (Agrafta με 42.994). Ίσως

Τιμή και Δόξα στους Ηρωες του '21 Ζήτω η Ελλάς

«Βόλια και λάβαρα!
Αχός, Ελλάδα
Φως μου, πώς με καλείς.
Πολεμιστές
και πάλι
στις ασπίδας την απλάδα
πεθαίνουν νικητές»

Λόρδος Βύρων
(«Σήμερα συμπληρώνω
τα 26 μου χρόνια»)
Μετάφραση: Νίκος Σπάνιας

Jerry Φραγκιάς
και το Διοικητικό Συμβούλιο

Aldo's Democratic Club

28-11 23rd Avenue, 2nd Floor, (between 28th and 29th Streets), Astoria, NY 11105

Athens Bakery

161 Cedar Lane, Teaneck, NJ 07666 • Tel: 201-287-0399

Ολα τα παραδοσιακά
ελληνικά γλυκά

Σπανακόπιτες
Τυρόπιτες
Παξιμαδάκια

Νοστιμότατα αρτοποιήματα

Εορτάζουμε
με δέος και σεβασμό
την Επέτειο
της 25ης Μαρτίου 1821!

οι μικροί λιβάδες ν' απέβλεπαν σε στρατιωτικούς σκοπούς, όπως είχε παρατηρήσει και ο Gokbilgin, δηλαδή στην αντιμετώπιση κινδύνων, που ήταν δυνατόν να προέλθουν όχι μόνο από εξωτερικούς εχθρούς, αλλά και από εσωτερικούς, δηλαδή από φτωχούς και πολεμικούς πληθυσμούς.

Ποιες είναι γενικά στις βαλκανικές χώρες και ειδικά στις ελληνικές οι υποχρεώσεις των αρματολών απέναντι των Τούρκων και οι σχέσεις τους με τους κατοίκους την εποχή εκείνη είναι δύσκολο να το καθορίσουμε. Είναι ένα μεγάλο και περίπλοκο πρόβλημα.

Τους όρους, σύμφωνα με τους οποίους θα έπρεπε να διοικείται το αρματολίκι, τους καθόριζε αρμόδια υπηρεσία που έδρευε στην Κωνσταντινούπολη.

Η υπηρεσία αυτή είχε συνήθως υπ' όψη της τις εισηγήσεις των τοπικών Αρχών.

Οι αρματολοί αποτελούν χωριστή τάξη με ιδιαίτερα κατά τόπους προνόμια (κυρίως φορολογικές απαλλαγές και παραχωρήσεις γαιών με δικαίωμα ανακλήσεως) και με ιδιαίτερες υποχρεώσεις απέναντι της Πύλης. Οι ορθόδοξοι αρματολοί σύμφωνα μ' ένα φερμάνι του 1710 φέρονται ως απαλλαγμένοι και από «δοσίματα» στον Πατριάρχη.

Αξιοσημείωτο είναι ότι σε σωζόμενα έγγραφα και τα αδέρφια και τα παιδιά των αρματολών δεν φέρονται εγγεγραμμένοι ως ραγιάδες, αλλά ως *mu'af*, δηλαδή ως απαλλαγμένοι από φόρους. Οι αρματολοί και οι αρχηγοί τους ήταν δυνατόν να διορίζονται και από τις τοπικές Αρχές, δηλαδή από τους μουσουλμάνους προκρίτους (αγιάν) και τους άλλους ραγιάδες, από τα τοπικά ιεροδικεία με ένα ειδικό μόνο σκοπό, να φυλάγουν π.χ. ένα ντερβένι της περιοχής. Ποιες υποχρεώσεις και ποια δικαιώματα είχαν αυτοί, δεν είναι δυνατόν να καθορίσουμε.

Ποια αιτία ωθεί τον Σουλεϊμάν να διαιρέσει την ηπειρωτική Ελλάδα σε πολλά αρματολίκια; Ασφαλώς η μεγάλη ακαταστασία που επικρατούσε κατά τον 16ο αι. σε όλες τις χώρες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τόσο στις ελληνικές, όσο και στις άλλες βαλκανικές. Από τις αρχές κιόλας του 16ου αι. έχουμε την πιο παλιά γραπτή είδηση που μας μιλεί για την αντίσταση των ορεινών Ελλήνων. Είναι του λογίου Ιάννου Λάσκαρι (ισχύουν βέβαια και για τα τέλη του 15ου αι.) από την εποχή των δύο πρώτων ταξιδιών του στην Ελλάδα: «στις περισσότερες ορεινές χώρες, γράφει, οι Τούρκοι φοβούνται να ξεμυτίσουν και μαζεύουν μόνο το χαράτσι, που τους το δίνουν πρόθυμα (οι χωρικοί), σε μερικές άλλες οι χριστιανοί δεν θέλουν να πληρώσουν τίποτε και κάποτε μάλιστα κάνουν και επιθέσεις». Αυτή η πολύτιμη πληροφορία μας βοηθεί να ορίσουμε

λίγο τον πέπλο της ομίχλης και να ιδούμε την πρώτη μορφή αντιστάσεως που είχε παρατηρηθεί στην ορεινή Ελλάδα, αντίσταση όμως σπασμωδική και ασυντόνιστη.

Την αταξία και την έλλειψη ασφάλειας θα είχε ασφαλώς την ευκαιρία να διαπιστώσει ο Σουλεϊμάν με τα ίδια του τα μάτια ή ν' ακούσει τις σχετικές πληροφορίες 12 χρόνια αργότερα, όταν στα 1537 με πεζούς και ιππείς διασχίζει την Θράκη, Μακεδονία και Ηπειρο, για να φθάσει στην Αυλώνα. (Η εκστρατεία εκείνη, όπως είναι γνωστό, κατέληξε στην πολιορκία της Κερκύρας, η οποία και απέτυχε). Ίσως τότε παρακινήθηκε να επεκτείνει τον θεσμό των αρματολικιών και στις άλλες ελληνικές χώρες. Οι πληροφορίες που θα είχε από παντού θα έκαναν τον φημισμένο για τις οργανωτικές του ικανότητες σουλτάνο να προχωρήσει στην υλοποίηση των σκέψεών του και ίσως σε μια αναδιοργάνωση του θεσμού. Μολαταύτα και το μέτρο αυτό δεν στάθηκε ικανό ν' αναστείλει τις ληστείες. Ο Γερμανός περιηγητής Demchwam, που πέρασε 16 χρόνια αργότερα από τις ευρωπαϊκές χώρες της Τουρκίας, έγραφε ότι οι ληστείες και οι φόνοι είχαν πάρει μεγάλη έκταση, εφόσον άλλωστε σ' αυτές η καθημερινή πραγματικότητα δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ληστεία και βασανισμοί.

Οι κλέφτες και κακοποιοί δρούσαν παντού. Έτσι ο Κορίνθιος Γαβριήλ Καλλωνάς, που ήταν φρέας σ' ένα χωριό έξω από τους Φιλίππους της Μακεδονίας, έλεγε στα 1583 ότι στα βουνά και στα δάση έξω από την Αθήνα υπήρχαν ληστές, «αλλ' εις γυμνός άνθρωπος άνευ χιτώνος και χρημάτων ουκ έχει φόβον από χιλίων ληστών». Οι ληστές αυτοί ήταν απόγονοι των χριστιανών Αρβανιτών ή Αρβανιτοβλάχων, που είχαν εγκατασταθεί στην Αττική κατά τα μέλη του 14ου και αρχές του 15ου αι. Είχαν έντονο το αίσθημα της ελευθερίας και ζούσαν κατά πατριές (φάρες) βόσκοντας κοπάδια ή ληστεύοντας και σκοτώνοντας τους διαβάτες στα επικίνδυνα περάσματα ιδίως της Πάρνηθας. Ηταν πιο ρωμαλέοι και πιο ψηλοί από τους Έλληνες, διέφεραν επίσης από αυτούς ως προς την φορεσιά και μιλούσαν αρβανίτικα.

Στα 1621 αναφέρεται ότι η σπαρμένη από βουνά Δυτική Ελλάδα ήταν γεμάτη από κλέφτες και έπρεπε να είναι βέβαιος κανείς ότι θα κινδύνευε να πέσει στα χέρια τους, αν επιχειρούσε ξεκινώντας από τις ηπειρωτικές ακτές (τις απέναντι από την Κέρκυρα) να φθάσει στην Θεσσαλονίκη. Ηταν η εποχή ύστερ' από την ανταρσία του Διονυσίου του Σκυλοσόφου στην Ηπειρο στα 1611.

Οι ληστείες με φόρους, εμπρησμούς και ωμότητες στις ελληνικές χώρες πληθύνονται κατά τον

ΠΑΝΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ»

28-52 31st Street, Astoria, NY 11102

Ο πρόεδρος και το Διοικητικό Συμβούλιο
και άπαντα τα μέλη του Πανθεσσαλικού Συλλόγου «Ασκληπιός»
καθώς επίσης η πρόεδρος και τα μέλη
του Γυναικείου Σωματείου Κυριών και Δεσποινίδων «Η Θεσσαλία»

με συγκίνηση και υπερηφάνεια
συμμετέχουν στους εορτασμούς για την

25η Μαρτίου 1821

την ιερή στιγμή της έναρξης
του Απελευθερωτικού Αγώνα
και βροντοφωνάζουν

Τιμή και Δόξα στους ήρωες του '21
Ζήτω η Ελλάς

17ο αιώνα, ιδίως στις περιοχές του Ολύμπου, Περίων και Βερμίου. Αναφέρεται ότι οι κάτοικοι του χωριού Δράνισσα στα 1639 - 1640 είχαν εγκαταλείψει το χωριό τους όχι μόνο εξαιτίας των υπερβολικών φόρων, αλλά και των απαιτήσεων των ληστών. Ακαταστασία παρατηρείται επίσης και στις περιοχές Γρεβενών, Σαρή Γκιόλ, Καστοριάς, Φλώρινας, Πρέσπας. Πέρ' από τα σημερινά ελληνικά σύνορα, στις περιοχές Μοναστηρίου, Περλεπέ, Βελεσών, Σκοπίων, δρούσαν κυρίως μουσουλμάνοι και Βούλγαροι κλέφτες (χαϊντούτσι). Γενικά σημειώνονται ληστείες όχι μόνο στις ελληνικές χώρες, κυρίως Θεσσαλία, Μακεδονία και Θράκη, αλλά και στις βορειότερες βαλκανικές. Αλληπάλληλες διαταγές στέλνονται στους καθάδες και στους άλλους υπαλλήλους των σαντζακίων για την λήψη μέτρων εναντίον των κλεφτών. Το φαινόμενο της ληστείας στις περιοχές αυτές συμπίπτει χρονικά με παρόμοιο (σε μικρότερο όμως βαθμό), που παρατηρείται και στις άλλες χώρες της Μεσογείου. Η κατάσταση αυτή έχει δημιουργήσει τέτοια φοβία στους κατοίκους, ώστε αποσύρονται στα βουνά, μόλις βλέπουν ξένους.

Ο περιηγητής Brown έλεγε ότι ο αριθμός των κλεφτών ήταν πάρα πολύ μεγάλος, μολοντί τους τιμωρούσαν πολύ αυστηρά, όταν τους έπιαναν. Στα επικίνδυνα μικρά περάσματα οι κοινότητες τοποθετούσαν

ανθρώπους με τύμπανα επάνω στα ψηλώματα και αυτοί κρούοντάς τα καθοσούχαζαν τους διαβάτες που περνούσαν ανήσυχoi μέσα από τα στενά. Εφιαλτικό ήταν το πέρασμα στενών που εκτεινόταν σε μίλια. Μιλώντας για το Σαραντάπορο ο Εβλιά Τσελεμπή λέγει χαρακτηριστικά: «Ο ακατάληπτος Θεός να δώσει να μην ξαναπεράσω από το στενό αυτό γιατί στον καθένα μυρίζει ανθρώπινο αίμα. Απιστοι που ονομάζονται 'χαϊντούκ' εξολοθρεύουν τους ανθρώπους. Εδώ κάθε άνδρας χύνει αίμα, σκοτώνει και υποφέρει. Γιατί επάνω και κάτω οι δρόμοι του είναι φοβεροί κι επικίνδυνοι και ολότελα δασωμένοι, είναι όλοι τόποι για ενέδρα. Σε κάθε λάκκο του χιλιάδες μάρτυρες είναι θαμμένοι, γιατί άλογο δεν περνά, ένας-ένας είναι ανάγκη να περάσει κανείς πεζός...».

Ο φόβος των «απίστων ληστών» είναι διάχυτος και στην Στερεά Ελλάδα. Οι ληστές δρουν ακόμη και έφιπποι. Η επίδοση της ληστείας οφείλεται στην εξασθένηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στην παράλυση της κρατικής μηχανής, στις καταπίεσεις των τοπικών Αρχών, στον πολλαπλασιασμό των ληστροφών ραγιάδων που εκδηλώνουν επαναστατικές τάσεις, και συχνά, φθάνεται, στην αμέλεια, ανοχή ή και υποστήριξη των κλεφτών από τους εντόπιους φοβισμένους μουσουλμάνους και χριστιανούς προκρίτους, όπου μας αφάνει να υπονοήσουμε έγγραφο του 1682. Το

**ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ή ΘΑΝΑΤΟΣ!
Ζήτω η ΕΛΛΑΣ!**

Με βαθύ σεβασμό
τιμούμε τον αγώνα
και τη θυσία των Ηρώων
της Ελληνικής Επανάστασης
του 1821.

Η αγάπη τους
για την Πατρίδα
είναι παράδειγμα
για τις νεότερες γενιές.

Υπό Νέα Διεύθυνση

George's
Family Restaurant

**Διανομή
κατ'οίκον**

3000 Buhre Avenue
Bronx, NY 10461
Tel: 718-918-9807

Ανοιχτά 7 μέρες για πρωινό, μεσημεριανό και βραδινό
Απολαύστε το γεύμα σας με την παρέα σας
σε ένα **ΖΕΣΤΟ** περιβάλλον με **ΑΥΣΟΓΗ** εξυπηρέτηση

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ

- Ι Οικιών
- Ι Καταστημάτων
- Ι Εμπορικών Ακινήτων
- Ι Εταιρειών
- Ι Προσωπικές και Αυτοκινήτων

Εξαιρετικά
προγράμματα
για ακίνητα
και επιχειρήσεις

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Σκύψε να ιδής τη ρίζα σου στις θάλασσας τα βύθη,
τα θέμελα σου τα 'φαγα, σ' έκαμα κουφολίθι.
Μέριασε, βράχε, να διαβώ! Του δούλου το ποδάρι
θα σε πατήση στο λαιμό... Εξύπνησα λιοντάρι!

Ο βράχος και το κύμα - Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

25TH MARCH
INDEPENDENCE DAY
GREEK

COSMOPOLITAN BROKERAGE

8007 3rd Avenue, Brooklyn, NY 11209
Tel.: (718) 748-3332 • Fax: (718) 921-1163
www.cosmopolitanbr.net

“ Πιο εκπληκτική ακόμη ήταν η αντοχή τους στα βασανιστήρια των Τούρκων, όταν συνέβαινε να πέσουν στα χέρια τους. Ζήτημα τιμής ήταν να δαμάσουν τους φρικτούς πόνους των και να υπομείνουν την δοκιμασία ατάραχοι. Δεν έχουμε παράδειγμα κλέφτη που λιποψύχησε και απαρνήθηκε την πίστη του, για να σωθεί από τα βασανιστήρια και τον θάνατο

επόμενο έτος πληθύνονται τόσο πολύ «οι λησταί, οι αντάρται και οι κακοποιοί» στους καζάδες της Ρούμελης, ώστε να διοριστεί σ' αυτούς επιθεωρητής με ειδική φροντίδα την επιβολή της τάξης. Αξιοσημείωτος είναι ο διαχωρισμός των επικηρυγμένων σε ληστές, αντάρτες και κακοποιοί. Τον αντίκτυπο της ακαταστασίας αυτής τον διαπιστώνουμε και μέσα στο ίδιο το Άγιον Όρος. Σε μια απόφαση της Μεγάλης Συνάξεως (Νοέμβριος 1692) διαβάζουμε: «... όντας τα ιερά μοναστήρια εν ειρήνη και ευημερία συμβαίνοντας και οι σύγχυσις των πολέμων εξαίφνης ευρέθη να γεμίση το Όρος θορύβου και ταραχής, ώστε ο αναχωρητικός τούτος λιμένας των ψυχών ήλθε παρ' ολίγον να γίνη καταφυγή ληστών».

Δεν υπάρχει (ούτε και πρέπει ν' αναζητηθεί) συντονισμός κινήσεων, που να ενώνουν τα σώματα των ανδρών αυτών το ένα με το άλλο και

να τα υψώνουν, επάνω από τις συνθησιμένες πράξεις βίας, σε γενικές επιχειρήσεις για την απολύτρωση των καταπιεζομένων. Είναι ακόμη δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς τα επαναστατικά στοιχεία που στρέφονται εναντίον της κυρίαρχης τάξης των Οθωμανών φεουδαρχών από τα άλλα τα καθαρώς κακοποιά, τα ληστροικά. Τα ιδανικά που τους ξεχωρίζουν κυρίως είναι η συμπάθεια προς τους κατατρεγμένους συμπατριώτες τους και το έντονο μίσος τους εναντίον των μουσουλμάνων κατακτητών και τυράννων τους, ιδίως των αντιπροσώπων των αρχών, των σπαχίδων, βοϊβοδάδων, σουμπασιδών χωριών κ.λπ.

Οι αρματολοί, μολονότι κατόρθωναν κάποτε να συλλάβουν μερικούς κλέφτες, φαίνεται ότι δεν μπορούσαν ν' αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την κατάσταση, ίσως και γιατί δεν εκτελούσαν ευσυνεί-

δητα τα καθήκοντά τους. Δεν ξεχνούσαν τους παλιούς συντρόφους των και συχνά θα συνέπρατταν μαζί τους. Γι' αυτούς ασφαλώς τους λόγους είχε επιχειρήσει στα 1637 ο Μουράτ Δ' να καταργήσει ολόκληρα το αρματολικό σύστημα. Αφαίρεσε τότε από τους αρματολούς την εντολή να φυλάγουν τις διόδους και τις στενωπούς και ανέθεσε στους Τούρκους τοπάρχες να εγκαταστήσουν σ' αυτές τουρκικές φρουρές, αλλά οι αρματολοί τις χτυπούσαν και τις έδιωχναν από τις περιοχές τους. Η απόπειρα λοιπόν αυτή του Μουράτ Δ' απέτυχε. Ετσι ο Εβλιά Τσελεμπή μνημονεύει αρματολούς που εκτελούν στρατιωτική υπηρεσία στην Θεσσαλονίκη και Ελασσόνα. Επίσης αρματολοί φύλαγαν και στα Χανιά και 200 κάθε νύχτα στην Λάρισα.

Νέα απόπειρα -μερική όμως- για αντικατάσταση των Ελλήνων και Αλβανών αρματολών με μουσουλμάνους

στα 1699 στις περιφέρειες Ιωαννίνων, Λάρισας, Σερβίων, Γρεβενών, Γενιτών, Δοϊράνης, Θεσσαλονίκης, Βέροιας, Στρώμνιτσας, Μοναστηρίου, Περγλεπέ και Κιουπρουλού φαίνεται ότι δεν είχε καλύτερα αποτελέσματα από την αντίστοιχη του Μουράτ Δ'. Στο σχετικό σουλτανικό διάταγμα αναφέρεται ως αιτία ότι οι αρματολοί των περιοχών αυτών, που διορίζονται από τους μουσουλμάνους προκρίτους (αγιάν) των βιλαετιών, δεν αρκούνται στους μισθούς που εισπράττουν από τους κατοίκους, αλλά φορολογούν στα δερβένια και στις γέφυρες τους διαβάτες και εμπόρους, ραγιάδες και μη, και προβαίνουν και σε πολλές άλλες αυθαιρεσίες.

Αργότερα, στα 1704, εξαιτίας ληστρικών πράξεων Αλβανών αρματολών διατάσσει ο σουλτάνος να παυθούν όλοι οι Αλβανοί αρματολοί, οπουδήποτε και αν υπάρχουν, και να διοριστούν στην θέση τους -με την εκλογή και εγγύηση των τοπικών Αρχών- άλλοι αρματολοί και ένας αρχηγός. Χαρακτηριστικό είναι ότι εξαιρεί το σαντζάκι Τρικάλων, όπου είναι ανάγκη να χρησιμοποιηθούν αρματολοί. Είναι η εστία όπου έντονη είναι η αντίσταση των Ελλήνων, εκεί όπου οι γεωγραφικές συνθήκες ευνοούν την δράση των κλεφτών. Τον ίδιο χρόνο οι «λησταί και κακοποιοί» εμφανίζονται στις όχθες του Δούναβη, από την Αδριανούπολη ως το Βελιγράδι, και από την Θεσσαλονίκη ως την Λάρισα, ανωμαλία που δεν ήταν δυνατόν να δημιουργηθεί χωρίς την ανοχή, αλλά και την συμμετοχή των αρματολών. Τέλος, η οργάνωση των αρματολών καταργήθηκε με φερμάνι του Αχμέτ Γ' στα 1721, αλλά δεν ξέρουμε, αν η διαταγή αυτή είχε γενική εφαρμογή.

Οι Τούρκοι εμπιστεύονται στους Έλληνες αρματολούς την τήρηση της ασφάλειας μόνον από ανάγκη. Γι' αυτό και χρησιμοποιούν ως αντίβαρο τους άλλους ομοτέχνους των, τους Αλβανούς. Από την εποχή μάλιστα που τα αξιώματα των δερβεν-αγάδων και των δερβέν-μπασιδών των ελληνικών χωρών άρχισαν να δίνονται σε Αλβανούς, οι Έλληνες κλέφτες αντιμετωπίζουν σκληρούς και πεισματικούς αντιπάλους. Αυτοί τώρα καταπιέζουν φοβερά τους ελληνικούς πληθυσμούς και αποτελούν αληθινή πληγή του τόπου. Τα δημοτικά τραγούδια συχνά ψάλλουν τις συγκρούσεις των κλέφτικων ελ-

ληνικών σωμάτων με τους Αλβανούς αρματολούς.

Ο αριθμός των αρματολικιών στην Ελλάδα κυμαινόταν κατά καιρούς και περιστάσεις. Λίγο πριν από την Επανάσταση του 1821 υπήρχαν 17 αρματολίκια, από τα οποία 10 στην Θεσσαλία και στη Λιβαδειά, 4 στην Αιτωλία, Ακαρνανία και Ηπειρο και τα υπόλοιπα στην Μακεδονία νοτίως του Αξιού. Πάντως από το 1537 ως τις παραμονές του 1821 τα αρματολίκια εκτείνονται σχεδόν στους ίδιους τόπους της ηπειρωτικής Ελλάδας. Επομένως οι εστίες, όπου κατ' εξοχήν αναπτύχθηκε και καλυβδώθηκε το μαχητικό πνεύμα των Ελλήνων επί τουρκοκρατίας είναι η Ηπειρος, η Αιτωλοακαρνανία, μέρος της Ανατολικής Στερεάς και οι ορεινές συνοριακές περιοχές της Θεσσαλίας και Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

Οι αρματολοί πληρώνονταν από τους ελληνικούς πληθυσμούς της περιοχής που φύλαγαν. Συνήθως ο τίτλος και το αξίωμα του καπετάνιου, καθώς και το επάγγελμα των αρματολών, περιέρχονταν κληρονομικά στους απογόνους των οικογενειών. Ο καπετάνιος με ένα μέρος των ανδρών του έμενε συνήθως στην πρωτεύουσα του αρματολικιού του. Οι υπόλοιποι με επικοιμήματα τα πρωτοπαλικάρα του, τους «κολιτζήδες», ήταν σκορπισμένοι κατά μικρά σώματα σε διάφορα μέρη της περιοχής.

Τα φορέματα και τα όπλα των αρματολών ήταν τα ίδια με τα αντίστοιχα των Αλβανών: όπλο, γιαταγάνι και εγχειρίδιο.

Αν βέβαια ο θεσμός των αρματολών ανακούφιζε και διευκόλυνε τους Τούρκους στο κατακτητικό τους έργο, από το άλλο μέρος έδινε θάρρος και παρηγοριά στους απελπισμένους ραγιάδες. Είχαν την ψευδαίσθηση ότι ήταν ελεύθεροι, γιατί μόνοι τους διαχειρίζονταν τα κοινά, γιατί μόνοι τους εξασφάλιζαν την πούχια και τάξη στις περιοχές των αρματολικιών, στις πόλεις, στα χωριά και στα χωράφια τους. Οι Τούρκοι, είναι αλήθεια, έμεναν μακριά και συνήθως δεν αναμειγνύονταν στα εσωτερικά τους, αλλά παραδοκούςαν πάντοτε να εκμηδενίσουν τα πρόνομια, τις παραχωρήσεις που είχαν κάνει στους ραγιάδες: «και η κατάκτηση που είχε, να πούμε, ανασταλεί, γράφει ο Faugier, έτεινε να ξαναπαίρει

International Meat Market

36-12 30th Avenue,
Astoria, NY 11103
Tel.: (718) 626-6656

Για το καθημερινό σας τραπέζι, αλλά και για όλες τις κοινωνικές και εορταστικές σας εκδηλώσεις σε μας θα βρείτε:

Φρεσκότατα αρνάκια, κατσικάκια γάλακτος, της άνοιξης, γουρουνόπουλα, λουκάνικα χωριάτικα, γαλοπούλες, πουλερικά και ό,τι άλλο χρειάζεστε

Ο Γιάννης Στρατηγάκης, ιδιοκτήτης και το προσωπικό συμμετέχουν στον εορτασμό της 25ης Μαρτίου 1821 και τιμούν τις θυσίες των ηρώων μας για ελευθερία και ανεξαρτησία.

Ζήτω οι Ηρωες του 1821!
Ζήτω η Ελλάδα!

Για την καλύτερη εξυπηρέτησή σας είμαστε ανοικτά
Δευτέρα-Σάββατο 8 π.μ.-7 μ.μ. • Κυριακές κλειστά

Δεκτές οι κυριότερες πιστωτικές κάρτες

Ευχαριστούμε τους πελάτες μας για τη συνεχή τους υποστήριξη και εμπιστοσύνη

τον δρόμο της. Με λίγα λόγια, όσο οι Έλληνες είχαν κάτι να χάσουν, οι Τούρκοι είχαν κάτι να κάνουν. Οι πασάδες ανέλαβαν να συμπληρώσουν το μισοτελειωμένο έργο των πρώτων κατακτητών: ο κύριος σκοπός της διοίκησής τους ήταν να απογυμνώσουν σιγά σιγά τους νικημένους από τα υπόλοιπα αγαθά και δικαιώματά τους. Οι αρματολοί ήταν ένα εμπόδιο στην πραγματοποίηση ενός τέτοιου σχεδίου γι' αυτό η ιστορία τους, από τότε που είναι λίγο γνωστή, δεν είναι παρά η αναπαράσταση μιας μακριάς και γενναίας πάλης με τους πασάδες».

Η διαλλακτική στάση των Τούρκων απέναντι των κλεφτών και αρματολών ήταν λοιπόν μια κατάσταση ανάγκης, μια ακούσια και προσωρινή συνθηκολόγηση μαζί τους, μια αναγκωχή. Γι' αυτό, όταν τους δινόταν ευκαιρία, επιχειρούσαν να εκμηδενίσουν την δύναμή τους ή και να τους εξοντώσουν. Τότε οι αρματολοί, που δεν μπορούσαν να ξεχάσουν τα παλιά τους κλέφτικα λημέρια, γίνονταν πάλι κλέφτες και ξεσπάζαν σε βάρος των Τούρκων, αλλά κάποτε και των Ελλήνων. Οι συνεχείς επιδρομές και ληστείες τους κατέληγαν στο να εξαναγκάζουν πάλι τις οθωμανικές αρχές να τους ανεχθούν.

Υστερ' απ' αυτά καταλαβαίνει κανείς γιατί η μετάπτωση από την ιδιότητα του αρματολού στην κατάσταση του κλέφτη, καθώς και το αντίθετο, ήταν ένα πολύ συνηθισμένο φαινόμενο. Ήταν λοιπόν φυσικό να παρατηρηθεί σύγχυση ως προς την σημασία των λέξεων αρματολός και κλέφτης και τελικά οι δύο αντίθετες αρχικά έννοιες να προσεγγίσουν η μια την άλλη με τάση να ταυτιστούν. Γι' αυτό και τελικά διαμορφώνεται κοινός σχεδόν ιδεολογικός κόσμος, όπως θα ιδούμε αμέσως παρακάτω.

Η ζωή των κλεφτών, η τακτική τους, τα τραγούδια τους και οι επιδράσεις τους στην πολεμική αγωγή των Ελλήνων

Οι επιδράσεις του φυσικού περιβάλλοντος και οι ανώμαλες πολιτικές συνθήκες συνετέλεσαν, ώστε στις περιοχές, όπου αναπτύχθηκε η κλεφτουριά και ο αρματολισμός, να δημιουργηθεί μια τάξη πολεμιστών που έσωζε και υπέθαλπε την μαχητικότητα του ελληνικού λαού, καθώς και ένα ιδιότυπο κοινωνικό καθεστώς με ιδιαίτερες αντιλήψεις και ιδέες, με πολεμικά ήθη και έθιμα, που ζυμώθηκαν τόσο με την ζωή των κατοίκων, ώστε χωρίς την γνώση αυτών να είναι αδύνατο σήμερα να κατανοήσει κανείς την πραγματικότητα του τόπου. Παρόμοιος κόσμος ιδεών, ηθών και εθίμων και παρόμοια κοινωνική οργάνωση αναπτύχθηκε και σε άλλα μέρη των βαλκανικών χωρών, προς την διερεύνηση των οποίων πρέπει να στραφούν και οι ιστορικοί τους, ώστε να συγκρίνουμε τις πληροφορίες μας και να ολοκληρώσουμε τις σχετικές μας γνώσεις.

Ότι γνωρίζουμε για την ζωή των Ελλήνων κλεφτών προέρχεται κυρίως από τις πληροφορίες του Faurel που στηρίζεται στην προφορική παράδοση των αρχών του 19ου αι., αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι πληροφορίες του εξεικονίζουν τον τρόπο της ζωής των κλεφτών της εποχής του. Η δημιουργία των ιδεών και συνθηκών εκείνων ήταν αποτέλεσμα μιας μακράς εξέλιξης τούς πρώτους πυρήνες πρέπει να τους αναζητήσουμε στις αρχές της τουρκοκρατίας ή και πολύ παλιότερα ακόμη.

Οι κλέφτες ζούσαν μια ταραγμένη και επικίνδυνη ζωή. Μολαταύτα μέσα στα ρομαντικά τοπία των κρυψώνων τους, στα λημέρια, χαίρονταν την ελευθερία. «Οι κλέφτες, γράφει ο αγωνιστής του '21 Κολοκοτρώνης, είμαστε ελεύθεροι, αλλά τι ζωή, τι άνθρωποι! Βασανισμένοι, ασήκωτοι, άγριοι εις τες σπηλιές, τα βουνά, εις τα χιόνια σαν τα θηρία, με τα οποία συζούσαμε». Η ζωή τους αυτή κοντά στην φύση επάνω στα βουνά με τον μυρωμένο και ζωογόνο αέρα, με την συντροφιά των αγριμιών (όπως διαβάζουμε στα κλέφτικα τραγούδια) και προ πάντων των πουλιών, που τους παρακολουθούν από ψηλά με συμπάθεια, που συμπάσχουν μαζί τους και μεταδίδουν τα νέα τους στις ελληνικές χώρες, είχε γι' αυτούς ένα ιδιαίτερο θέλγητρο, το θέλγητρο του αγνού περιβάλλοντος. Η ψυχή τους συνυφαίνεται στενά με την φύση.

Οι κλέφτες, επικηρυγμένοι και καταδιωγμένοι, έβρισκαν άσυλο μόνο στο κατάλληλο φυσικό περιβάλλον, πού θα τους προφύλαγε: το καλοκαίρι στα ψηλά βουνά και στα δάση με τις σκοτεινές χαράδρες, με το απαραίτητο τρεχούμενο κρύο νερό, με φυσικά ισχυρές θέσεις (αν ήταν δυνατόν), με τούς απόκρημνους βράχους. Αυτά ήταν τα λημέρια τους, όπου πενούσαν συνήθως αμέριμνα την ημέρα τους. Εκεί έτρωγαν αρνιά ψητά στην σούβλα και διασκεδάζαν πίνοντας κρασί και τραγουδώντας τραγούδια, παλιών ή σύγχρονων φημισμένων κλεφτών. Οι σκηνές αυτές θύμιζαν αντίστοιχες των ομηρικών ηρώων. Πάντοτε όμως έπαιρναν προφυλακτικά μέτρα τοποθετώντας σε επίκαιρα γύρω σημεία σκοπούς, τα καραούλια. Την νύχτα ήταν περισσότερο ασφαλείς. Κοσμοούνταν στο ύπαιθρο επάνω στα κλαδιά δένδρων, σκεπασμένοι με την δασύμαλλη κάπα τους. Την νύχτα ακόμη και μάλιστα την σκοτεινή και ανταριασμένη έκαναν τις μετακινήσεις και τις καταδρομές τους.

Τον χειμώνα, τον φοβερό χειμώνα επάνω στα ψηλά βουνά της ηπειρωτικής Ελλάδας, όταν το χιόνι έπεφτε πυκνό και εξαφάνιζε τα μονοπάτια και έδιωχνε την ζωή προς τα χαμηλότερα, προς τον κάμπο, ήταν αναγκασμένοι και αυτοί να κατεβαίνουν από τις κορυφές των βουνών, να «λουφάζουν», και να παραχειμάζουν

Ο Ανδρέας Κουλούρης, η οικογένειά του και όλοι εμείς από το Applejack Diner χαιρετούμε και αναφωνούμε

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

Applejack Diner

230 West 55th Street, New York, NY 10019 • Tel: (212) 586-6075

Λας ευχαριστούμε για την προτίμησή σας.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΜΟΡΓΟΥ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ

Σκοινούσα, Δονούσα, Ηράκλεια και Κουφονήσια

Με υπερηφάνεια τιμούμε τις θυσίες των ηρώων του '21 του Αγώνα που έγινε πηγή έμπνευσης για κάθε ελεύθερο άνθρωπο.

Συμμετέχουμε μαζί με τον απανταχού Ελληνισμό στις εορταστικές εκδηλώσεις για την

202ή Επέτειο της Ελληνικής Επανάστασης

και αναφωνούμε

ΖΗΤΩ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΟΣ!

Ο Πρόεδρος και το Διοικητικό Συμβούλιο

κοντά σε φίλους των σε χωριά πού να τους ασφαλίζουν από τις επιβουλές των Τούρκων και των χριστιανών συνεργατών τους.

Οι ομάδες των κλεφτών είχαν ρευστό αριθμό ανάλογα με την φήμη του καπετάνιου, με τις πολιτικές συνθήκες του τόπου, όπου δρούσαν, με την στρατιωτική και διοικητική ικανότητα του Τούρκου πασά της περιοχής κ.λπ. Συνήθως όμως οι άνδρες μιας ομάδας δεν ξεπερνούσαν τους 50. Όταν πλησίαζαν τους 100, τότε θεωρούνταν φοβερή η δύναμή τους. Οι κλέφτες διακρίνονταν όχι μόνο για το θάρρος, αλλά και για την μεγάλη αντοχή τους στην αϋπνία, στην πείνα και στην δίψα. Στις σκληρές αυτές δοκιμασίες τους προετοίμαζε η ίδια η ζωή.

Αλλά και οι ασκήσεις τους στον Αδίσκο (λιθοβολία), στο πήδημα, στο τρέξιμο, που θύμιζαν τις αντίστοιχες των αρχαίων Ελλήνων, αύξαιναν σε μεγάλο βαθμό τις φυσικές δυνάμεις και ικανότητές τους. Θαυμαστές ήταν οι ταχύτατες πορείες τους, για να αιφνιδιάσουν ένα απομακρυσμένο εχθρό ή να διαφύγουν την καταδίωξη του. Αναφέρονται ακόμη καταπληκτικά παραδείγματα αθλητικών επιδόσεων, όπως π.χ. του Νίκου Τσάρα, ο οποίος πηδούσε επτά αλόγα βαλμένα στην σειρά κατά μέτωπο.

Ιδίως όμως ασκούσαν στην **σκοποβολή**, να περνούν από μακριά με την σφαίρα ένα δαχτυλίδι ή να σημαδεύουν την νύχτα με ευστοχία επάνω στην λάμψη ενός εχθρικού πυροβολισμού, να δίνουν φωτιά στην φωτιά, όπως έλεγαν. Η τελευταία τους αυτή ικανότητα εξηγείτε, γιατί προτιμούσαν να αιφνιδιάζουν τους εχθρούς μέσα στο σκοτάδι.

Πιο εκπληκτική ακόμη ήταν η αντοχή τους στα βασανιστήρια των Τούρκων, όταν συνέβαινε να πέσουν στα χέρια τους. Ζήτημα τιμής ήταν να δαμάσουν τους φρικτούς πόνους των και να υπομείνουν την δοκιμασία ατάραχοι. Δεν έχουμε παράδειγμα κλέφτη που λιποψύχησε και απαρνήθηκε την πίστη του, για να σωθεί από τα βασανιστήρια και τον θάνατο. Ασφαλώς όμως προοπτική μιας τέτοιας δοκιμασίας τους έκανε να εύχονται ο ένας στον άλλο «καλό μολύβι», δηλαδή ακαριαίο θάνατο στο πεδίο της μάχης. Αν όμως πληγώ-

νονταν βαριά και ήταν αδύνατο να σωθούν, παρακαλούσαν θερμά τους συντρόφους των -και η παράκλησή τους ήταν ιερή- να τους κόψουν οι ίδιοι το κεφάλι και να το πάρουν μαζί τους, για να μη το μπήξουν οι εχθροί ψηλά στην άκρη του κονταριού και το πομπέψουν μέσα από πόλεις και χωριά.

Η τακτική τους ήταν ν' αποφεύγουν τους εχθρούς στις πεδιάδες, όπου θα μπορούσε να δράσει το ιππικό, και να τους αιφνιδιάζουν στα ορεινά, όπου η αριθμητική υπεροχή έχανε την αποτελεσματικότητά της. Την τακτική αυτή την διευκόλυνε, όπως είδαμε, η φύση και η διάρθρωση της Ρούμελης, ιδίως της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, όπου η ορεινή διαμόρφωση του εδάφους και η πλούσια βλάστηση παρουσίαζαν θαυμάσια πλεονεκτήματα για την διεξαγωγή του κλεφτοπολέμου. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην Στερεά Ελλάδα ακούεται ακόμη συχνά η παροιμία: «**το καλό το παλληκάρι στο καρτέρι φαίνεται**». Δεν είναι τυχαίο ότι εκεί και γενικά στην Δυτική Ελλάδα οργανώθηκε κυρίως η αντίσταση των Ελλήνων εναντίον των Ιταλών και Γερμανών κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η τακτική τους ήταν η **τακτική των ατάκτων, των παρτιζάνων,**

όπως λέγεται σήμερα. Είναι η τακτική, που οι ίδιοι οι κλέφτες την οργάνωσαν με κύριο στοιχείο την ενέδρα και οι ίδιοι την ονομάτισαν: **κλεφτοπόλεμος**. Πολεμούσαν δηλαδή σκορπισμένοι, όρθιοι ή γονατιστοί, πίσω απ' ό,τι έβρισκαν εμπρός τους, πίσω από ένα τοίχο, ένα δένδρο, ένα βράχο ή και τα πτώματα των εχθρών τους. Τα προκαλύμματα αυτά ονομάζονταν **μετερίζια**.

Κυκλωμένοι κάποτε και καθηλωμένοι επί ημέρες και νύχτες και ακόμη στερημένοι από νερό, φαγητό και ύπνο έβρισκαν την δύναμη (σε στιγμές που ο εχθρός τους νόμιζε εξαντλημένους και έτοιμους να παραδοθούν) να πηδούν από τις θέσεις τους, να κάνουν το λεγόμενο γιουρούσι, την απελπισμένη έφοδο, δηλαδή να ορμούν επάνω τους, ν' ανοίγουν δρόμο με τα γιγατάνια τους μέσα από τις γραμμές του και να διαφεύγουν. Αλλιώς, η αντίσταση μέχρι θανάτου ήταν η συνηθισμένη τακτική τους, εφόσον μάλιστα γνώριζαν καλά ότι δεν υπήρχε καμιά άλλη ελπίδα σωτηρίας. Μια τέτοια γιγάντια επιχείρηση ήταν και η περίφημη έξοδος του Μεσολογγίου (1826). Πάντως, ο βίαιος θάνατος στο πεδίο της μάχης ήταν προτιμότερος από τον φυσικό που αποσύνθετε βαθμιαία το σώμα και παραμόρφωνε το πρόσωπο. Γι' αυτό ξε-

χώριζαν τους νεκρούς στα σφαγάρια (θύματα) του πολέμου και στα ψοφίμια του φυσικού θανάτου. Με την λέξη ψοφίμια έδειχναν όλη τους την αποστροφή και την απδία, θα έλεγε κανείς, για τους νεκρούς από φυσικό θάνατο.

Εφαρμόζοντας ο κλέφτης την τακτική του αυτή, πώς δηλαδή οι λίγοι να πολεμούν τους πολλούς, κατόρθωνε να παρενοχλεί και να κατατρίβει τις εχθρικές δυνάμεις και τελικά ανάγκαζε τον αντίπαλο να συνθηκολογεί μαζί του, δηλαδή να του παραχωρεί το αρματολίκι.

Ο **κλεφτοπόλεμος** είναι η μόνη στρατιωτική τακτική που σώζεται κατά παράδοση ως την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Χωρίς την γνώση της είναι αδύνατο να κατανοήσουμε τους αδιάκοπους αγώνες του ελληνικού έθνους επί Τουρκοκρατίας εναντίον των σκληρών κατακτητών του, τις διάφορες κατά κτηρούς ανταρσίες του που δεν είναι τίποτε άλλο παρά οι φάσεις μιας ακατάπαυτης και ακατάβλητης αντίστασης, οι φάσεις ενός ανελέητου και ακήρυκτου πολέμου που αρχίζει από τα πρώτα κιόλας χρόνια της σκλαβιάς. Οι πυρήνες των μαχητικών του δυνάμεων είναι οι αρματολοί και οι κλέφτες. Αυτοί ήταν επόμενο να προβάλλουν ως φυσικοί αρχηγοί του έθνους, ν' αποτελέσουν την «μα-

για της λευτεριάς», όπως παραστατικά λέγει ο αγωνιστής του '21 **Γιάννης Μακρυγιάννης** να γίνουν οι πρόμαχοι της ελευθερίας. Αυτοί δεν άφηναν καμιά ευκαιρία που να μην την εκμεταλλευθούν, για ν' αποτινάξουν τον Τουρκικό ζυγό. Ήταν έτοιμοι πάντοτε να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στα χριστιανικά εκείνα κράτη που βρίσκονταν σε εμπόλεμη κατάσταση με την Τουρκία. Αυτοί αποκαθαίρουν τον ρύπο του ραγιαδισμού και συντελούν στην πηκτική αναγέννηση του ελληνικού έθνους με την τσάση τους εμπνέουν γενναία αισθήματα και δείχνουν σε όλους τον δρόμο της τιμής και του καθήκοντος. Αποτελούν ζωντανά παραδείγματα και προκαλούν την μίμηση. Μέσα σ' αυτόν τον ατμόσφαιρα, μέσα σ' αυτόν τον κόσμο των ιδεών ανατρέφονται τα παιδιά των ορεινών περιοχών και γενικότερα της Ελλάδας. Ενα μάλιστα από τα αγαπημένα τους παιχνίδια αποιμείται την τακτική και τούς αγώνες των κλεφτών εναντίον των Τούρκων.

Γι' αυτό δεν είναι καθόλου παράξενο, αν οι ανυπότακτοι εκείνοι άνδρες έλαμψαν μέσα στην θερμή φαντασία του τυραννισμένου ελληνικού λαού και έγιναν ινδάλματα, αν ο λαός δημιούργησε τον μύθο του παλληκαριού, αν δηλαδή έπλασε την μορφή του ιδανικού νέου της εποχής: την μορφή που ενσαρκώνει τα αισθήματα της αντρίκειας περηφάνιας, της δικαιοσύνης, της συμπάθειας προς τους αδυνάτους, και της αδίστακτης αντίστασης εναντίον των τυράννων, των κατακτητών, την μορφή που κρύβει ακόμη ως σήμερα πολύ φως από το παρελθόν. Και ο θαυμασμός του ελληνικού έγινε τραγούδι ηρωικό, τραγούδι που αγαπήθηκε και διαδόθηκε πλατιά σε όλα τα στρώματα. Τα τραγούδια τους, τα ξακουστά κλέφτικα τραγούδια, με τον αρρενωπό τόνο τους, ικανοποιούσαν κάπως την τραυματισμένη καρδιά του σκλάβου, σκόρπιζαν τον ενθουσιασμό και έκαναν αβίαστα την σκλαβιά, με λίγα λόγια, μόρφωναν ελεύθερους ανθρώπους. Η ανάγκη γενικά της ενεργητικής αντίστασης είχε ριζωθεί κατά τον 16ο κιόλας αιώνα στις ψυχές πολλών Ελλήνων του εξωτερικού, οι οποίοι δεν μπορούσαν να ικανοποιηθούν με τα οικονομικά επιτεύγματα των Ελλήνων: «**Τα έργα των ελευθέρων ανδρών,**

Δεν είναι καθόλου παράξενο, αν οι ανυπότακτοι εκείνοι άνδρες έλαμψαν μέσα στην θερμή φαντασία του τυραννισμένου ελληνικού λαού και έγιναν ινδάλματα

γράφει ένας απ' αυτούς, είναι να μαλάσσουν σκουτάρια και κοντάρια, όχι πετσά και μαλλία, διατί με κείνα φυλάσσει τινάς την ελευθερίαν και την ειδικήν του και τής πατρίδος του και με εκείνη δείχνει την φειδωλίαν του».

Ετσι, ύστερ' από τον κύκλο των ακριτικών τραγουδιών της Μ. Ασίας, έχουμε τώρα στην πειρωτική Ελλάδα ένα νέο κύκλο ηρωικών τραγουδιών, των κλέφτικων. Μερικά μάλιστα από τα ακριτικά, πού είχαν περάσει και τραγουδηθεί και στην πειρωτική Ελλάδα, συμφύρονται με τα νεώτερα και δημιουργούνται νέες μορφές δημοτικών τραγουδιών.

Η ύπαρξη λοιπόν και η ανάπτυξη του μαχητικού πνεύματος των Ελλήνων, την οποία διαπιστώνει κανείς κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας, οφείλεται κυρίως στην εσωτερική ανέλιξη των δυνάμεων του ελληνικού λαού, ο οποίος είχε ν' αντιμετωπίσει έναν σκληρό κατακτητή. Αναμφίβολο βέβαια είναι ότι στην μάχη αυτή ανατροφή των Ελλήνων συνέβαλε και η επίδραση των Φράγκων και των Αλβανών, αλλά όχι μόνον αυτή, όπως υποστηρίχθηκε.

Ετσι ανασυντάσσεται, οργανώνεται και διαμορφώνεται ο νεοελληνικός κόσμος κατά τους δύο πρώτους αιώνες μετά την Αλωση. Συσπειρωμένοι οι σκλάβοι γύρω από την Εκκλησία, πλαισιωμένοι από την κοινότητα, από την κοινότητα μαζί και το αρματολίκι σε ορισμένες ελληνικές χώρες, οργανωμένοι σε συντεχνίες και αδελφότητες, προσκολλημένοι στις συνθήσεις, ήθη και έθιμά τους, αφοσιωμένοι στις γεωργικές τους και τις άλλες εργασίες κ.λπ., ζουν σύμφωνα με τον πατροπαράδοτο τρόπο ζωής, τον οποίο αλλοιώνουν βαθμιαία και κάποτε μεταμορφώνουν οι νέες συνθήκες που δημιουργούνται με το πέρασμα των αιώνων. Επομένως, για να συμπληρώσει κανείς την εικόνα των ραγιάδων Ελλήνων, πρέπει να παραθέσει τις σωζόμενες ζω-

ρές περιγραφές που μας δίνουν διάφοροι συγγραφείς (ορθόδοξοι θεολόγοι, όπως ο Παχώμιος Ρουσάνος, ξένοι ταξιδιώτες, όπως ο διαμαρτυρούμενος Gerlach κ.ά.), για τα ποικίλα κατά τόπους ήθη και έθιμά τους, τα σχετικά με την βάφτιση, με τον γάμο κ.λπ., για τις ωραίες φορεσιές των γυναικών της Μακεδονίας, για την γραφική πολυχρωμία των αντίστοιχων του Αιγαίου Πελάγους (Σάμου, Ικαρίας κ.λπ.) και άλλων μερών, για τα γραφικά και θορυβώδη θρησκευτικά πανηγύρια, για τις αγροτικές γιορτές, για τις διασκεδάσεις και το πάθος για τους χορούς, για τα μουσικά όργανα, για τους λαιμούς (πανούκλα), για τις κηδείες, για το νόμισμα που βάζουν στο χέρι του νεκρού για τα μοιρολόγια και τις μοιρολογίστρες, για τα μαλλιοτραβήγματα και τα χτυπήματα στο πρόσωπο, για τις ελεημοσύνες που μοιράζονται κατά τις κηδείες για το βρυκολάκισμα των νεκρών, για την συνήθεια των χριστιανών να πυροβολούν το Πάσχα, για το πλήθος των ζητιάνων εμπρός στις πόρτες των εκκλησιών, για τους κουρελιάρηδες τυφλούς στην Θεσσαλονίκη και Κωνσταντινούπολη, Τούρκους, Έλληνες και μαύρους, για το κόψιμο των μαλλιών τους, κ.λπ.. Τέλος θα μπορούσε να μιλήσει κανείς για ένα σωρό άλλες συνθήσεις, προλήψεις και δεισιδαιμονίες, πολλές από τις οποίες, καθώς προέρχονται από την αρχαιότητα και επιζούν ακόμη στα χρόνια μας, ανασταίνουν στην φαντασία μας ζώο, πολύχρωμο, συνεχά και ενιαίο τον ελληνικό κόσμο. Παρεκβάσεις όμως του είδους αυτού θ' ανέτρεπαν την μεθοδική διάρθρωση των ιστορικών μερών του βιβλίου και θα διέλυαν την ιστορική σύνθεση.

Πηγή: Α. Βακαλόπουλος, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, τομ. Β', 1976

Wishes You and Your Family a Joyous Greek Independence Day!

Θεόδωρος
Κολοκοτρώνης

PARK FUNERAL CHAPELS Generations of Dignified Personal Service

VINCENT B. LANZA

ANNA MARIE LANZA

VINCENT B. LANZA, JUNIOR
Funeral Directors

2175 Jericho Turnpike, Garden City Park, NY 11040

Tel.: (516) 747-4300

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΡΗΤΩΝ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ Η ΟΜΟΝΟΙΑ

32-33 31 Street, Astoria, NY 11106 • Τηλ.: (718) 726-8981 • Fax: (718) 721-9172

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Τιμή και Δόξα στους ήρωες
και ηρωίδες του 1821
Η απaráμιλλη τόλμη τους,
το θάρρος και η αυτοθυσία τους
μας χάρισαν την πολυπόθητη λευτεριά.

Ζήτω η 25η Μαρτίου
Ζήτω η Ελλάς
God Bless America

Ηλίας και Ελευθερία Τσεκερίδη

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Αφωνοί
στεκόμαστε με δέος
στην τόλμη ενός μικρού λαού,
τη δίψα του για την ελευθερία
και την πίστη του
στο δικό του πεπρωμένο.

Τιμούμε τη μνήμη τους
και αναφωνούμε

Δόξα και Τιμή
στους αγωνιστές του '21

Εξισλαμισμός και παιδομάζωμα

Οι εξισλαμισμοί αποτέλεσαν διαρκή απειλή για τον Ελληνισμό στα χρόνια της Τουρκοκρατίας... Θεωρητικά, ο βίαιος, καθολικός εξισλαμισμός, δεν ήταν υποχρεωτικός, καθώς, σύμφωνα με το Ισλάμ, οι θρησκείες της Βίβλου ήταν ανεκτές κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Επίσης, οι οθωμανικές αρχές δεν επεδίωξαν καθολικούς εξισλαμισμούς, καθώς αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την ανατροπή του οικονομικού και κοινωνικού καθεστώτος, το οποίο στηριζόταν στην εκμετάλλευση των υπόδουλων.

Στην πραγματικότητα, όμως, η κατάσταση ήταν τελείως διαφορετική. Οι αβάσταχτοι φόροι, οι αυθαιρεσίες των Οθωμανών, ο προσπλητιστικός ζήλος των δερβίσηδων και οι εξευτελιστικοί όροι ζωής για τους υπόδουλους, τους ανάγκαζαν να αλλαγοπιστίσουν.

Υπήρχε, επίσης, ευρύτατα δεδομένη ανάμεσα στους χριστιανούς η πίστη ότι ο Θεός τους εγκατέλειψε λόγω των πολλών αμαρτιών τους και ότι ευνοούσε πλέον τους πιστούς του Ισλάμ.

Σπουδαίο ρόλο στη εξωμοσία πολλών χριστιανών έπαιξαν οι δερβίσηδες και οι ουλεμάδες. Ειδικά οι δερβίσηδες που ήταν οπαδοί των αιρέσεων Bektasi και Mevlevi, κατάφεραν να φέρουν στους κόλπους του Ισλάμ πολλούς χριστιανούς.

Και η ψυχολογική, όμως, αδιαλλαξία ορισμένων ορθόδοξων κληρικών οδηγούσε πολλούς χριστιανούς στην εξωμοσία. Η πιστή εφαρμογή των τύπων της χριστιανικής θρησκείας που αξίωναν, συχνά, οι ανώτεροι, κυρίως κληρικοί από το ποιμνίο τους, παραβλέποντας τις πολύ δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των χριστιανών τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, είχε σαν αποτέλεσμα την αγανάκτηση των πιστών και την προσχώρησή τους στο Ισλάμ.

Βέβαια, η Ορθοδοξία είχε ν' αντιμετωπίσει και τη δογματική διάβρωση εκ μέρους των καθολικών. Οι νεοφώτιστοι μουσουλμάνοι επιβεβαίωναν τη νέα τους πίστη καταπιέζοντας και τυραννώντας τους, άλλοτε ομόθρησκους, ομοεθνείς τους. Ο Βενετός Βάιλος (πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη), Ματθαίος Zane, γράφει ότι οι αρνηξίθρησκοι αυτοί ήταν «...οι πιο αλαζόνες και

αχρείοι άνθρωποι που μπορεί να φανταστεί κανείς, γιατί μαζί με την αληθινή τους πίστη έχουν χάσει και κάθε ανθρωπιά».

Υπήρχαν, βέβαια, περιπτώσεις, όπου ο χριστιανός που έγινε μωαμεθανός ήταν 8-10 ετών, υποβλήθηκε βίαια σε περιτομή σε πολύ νεαρή ηλικία ή παρασύρθηκε σε εξωμοσία κάτω από την επίρεια μέθης ή σφοδρών συναισθημάτων. Πολλοί από αυτούς αργότερα αποκέρυτταν τον ισλαμισμό και εξιλεώνονταν μαρτυρώντας για τη χριστιανική τους πίστη.

Υπήρχαν, επίσης, οι λεγόμενοι κρυπτοχριστιανοί. Χριστιανοί, δηλαδή, που για κάποιο διάστημα εμφανίζονταν ως μουσουλμάνοι, ενώ κρυφά τελούσαν τα χριστιανικά τους καθήκοντα. Τα πρώτα γνωστά παραδείγματα κρυπτοχριστιανών εμφανίζονται στη Νίκαια της Βιθυνίας, μετά την άλωσή της το 1331. Πολλοί τρομοκρατημένοι κάτοικοί της έγιναν μόνο επιφανειακά μωαμεθανοί, ενώ κατά βάθος παρέμειναν χριστιανοί. Ο τότε Οικουμενικός Πατριάρχης, Ιωάννης Καλέκας, με έγγραφο του 1339 και του 1340, δέχτηκε, εκπροσωπώντας την Εκκλη-

σία, την κατάσταση αυτή και εμφύχωσε τους κρυπτοχριστιανούς. Αργότερα, όμως, καθώς οι περισσότεροι από τους κρυπτοχριστιανούς εξισλαμίζονταν, η Ορθόδοξη Εκκλησία ήταν αυστηρή απέναντί τους και προσπαθούσε να αποτρέψει την πρακτική αυτή.

Πηγή: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος Ι*

Ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος γράφει για τους εξισλαμισμούς: «...κι έτσι όσοι δεν διέθεταν το ακλόνητο αίσθημα της πίστης και της εθνότητας, απελπισμένοι από το δικό τους κράτος, δεν δίσταζαν να υποκύπτουν στη νέα και ακμάζουσα κυριαρχία και αυτομολούσαν στις τάξεις του ισλαμισμού». Και παρακάτω: «Ακόμα και τον 18ο αιώνα επικρατούσε τόση απελπισία ώστε ο Καισάριος Δαπόντες διακήρυξε ότι οι Τούρκοι θα κυβερνούσαν στην Ανατολή μέχρι τη συντέλεια του αιώνα και ότι ήταν μάταιες οι προσδοκίες για ανάσταση του Ελληνισμού. Στην εκούσια αρνησιθρησκεία συντέλεσε πολύ η φιλοδοξία και πλεονεξία των αποστατών και ο πόθος τους να απαλλάξουν τα παιδιά τους από τη στρατολογία στο γενιτσαρικό τάγμα».

Όσο για τη στάση του κλήρου απέναντι στο πρόβλημα των εξισλαμισμών, ο σπουδαίος ιστορικός του περασμένου αιώνα Απόστολος Βακαλόπουλος, γράφει χαρακτηριστικά στην Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος Ι: «Ετσι η σκληριά παρουσιαζόταν ως «πειρασμός», για να δοκιμασθεί η πίστη των χριστιανών ως «πίστεως γυμνάσιον», όπως λέγει ο πρώτος μετά την Άλωση πατριάρχης, Γεννάδιος.

Ετσι η Εκκλησία προετοίμαζε τους πιστούς της για τους «υπέρ πίστεως» αγώνες, εξήρε την προθυμία για θυσία και μακάριζε εκείνους που θα τολμούσαν να φθάσουν ως το μαρτύριο. Κήρυσσε πως ξανάρχιζαν οι χρόνοι των παλαιών διωγμών και μαρτυριών και ακόμα πως το αίμα των μαρτύρων (των νεομαρτύρων δηλαδή) ήταν αναγκαίο, γιατί αυτό θα πότιζε το δέντρο της πίστεως και θα στήριζε την ορθοδοξία. Και είναι αλήθεια πως η αυτοθυσία των νεομαρτύρων κράτησε την ορθόδοξη πίστη, όπως παρατηρούσε αργότερα ο Νικόδημος ο Αγιορείτης (1749 – 1809).

Για τους εξισλαμισμούς, ο πατέρας Γεώργιος Μεταλληνός στο έργο του «Τουρκοκρατία», εκδ. Ακρίτας, 1989, γράφει χαρακτηριστικά:

«Ο εξισλαμισμός υπήρξε η τρομερότερη απειλή εναντίον του Ελληνισμού, γιατί συνιστούσε μόνιμη

αφαίμαξη εμφύχων δυνάμεων. Εξισλαμισμός σήμαινε αυτόματα άρνηση της ιδιότητας του ορθόδοξου και του Έλληνα και προσχώρηση στο σώμα των κατακτητών... Ο δειλασμός ήταν μεγάλος, αφού ο εξισλαμιζόμενος από δούλος γινόταν αυτόματα κύριος... Δεν ήταν σπάνιο το φαινόμενο δικασμού της ίδιας της οικογένειας, με αυτονότες τις συνέπειες». Και παρακάτω: «Δεν έλειψαν ακόμα και αλλαγοπιστίες επισκόπων, που οφείλονταν σε διάφορα αίτια (φιλοδοξία, διαφωνία με το μητροπολίτη κλπ.), με ανυπολόγιστη επίδραση στο λαό. Μεγαλύτερη έκταση έλαβαν οι εξισλαμισμοί σε άλλες ομάδες υπόδουλων. Βόσνιοι, Κροάτες και Αλβανοί εξισλαμίστηκαν σε μεγάλη έκταση. Αλλά και οι εξισλαμισμένοι Έλληνες δεν ήταν λίγοι. Εξισλαμισμούς έχουμε μέχρι τον 18ο αιώνα (1759 στη Μακεδονία)».

Κλείνουμε αυτό το κεφάλαιο με το «τελετουργικό» εξισλαμισμού των γυναικών, όπως το περιγράφει ο Απόστολος Βακαλόπουλος. Οι γυναίκες που θα αλλαγοπιστούσαν οδηγούνταν στον ανώτατο ιεροδικαστή και έπρεπε να πουν τα παρακάτω λόγια: «Ένας είναι ο Θεός και υπηρέτης του ο Μεσσίας, δούλη του η Μαρία και ο Μωάμεθ ο μεγαλύτερος του προφήτης». Κατόπιν, ο ιεροδικαστής έπαιρνε τη ζώνη της γυναίκας, την έκοβε στα δύο και οχημάτιζε με τα κομμάτια ένα σταυρό. Η γυναίκα τότε έπρεπε να πατήσει το σταυρό τρεις φορές, να αρνηθεί τη χριστιανική πίστη και να πει τα λόγια που αναφέραμε.

Αλλά και η εκούσια προσέλευση ενός άντρα χριστιανού στον ισλαμισμό ήταν μια γιορτή για τους οθωμανούς, πολύ πιο σύνθετη όμως από εκείνη που γινόταν για τις γυναίκες. Ο Α. Βακαλόπουλος αντλεί τα στοιχεία αυτά από τα γραφόμενα του Ιωάννη Schiltberger, αιχμάλωτου των Τούρκων (15ος αιώνας).

Το Παιδομάζωμα - Ο «ανθρώπινος φόρος» των ορθόδοξων στα χρόνια της τουρκοκρατίας

Με τον όρο παιδομάζωμα αναφερόμαστε στη βίαιη στρατολογία παιδιών χριστιανών υπηκόων της οθωμανικής αυτοκρατορίας, για την επάνδρωση των σωμάτων των γενιτάρων ή των εσωτερικών υπηρεσιών των σουλτανικών ανακτόρων.

Η λέξη «παιδομάζωμα», εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1675. Ο παλαιότερος όρος, ήταν «γιανιτσαρομάζωμα».

Για το πότε ακριβώς ξεκίνησε το παιδομάζωμα, οι απόψεις διίστανται. Ο Γ. Κορδάτος αναφέρει ότι ξεκίνησε

Μιχάλης Γιάνναρης

Πολιτειακός Γερουσιαστής
Νέας Υόρκης

**Με υπερηφάνεια
για την ελληνική μου κληρονομιά
αλλά και ως δημόσιος λειτουργός στη χώρα αυτή,
η οποία στέκει ως παράδειγμα ελευθερίας
για ολόκληρο τον Κόσμο
εκφράζω
την ευγνωμοσύνη μου
προς τους αγωνιστές
της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ
του 1821
οι οποίοι με το αίμα τους
ελευθέρωσαν την Ελλάδα
από την τυραννία και δίνουν το παράδειγμα
αποφασιστικότητας και πατριωτισμού.**

Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821

το 1227 και τα παιδιά που αρπάχτηκαν με τη βία, έγιναν σωματοφύλακες του Σουλτάνου.

Στην εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος - Λαρούς Μπριτάνικα» διαβάζουμε ότι η πρώτη σημαντική αναφορά για παιδομάζωμα χρονολογείται από το 1395 και αφορά τη Θεσσαλονίκη. Ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος, στην «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», δίνει μία άλλη εκδοχή, περισσότερο τεκμηριωμένη, που φαίνεται ότι βρίσκεται πιο κοντά στην πραγματικότητα.

Σύμφωνα μ' αυτή, λοιπόν, το 1326 μετά την άλωση της Προύσας και τον θάνατο του Οσμάν, τη διακυβέρνηση των Τούρκων της Βιθυνίας ανέλαβε ο γιος του, Ορχάν, ο οποίος θεωρείται ιδρυτής του οσμανικού κράτους.

Ο αδελφός του Ορχάν, Αλαεδδίν (κατά τον Παπαρρηγόπουλο), κανόνισε τα θέματα ιματισμού των πολιτικών και στρατιωτικών, ώστε να διακρίνονται οι Οσμανίδες από τους Τουρκοκύπριους και, φυσικά, τους χριστιανούς.

Ασχολήθηκε με τη συγκρότηση μόνιμου στρατού, που διαιρέθηκε σε τακτικό πεζικό, τους Πιαδέ ή Γιαγιά (πεζοπόρους) και σε άτακτο πεζικό, τους Αζάπ (παρόμοιους με τους Έλληνες ευζώνους) και σε τακτικό ιππικό, με τους σπαχήδες (ιπείς) και άτακτο ιππικό, από τους Ακιντζί (δρομείς) (προφανώς κάποιος μακρινός πρόγονος του γένη των Τουρκοκυπρίων Μουσταφά Ακιντζί ανήκε σε αυτό το Σώμα!).

Αυτός, όμως, που είχε τη φρικιαστική ιδέα για το παιδομάζωμα ήταν ο Καρά Χαλίλ Τσεντερλί, ο τότε αστυνόμος του στρατού, που κατάλαβε ότι το οσμανικό κράτος με τον ελάχιστο μωαμεθανικό πλ-

θυσμό και τους ατίθασους Τουρκομάνους ως βάση του στρατού, θα ήταν εύκολος αντίπαλος για τους χριστιανούς αλλά και τους άλλους μωαμεθανούς. Έτσι, πρότεινε τη δημιουργία ενός προνομιούχου τάγματος πεζικού από εξισλαμισμένα χριστιανόπουλα, με σκοπό τη διατήρηση της πειθαρχίας στον στρατό.

Το φαινόμενο αυτό, γράφει ο Παπαρρηγόπουλος, είναι μοναδικό στην παγκόσμια ιστορία. Ναι μεν η ακούσια ή εκούσια αρνησιθρησκεία των κατακτημένων ήταν πολύ συνηθισμένο φαινόμενο ακόμα και στο αραβικό κράτος των πρώτων μωαμεθανών χαλίφηδων. Αλλά η συστηματική στρατολόγηση εξισλαμισμένων παιδιών είναι μοναδικό φαινόμενο στον κόσμο και συνέβαλε αποφασιστικά στην ενίσχυση και την επέκταση του οθωμανικού κράτους.

Ο διαπρεπής βυζαντινολόγος και ιστορικός Σπυρίδων Βρυώνης αναφέρει ως εμπνευστή του παιδομαζώματος τον Καρά Χαλίλ Τσεντερλί, καζασκέρη (στρατιωτικό δικαστή), όπως γράφει και τοποθετεί χρονικά την συστηματική εφαρμογή του ολέθριου για τους χριστιανούς θεσμούς, στο α' μισό του 15ου αιώνα, επί σουλτάνου Μουράτ Β'.

Το παιδομάζωμα, σύμφωνα με τον Παπαρρηγόπουλο, άρχισε να γίνεται πιο συστηματικό από τα χρόνια του Μουράτ Α' και συγκεκριμένα από το 1362. Επί Μουράτ Β', το σώμα που είχε δημιουργηθεί από το παιδομάζωμα είχε 6.000 - 10.000 άνδρες. Οριστικά, το παιδομάζωμα επιβλήθηκε επί Σελίμ Α' και Σουλεϊμάν Β'. Τότε ψηφίστηκε ο νόμος για στρατολόγηση χριστιανόπουλων ανά πενταετία, σύντομα αυτό άρχισε να γίνεται κάθε τετρα-

“

Το φαινόμενο αυτό είναι μοναδικό στην παγκόσμια ιστορία. Ναι μεν η ακούσια ή εκούσια αρνησιθρησκεία των κατακτημένων ήταν πολύ συνηθισμένο φαινόμενο ακόμα και στο αραβικό κράτος των πρώτων μωαμεθανών χαλίφηδων. Αλλά η συστηματική στρατολόγηση εξισλαμισμένων παιδιών είναι μοναδικό φαινόμενο στον κόσμο και συνέβαλε αποφασιστικά στην ενίσχυση και την επέκταση του οθωμανικού κράτους

”

ετία και τελικά έγινε επίσημο. Τον βαρύ αυτό φόρο «πλήρωναν» όλες οι βαλκανικές επαρχίες της οθωμανικής αυτοκρατορίας (και η Ουγγαρία), ενώ από τα τέλη του 15ου αιώνα επεκτάθηκε και στην Ανατολή. Ορισμένες μόνο περιοχές (Κωνσταντινούπολη, Γαλατάς, Ρόδος, Ιωάννι-

να) είχαν εξαιρεθεί από το παιδομάζωμα. Επίσης, από την βίαιη στρατολόγηση εξαιρούνταν οι Εβραίοι και οι Αρμένιοι.

Το σύστημα της περιοδικής στρατολόγησης και του **εξισλαμισμού ανήλικων χριστιανών (devsirme)** για την επάνδρωση της σουλτανικής

διοίκησης και κυρίως του τακτικού στρατού, έχει τις ρίζες του στον ιερό μουσουλμανικό νόμο, σύμφωνα με τον οποίο το ένα πέμπτο της πολεμικής λείας, στην οποία περιλαμβάνονταν και οι μη μουσουλμάνοι αιχμάλωτοι, υπαγόταν στη δικαιοδοσία του ιμάμη και κατ' επέκταση

Τιμούμε
τις ηρωικές μορφές
της 25ης Μαρτίου 1821!
Ζήτω η Ελλάς!

Kasos Greek Restaurant

49 Stuart Avenue, Roscoe, NY 12776
Tel: 607-290-4337
www.kasosgreekrestaurant.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

του σουλτάνου.

Η οριστική θεσμοθέτηση του dev-sirme, από τα τέλη του 15ου αιώνα, ήταν αντίθετη προς τις αρχές του ιερού νόμου, ωστόσο «δικαιολογήθηκε» με τη θεωρητική διατήρηση της «καταστάσεως πολέμου» και κατά συνέπεια και της ισχύος του σουλτανικού διατάγματος απόκτησης αιχμαλώτων από τους ορθόδοξους χριστιανούς, που θεωρήθηκε ότι πρόβαλαν σθεναρή αντίσταση στην οθωμανική προέλαση.

Πώς όμως γίνονταν το παιδομαζώμα;

Ο σουλτάνος πρόσταζε οι χριστιανοί **δημογέροντες** (κοτζαμπάσδες), να κρατούν βιβλία για τα παιδιά που γεννιούνται. Ένας λοχαγός των γενίτσαρων, ακολουθούμενος από ένα γραφέα, έφτανε σε ένα τόπο έχοντας μαζί του αυτοκρατορική διαταγή (φιρμάνι). Ο κάθε πατέρας παρουσιάζε όσους γι-

ους είχε. Αρχικά οι οθωμανοί έπαιρναν το 1/5 των παιδιών, αργότερα όμως όσα είχαν ανάγκη και πάντα τα πιο υγιή και όμορφα. Μάλιστα, ενώ αρχικά έπαιρναν ένα αγόρι από κάθε οικογένεια, αργότερα έπαιρναν δύο και τρία. Αρχικά δεν έπαιρναν τα μοναχοπαίδια, όμως κι αυτό στη συνέχεια καταστρατηγήθηκε.

Επίσης, δεν έπαιρναν τους παντρεμένους, γι' αυτό και πολύ συχνά οι γονείς πάντρευαν τα παιδιά τους σε ηλικία 8 ετών(!). Σχετικός είναι ο πίνακας του, γνωστού μας κι από το «Κρυφό Σχολείο», Νικόλαου Γύζη «Παιδικόι Αρραβώνες» (ή «Τα Αρραβωνιάσματα»), που φιλοτεχνήθηκε γύρω στο 1875. Φαίνεται όμως ότι σε κάποιες περιπτώσεις ούτε τα παντρεμένα αγόρια γλύτωναν από το φρικτό παιδομαζώμα. Γράφει χαρακτηριστικά ο Κ. Παπαρρηγόπουλος: «Όμως αυτό (δηλ. ο γάμος σε

παιδική ηλικία) ήταν τελείως ανώφελο γιατί και τους παντρεμένους τους έπαιρναν και όχι μόνο σε ηλικία που ο γάμος δεν μπορούσε να θεωρηθεί άξιος λόγου, αλλά και μέχρι τα 20 και τα 24 χρόνια». Μόνο τα ορφανά αγόρια φαίνεται ότι εξαιρούνταν πάντα από το παιδομαζώμα.

Επίσης, οι κάτοικοι των παράλιων περιοχών, κατέφευγαν κυρίως σε ενετοκρατούμενα μέρη για να γλυτώσουν.

Ο Γερμανός Γκέρλαχ, αυτόπτης μάρτυρας, γράφει ότι πολλές δυστυχισμένες μητέρες παρακαλούσαν τον Θεό να πάρει τα παιδιά τους για να μην πέσουν στα χέρια των γενίτσαρων. Ο ίδιος, όμως, γράφει ότι **άλλοι γονείς έδιναν τα παιδιά τους με μεγάλη προθυμία, ενώ κι εκείνα ανυπομονούσαν να ζήσουν την πλούσια και ανέμελη ζωή στο παλάτι.** Θα δούμε, βέβαια, παρα-

κάτω ότι δεν ήταν καθόλου πλούσια και ανέμελη η ζωή τους...

Ο Βενετός πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη, **Ντομένικο Τρεβιζάνο**, έγραφε ότι το 1554 «το παιδομαζώμα, που κάποτε λογιζόταν σαν η μεγαλύτερη συμφορά, κατάντησε να θεωρείται ευτύχημα».

Η «πορεία» των θυμάτων του παιδομαζώματος

Τα χριστιανόπουλα που είχαν πρόσφατα στρατολογηθεί, στέλνονταν τμηματικά στην Κωνσταντινούπολη με συνοδούς. Αφού ξεκουράζονταν για λίγες μέρες, υποβάλλονταν σε επιθεώρηση για να διαπιστωθεί αν το παιδομαζώμα είχε γίνει σωστά. Στη συνέχεια, ασπάζονταν τον ισλαμισμό και υποβάλλονταν σε περιτομή.

Από τις τάξεις των βίαια στρατολογημένων χριστιανόπαιδων, ορισμένα, ηλικίας μάλιστα 6-10 ετών, προορίζονταν μετά από αυστηρή επιλογή και πολυετή εκπαίδευση, να καταλάβουν θέσεις της αυλικής ή της διοικητικής ιεραρχίας. Όσα εξισλαμισμένα χριστιανόπουλα προορίζονταν για στρατιωτική υπηρεσία, ονομάζονταν **Acemi Oglan** (ατζέμ ογλάν) και στέλνονταν αρχικά να εργαστούν σε τιμαριούχους της Μικράς Ασίας, οι οποίοι έδιναν ένα μικρό, συμβολικό χρηματικό ποσό στον συνοδό αξιωματούχο των παιδιών και τα χρησιμοποιούσαν σαν δούλους, σε βαριές κοπιαστικές εργασίες.

Οι Acemi Oglan έμεναν στα τιμάρια για δύο ή περισσότερα χρόνια, προκειμένου να προσαρμοστούν στο νέο περιβάλλον, να σκληραγωγηθούν, να μυηθούν στη νέα θρησκεία,

τα ήθη και τα έθιμα των οθωμανών και να μάθουν την τουρκική γλώσσα.

Μετά από δύο ή περισσότερα χρόνια, οι ίδιοι αξιωματούχοι περνούσαν για να διαπιστώσουν αν οι νέοι που είχαν εμπιστευθεί στους τιμαριούχους ήταν άξιοι να καταταγούν στον στρατό. Οι πιο άξιοι μεταφέρονταν στην Κωνσταντινούπολη, όπου κατατάσσονταν σε ειδικά αυτοκρατορικά σώματα δούλων (ocak). Οι ικανότεροι κατέληγαν στο επίλεκτο σώμα των γενίτσαρων.

Από τα παιδιά που γίνονταν «δούλοι της Πύλης», τα μικρότερα και πλέον ικανά προορίζονταν αποκλειστικά για υπηρεσία του σουλτανικού ανακτόρου, γίνονταν δηλαδή (της ογλάν). Η εκπαίδευσή τους διαρκούσε 14 χρόνια. Διδάσκονταν τουρκικά, περσικά, αραβικά, μουσική, καλές τέχνες, γυμνάζονταν στην τοξοβολία, την ιππασία, το ακόντιο και τη χρήση των πυροβόλων όπλων. Τέλος, μελετούσαν εντατικά το Κοράνι και τους ιερούς νόμους.

Η «φορολογία του αίματος», το **παιδομαζώμα**, προκάλεσε μεγάλη φθορά στον Ελληνισμό. Ο Κ. Παπαρρηγόπουλος γράφει ότι γύρω στο 1.000.000 χριστιανοί έγιναν γενίτσαροι! Σύμφωνα με τουρκική πηγή, στο τέλος του 16ου αιώνα, 200.000 παιδιά χριστιανών ήταν θύματα του παιδομαζώματος!

Πολύτιμες μαρτυρίες για το παιδομαζώμα βρίσκουμε στο βιβλίο «Περί της Καταστάσεως των Σήμερον Ευρισκομένων Ελλήνων», του Χριστόφορου Άγγελου (1619), που μεταφράστηκε σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες.

Συγκλονιστικές είναι οι περιγρα-

ΕΒΟΙΚΟΣ SOCIETY OF NEW ENGLAND, INC. ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΡΩΣΣΟΣ

INCORPORATED 1997

34 WELLMAN ST., LOWELL, MA 01851 • evoikosofne@gmail.com

Member Federation Hellenic American Societies of New England

**Τιμή στους ήρωες του '21
Ζήτω η 25η Μαρτίου 1821
Ζήτω η Ελλάδα**

Sponsored by EVIA DEVELOPMENT LLC
Lowell, MA

“
 Η «φορολογία του αίματος», το παιδομάζωμα, προκάλεσε μεγάλη φθορά στον Ελληνισμό. Ο Κ. Παπαρρηγόπουλος γράφει ότι γύρω στο 1.000.000 χριστιανοί έγιναν γενίτσαροι! Σύμφωνα με τουρκική πηγή, στο τέλος του 16ου αιώνα, 200.000 παιδιά χριστιανών ήταν θύματα του παιδομαζώματος

φές Ευρωπαίων διπλωματών για τη διαβίωση των παιδιών που εξισλαμίζονταν. Ο Βενετός πρέσβης στην Κωνσταντινούπολη, Πιέτρο Μοροζίνι, γράφει χαρακτηριστικά (1585):

«Τα παιδιά αυτά διατελούν στην Κωνσταντινούπολη υπό την άμεση επίβλεψη ευνούχων, ιδίως μαύρων, που για το τίποτε τα ξυλοκοπούν αγρίως. Σπανίως τους δίνουν εκατό βουρδουλιές. Συνηθέστερα φτάνουν στις χίλιες. Και οι ευνούχοι, μετά τις βουρδουλιές απαιτούν να παρουσιάζονται μπροστά τους τα δαρμένα παιδιά και να τους φιλούν το φρέμα, εκφράζοντας τις ευχαριστίες των σ' εκείνον που τα έδωσε. Τέτοια ταπεινώση και περιφρόνηση παθαίνουν τα δύστυχα».

Και στο παιδομάζωμα, όμως, γίνονταν... παρασπονδίες. Οι πλούσιοι δωροδοκούσαν τους οθωμανούς αξιωματούχους για να μην πάρουν τα παιδιά τους ή τα έκρυβαν σε σπίτια φίλων τους Τούρκων.

Με τον καιρό, όμως, στα ανώτερα στρώματα της τουρκικής κοινωνίας άρχισε να δημιουργείται εχθρότητα προς τον θεσμό του παιδομαζώματος, καθώς παιδιά χριστιανών, εξισλαμισμένα έστω, καταλάμβαναν υψηλές θέσεις στο παλάτι. Έτσι,

άρχισαν να «δανείζουν» τα παιδιά τους σε χριστιανούς, προκειμένου αυτά να γίνουν γενίτσαροι! Ένας πλούσιος Τούρκος έλεγε χαρακτηριστικά στον πρέσβη της Αυστρίας: «Ενώ τα παιδιά των άθλιων χωρικών πηγαίνουν στα παλάτια και γίνονται μεγάλα και σπουδαία, τα δικά μας παιδιά αγνοούνται και παραμερίζονται σε σημείο να γίνονται υπηρέτες των άλλων».

Τους επιτράπηκε να παντρεύονται και από το 1567 το σώμα των γενίτσαρων επανδρωνόταν από τα ίδια τα παιδιά τους. Το 1637, οι έμμισθοι γενίτσαροι έφτασαν τις 46.000, από 12.000 που ήταν πριν λίγα χρόνια. Στις αρχές του 17ου αιώνα, ο Οσμάν Β' είχε αποφασίσει να αντικαταστήσει τους γενίτσαρους με τάγματα Αιγυπτίων μισθοφόρων. Αυτό όμως μαθεύτηκε, οι γενίτσαροι στασίασαν και το 1622 σκότωσαν τον Οσμάν Β'. Ο διάδοχός του, Μουράτ Β', άλλαξε τη νομοθεσία για τους γενίτσαρους (να σημειώσουμε ότι η λέξη προέρχεται από το τουρκικό «γενίσερι», δηλ. νέος στρατιώτης) και το 1638 κατήργησε το παιδομάζωμα.

Η τελευταία στρατολόγηση έγινε το 1705 στη Νάουσα και κατέ-

ληξε σε ανταρσία των κατοίκων. Τα σώματα των γενίτσαρων, όμως, διατηρήθηκαν ως το 1826, οπότε ο Μαχμούτ Β' τα κατήργησε τελείως.

Τα εξισλαμισμένα χριστιανόπουλα, είτε σαν γενίτσαροι είτε σαν ανώτεροι δημόσιοι λειτουργοί, είτε σαν αστυνομικοί φύλακες, έγιναν οι πραγματικοί κύριοι του κράτους, δυνάστες των χριστιανών αλλά και μισοί στους εκ γενετής μωαμεθανούς.

Υπάρχουν, βέβαια, και παραδείγματα γενίτσαρων που διατηρούσαν ισχυρές αναμνήσεις των παιδικών τους χρόνων και ευνοούσαν τους χριστιανούς. Κάποιοι, μάλιστα, υποστήριζαν ακόμα και σταυροφορία των Δυτικών ενάντια στην οθωμανική αυτοκρατορία! Χαρακτηριστική περίπτωση γενίτσαρου που «επανεκάμφε» ήταν ο Αρτινός Μουχαμέτς Παπαδάτος που έφυ-

γε στο εξωτερικό και πήγε στο Τίμπιγκεν της Γερμανίας, όπου βαπτίστηκε χριστιανός σε ηλικία 28 ετών, το 1587.

Κλείνουμε το άρθρο αυτό με ένα έγγραφο του Βενετού πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη προς τον δόγη της γαλινοτάτης δημοκρατίας (4 Απριλίου 1579) :

«Έμαθα...ότι οι χριστιανοί υπήκοοι, Οθωμανοί τόσοσ εκείνης της χώρας (της Πελοποννήσου) όσον και της Ελλάδος, ευρίσκονται τώρα εις εσχάτην απόγνωσην και ανέκφραστον λύπην, διότι εις διάστημα 25 ημερών υπέστησαν όλας αυτάς ανυποφόρους επιβαρύνσεις, ήτοι να καταβάλλουν το συνθησμένον 'χαράτσι', να πληρώσουν την αγγαρεία, που ονομάζεται 'αβαρίτς', δια τον εξοπλισμόν των γαλερών, να δώσουν αδιακρίτως κατοικίαν και τροφήν εις τους σπαχίδες (ιππείς), που συναθροίζονται

δια τον κατά της Περσίας πόλεμον, και τέλος να απογυμνωθούν από τους σπαχίδες και από το ολίγον εκείνο που τοις απέμεινεν εις τα χωριά των, τα οποία είναι πτωκά. Και πληρώνουν τους σπαχίδες οι κάτοικοι με ό,τι έχουν και με το αίμα των ακόμα!».

Πηγή: <https://www.taneatismikrospilias24.com>

- «Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους» του Κ. Παπαρρηγόπουλου, βιβλίο 15ο

- Γιάννης Κορδάτος «Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας»

- Πατέρας Γεώργιος Μεταλληνός «Τουρκοκρατία» 1989, εκδ. «Ακρίτας»

- «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Τόμος Ι, «Εκδοτική Αθηνών»

- Εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα», Τόμος 47, εκδ. 1991

- Μιχάλης Στούκας/prototHEMA.gr

Τιμή και σεβασμό
 στην Αθάνατη
 Ελληνική Λεβεντιά
 του 1821!
 Ζήτω
 η 25η Μαρτίου!
 Ζήτω
 η Αιώνια Ελλάς!

Sacramento State University Hellenic Studies

Proudly offering an interdisciplinary undergraduate
 Minor in Hellenic Studies.

Host of the 2019 Modern Greek Studies Association
 International Symposium and an official hosting city
 for the 200th anniversary of the Greek War of Independence.

For more information please email
Dr Katerina Lagos • klagos@csus.edu

Τιμή και Δόξα στους Ηρώες
 της Ελληνικής Επανάστασης
ΖΗΤΩ
 Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΗΣ
 η οικογένειά του και το προσωπικό

GYRO PALACE

We accept: Visa, Mastercard, Discover, American Express

1694 Sunrise Hwy, Merrick, NY 11566 • Tel.: (516) 868-4500
 «Where good food and good people come together»

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑ

WIFE, MOTHER, WIDOW,
BUSINESS OWNER,
REBEL, LEADER,
FREEDOM FIGHTER,
NAVAL COMMANDER,
HERO of the GREEK WAR
of INDEPENDENCE!

LONG LIVE FREEDOM
ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΔΑ!

από την
Στέλλα-Μαρία Βικάτου
και το προσωπικό της
AVENUE CHEMISTS.

AVENUE CHEMISTS
your neighborhood. pharmacy

AVENUE CHEMISTS

45-01 30th Avenue Astoria, NY • 718-545-1010 • www.avenuechemists.com

MONDAY - FRIDAY 9:30am-6p.m. SATURDAY 10am-2 p.m.

ALL INSURANCE PLANS • FREE BLOOD PRESSURE TESTING • FREE LOCAL DELIVERY